ANGELI POLITIANI ET ALIORVM VIRORVM ILLVstrium,

EPISTOLARVM LIBRI XII.

Eiusdem PRÆFATIO *in Suetonii Tranquilli expositionem.*

Accessit præterea eorum, quæ Græca sunt, accuratissima interpretatio.

HANOVIÆ
Apud Guilielmum Antonium,
MDCIV.

NOB

MÆ Q

scenti,

i

distineo

huic lib

genuus

libellu

lissime,

introspi

tequam

rò Nos

saltem e

pographi

& inscri

NOBILISSIMO SVMMÆQVE SPEI ADOLEſcenti, GODEFRIDO, IOANNIS illius Engelberti F. à Lauthern,

S. P. D.

VVM *nec occupationes meæ, quibus, vt aliàs ſemper, ita hoc in primis* Francofurtenſiũ Nundinarum *decurſu, valdè diſtineor, mihi permittant, vt prolixam huic libello præfationem addam; nec ingenuus ardor ille tuus ipſummet hunc libellum, Tibi,* GODEFRIDE *Nobiliſſime, per me iam oblatum, penitius introſpiciendi cognoſcendiq; talem fortè quamdam admittat: paucis enimuerò Nos vtrobiq; expediam: ſicq; cauſas ſaltem exponã, quibus ego motus è Typographeio meo & iã denuò ediderim, & inſcripſerim Tibi atq; dedicauerim*

hasce POLITIANI EPISTOLAS. *Istiusce igitur Editionis causæ mihi suppeditatæ fuere tum ab aliis, tum à meipso quoq; sic satis efficaces. Aliorum enim intellexi primum & explorata habui* IVDICIA *partim de his ipsis Epistolis, partim etiam* VOTA. *Iudicia (inquam) eruditissimorum hominum; qui tum superiori iampridē elapso floruere seculo, tum hoc præsenti florent etiamnum. Etenim si velim colligere, quæ iam ante centum plus minus annos Iudicia doctissimi temporis eiusce viri protulerunt & epistolis hisce detulerūt; in quantum, bone Deus, sit euasura volumen hæc præfatio! quid autē eos heic adpellem, qui merito suo doctissimi reputantur hodiè? Instar multorum tamen, adeoque omnium vnus mihi sit* LIPSIVS; *qui talibus in hisce passim hodiè volitantibus Epistolis non politiē illam Politiani modò desiderat, sed & apertè pronunciat,* Se necdum vllas vidisse, quas iterum velit legere, præter

vnas

vnas Politiani Epistolas. *O magnificum magni viri iudicium! quod equidem inter alia me valdè mouit, vt Libellum hunc prælis meis Typographicis committerem, exindeq; denuo emitterem. Quô tum accessere multorum etiam vota ac desideria: distractis enim illius posterioris, sed enim ante plureis adeoq; viuentiũ modò memoriam excedenteis annos factæ, Editionis exemplaribus, ita perpaucorum vt ea manibus hodiè terantur; multi profectò literaturæ politioris & elegantiarum quarumcunque studiosi hactenus exoptârunt, & efflagitârunt etiam abs me renouatam hanc editionem. Quum autem & ipse, fato quodam peculiari meo, propensissimũ rei literariæ pro mea virili iuuandæ animũ semper habuerim; eô facilè sum adduct⁹, vt Epistolas hasce minutiori (sicut apparet) formâ, tum in emptorum quorumcunque, tum inprimis viatorũ ac literarum ergô peregrinantium, gratiam & vsum ado-*

rnatas & expolitas è librario meo commeatu denuò diuulgarē & quā pluerib. cōmunicarē. Ita quidē editionis huiusce causas vtcunq; explicatas habes. Accipe nunc causas quoque Dedicationis: quarum vtiq; multas adferre possem; at enim à proposito meo ne aberrē temerè, aut in decorū fortè peius impingam, has solūmodò taleis exprimere lubet. Prior est, amātissimi Patris tui IOANNIS *illius* ENGELBERTI à LAVTHERN *(quanti verò viri! dicā, ad æquissimā simul ac honestissimā vt æmulationem paternæ gloriæ te exstimulē, & vno sed reuerâ vero verbo dicam, omniū fermè in omnib. eminentissimi eoq; verè Nobilissimi Viri) gratia singularis ac beneuolentia summa, quâ me cōtinuè prosequutus est, ex quo* HANOVIAM *primùm veni: quapropter etiam mecum sæpenumerò cogitaui, queî monumento tandem aliquo publico gratam aduersus ipsum animi mei mentem testatam facere poßem. Istud autem moli-*

enti

enti perquàm opportunè mihi offertur hoc Epistolarum Politiani opusculum *in officinâ meâ denuò concinnandum: quod argumentum declarandæ meæ gratitudinis adpositum fore ratus offerre quam primùm decreui* TIBI GODEFRIDE *Nobilissimi Patris istiusce γνησίῳ planè Filio; cui quidquid confertur, in semet esse collatum illum existimare quis dubitet? Tibi verò, nobilissime adolescens, offerre volumẽ hoc Epistolarum eô volui, quòd (en alteram dedicationis rationem;) id à Studiis tuis alieni fortè nihil, adcommodi verò multum eò continere mihi videretur. Postquam enim è Pædagogicæ disciplinæ voragine, in quâ plerique diu fluctuant, maturè, sed & feliciter atque cũ laude plausuque bonorum omnium haud ita pridem emersisti; nõ est dubium, Te deinceps, auctoritate cũ primis omniũ peritissimi eoque prudentissimi Patris tui, tum etiam eruditissimorum Præceptorum tuorũ consilio, selecturũ atque secta-*

turum eſſe Studii genus eiusmodi, quod & celebritatem aliquando nominis & vtilitatem aliquam inſignem adferre tibi poſſit. Iſthuc autem quid & quantum conferant Philologicæ diſquiſitiones, (vnde promptitudinem quandam expeditam variè diſcurrendi, variisq; ne dicam omnibus de rebus conferendi cum aliis quarumcunque facultatum profeſſoribus adſequi facilè queas) ecquis eſt paulo cordatior, id qui neſciat? Atqui taleis iſtas heic offenſurum eſſe te, non leuiter & perfunctoriè ſaltem attrectatas ſed grauiter etiam & adcurate paſſim pertractatas, quidni confidenter Tibi ſpondeam? Quid enim? Latinæ puritatis ac imitationis exactā rationem tenere cupis? Hinc obtinebis. Poetarum figmenta capere geſtis? Heic percipies. Oratorū pigmenta cōſpicari magis optas? Heic perſpicies. Philoſophorum adyta penetrare ſatagis? Huc te confer, & abſque dubio, penetrabis. Medicorum ſecreta ſcire laboras? Heic

cogno-

cognoſces. Hiſtoriarum notitiam adſequi contendis? Heic adſequeris. Exempla tuæ iam ætati tuisque conuenientia ſtudiis intueri deſideras? At quàm egregia tibi occurrent heic in Mediceis, Vrſinis, *aliis itemque nobiliſſimis tum adoleſcentibus: quæ ſemper Tibi velim obuerſari & obſeruari. Intricatas Legum ciuilium quæſtiones exſolui tibi præoptas? Solutiones heic habebis expeditas. Politicum denique conſummatum & omnibus penè numeris abſolutum efformari te expetis? Efformabit, crede mihi, Politianus hic omnium* πολιτικώτατος. *Sed quorſum feror? Habes ita, nobiliſſime* GODEFRIDE, *cur haſce Politiani Epiſtolas tibi nuncupare voluerim; quas vt commendem tibi pluribus, nihil eſt opus: opto ſaltem eas abs Te ſuſcipi ita, vt exhibentur à me; nimirum animo ſincero & ab omni ſimulatione puro. Vale: & me, prout*

hactenus fecisti, amare, deinceps etiam mihi fauere perge. Hanouiæ: die 25. Martii antiqui. Anno Christi 1604.

T. N.

Studiosiss.

GVILIEL. ANTONIVS
Typographus.

CATALOGVS EORVM, QVI IN hoc opere scribunt epistolas.

In Primo epistolarum libro,

Angelus Politianus.
Ioan. Picus Mirandula.
Hermolaus Barbarus.
Pomponius Lætus.
Baptista Guarinus.

In II.

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Nicolaus Leonicenus.
Hieronymus Donatus.

In III.

Angelus Politianus.
Callimachus.
Lodouicus Odaxius.
M. Antonius Sabellicus.
Lucius Phosphorus Pōtifex Signinus.

In IV.

Iacobus Antiquarius.
Angelus Politianus.
Cæsar Carmentus.

In V.

Angelus Politianus.
Bartholomæus Scala.
Anton. Codrus Vrceus.

In VI.

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Franciscus Puccius.
Augustinus Mapheus.
Ioan. Franc. Benedictus.
Iacobus Antiquarius.
Marsilius Ficinus.

In VII.

Macar. Mutius eques.
Angelus Politianus.
Tydeus Acciarinus.
Baccius Vgolinus.
Aldus Manut. Roman.
Matthæus Veronensis, canonicus regularis.
Baptista Guarinus.

In VIII.

Angelus Politianus.
Innocent. Papa octau⁹.
Iacob. Cardin. Papiēsis.
Franciscus Piccolomin. Cardinalis Senensis.
Paulus Cortesius.

In IX.

Angelus Politianus.
Hermolaus Barbarus.
Ioannes Picus Mirandula.
Iacobus Antiquarius.
Marsilius Ficinus.

In X.

Angelus Politianus.
Ioannes Dei gratia rex, Portugalliæ.
Laurentius Medices.

In XI.

Angelus Politianus.
Iacobus Antiquarius.
Lodouicus Maria Sfortia dux Mediolanēsis.

Georgius Merula.
Bartholomęus Chalcus.
Philippus Beroaldus.

In XII.

Angelus Politianus.
Ioannes Picus Mirandula.
Bartholomæus Scala.
Petrus Crinitus.
Michael Acciarius Vtianensis.
Scipio Carteromachus.
Hermolaus Barbarus.

Præterea in hoc Duodecimo addita sunt multa sanequàm elegantia *Hermolai Barbari Syntagmata.* Inter quæ Epistola eruditissima de ferculis, & oratio elegantissima ad Federicum Imperatorem, & Maximilianum regem Romanorum. Item Præfatio in Suetonii Trãquilli expositionem.

HEXASTICON IN LAVDEM ANGELI POLITIANI, NATVRA loquitur.

Si mihi quod summi mirandũ plasma Tonãtis,
Angelus *id merito* Politianus *erit.*
Entheus haud timuit mecum certamen inire,
Et puto victurus, si licuisset, erat.
Nec tamen immiti ponetur gratia fato,
Hæc siquidem raris alea fœta bonis.

ANGE-

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER PRIMVS.

EPISTOLA I.

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDICI SVO, S. D.

GISTI *mecum sæpenumero magnanime Petre Medices, vt colligerem meas epistolas, & in volumen redactas publicarem. Collegi, ne non in omnibus obsequerer tibi, quo sunt in vno spes omnes, opesq; meæ sitæ. Neq; collegi tamen vniuersas, id enim laboriosius, quàm Sibyllæ folia. Non scripseram videlicet ad hoc, vt in vnum corpus referrentur, sed ad vsum præsentem duntaxat, oblatis argumentis, non quæsitis. Ita nec exempla mihi retinui nisi quarũdam, puto minus felicium, quæ diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen, vt instar voluminis efficerem, nonnullas etiam missas ad me, sed à doctis duntaxat, inserui, quæ marcentem quasi*

ſtomachum lectoris excitarent. Eſt autem o-
mnino ſtylus epiſtolarũ mearũ ipſe ſibi diſpar.
Quo nomine multum quoq; ſcio reprehendar.
Nam nec eadem mihi ſemper voluntas, nec i-
dem cuiq; vel perſonæ, vel materiæ congruebat.
Non deerunt ergo qui dicant, vbi tam varias
epiſtolas legerint (ſiqui modo legerint) iterũ me
Miſcellanea, nõ epiſtolas compoſuiſſe. Sed inter
diuerſas opiniones, & præcipientium de epiſto-
lis, & epiſtolas ſcribentium, ſperaui fore profe-
cto, necubi mihi patrocinium deeſſet. Occur-
ret aliquis forſan, qui Ciceronianas eſſe neget.
huic ego dicã (nec ſine authore tamen) in epiſto-
lari ſtylo ſilendũ prorſus eſſe de Cicerone. Rur-
ſus alius hoc ipſum culpabit, quod æmuler Ci-
ceronem: ſed reſpondebo, nihil mihi eſſe magi
in votis, quàm vt vel vmbram Ciceronis aſſe-
quar. Optaret alius, vt oratorem Plinium ſa-
perem, quod huius & maturitas, & diſciplin
laudatur. Ego cõtra totum illud aſpernari m
dicam Plinii ſeculum. Sed & ſi Plinium cuiqu
redolebo, tuebor ita me, quod Sidonius Apolli
naris, non omnino peſſimus author, palmar
Plinio tribuit in epiſtolis. Symmachum ſi ci
referre videbor, non pudebit, vt cuius & breui
tas celebretur & rotunditas. Abeſſe rurſus
Symmacho ſi cui credar, negabo mihi ſiccita
tem placere. Longiores quædam dicẽtur epiſt
læ; tales Plato ſcripſit, Ariſtoteles, Thucydide
Cicero. Dicentur aliæ contrà nimis breues, o
iicia

iiciam tunc ego, Dionē, Brutum, Apollonium, Marcum, Philostratum, Alciphronem, Iulianum, Lybanium, Symmachum; sed & Lucianum, quem falsò Phalarim vulgo putāt. Damnabit alius me, quod argumenta non sint hic epistolaria: dānari me patiar, sed cū Seneca. Nolet aliquis in epistolis sententias; prouocabo rursus ad Senecā. Poscet alius rursum sententias, huic ergo pro me Dionysius resistet, ac pertinere sententias ad epistolam negabit. Stylus esse nimium dicetur apertus: hunc tamē laudat Philostratus. Dicetur obscurus; at est ad Atticum talis M. Tullii. Negligens erit; at epistolis neglegentia est ipsa pro cultu. Rursus erit idem diligens; conuenit maxime, quoniam pro munere mittuntur epistolæ. Si cōcinnitas ibi sit, asseretur à Dionysio; si desit, ab Artemone. Tum quoniam Romani quoque sunt Atticismi quidam, si nō erit Attica: decebit hoc ipsum: nā quo alio damnatur Herodes, quàm quod Atticus homo nimis Atticisset? Sin contra nimis Attica, Theophrastus hic proferetur, in hoc notatus ab anicula, licet homo non Atticus. Non erit festiua, me vero seueritas delectat; non erit seuera, sed ego delitiis capior. Figuras habebit, hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris; at hoc ipsum carere figuris figurat epistolam. Promet indolem scribentis, id quoque præcipitur. Non promet, non scilicet quæsiuit, vt quæ carere ambitione

debet. Circulo claudetur, hoc & Graeci faciunt. Aberit circulus, nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit & incomposita, non displicet Aquilae. Pedes habebit & iuncturam, non displicet Quintiliano. Non aget, non est enim dialogus. Aget, est affinis dialogo. Communiter dicis, inquit alius, quae cōmunia, nouè quae noua: cum stylo res igitur congruit. Immo autem communiter noua dicis, nouè communia. Nempe quoniā memor sum praecepti veteris, τὰ μὲν κοινὰ καινῶς, τὰ δὲ καινὰ κοινῶς. [h.e. Communia quidē nouè, noua autē cōmuniter.] Ad hunc igitur modum posse vsquequaq; spero tergiuersari. Sed tamen ipsi viderint. Tibi verò mi Petre suauissime, certo satisfaciam, vel in Epistolis, si bonae fuerint, vel in obsequio, si non bonae. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDICI SVO, S. D. 2.

CVm saepe ex nobis audisses, Florētiam, quam tu in vrbe principē locum, sicuti diu maiores tui, merito tenes, aliam prorsus habuisse originem, quàm quae ab historiae nostrae scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, vt quicquid ea de re cōperti haberem, literis mandarem. Fore enim aiebas, vt mihi ciuitas omnis iure deberet, quod parētes ei suos demonstrassem, praesertim qui tales extitissent, vt si sumēdi ex quacunq; historia fuissent, praestan-

stantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum vt ciuitati gratum faciam, quæ me benigne semper humaneque tractauit, tum vt tibi honesta postulanti, quo nihil mihi gratius in terris viuit, obtemperem: breuiter hac epistola complectar, quid in literarum monimentis, de vrbis huius autoribus inuenerim, tum de nomine ipso pauca subnectam. Quoniamque satis constat, etiam Fæsulanos in partẽ ciuitatis fuisse acceptos, vnde appellatas quoque crediderim Fæsulas, exponam. Deduxere igitur Florentiam coloniam Triumviri, Caius Cæsar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam pontifex maximus. Coloni autem deducti Cæsariani milites, quibus assignata ducenta iugera, per cardines & decumanos. Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum scriptorem, qui Neruæ ætate floruit, in libro De agrorum mensuris, quem tu librum domi habes Petre Medices vetustissimum. Ita quod nulli vnquam contigit, à tribus imperatoribus, quorũ vnus omnium summus, alter etiam pontifex maximus, orta est Florentia. Ciues autem primi Florentini viri illi fuerunt, quorum virtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora restiterunt. Explorata origine causam quoque nominis indagemus. Triplex Romæ vrbi fuisse nomen proditur: vnum hoc quod diximus peruulgatum: alterum quod arcanum fuit, vnde Amaryllida

suam, quæ amorem proprie significat, in Bucolicon carmẽ poëta detorsit: tertium sacrificiis debitum, de quo vocabulum Floralibus impositum, quod Anthusam Græce Philadelphus interpretatur homo doctus, à quo hæc accepimus. Hoc tu Latine, vel Florentẽ vertas, vel aptius Florã fortasse, aut Florentiã. *Scimus autẽ populi Romani colonias quasi effigies paruas eius, & simulachra fuisse. Constat etiam Florentiã conditam ad Romæ imaginem, quod (vt alia præteream) nomen quoque adhuc Capitolii, & regionum quarũdam testificatur. Idem autem fuisse* Anthusæ *vocabulum Constantini vrbi positum, quæ noua Roma diceretur, tam Philadelphus idẽ, quàm etiam doctissimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productũ nomẽ, vnde vrbs quoq; ipsa producta. Nam apud Plinium vel corrupta voce,* Fluentinos, *legi pro* Florentinis: *vel ita veteres olim populos, qui profluentis Arni ripas incolerẽt, appellatos crediderim, qui tamen deinde in Florentinos condita vrbe, deductaq; colonia commigrauerint, vt edictum quoque Desiderii Longobardorum regis* Fluentinos *appellantis, ad vtramuis redigi causam facile possit. Ptolemæus certe (vt quidam vetusti fatentur codices)* Florentiam *dixit. Idemq; libro historiæ naturalis quartodecimo Plinius, quanquam vulgatis codicibus mẽdosissimus omnino sit locus. Meminit & Pau-*

linu

linus Ambrosii discipulus Florẽtiæ, qui nostro etiã præsuli Zenobio locupletissimũ sanctitatis testimoniũ perhibet. Indicat & Procopius, quã etiã tum valida hæc vrbs, & præpotens fuerit, quæ tentata sæpius à Gotthis expugnari nõ potuit. Vnũ antiquitatis in ea vestigiũ pulcherrimũ extat adhuc, templũ hoc mirifica structura olim Martis, nunc Præcursoris titulũ gerens. Etenim Martem Romani originis authorẽ, Martem Cæsariani potissimũ colebant milites orbis terrarum victores, Martẽ præcipuus vestræ vrbis conditor Augustus, vt cui Romæ quoq; medio foro cognomento vltori posuit templũ. Quo minus mirandũ Florẽtinam iuuentutẽ, quamuis patrio more abstineat armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiã inter milites exercitatissimos excellere. Nã de te Petre, nihil hoc loco mihi dicendum, qui tot palmas nuper paucis dieb. totiẽs victor abstuleris: ne forte nostra hæc epistola, tui laudandi captasse occasionem cuiquam videar. Fæsulæ restant, quas ab Atlante illo cælifero cõditas, & vetus fama fert, & homo vt illis temporib. doctissimus Ioannes Boccatius confirmat: quæ ne diutius tamen vacillet authoritas, Hesiodũ citare possum vetustissimũ poëtam, qui Fæsulã fuisse vnã, sed & primam Nympharum declarat, à quibus Hyadũ, seu Latine Sucularũ sidus exprimitur, quarũ scilicet positum luna repræsentat, quod adhuc insigne Fæsulanis est: nisi potius ob id lunam

gestant, quod ultima erraticarum verticem ipsum Atlantis cælum fulcientis potissimũ premit. Sed audi iam versus Hesiodios, quos ex libro ipsius, cui titulus Astræa, partim grauis autor Theon, partim Zezes ille grammaticus repetit in epistolarum suarum commentariis, incomparabilis memoriæ vir atque infinitæ penè lectionis.

Νύμφαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι·
Φαισύλη, ἠδὲ Κορωνὶς, ἐϋστέφανός τε Κλέεια,
Φαιώθ' ἱμερόεσσα καὶ Εὐδώρη τανύπεπλος.
Νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ' ἀνθρώπων. i.
Nymphæ Gratiis similes:
Fæsula & Coronis, benecoronataq; Cleia,
Phæoq; suauis, & Eudore habens longum peplũ.
Nymphæ, quas Hyadas vocãt genera hominum.

Vides ut Fæsulã nominat Hesiodus inter Hyadas potissimam, quod apud Eustathium quoq; reperias, quamvis in eo mendosis codicibus Æsula sit. Sed & Ammonius grammaticus Fæsulæ meminit, ut unius è Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuisse Atlantis filias, & easdem Bacchi nutrices, nullus credo paulo humanior ignorat. In ea vero ciuitate fulminum claros interpretes vetere Ethrusca disciplina fuisse, docet ita Silius: Affuit & sacris interpres fulminis alis Fæsula. Cui quoniam semper ego nescio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non possum; totius etiam Italiæ salutem referri acceptam Fæsulanis oportere, videlicet in quorum

iugo Radagasius olim Gotthorum rex immanissimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum vastantibus diuinitus conclusus, exceptus, trucidatusq́; fuerit. Hæc sunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Fæsulis intacta nostris annalibus, apud recõditos quidem, sed idoneos tamen authores inuenerim: quæ, nisi fallor, ciuibus nostris, tibiq́; gratissima esse debent. Ego certe nihil hoc maius homo studiis deditus literarum, præstare vobis potui, qui me in ciuitatem asciueritis, quàm vt labore, industriaq́; mea, parentes aliquando vestros, tam multis adhuc seculis ignoratos, celebres, illustresq́; viros agnosceretis. Vale.

IO. PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO, S. D. 3.

CVm Musas tenues meas, quibus dum per ætatem licuit, de amoribus meis iocatus sum, in libellos quinq́; digesserim, mitto ad te illorum primum, missurus & alios, si in hoc vno amicum experiar te, non assentatorem: ea enim lege ad te veniunt vt castigentur, vt vapulent, vt erratorum pœnas & vngue & obeliscis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicẽ, non iniquum, hoc est, seuerum, non indulgentẽ. Nam quæ maior iniquitas, quam amicũ fallere de te sibi omnia promittentem? Non eo vsq́; ingenio delicato sum, vt amici hominis lituras fastidiam. Quin forte nec tu, nec quispiam cre-

deret, quàm hæc mea mihi non satisfaciant, quàm in iis etiam, quæ magis placent, metuam tamen ne sim, vt inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quæso in re honesta & liberali, amicissimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ S. D. 4.

NÆ tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus committere tentes, quique adeò seuere, & tetrice à me homine haud sanè rugosæ frontis, tam bellos accipi pueros postules. Venus (aiunt) amor Pana deum palæstra prouocatum supplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, quî putas posse? Sed tamen hoc tu exigis, tu inquam Pice, cui denegari quicquam sit planè nefas. Quare aliquot exoraui ex iis, vt se à nobis vexari paulum paterentur. Neq; ego iudicis (ita me semper ames) sed Momi personam indui, quem ferunt sandalium Veneris tandem culpasse, cum Venerem nō posset. Confodi igitur versiculos aliquos, non quod eos improbarem, sed quod tanquam equestris ordinis, cedere reliquis, veluti Senatoribus videbantur, atq; Patriciis. Plebeium nihil offendi. Sed & in his non tam iudicium tibi quàm voluntatem defuisse certo scio, quando & Nasoni tuo decentior (vt aiunt) facies videbatur, in qua næuus esset. Remitto ad te eos, atq; addo Stoicum comitem, quem vtinam talione tantum

tum referiant ipsi, at non planè habeant ludibrio. Vtcunq; erit, habet senecio hic superciliosus, vbi patientiam suam exerceat. Non erit iam quod clamet, ὦ Ζεῦ βρέξον τὰς περιστάσεις. i. O Iupiter plue calamitates. *Non Bithus & Bacchius melius compositi. Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuo facies. Vale.*

IOANNES PICVS ANGELO POLITIANO, S. D. 5.

NEc vrbanius vnquam, nec hilarius acceptos se amores mei prædicant, quàm his proximis diebus apud te: & quod amice quidem confessi sunt, cum sibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen indulgentius id factum esse, quàm oportebat, atq; in eo sunt, vt dubitent amore ipso in amores te cæcutientem factum meos: ac ita demum dubitant, vt iudicio tuo, alioqui grauissimo, in sua causa non satis confidant. Confidunt tamen, & iam sese vinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem & publicum secure postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam, & risu dignam Catoniano! vix erat in limine, cum pandens sinus, en inquit obelos, en sagittas, si nescitis Græce. En me si ex vestris quisquam audax fuerit paratum referire. Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus

homo tam lepide iocaretur? Abstinuimus profecto telis, & quod interminatus erat repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occalluerat, vt tam leues ictus nõ admitteret. Qua igitur veneratione debuimus, senem excepimus: qui vt demum apud nos consedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine: nõ tam ob id quod apud Latinos erat, nam & erant in eo consessũ qui Græca nouerãt, quàm quod Latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. Sed nec operam perdidit, quandoquidem non prius loqui desiit, quàm nos ex Peripateticis Stoicos fecerit, & Apathian illam omnes approbauerimus, vt iam videre sit paulo ante delicatos homines, iam factos omnium tolerantissimos, qui lacessiri quidem possimus ab aliis, lædi à nobis tantum, qui fato reluctemur nunquam, & quæ nostra non sunt, sic fieri demum velimus, vt dii volunt, & eos nec culpemus vnquã, nec accusemus, nihil doleamus, nihil expostulemus: seruire, vinci nesciamus. Re, non oratione philosophemur. Et qui nouicii sumus, nos ipsos vt aduersarios obseruemus: aliorum de nobis opinionem, atq; id generis alia, quæ externa sunt, negligamus potius quàm reiiciamus. Ad diem curemus, vt hospitium viatores: habeamus ea deniq;, non habeamur. Silentium amemus, ne quicquam euomatur non concoctum: & nobis alii raro, & nos aliis nũquam risum pariamus: & vt vno Epictetum totum verbo

verbo complectar, & sustinere aduersa, & abstinere voluptatibus abunde didicerimus. Vide quàm sigillatim ad Epictetum tuum effinxerimus vitam nostram, vide quàm & cito, ne hac quoq; parte Stoici non essemus, qui nos admonitos volunt, tandiu deficere hominẽ, quandiu non proficit. Id quod quanquam in cæteris admiratus sum, in me tamen vno vel maxime, qui cum semper in Lycio, vel Academia, nunquam in porticu sim versatus: ita victus sum oratione senis, vt in eius sententiam, non pedibus modò, sed manibus quoq; & toto corpore discesserim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ S. D. 6.

T*Anti mihi sunt literæ tuæ mi Pice, vt nullo pacto credam posse me illis rescribendo satisfacere. Tanta rursus tua est humanitas, vt te boni consulturum quicquid à nobis proficiscatur, existimem. Si verba suppeterent animo, laudare pro merito ingenium literas, eloquentiam tuam conarer: sed vereor ne laudes cogar tantas, vt Flaccus inquit, culpa deterrere ingeni. Quare imitabor Timantem, quodq; exprimere penicillo non possum, velo contegam. Quod si mihi hortandus est, qui ipse omnibus exemplo sit, ita ego meum Picum, vt ille Mycenæus Teucrum hortabor, βάλλ᾽ οὕτως. Tibi autem debere me multis nominibus intellego,*

quæ singula enumerare non est consilium: sed accessit meritis erga me tuis Manuelis nostri viri docti elegans epistola, Hymettio illo, vnde scilicet eam legit, melle, atq; omni nectare dulcior. Eum nos planè Glaucum reddidimus, χάλκεια χρυσείων, [i. ærea aureis,] *commutantes. Quis enim nescit, quã illi* ἐπιχώριοι τοῖς Ἕλλησιν Ἀττικισμοὶ. [vernaculi Græcis Atticismi] *degenerent citra mare? Sed tamen hoc ipso minus eius obelos metuimus, quod in Latio nati sumus. Sicut Latina cũ scribimus perperã, hoc nos tuemur, quod Græcissare putamur: atq; vt vespertiliones, dũ neq; mures planè, neq; aues sumus, vtrisq; tamen nos probare tentamus. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ suo S. D. 7.

A*Vdio te versiculos amatorios, quos olim scripseras, combussisse, veritum fortasse, ne vel tuo iam nomini, vel aliorum moribus officerent. Non enim puto, quoniam minus exierint apte, sicuti Plato suos dicitur. Nam quãtum repeto memoria, nihil illis tersius, dulcius, ornatius. Quos quia vocabas amores tuos, placuit mihi nuper velut in amores ipsos abs te crematos, ita ludere Græcis versibus.*

Πολλάκι τοξευθεὶς, φλεχθεὶς θ' ὑπὸ Πίκου ἐρώτων
Οὐκέτ' ἄλῃ προτέρω, πάντα δ' ἀφείλεθ' ὅπλα·

Τόξα,

Τόξα, βέλη, φαρέτρας· καὶ νήσας τά γε πάντα
  Ἧψεν ὁμοῦ σωρὸν λαμπάσι ληϊδίοις.
Σὺν δ' αὐτοὺς μάρψας, ἀμενηνὰ χερύδρια δῆσεν
  Ταῖς νευραῖς, μέσσῃ δ' ἔμβαλε πυρκαϊῇ.
Καὶ πυρὶ φλέξε τὸ πῦρ. τί δ' ὦ ἄφρονες αὐτὸν ἔρωτες
  Τὸν Πῖκον, Μουσῶν εἴσεπτο τῶδε πρόμον; h. e.

Sæpe sagittatus, incensusque Picus ab amoribus
  Non tolerauit vltra : omnia verò abstulit arma,
Arcus, sagittas, pharetras; & congregans hæc sane omnia,
  Accendit simul aceruum flammis edacibus,
Ipsos verò corripiens, debiles manulas ligauit
  Funiculis, in medium verò iniecit ignem.
Et igne combussit ignem. quid vero ô insipientes ipsum amores
  Ad Picum Musarum volastis principem?

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO, S. D. 8.

QVod proximis literis tuis me tantopere laudaris, debeo tibi tantum quantum ab eo absum vt merito lauder. Id enim debetur cuique, quod gratis dat, non quod persoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo, quod de me scribis, cum in me tale sit nihil, cum id mihi ipse nullo pacto deberes, id totũ tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuolentiæ. De

cætero si me examinaris, nihil inuenies, nisi tenue, humile, angustum. Nouitii sumus atq; tyrunculi, qui ex inscitiæ tenebris pedẽ modo mouimus, promouimus ferè nihil. Benigne nobiscum agitur, si inter studiosorũ ordines referamur. Habet docti nomen quiddam aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tam grandia non conueniunt, cum eorum quæ in literarum studiis sint præcipua, nihil non solum exploratum habeam, sed nec adhuc etiam, nisi per trãsennam viderim. Conabor quidem, id quod nunc ago, talis esse aliquando, qualem nunc me prædicas, & esse aut iudicas, aut certe velles. Interea imitabor te Angele, qui te Græcis excusas, quod sis Latinus: Latinis, quod Græcisses. Simili & ego vtar perfugio, vt poëtis rhetoribusq; me approbem, propterea quod philosophari dicar, philosophus quod rhetorissem & Musas colam. Quanquam mihi longe aliter accidit, atque tibi. Quippe ego dum geminis sellis (vt aiunt) sedere volo, vtraq; excludor: fitq; demum (vt dicam paucis) vt nec poëta, nec rhetor sim, neque philosophus. Tu ita vtrunq; imples, vt vtrum magis, haut satis constet: qui & Græcam & nostram Mineruã ita pulchre amplectaris, quasi Cinnus vtriusque linguæ, vt quæ insititia sit, quæ genuina, non facile discerni possit. Nam vt de Latinis taceam (de his enim cui è primo loco cesseris?) quis credat, vt de Hadriano ille, Romanum hominem

minem tam Græce loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, non esse tam Atticas Athenas ipsas. Is es mi Angele (facessat adulatio) cui ex nostris vnus, aut alter, ne dicam nemo, conferendus sit. Quod si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & literas quantum potes à situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum, quod rem Latinam adiuuet, & illustret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum vtilitatem. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANgelo Politiano suo, S. D. 9.

POst discessum tuum Venetiis, ad te scripsi nunquam, de te sæpe: nec scripsi modo sæpe, sed etiam loquutus sum de te, quoties incidebat. Incidebat autem cum volebam, volebam semper. Omnino mihi multus in ore Politianus est, eritque dum vixero. Nam quantum ipse de te conceperim, cum primum te cognoui, quantum porrò de doctrina tua literæ sibi sperent & spondeant, facilius cogitare possum animo, quam dicere. Postulo autem à te quasi meo iure duo. Primum, vti viuere diu studeas, non tibi, sed & tibi sanè, dum literis primum, & bonis artibus, quibus Hercule succurrendum est, ruinosis & nutantibus, bre-

niq; casuris, nisi per solertissimos homines, ope summa prospiciatur. Alterum, vti aut tu me socium in hac adhibeas, aut à me adhibitus, æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi, cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maxime voluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta studia. Nullus est tam magnus labor, nullum munus in literis tam sordidum, quod defugiam: quanquam omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta, non splendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERmolao Barbaro suo, S. D. 10.

TV vero Hermolae ita mihi omnia, vel præsenti prius, vel deinde absenti præstitisti, vt (si officia duntaxat, non autem animum atq; voluntatem remetiamur) ingratus proculdubio sim moriturus. Et quidem ea causa est, cur tibi nec agam gratias, nec egerim hactenus, quod intellego non orationem modo nostram, sed plane facultatem omnem imparem esse tuis erga me meritis. Nam quod mihi in tua epistola tantum tribuis, quantum ego nec agnosco, nec fateor, vel ob id certe mihi gratum est, quod amicius, quàm verius sentiens, magis fortasse nos diliges. Verba porrò quibus velut me militem bonus imperator hortaris, vt rectis studiis, vtroque quasi cornu labo-

laborantibus succurram, eo me minus mouerunt, quod sanè quàm paucos tui similes video, quos duces sequar. Vt enim non dubitat Agamemnon, quin sit breui Troiam capturus, si decem dentur συμφράδμονες (consiliarii) Nestoris similes: Ita si Hermolai mihi dentur decem, sub quibus meream, facile sperem literas, cum Græcas, tum Latinas, è barbaria media receptum iri. Te tamen & laudo, & admiror, qui adeo accisis rebus atq; afflictis spem tibi aliquam feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiam, vel ob id audentem, extrema cupido est certa sequi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERmolao Barbaro suo, S. D. II.

QVod ad te iamdiu nihil Hermolaë dederim literarum, nõ tam meis velim, quàm tuis occupationibus adscribas. Occupationes autem non minus equidem studia ipsa literarum, & sapientiæ, quibus vsquequaq; inuigilas, quàm istos accipio discursus obeundæ legationis, & rei gerendæ publicæ. Quid igitur vel ineptius, vel inhumanius, quàm aut Musarum sacris operanti obstrepere, aut agenti rem seriam trichas veluti intempestiuas obiicere? Neque vero causæ fuit cur timuerim, ne (quod est apud Aristotelem tuum) nostram quoque amicitiam silentium dirimeret. Non enim sic in amore mutuo lãguemus, vt simus inter nos

machinis retinēdi. Sed nec silentium quispiam interpretetur, vbi neuter cessat honorifice de altero & loqui, & scribere. Caue enim putes Hermolaë, non diem dixerim, sed horam penè vllam præterire, in qua non ego de ingenio, de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studiis denique tuis, propè declamitem. Testis Medices Laurētius meus, testis hic item Mirandula Picus, heroës arbitror duo, non viri, quos aut auditores habeo laudum tuarum attentissimos, aut beneuolentissimos prædicatores. Iam apud eruditā iuuentutem, & familiarium cohortem, tantum de te loquēdo profecimus, vt vnus vtique habeare, nō solum doctissimus, sed & humanissimus & prudentissimus. Porrò autem vt epistolas, vt orationes omiserim, in quis de te semper à nobis illustris mentio facta, vel hæc ipsa, quæ mox edentur, Miscellanea nostra, cum quidam (vt Horatius inquit) dignus vindice nodus incidisset, te scilicet vnà cum Laurentio Picoque iudicem sibi contra rudem inscitiam nuncupauerunt. Neq; vero tu quoque otiosus, aut occasionibus imparatus in me semper etiam, vltra fortasse quàm patior ornando, extollendoque sic vt temet pulcherrime, ab hoc epistolarum silentio, crebris de me sermonibus redemeris. Non igitur amicitiam nostram blandimentis istis & assentationibus indecoris & ineptis, atque optimo cuique maxime suspectis,
addo

addo etiam vulgaribus, fouemus. Non tamen vllo loco, vel studio desumus alter alteri, vel officio. Speciosa ista, & popularia beneuolentiæ ostentamenta, quasiq; fucum, & præstigias, neque tu arbitror desyderas, & ego abominor. Vino, aiunt, vēdibili suspensa hedera nil opus. Et nos ergo faciem, strepitumq; omnem (sic doctos decet) aspernemur, atque amicitiæ (quod dicitur) personam detrahamus. Cæterum vt eò tandem deueniam, qua gratia tibi hanc epistolam scribere institueram, cum Frāciscus Gaddius Florentinus, qui paulo ante legatus istic agebat, vir vtrique nostrum coniunctissimus, forte (vt fit) in sermone apud Laurentium Medicem, nuper iniecisset, desyderare te volumen, si quod hic emendatum Dioscoridis haberemus, statim nobis Laurentius (vt est homo tui studiosissimus) pro more authoritateque mandauit, vt eam rem quamprimum, quam diligentissime curaremus. En tibi igitur librum, mi Barbare, satis emendatum (ni fallor) certe veterem. Tu cum fueris vsus, ad me remittes, non tam (quæ tua est diligentia) incolumem, quàm doctissima ista notatum manu, quo precium volumini aliquod ex te, atque authoritas accedat.

Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANgelo Politiano suo, S. D. 12.

SI surdis etiam brutisque rebus amicitiæ & inimicitiæ suæ, non aliunde quàm à cælo constant, quo & affectus cæcos, & quæ Græci ἀναιτιολόγητα [innocuas & simplices locutiones] *vocant, referimus accepta, quid ni sentiat hanc vim & homo? quanquam interest, quod stolida illa & muta semper inter se pro natura quæque sua dissident, aut concordant, vnius cæli merito. Sed hominem homini plerunq; mores & iudicia conciliant, nec minore glutino, quàm istæc syderum defluuia ferruminant: huiusque generis est amor, qui nos inuicem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum, si nec spacio temporis excutitur, nec locorum intercapedine conuellitur, nec officiorum silentio polluitur, nec alia quauis negligẽtia rubigine decoloratur. Certa opinione virtutis & doctrinæ tuæ natus, eadem opinione conseruatur, alitur, augetur, te volente nolenteque perennat. Tandiu Hercule futurus, non dico me quandiu ames, sed quandiu amare cogas. Et iste ingenii & eruditionis tuæ fulgor obseruetur oculis. Tunc amare potero desinere, cum tu rem Latinam deserere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio nostro tam multas ago, vt quas Laurentio meo agam homini clarissimo, humanissimi*

ſimo, doctiſſimo, non habeam, habeam quas nõ ago. Atque vtinam quandoq; poſſim referre. Multis nos magnus ille vir indies & ſtudiis accumulat, & officiis adobruit. Ego contra diu noctuq; retracto, ac recogito, non quemadmodum rationem cum eo parem faciã (quis enim poſſet hoc, niſi alter Hercules, aut certe alter Laurentius?) ſed quemadmodum planè intellegat, me apud eum eo loco eſſe cupere, quo qui magnitudinem æris alieni & profeſſione nominis, & magnæ fidei compenſatione redimunt. Vale.

ANGEL. POLITIANVS HERmolao Barbaro ſuo, S. D. 13.

EXplicare non poſſem literis Hermolaë, quãta mihi lætitia prandenti nuper ſecum Laurentius Medices, te Patriarcham factum eſſe Aquileienſem nunciauerit. Ego vero tanto ſum ex ea re gaudio, tantaque voluptate perfuſus, vt in ipſo quoque diſcubitu (quid enim manifeſta negem?) geſtierim, exilierim, lætum, felicemque nuncium, vix ipſe me capiens proclamauerim. Et nunc gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor ſeculo Hermolaë. Tibi, quod hoc etiam tuarum virtutum præmium dixerim, an teſtimonium publice acceperis. Nam quamuis antea quoque multis, magnificisq; fueris ornamentis affectus, tamen hoc vnum procul excellit atq; eminet; non mo-

do quia maius, aut quia genere diuersum, sed quod per eũ quasi gradum breui putaris altius ascẽsurus. Doctis vero, quod is vir ad maximas proueheris dignitates, cui semper hoc hominum genus, atque hæc secta vitæ plurimum placuit. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregiis honoribus perfunctus, & fastigium disciplinarum propè omnium tenes, & professores ac studiosos artium bonarum (quamuis humili fortuna plerunque sumus) ita complecteris & amas, vt æque cunctis tua quasi maiestatis fasces, ac vexilla submittas. Seculo autem, quod insigne aliquod habet, quo iam stare audacter aduersus & vetustatem possit & posteritatem: scilicet quia veluti recuperasse nunc oculos cæca prius fortuna videri potest, dum cumulare honoribus eum gestit, in quo virtutum pene omnium quasi quidam concentus exauditur. Tu igitur & si virtute ipsa clarior es, atque (vt puto) lætior, quàm virtutis præmio, debes tamen hanc & temporibus & literis diligentiam, ne fortunæ desis, neu vota nostra destituas, sed incumbas instesque fauori quantum potes: non quidem ambitu infami, qui philosophum dedecet, sed his potius artibus, quæ te charum bonis, admirabilem propè vniuersis reddiderunt. Equidem, quod ad me attinet, quando aliter suffragari non licet, illud vsquequaque præstabo, ne quam occasionem, vel tui celebrandi nominis, vel conci-

conciliandæ tibi, colligendæq; beneuolentiæ prætermittam. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANgelo Politiano suo, S. D. 14.

QVod ex secundis rebus meis lætitiam incredibilem conceperis, neque nouam rem fecisti, nec mihi non præuisam, imaginationeque præsumptam. Noui quanta propensione, atque adeo inductione animi, prouinciam duram & inexplicabilem susceperis ornandi & tollendi nominis mei, quàm constans, pertinax, & adductus in eo fueris. Quam rem tuam videaris agere, cum meam agis. Itaq; nihil sum miratus, quod rationibus tuis consultum putaueris, cum meis est prouisum. Habeo tibi, & semper habebo gratias, non solũ vt amico & beneuolo, sed vt Politiano, id est, vt homini doctissimo. Plus enim est à Politiano, quàm ab amico laudari. Testimonium & iudicium amici fallitur, Politiani etiam amantis non fallitur. Laurentio non minus principi tuo quàm meo, indies plura & maiora debeo. Testis est ipse. In magno versor periculo, ne in tanto meritorum eius erga me cumulo, & ingratus, & barbarus esse videar. Vale.

POMPONIVS LÆTVS ANGElo Politiano suo S. D. 15.

SErius quàm opinabaris ab amicissimo fieri, distuli ad te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit nescio quis, qui se intra paucos dies daturum Quintilem & Sextilem mihi pollicitus est. Remque is longius opinione mea traxit. Ipse tandem, vt creditori, qui vel præcipuus es, satisfacerem, quæ apud me erant, diligentissime exscripsi. A Venusia Apulorum adlata sunt marmorea in tabula: obscuro loco ibi latebant fragmēta aliarum tabularum, vbi annus integer erat, coniungi nequiuerunt, quod multa deerant: illinc translata Arianum, summa cura, quæ superest tabula seruatur. Mitto & quædam monimenta rerum, eodem in loco reperta, & placitura tibi (vt existimo) amatori vetustatis. Romæ ferè idem, sed multo ante. verum sine caret: si habere cupis, rescribe: quanquam quid hoc dixerim? cum facile intellegam te plurimū id quærere: sed videbatur optabilius, si poposceris: scias omnia quæ apud me sunt, tua esse. Duo à te sum petiturus, alterum studio, alterum autoritate conficies. Illud est apud Valerium Flaccum in quinto libro, cū loquitur de Chalybibus populis, apud quos ferrum repertum est: quid sibi velit, indigena. Quod sequitur, corruptum est: & statim duo carmina quæ sequuntur, fabulam habent mihi

mihi incognitam. Forte Apollonius aliquid de ea rescribit. Tuum limatissimum iudicium expecto, quod mea sententia, quicunque profitemur literas, veneremur necesse est. Sed de ingenio scio quid scripturus sum. Illud alterum erat, vt vnicis literarum fautoribus Laurentio ac filio me commendes. Ab Laurentio tua opera, obsecro, impetres literas non vulgares, siue ad Ioannem Tornabonum, siue ad oratorem Florentinorum, in commendationem Fabricii cõtubernalis mei, qui vt prædicat, notissimus est Laurentio, aliasque Florentiæ negotia Reguli Fauentini egit. In præsentia cum sit expediturus quadam honestissima in curia Romana, authoritatem Laurentii (quæ plurima est) vehementer accedere cupit. Effice tu homo non minus literatissimus quàm integerrimus, vt voto fruamur. Bene valeas. Romæ, decimosexto calendas Aprilis. M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS Pomponio Læto, S. D. 16.

QVas à te nuper accepi literas, ita gratas habui mi Pomponi, vt me ab iis putem immortalitate donatum. Sed & semenstre calendarium mire fuit gratum: & quam ais tabulam bello Marsico factam: quæ si eadem est, quam Romæ obiter legerim, vereor vt satis ex fide sit exscripta. Siquidem Aimilius, *non* Æmilius *erat in saxo. Quam eandẽ diphthon-*

gum etiam super ipsa Panthei testudine adnotaueram. Quod vero etiam (si diis placet) de obscuris poëtarum me consulis, homo omnis literaturæ consultissimus: atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex vero debetur: intellego quàm tibi debeam, quàm mihi faueas, quantum oneris sustineam. Dicam tamen quod sentio, tibique si non rem ipsam, studium certe meum, voluntatemq́ probabo. Versiculi ipsi, quos vere mendosos putas, hi sunt videlicet:

Indigena æterni rupem Iouis, hinc tibi Mauors
Dant virides post terga lacus, vbi deside mitra
Fœta legat, partuq; virum fouet ipsa soluto.

Hos equidem ita legendos arbitror:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenum
Dant virides post terga lacus, vbi deside mitra
Fœta ligat, partuq; virum fouet ipsa soluto.

Vt sit sensus: post Chalybas promontorium Genetæi Iouis, dant post terga, hoc est, prænernauigant. Tum virides lacus Tibarenorum; virides, scilicet, quoniam pecore abundant, atq; ob id pascuis, quibus scilicet Tibarenis mos est, vti à parturientibus, iamque etiam partu liberatis vxoribus, viri in lecto mitrati collocentur, & ipsi vicem puerperarum foueantur: curenturque, quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro secundo sunt hi versus:

Τοὺς δὲ μετ' αὐτίκ' ἔπειτα Γενεταίου Διὸς ἄκρην
Γνάμψαντες, σώοντο παρὲξ τι Βαρηνίδα γαῖαν.

Ενθ

Ἔνθ' ἐπεὶ ἄρκε τέκωνται ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναῖκες
Αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λεχέεσσι πεσόντες,
Κράατα δησάμενοι. ταὶ δ' αὖ κομέουσιν ἐδωδῇ
Ἀνέρας, ἠδὲ λοετρὰ λεχώϊα τοῖσι πένονται.

Post hos autem quam primum, deinde Genetæi Iouis arcem
Flectentes acti sunt præter Tibarenida terram,
Vbi postquam vtique sustulerunt ex viris filios vxores,
Ipsi quidem suspirant lectis decumbentes
Capita reuincti; illæ autem rursus nutriunt epulis
Viros, & lauacra partualia his laboriosè ministrant.

*Addunt interpretes Apollonii, scriptum id etiam à Nymphodoro in Tisinomis, tum Genetæum promōtorium à Genete fluuio vocatum, in quo templum sit hospitalis Iouis, quem Xe*nion *appellant. Idem eodem libro sic scribit Apollonius:*

Ἄγχι δὲ ναιετάουσι πολύρρηνες Τιβαρηνοὶ
Ζηνὸς Εὐξείνοιο Γενηταίην ὑπὲρ ἄκρην. h.e.
Prope vero habitant affluentes agnis Tibareni
Iouis hospitalis Genetæam super arcem.

Quo loco πολύρρηνες *ab agnorū copia dicti. Vnde* virides lacus *erudite dixit Valerius, ob pascua, vt arbitror. De Tibarenis etiam Orpheus in Argonauticis post Chalybas meminit statim: & eosdem Strabo libro duodecimo* Tibarnos *appellat. Quod autem de Eribo-*

quæsieras: fuit is filius Teleontis, de quo sicidem scribit Apollonius libro primo:

Εἵπετο δ' Εὐρυτίων τε καὶ ἀλκήεις Ἐριβώτης
Υἱέες, ὁ μὲν Τελέοντος, ὁ δ' Ἴρου Ἀκτορίδαο.
Ἤτοι ὁ μὲν Τελέοντος ἐϋκλήεις Ἐριβώτης.
Ἴρου δ' Εὐρυτίων, σὺν καὶ τρίτος ἦεν Ὀϊλεύς. h. e.

Dicebatur autem Eurytionque & robustus Eribotes
Filii, hic quidem Teleontis, ille verò Iri Actoridæ.
Nempe hic quidem Teleontis inclytus Eribotes,
Iri autem Eurytion, simul & tertius erat Oileus.

Literas contubernali tuo commendaticias ad oratorem Florentinum, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui si mihi quasi vni è minutioribus literatis nihil nō indulget, cur quicquā tibi literarū principi deneget? Vale: & si quid te dignū ex antiquitate habes, participa quæso nobis, tui cupidissimis. Et Vasinio dic salutem meis verbis. Florentiæ. 4. calend. Martias. M.CCCCLXXXVIII.

POMPONIVS LÆTVS ANGELO POLITIANO, S. D. 17.

IAm tempus appetit eruditissime & candidissime Italorum, vt Lucretii libros remittas, vt vir integer fidem soluas. Dabis ferendos ad vrbē Petreio homini fidei summæ, qui celebritatem tui nominis cum cæteris nostri ordinis amat, colit, veneratur. Nam quisquis est, qui de se bene senserit, gratulari plurimum debet seculo nostro, cum tales habeat viros, quales ma-

iores nostri in summa gloria habuisse duxissent. Data opera Florentiam se confert, vt te sæpius visat, & vt totus ex lima tua pendeat, vtinam & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenii cogito, nõ possum non admirari, cur nostri graculatim & sturnatim (vt ita loquar) ad te non aduolent. Legi opus tuum, in quo apertissime doctrina quadam singulari veteres ab inferis reuocasse videris. Sed parcius in præsentia, prædicatione mea non indiges; satis enim tuo labore clarus es. Verum quoties de aliquo sublimi interpretatio est, vnus Politianus occurris. Ego quid de perspicacissimo ingenio tuo sentiam, vna epistola & longa quidem explicui, quanquam in ea re quid longum esse potest? Credo distulisti carmina Lucretii remittere, propter variarum disciplinarum occupationem. Obsecro, atq; obtestor; effice vt ad suum Quirinum redeant. Habeo quædam vetustissima monimẽta, quæ cum videris obstupesces, admiraberisq́;, quod nuper effossa erutaq; & inuenta in illa tua obseruatione reperiantur. Qua de re diuinitatem quandam in te esse intellego, vt vere animus tuus sit de cælo sumptus ignis. Dii te seruent. Commenda me Medicibus, patri, & liberis, literarum patronis. Deinde plurima salute Demetrium impartias. Vale. Romæ, ante V. calendas Iunii.

ANGEL. POLITIANVS POM-
ponio suo, S. D. 18.

LVcretium Petreio dedi, quem tibi iam redderet. Vah tam sero, inquis: fateor, sed non plus neglegentia mea, quàm tuæ humanitatis fiducia: dum alia ex aliis, in quibus opera ponatur occurrunt, dilatus hic in quadriennium liber est, qui vel triduo potuerat absolui. Cæterum ego Pomponii mei memor, qui quidem nescit offendi, à Politiano præsertim, prætuli audacter officio commodum. Petreio nondum frui licuit, vt optabam, probo & antiquis moribus homine. Iam tum peregre aberã, cum ille Florentiam, statimq; peregrinationẽ meam rusticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, vt in vrbem reuerterimus, interrupta (quod aiunt) copula sarciet. Quas in me laudes confers, quanquam agnoscere salua frõte non ausim, tamen ob id gratissimas habui: quoniam cum nec irrisio in istos mores, nec adulatio cadat, necesse est laudatio hæc, aut ex amore in me nimio, aut ex vero proficiscatur. Quorum cum sit vtrunq; mihi gloriosum, alterum diu in votis, alterum etiam supra vota est. Monimenta illa, quæ narras antiquitatis, iamiam tractare, complecti, adorare gestio: per fortunas imperti, si quid habes quod excellat. Medices nostri vnice tibi fauẽt. Demetrius autem salutem sibi à te dictam, totidem verbis remune-

muneratur. Vale. In Fæsulano sexto Idus Augusti. M. CCCCXCI.

BAPTISTA GVARIN. IOANni Pico Mirandulæ, S. D. 19.

NOndum *concedo secundum te litem dari oportere, nam facile possum tuas istas captiones in te* ἀντιστρέφειν [cōuertere] *Si tibi præceptor sum, cur mihi non obsequeris? Si nō sum, cur me præceptorem appellas? Neq; ideo nomen hoc recuso, quod te discipulum spernam, quem mihi præceptorem assero; sed quod tuam doctrinam & veneror, & prædico, in qua te neq; vnguium meorum nota, neque transuersi calami signo, neque miniata cærula, neque obelisco denique, aut asterisco, tantum promouisse mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam vindiciarū genus (vt video) incidimus, dum tu mihi eam possessionem asserere contendis, qua ego cedere conor. Quæ vnquam rhetorum causa huius generis actorem aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquam in hac pugna tibi herbam porrigam, nisi prius bona cum gratia composuerimus (vt quando aliter non succumbis) vterque nostrum alteri præceptor pariter, & discipulus iudicetur. Sed omissis iocis, seria agamus, & heptaplus tua, & tuipse tibi merito placere potes, cum omnia doctorum hominum puncta ita sis assecutus, vt ne in tabellæ quidem latebra liuor vllus appareat. Idem in*

reliquis scriptis facilius tibi datum iri sperandum est, cum vsus etiam accesserit, qui solet in scribendo magister haberi optimus. Quod ad me attinet, gaudeo vehementer laudato viro, & ab omnibus, ac vbique laudando Laurentio me in ore esse, addito præsertim Politiani calculo: cuius ego copiosam & arcanam multiplicis disciplinæ lectionem ita complector, vt admirer, ita admiror, vt commendare non desinam. Quo fit, vt extra doctrinæ aleam me ab illo poni, triumphi instar existimem. Quod librorum meorum indicem petis, id mihi & laboriosum est, & inutile. Satis erit si pro tempore postulatis meis inseruies. Nunc Martianum Capellam, & Senecæ quæstiones naturales opto, si modo emaculati sint codices. Nam qui apud nos sunt, opera Sibyllæ indigent. Eos si impressos emere possim, gratius mihi erit. Sin minus, non longo postliminio tui ad te redibunt. Vale specimen bonarũ disciplinarum, meque amare perge. Ferrariæ, Non. Decembr. MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Baptistæ Guarino suo, S. D. 20.

OStendit epistolam mihi nuper ad se tuam Ioannes Picus Mirandula, princeps omni laude cumulatissimus; in ea cum tu mihi multum tribueres ex recenti Miscellaneorum fœtura, tum vero seorsum in scheda syllabas

bas notasti aliquas, in quibus meam non nihil diligentiã requirebas. Sed hoc posterius tamen ita cunctanter, ita suspiciose fecisti, quasi denique metuisses, ne me lædi grauius putarem, sicubi abs te non doctissimo solum viro, sed optimo quoq; redarguerer. Ego igitur quanquam dissimulare non possum, laudationẽ mihi tuam fuisse pro eo ac debuit omnino gratissimam, tamen vt eam quoq; plausibilius exciperem, causa fuit in primis, quod abunde fidem blanditiis illis tuis comes addita libertas, ne dixerim castigatio faciebat. Etenim non ego auidius refellã, quàm refelli me patiar, & opinionum fallaciis quasi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipse caream, quàm cæteros liberem. Tuum vero mihi omnino, quasi pro lapide Lydio iudicium debet esse. Nam vt illo purum dignoscitur aurum ab adulterino, sic apud me de tua facile sententia verũ videtur posse falsumq; discerni. Nec est in quo tam bene de propriis mihi studiis spondeã, quàm quod ita disputare soleo de ambiguis, vt plus in vento vero gaudeam, quàm victoria. Quanquam autem abs te tantæ authoritatis homine prouocatio nõ est, tamen pro tua singulari humanitate quæso benigne audias quid ad ista respondeam. Negas probare te, quod imolare, *prima breui, quod item* matutinus *prioribus correptis syllabis enunciauerim. Ego vero tametsi rudis in primis, non adeo tamẽ obtusi sum pectoris, in ver-*

ſibus maxime faciundis, vt ſpacia iſta, moraſque nõ ſentiam. Verum cum mihi de Græco penè ad verbum forent antiquiſſima interpretãda carmina, fateor, affectaui equidẽ, vt in verbis obſoletam vetuſtatem, ſic in menſura ipſa, & numero gratam quandam, vt ſperaui, nouitatem. Nec autem putabam fore, vt cum Vergilius, acerrimi vir iudicii, verſus aliquoties Homeri vatis exemplo, caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiam præſertim Græca vertenti concederetur. Quocirca verſiculos feci de induſtria, prominuli quaſi vẽtris, qui medii pedem quaterna tempora ſuperantem caperent, ex argumento προκοιλίους [ventricoſos] *appellatos. Qualis apud Homerum puta ſit ille:*

Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ.
[Patrocli deſiderans virilitatem & robur bonum.

Sed quoniã quod ego ſtudio nouitatis quæſiueram, ſyllabarum ſcilicet ignorationi plerique tribuebant: mandaui ſtatim quibus maxime potui amicis, ad quos vlla modo exẽplaria perueniſſent, vt verſiculos eos velut in quadram redigerent, ad hoc exemplum:

Luce feri, nam lux ſuperis gratiſſima diuis.

Et item:

O pueræ, emicuit rubor haut mora, matutina.

Cuius enim ſtultitiæ, vel cuius potius improbitatis

satis fuisset, agere diutius, etiam bonam fabulam, quã continuo populus exsibilaret? Itaque magnopere à te peto, cures mihi primo quoque tempore, non ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu locum sic vtrunque, in omnib. quotquot istic erunt exemplaribus, emendandum. Nam vt tibi potestas venalium quoque fiat, ipsi continuo per literas cauebimus. Iam vero, quod liquentibus, prima correpta dici vix permittis, equidem in eo Virgilium sequebar, cuius illa certe sunt notissima:

Principio cælũ, ac terras, camposq; liquẽtes. &.
Ignemq;, horribilẽq; ferã, fluuiumq; liquentẽ.

Nec me fallunt autem, liquentia mella, sic apud eundem posita, vt quãtum scilicet in tempore, tantum sit in intellectu discriminis. Sed & orichalcum breui secunda dictum reprehendis, quæ tamẽ syllaba diphthongo notatur. Ad hæc illo ipso quẽ tum locum interpretabar, οὐδ᾽ ἐς ὀρείχαλκος dixerat Callimachus, vnus mihi tũ quidem præ cæteris sequendus, quanquam aliâs quoque grauissimus author. Nam quod Statius aliter vsurpat iure suo, videlicet vna diphthongũ litera defraudat, quod & in Pleiadũ vocabulo non reformidat. Postremo quæris idem, vt cur & Bœotia scribam: sed enim quærere ego quoque vicissim poteram, cur tu Boëtia potius, nullo scilicet in has vocales Græcarum transitu, quẽ modo vel præcepta tradiderint, vel rationes persuaserint, vel authoritas

comprobauerit, nisi forte vulgus imperitum respicimus, nullo prorsus habendum numero apud eruditos, quorum te principem semper existimauimus. Adde, quod hanc nostram vocis istius scripturam, sicut è Græco primum demigrauit, intemeratam seruant exemplaria quæcunque adhuc incorruptæ vetustatis indole censentur. Hæc igitur habui nunc quidem, quæ pro mea causa dicerem. Verum quando tu vnus omnium ætatis nostræ professorum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed ad Pyrrhonios planè deficio: nec esse prorsus aut affirmo posthac, aut nego quicquam, sicuti nobis vel à sensibus ipsis, vel ab animo denique repræsentatur. Cupio tamen & de cæteris quid sentias audire, tanto maiorem tibi habiturus cottidie gratiam, quanto ab erroribus me, vel sæpius, vel liberius, vel postremo etiam seuerius vindicaueris. Vale.

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano suo, S. D. 21.

GAudeo mirifice interprete Pico nostro, Palladio magis quàm Martio datam esse nobis occasiunculam, vt de communibus studiis aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore spero, vt amor in doctrinam tuam meus, amicitiam inter nos conflet. Quod autem ita cunctanter & meticulose ad Picum ipsum nonnulla de aureolo Miscellaneorum

tuorum libro ſcripſi, id neutiquam mirari debes: ita ſunt horum temporum mores, vt ſiquis liberius quid proferat, bellicum ceciniſſe videatur. In me Angele mi ſuauiſſime, vt nullus eſt loliginis ſuccus, ita eſt candida, & ſine labe ſimplicitas. Doctos omnes amo, coloque, & nouos neſcio quomodo magis etiam quàm veteres admiror Quippe cum hoc tempore, & librorum iactura, & morum aliquorum ignoratio, & multarum rerum deſuetudo anxiam laborioſamque pariat emergendi difficultatem: quare ignoſces mihi, ſi ex aliis animum ſpectaui tuum. Quia tamen te maxime diligebam, vt hominem eruditiſſimum, cupiebamque ſine exceptione ab omnibus poſſe laudari, ideo quæ ſentiebam à liuidulis fortaſſe notatum iri, ea tibi clandeſtina aliqua via nota fieri deſideraui. Delectatus ſum vehementer tua iſta probitate, qua neque tuliſti ægre te commoneri, & rogaſti, vt de cæteris idem facerem: quia eis te gratiam habere profitearis, qui ab erroribus te vindicauerint. Non ego tantum mihi arrogo, vt quod tu ignoraueris, ego id me ſcire credam. Sed ſcribentibus omnibus id vſu venire ſolet, vt in ſcriptis ſuis (dum noua ſunt) relegēdis, vel obaudiant, vel conniueant, vt taceam opiniones nonnullas, quarum inuentionibus applaudunt. Quod ni ita eſſet, non in præceptis haberemus: Nonumq; prematur in annum. *Si quid autem à me bene dictum videatur, Terentianũ illud,*

non tamē aſſentatorie reſpondebo: Ridiculum; non enim cogitaras. Cæterum idem iſtuc tu te melius quando inueniſſes? Vt aliquādo ad rem veniam, dabo operam, vt qui reſidui ſunt apud mercatorem libri tui, non niſi ex tua ſententia exeant. Ego ſumptu meo habueram librum ipſum apud me hoſpitem. Poſteaquam tamen etiam gratis alterum fratrem in contubernio eſſe voluiſti, vſus ſum tua liberalitate, vt ego munificus eſſe poſſim, & vt tibi plus debeam. Leoniceno & Pictorio munus tuum tradam, cum abs te reſpōſum accepero. Magnificis Laurentio, & Pico me cōmendes, rogo. Vale. Ferrariæ, quarto calen. Ian. MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS Baptiſto Guarino ſuo, S. D. 22.

BEne habet: Amicos vndique Miſcellanea nobis aut comparant, aut excitant. Vndiq; epiſtolæ ad nos, vel de nobis excellentium virorum plenæ ſtudii, plenæ laudum. Vel proximæ duæ abs te, quàm ingenuæ bone Deus, quàm ſimplices, quàm liberales, quantis poſtremo, & quibus aſperſæ amoris notis, mitto enim quàm elegantes & doctæ. Proprium videlicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiam ipſa bonarum artium ſunt incunabula. Quos igitur mihi tanta iſta, ſeu iudicia, ſeu ſtudia veſtra admouere aculeos, immo vero quos adſcribēdum ſubdere ſtimulos debent? Iam facile contemno,

quas

quas & contempsi tamen semper, ineptias maleuolorum, & nugas vere dixerim abortiuas (prius enim penè emortuæ quā editæ) tuis mihi suffragantibus epistolis, etiam Phœnice viuacioribus. Ego vero alacer iam doctorum clamoribus adiutus, ad huius calcem curriculi propero. Quin (si modo tu non aspernaris) curabo extet ad posteros in reliquis meis scriptis perpetuum, non dixerim doctrinæ tuæ, quo quidem minus eges, sed certe beneuoli inter nos animi testimonium. Vale: Pictoriumque nostrum candidissimum hominem saluere iube meis & Pici verbis. Florentiæ, quinto Idus Ianuar. MCCCCLXXXIX.

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano, S. D. 23.

NOlim existimes maxima esse tuarum laudum præconia, quæ ad te in epistolis perscribuntur. Multo enim maiora sunt, quæ studiosi humanitatis, in animis suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in cœtu sunt, de te colloquuntur: vno ore omnes omnia bona dicunt, doctrinam tuam prædicant, extollunt, admirantur. Nemo est qui precio deterreatur, quo minus Miscellanea domi habeat vnde discat. Hæc sunt vera eruditionis testimonia, in quibus nulla est placendi, adulandive suspicio. Quo magis miror dubitari à te, an cupiam scriptis tuis famam meam immortalē fieri, quasi cornea mi-

hi sit fibra: non id ego quoq; expetam, in quo fertur humanæ naturæ procliuitas. Illud tam monuisse, aut saltem rogasse velim, vt & mor sibus viuentium, & laudationibus (non enim adulationes appellauerim) qui minime in scribendo vtaris. Nam præterquam quod ea res dignitati scribendis officit, multi sunt qui magis affectionibus animi id scribendi genus, quam vero iudicio acceptum referãt. Non temere hoc dici putes. Audio enim persæpe quæ de reliquis circunferantur, & tamẽ liberũ tibi in hisce rebus examen relinquo, quem etiam plus videre arbitror. Salutem tibi Pictorii nostri verbis dico. Tu vero magnificis Laurentio, & Pico me commendabis. Vale, Ferrariæ.

16. calend. Ianuar.

M.CCCCXC.

ANGE-

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER II.

ANGEL. POLITIANVS PHIlippo Beroaldo suo, S. D. I.

LEGIT *epistolam mihi nuper ad se tuam Picus hic Mirandula noster, planè flos illibatus ingenioru͂, cuius in extrema clausula, nostri quoq; sic honorificam mentionem faciebas, vt in quodam veluti literatorum consessu, proximos videlicet ab illo mihi gradus assignaueris. Hanc igitur ego tuam (si modo ita vocetur) sententiam, quamuis audire citra ruborem, gnarus inscitiæ meæ non poteram, tamen quod ab insigni quadam beneuolentia proficiscebatur, ita gratanter accepi, vt vix tantundem fuerim voluptatis habiturus, si mihi esse illa quæ de me pronunciabas, vera persuasissem. Nam quamuis testimonio conscientia repugnet, lætor tame͂ alicui talem me videri posse, qualem tua me fingit, hoc est, hominis eruditissimi prædicatio. Quare statim dictaui hanc tibi epistolam Beroalde, qua duce-*

rem quantoperemihi tuum tale laudationis officium blandiatur; simulq; darẽ fidem nulli me prorsus occasioni defuturum, rerumq; posthac & temporum planè omneis articulos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam. Vale: Florentiæ. XVII. calendar. Februar. MCCCCLXXXIX.

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano suo, S. D. 2.

PErlegi oppido quàm libẽs literas illas, quas ad me nuperrime dedisti, & quia tuæ sunt, & quia literatæ. Miscellanea tua doctissimum te esse testantur, epistola humanissimum. Turpe est vinci eruditione, humanitate vero turpissimum. Inde fit, vt mihi non minutula labecula inspergatur, sed maxima labes, & ea quidém ineluibilis infigatur; cum abs te vincar in vtroq;. Assurgebat iam primũ literatio nostra tuæ politissimæ literaturæ, neque id dissimulãter. Iam vero & illa quoq;, quæ in me alioquin non improbari solet humanitas, tuæ cedit humanitati, adeo vt tibi comparatus, possim merito inhumanus iudicari. In aliena tibi epistola salutem transeunter adscripseram. Tu (quæ tua dexteritas est) è vestigio me per epistolam resalutasti, quæ sua planè politura Politianum ostentat artificem, totaq; est officii beneuolentiæq; refertissima. Cui vt breuiter respondeam:

deam: Non opus est mi Politiane, vt mihi gratias agas, ob meum de singulari tua virtute vel testimonium, vel iudicium. Etenim si nolo videri mendax & vanus, id faciã quod facio necesse est. Præterea persuasissimum habe, me in primore frõte animum gestare, nec à labiis dissentire præcordia: concordat in me scriptio cum mente, lingua cum pectore, & de promptuario nostro syncera promuntur citra omnem fucatam simulationem. Eruditio tua illa interior atque politior, à nemine non paulo humaniore suspicitur, à me & suspicitur, & amatur. Hoc in præsentia fit, hoc idem fiet in posterũ. Sum & ero tuarum laudum, si non idoneus, saltem beniuolus buccinator. Olim istic iecimus amicitiæ inter nos mutuæ fundamẽta: quæ cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, superest vt eodem deinceps ferrumine immisso ad fastigium extollãtur. Quod ad amussim fiet & libellam, si epistolæ inter nos vltro, citroq; discurrerint, si fuerit inter nos, si nõ quotidiana, saltẽ hebdomatica literarũ reciprocatio. Quæ in fulturis amicitiæ stabiliendis laterculorum, aut calcis haud dubie vicẽ repræsentant: patefactæ sunt amicitiarũ fores, quarum me futurum subinde hospitem polliceor. Vale decus literarum, & quod Pico Polyhistori meo nomine debes, eidẽ meo nomine resoluito. Vale.

NICOLAVS LEONICENVS
Angelo Politiano suo, S. D. 3.

MVnus Miscellaneorum tuorum, quæ tuo nomine Baptista Guarinus nuper mihi tradidit, ingenti me voluptate affecit. Nam & si à politioris humanitatis studiis iampridem feriatus sim, gaudeo tamen à doctissimis atq; amicissimis hominibus mihi aliquando occasionem præstari ad ea studia redeundi, quæ me in adolescentia maxime delectarũt. Quanquam (vt verum fatear) postquam opus id perlegi, visus sum non in alienis agris cum dispendio, sed in proprio solo magna cũ vtilitate versari. Inueni in eo non modo quæ ad literaturã, ac poetarum & oratorum cognitionem plurimum conferunt, sed & medicorum, & philosophorum sententias docte atque eleganter abs te explicatas, & in veriorẽ lucem eductas, quàm in aliorum libris perlegantur. Quæ res non mediocrem mihi spem affert, fore vt aliquando philosophia vniuersa, quæ iampridem apud barbaros barbara facta est, Angeli Politiani opera, Latine loqui incipiat. Habuisti (vt scribis) à teneris annis præceptores præstantissimos, sub quibus & Platonicam & Aristotelicam disciplinam imbibere potuisti. Nunc vero, vt ex tuis scriptis accepi, frueris consuetudine Pici nostri, principis nunquam satis laudati, cuius doctrinæ imitatione summum sapientiæ culmen,

men, quemadmodum iam in oratoria, ac poetica facultate eminentissimum obtines locum, breui attingere poteris. Nisi vtrunq; amarem, vtriq; plurimum deberem, inuiderem felicitati vestræ, quibus in præclarissima Italiæ ciuitate, sub Laurentio Medice, ac Petro filio, eximiis ætate nostra virtutis, atq; ingeniorum patronis, per summum otium ingenue philosophari cõtingit. Vtinam ego is essem, quem vos tertium socium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis. Si facultas daretur vobiscum viuere, vobiscum emori vellem. Nam quid suauius, quid conducibilius esse in vita potest, quã cum amicissimis, iisdemq; & integerrimis, & vndecunque doctissimis, quales vos estis, viuerẽ? Sed erit (vt spero) vt reliquum iam ingrauescentis ætatis meæ vobiscum traducam, non modo propter consuetudinis suauitatem, sed etiam vt commentemur, quonam modo pereunti doctrinæ ac vitæ hominum potius, quos multorũ inscitia ἄϊδι προϊάπτει, [inferno præmittit] *consulamus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dum Florentiæ essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni, atque vnà cum ætate, virtutibus, ac dignitate, vt audio, aucto, si tibi videtur, me plurimum commendabis. Ex Ferraria. v. calend. Februar.*

ANGELVS POLITIANVS Nicolao Leoniceno suo, S. D. 4

NOn tu munus accepisti, quinimmo dedisti potius, ut qui dignũ me habueris, cuius etiam nugas lectitares. Nisi magis iniuria sit hæc, Florales agentem spectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at ego si talem scribere epistolam qui feriatur, potest qualẽ tu misisti nuper omnium elegantissimã censeo esse mihi quoque quacunq; occasione feriandum. Sed ita est profecto, bonæ istæ artes, literæ, philosophiæq; vestræ, non prius tenẽtur singulæ quàm simul omnes. Omneis vero ætate nostra, tu, si non solus, certe cum paucis hoc est, cum uno aut altero ad summum tene. Sed de reliquis aliâs. Galeni vero commentarios vidi nuper, quos tu planè Latinos fecisti. Auguror, nec me puto fallit augurium, plurimum posteritati collaturos. Nam seculo etiam huic nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetudine sic penè quidam homines obbrutuerunt, ut glandem adhuc defendant repertis frugibus. Similesque mihi Gryllo videntur illi, qui cum Vlysse disputat apud Plutarchum, nec ullis adduci rationibus potest, ut è sue rursus in hominem redire velit, quẽ prius ex homine Circe mutauerat in suem. Gratulatio tua quod philosophiæ me totum dediderim, mirũ quantũ mihi bonæ spei ada-

d

dit. Perseuerabimus igitur, præsertim cum bene cesserit adhuc, quod hactenus publice specimen dedimus, non modo docendo, sed etiam disputando. Facit animos credo Picus hic noster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in harena, certanti mihi laborantique tamen vnice fauet. Isq; cum mihi tale quiddam forte, quale Glauco illi Garystio pater acclamauit τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, [vulnus ab aratro] terrã medius fidius ipsam subiicere videtur Antæi pedibus. Atque vtinam tu quoque nobiscum viueres eodem contubernio, crederem fore, vt & Musæ huc omnes (si modo vllæ vsquam sunt Musæ) cum suis, & nemoribus, & fontibus, ne dixerim cum sua modo supellectile commigrarent, & indoctorum, barbarorumq; phalanges, quæ totum ferè orbem signis positis exultantes tenent, facile te & Pico ducibus fugarentur. Laurentius, Petrusq; Medices, hoc est, cum filio suauissimo pater humanissimus, certatim te diligunt, occasionemq; sibi dari volunt, qua beneuolentiæ ipsorum aliquando erga te, vberiorem fructum, plenioremq; percipias. Vale.

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano suo, S. D. 5.

QVemadmodum non multum dolenter fero ab hominibus illaudatis vituperari, ita plurimum gaudeo à viris nunquam satis laudatis commendari. Nam & si illi aut odio, aut inuidiæ liuore occæcati omnibus detra-

*bunt, hi vero plura quandoq; amori, ac bene-
uolentiæ tribuunt, quàm veritati. Non parum
tamen interesse censeo, hoc ne an illo affectu
quicquam agatur. Quis enim Thersitæ male-
dicenti, ac nemini parcenti credat? Nestori ve-
ro, à cuius ore melle dulcior distillat oratio, nõ
assentiatur? Ego sanè & si nihil me esse sciam,
tuæ tamen orationis persuasione ac lepôre du-
ctus, aliquod iam nomen ac decus censeo possi-
dere. Neq; in animum inducere possum, quin
tuum de me iudicium nonnulli sint approba-
turi. Si non illi, qui (vt in tua elegantissim
epistola scribis) iam obbrutuerunt, & à gland
nesciunt desuescere, saltem ii quos recta studi
delectant, exigui sanè numero, sed bello viuid
virtus. Horum armis atque auxiliis fretus
barbarorum phalanges, atque eorumqui à no-
bis ad illos defecerunt, impetus, insolentiasqu
contemnam. Tu modo mi Politiane, eum t
mihi exhibe, qui semper fuisti erga me, hoc es
mei honoris ac dignitatis acerrimum defens
rem. Laurentium vero ac Petrum Medice
hoc est, cum patre filium humanissimum, i
me dilectione certantes, quandoquidem tu il
fuisti, qui mihi quodcunque hoc regni, q
sceptra, Iouemque tua apud illos authoritat
ac gratia conciliasti, studeas in eodem erga m
amore conseruare. Vale.*

ANGE

ANGELVS POLITIANVS Nicolao Leoniceno suo, S. D. 6.

DIctata illa tua Nicolae, quibus Auicennæ refellis inscitiam, docesq; medicos iuniores quanta in caligine rerum versentur, nescio plus ne mihi voluptatis an doloris attulerint. Nam & gauisus mirifice sum res eas, quibus hominum vita, salusque continetur, ab eo potissimum viro editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenii, disciplinarumque merito plurimi fecerim; & indolui rursus generis humani vicem, quod in se grassari tamdiu impune tristem hanc inscitiam patiatur, atque ab iis interdum vitæ spem precio emat, vnde mors certissima proficiscatur. Quis enim non videat plus esse à medico, quàm à morbo periculi? Siquidem & morbus alius pro alio curetur, & alia pro aliis remedia afferantur. Quod si te prisca illa Nicolae tulisset ætas, in qua pro meritis præmia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruisses, nisi forte maius esse credimus, vnum aut alterum (quod Æsculapius fecit) à morte, quàm omneis pariter homines (quod ipse facis) à mortis etiam periculo eripere. Quare perge obsecro qua instituisti via, scilicet vt vna opera & immortalem tibi gloriam paries, & omnibus vere hactenus mortalibus ægris vitam, salutemq; concilies. Quod autem Plinium

quoque redarguis nostrum, quasi cisthon pro hedera acceperit, in hoc ego vt libere agam & amice, longe à te dissentio. Nec autem verebor eius viri patrocinium suscipere audacter, qui fuerit de vita & literis tam præclare meritus, præsertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophum, cui nihil veritate ipsa debeat esse antiquius. De vestris enim illa sunt scholis: amicus Socrates, amicior veritas, & item amici ambo, plus tamen habendum honoris veritati est. Plinius igitur, vt quidem tu ais perinde atque Auicenna cisthon ab hedera non distinguit, errore (si quidem ita sit) maximo, quando cisthos ab hedera plurimum, & figura & colore, & viribus differat. Addisq; mirandum de Plinio magis quàm de Auicenna, quoniam Græcæ linguæ peritus, secernere à cisso hoc est ab hedera, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterum ab altero non separet: Quod in libro naturalis historiæ XV i hederam diuidat in marem, ac fœminam, florem q; vtriusque similem dicat esse rosæ syluestri. Tum idem libro 4. & 20. cisthon quoque illam sub qua nascitur hypocisthis, in marem diuidat & fœminam, mariq; rosaceum, fœminæ album tribuat florem. Postremo, quod etiam cisthi huius fecisse inter hederas mentionem se dicat. Quocirca sic videris posse colligere, cum Plinius libro 4. & 20. mentionem de cistho inter hederas fecisse doceat, cuius ta-

men vocabulum nusquam superius inter hederas citetur, facilis coniectura est cisthon ab eo hederæ nomine comprehensam, præsertim qui sic hederam, quemadmodum & cisthon in marem, fœminamq; partiatur, & in hederis florem describat cisthi. Iam quoniam quid tibi videatur exposui, quid ego contra opiner edisseram. Nego vsquam à Plinio inter hederas cisthi mentionem factam, præterquam libro 4. & 20. vbi illam præclare distinxit ab hedera. Nam quod tibi sumis quasi Plinii testimoniũ, alibi eum de cistho inter hederas locutum, hoc ego neutiquam concedo. Mihi enim vbi hoc ait, in quarto & vigesimo scilicet libro, disserere de cistho, adusque illam tantum clausulam videtur, quæ sic est apud ipsum: Sub his nascitur hypocisthis. *Post id autem statim interpungitur, ac de integro sic verba incipiunt: Quam inter hederas diximus cissos erythranos, ab hisdem appellatur similis hederæ. Nec autem vereor (quæ tua est in literis elegantia) quin figuram agnoscas, cuiusmodi apud Ouidium est:*

Quã legis à rapta Briside littera venit. Et iterum:
Quam, nisi tu dederis caritura est ipsa, salutem
Mittit Amazonio Cressa puella viro.

Quod si illud, quam, *referre ad id malis quod antegreditur, cogeris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quàm ad* cisthon *referre.* Deq; *hypocisthide tacet omnino supe-*

rius, hoc est, libro decimosexto inter hederas cum de erythrano tamen loquatur. Quid? quod nec cisthon alibi vsquam nominat inter hederas, nec maris, fœminæque discrimen tam cisthi proprium, quàm omnium planè arboru virgultorumq; videtur, quod nec idem Pliniu dissimulat. Quid? quod flos quoque diuersu perhibetur, in hedera quidem maris & fœminæ concolor, in cistho autem planè discolor Nam quod hederaceum syluestri rosæ compa rat, non tam colorem insinuari quàm lanugi nem puto, qualis intra rosas est. Vnde etiam he deræ florem χνοώδη Theophrastus appellauerit Satis igitur (vt arbitror) apparet, nihil esse quod nos fateri cogat Plinium libro decimose xto cisthon inter hederas retulisse, qui tamen i dem libro quarto & vigesimo, sic hederæ ci sthon, quemadmodum & chamæcisson ad nexuit: non quia cisthon hederamq; esse iden crediderit, sed quod eam Græci vicino (sic enim inquit) vocabulo appellent. Quare ne quenqu similitudo vocabuli falleret, ibi potissimũ dis tinctiones adhibuit, vbi confusionis occasio na scebatur: nec eo contentus, etiam cisthi proprie tates prorsus ab hedera diuersas adiecit. Nu quam enim hederã sic ante descripserat, vt au maiorem thymo, aut ocymi foliis, aut postrem albo esse flore docuerit. Quamobrem quis iam dubitet, secundum Plinium pronunciari o portere, quem ne suspicio quidem vlla istius e

roris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid ita tibi in mentem venerit, ledon herbam, seu tuladam mauis, vnde & ladanum vocetur, Latinam vocẽ arbitrari prorsus, quasi non & Dioscorides, & alii veteres Græci passim vt patria, vernaculaq; vtantur, tam Hercules quàm & ladano. Hæc habui mi Nicolae, quæ tibi pro Plinio (vera ne an falsa nescio, sed mihi tamen verisimilia) obiicerem. Quæ si tibi doctissimo homini probabuntur, lætabor equidem Latinum authorem non in eadem esse aleâ, qua barbari. Sin minus, expecto iam quid ad hæc nostra qualiacunque respondeas: etenim cum grauissima sit apud eruditissimum quenque Plinii authoritas, aut non tentanda fuit, aut aliquanto fortius quàm certe adhuc fecisse videris, conuellenda. Vale.

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano suo, S. D. 6.

GAudeo plurimum Angele vir doctissime, studium meum in refellenda inscitia barbarorum qui de medicina scripserunt, abs te nunquam satis laudato viro probari. Non enim ego id de te sentio, quod forte plerique, qui in ea hæresi sunt, hominem eloquentem non posse de aliis disciplinis iudicare: quasi earum peritia carere sit necessarium ei, qui bonarum literarum, ac politioris humanitatis studiis fuerit imbutus. Noui ego tuum perspicacissimũ ingenium, noui feruens iam inde à pueri-

tiæ studium, non minus ad philosophiæ doctrinam, quàm ad oratoriam atq; poeticam capessendam; in quibus omnibus tantum profecisti, vt tua te patria inclyta Florentia omnium liberalium artium vtatur præceptore. Nec sanè mirandum te vnum esse perpaucorum, qui ætate nostra eloquentiā cū sapientia iunxerunt, cum in eiusdem sapientiæ studio habeas ducem ac comitem diuino virum ingenio, Ioannem Picum Mirandulam nostrum, cum quo dies ac noctes, in omni doctrinarum meditatione versaris: acpræterea tibi omnia ad ingenue philosophandum adiumenta suppeditet fauor ac gratia Laurentii Medicis, maximi hac tempestate studiorū patroni, qui missis per vniuersum terrarum orbē nunciis, in omni disciplinarum genere libros summa ope conquirit, nulli sumptui parcit, quo tibi, ac reliquis præclaris ingeniis, bonarum artium studia æmulantibus, instrumenta abundantissima paret. Audiui te referente, vocem illam præclaram ex Laurenti ore prodiisse, optare tanta sibi abs te, acPico nostro ad libros emendos præstari incitamenta, vt tandem deficientibus sumptib. totam supellectilē oppignerare cogatur. *Cum igitur omnia & animi & fortunæ bona in te cumulatissima sint, nihil est quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pronunciante, quempiam deinceps timere debeam, qui illorum patrocinium sit suscepturus. Quod*

autem

autem vt iure à me barbaros reprehendi iudicasti, ita non approbas, quod Plinium de vita ac literis optime meritum, intra eandem cum barbaris aleam posuerim; cuius tanta sit apud peritissimum quenque authoritas, vt aut eam tentare non debuerim, aut si omnino conuellendam duxeram, fortius id à me fieri, quàm adhuc fecisse videar, oportuerit. Si me forte hisce verbis (vt qui mecum amice omnia potes) temeritatis atque impudentiæ tacitè accusas, qui tantæ existimationis virũ per calumniam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratã. Fateris enim vera esse, quæ in scholis nostris lectitantur: amicus Plato, magis amica veritas; sed cum ambo sint amici, pium esse veritatem in honore præferre. Cum igitur ego ita sentirem, Plinium non minus quàm cæteros in hederæ descriptione alterius plantæ, quæ apud Græcos κισθὸς appellatur, nominis vicinitate deceptum, quoniam hedera à Græcis κισσὸς dicatur, indicia non sine errore miscuisse, nolui quantum in me erat, pati veritatem ipsam in obscuro iacere. Quod autem fortius atque euidentius hunc à me errorem indicari oportuisse censes, scito non fuisse tunc animi mei propositum Plinii authoritatem pessumdare. Nam cum illa dictabam, præcipua erat mihi contentio cũ barbaris. Atq; ideo cum de hedera sermo haberetur, cuius naturam non

satis Auicennæ cognitam fuisse probare contẽdebam, obiter, ac veluti quodam in transcursu Plinium quoque in aliorum mentione nominaui. Quem tamen non dixi vnà cum Auicenna, ac reliquis errasse, sed videri in eodem cum aliis errore versari. Vide quàm modestius de Plinio, quàm de aliis tunc sim locutus, quos non videri eodem errore deuiare, sed planè aberrare asseueraui. Quod si is mihi animus tunc fuisset, aut nũc etiam esset, Plinii errata in lucem patefacere potuissem & tunc, & nũc quoque possem integrum de eisdem implere volumen. Pauca tamen è multis hoc in loco censui aperienda, vt intelligas me non temerario iudicio, sed certissimis rationibus adductum, vt existimarem Plinium in hederæ descriptione, quemadmodum in multis aliis ad medicinam pertinentibus, aberrasse. Illud vero mihi primum tecum conueniat, tam apud Græcos, quàm apud Latinos, atque etiam barbaros, Dioscoridem esse summum authorem atque præcipuum, cui in herbarum ac fruticum descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse non minus hunc quàm Theophrastum in hac parte secutus videtur, vt qui vtranq; linguam, & Græcam & Latinam nouerit, sententias integras Dioscoridis, quasi verbũ ex verbo à Plinio translatas agnoscat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberalium artium, tum in medicinæ præsertim disci-

scipli

sciplina præcipuus, in suo de simplicibus medicamētis libro, se à describendis herbarum imaginibus supersedisse fatetur, quoniam abunde in hoc studio fuerat à Dioscoride satisfactum. Nec Serapio Arabs herbas describere aggressus, aliis eas notis indicauit quàm Dioscorides: quamuis & ipse non recte in omnibus imitando Dioscoridem, libros suos innumeris impleuit erroribus. Quos nisi sperarem aliquando in lucem fore detegendos, studio ac diligentia inclyti præsulis Hermolai Barbari, patriarchæ Aquileiensis, viri omnium disciplinarum peritissimi, libentius sanè aliquando notarem, quàm hosce Plinii in præsentia sim recitaturus. Tum quia magis me iuuat contra homines barbaros, quàm Latinos agere. Tum quia maius humano generi ex Serapionis inscitia, quàm ex Plinio periculum imminet. Siquidem ætate nostra omnes ferè medici in simpliciū medicaminū cognitione Serapionē sequūtur, Pliniū autē nec legendū quidē existimāt, quod eum in numero grammaticorū, vel oratorū, non autē philosophorum, aut medicorū habendum iudicent. Ego vero & si nō inficias eo, Pliniū omniū doctrinarū studia excoluisse, multa tamen de quibus in suis de naturali historia libris cōscripsit, non satis illi comperta, atq; explorata fuisse crediderim. Ex quo illud secutum est, vt cum non ea scriberet quæ ipse nouisset, sed quæ potius à diuersis authoribus varie scripta col-

legisset, sæpius diuersa pro iisdem, atque eadem pro diuersis retulisse videatur. Quam quidem rem me tibi homini doctissimo facile probaturum spero, si paululum seposito affectu, nõ tanquã Plinii patronus, sed potius iudex, hæc quæ in Plinio notaturi sumus errata, diligentius perpendere, atque examinare volueris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOuiano Pontano, S. D. 7.

ETsi magnum te dolorem Ferdinandi regis interitu cepisse non dubito, propterea quod in illo & authoritas, & sapientia tanta fuit, quãtam vix in rege vnquam alio meminimus; tamen cum mecum ipse considero quis ei regi rex succedat, penè esse nephas arbitror, vel te, vel quenquam ex iis qui rebus vestris fauent, quorum de numero nos quoq; sumus, maiore aliquo in luctu, mœstitiaq; versari. Nam cum vobis regni hæres (quod felix faustumq; sit) Alfonsus alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellens ingenium, singularis virtus, incredibilis sapientia bello & pace claruit, ingrati profecto fuerimus si non quantum relictum, sed quantum sit ademptum respexerimus: præsertim cum subsidiis tot, tantisq; regnum fulciatur. Dux enim suffectus Calabris Ferdinandus alter Alfonsi filius, quem & ipsum nobis fama refert, omnibus corporis animiq; dotibus excellere, sic vt multis magnisq; reb. non dubiũ
iam

iam regiæ cuiusdam indolis specimen dederit. Accedit eò Federicus magna prudentia, magna dexteritate, magno vsu rerum, sed maiore in regem fratrem beneuolentia, fide, pietate. Mitto necessitudines alias, opes, exercitus, duces, socios, studia, popularium præsidia, munimenta, propugnacula, quæ nullis penè humanis virib. labefactari posse videantur. Opem vero diuinam quis rogo vel sperare, vel polliceri sibi magis potest, quàm qui Turcos impios, ferro, ignique sequens, non tam ob oppido Hydrunte, quàm (vt mihi videtur) ab Roma ipsa, quam primum petebant, atque adeo à sanctissimis illis altaribus expulerit. Quapropter tametsi magna omnino facta est iactura, Ferdinandi obitu, tamen quoniam vigiliam quasi suam filio tradidit, regemq; pro se quem potissimum voluit, reliquit in omni genere laudis excellentem, non debetis vllo pacto mi Pontane, quicunque inter officia regis estis, mœrori vos dedere, sed animo præsenti, quod equidem te facere arbitror, præsto esse, diligentiamq; omnem vestram videlicet ad eum (quantum quidem fieri potest) curæ, labore, molestiaque leuandum conferre. Te vero etiam seorsum gratias agere Deo maximo conuenit, quod eum quẽ in hanc spem à tenero educasti, quem disciplinis ornasti, quem præceptis instituisti, regem iam vides: atque ita regem non modo, vt regno pulcherrimo isto quidem atque opulentissimo, sed vt et-

*iam orbis terrarũ imperio dignissimus habea-
tur. Hæc ego vt ad te scriberem, præcipuus qui-
dam meus erga te principesq; tuos amor impu-
lit. Sed & multum quoq; adhortatus est alu-
mnus hic meus, idemq; patronus, nostræq; rei
publicæ columen Petrus Medices, excellenti iu-
uenis & animo & ingenio, quo nihil fieri po-
test, mi Pontane, tui amantius: nã regi ipsi tuo
quàm sese idem totum, penitusque tradiderit
nihil attinet scribere; præsertim ad te, cui not
sunt omnia. Sed tamen ita de illo semper & ho
norifice loquitur, & amanter, vt cæteris pen
reliqui nihil faciat: atq; hæc hactenus. Quo
autem superiorib. diebus excusasti diligẽter oc
cupationes tuas; propterea quod epistolæ cuid
nostræ non responderas, nimis officiosus hom
es (vt video) nimis humanus. Me enim quam
uis omnino equidem literas tuas gratissima
haberem, nihil delectare potest quod cum tu
vlla molestia tribuatur. Tantum illud ignosca
velim, quod dũ studio in te meo, & amori obs
quor, non sum veritus semel, itemq; tuis occu
pationibus obstrepere. Licet autem per me ti
(dummodo amare non desinas) non solum no
respõdere ad literas meas, sed ne legere eas qu
dem, si ita sit commodum. Vale.*

HIERONYMVS DONATVS
Ioanni Pico Mirandulæ, S. D.

*QVæ meæ partes esse debuerant, eas omn
tibi sumpsisti Pice doctissime, teipsum*

pu

pud me negligentiæ insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime reus sum, excusationem quærens. Parum tibi videtur alios ingenio, & eruditione præcellere, nisi modestia quoque, & humanitate vincas non solum alios, sed teipsum. At vero obsecro, harum virtutum munera ita amplectaris, vt nobis quoque aliquam obeundi officii nostri occasionem relinquas: ne, dum harũ omnes tibi partes vendicas, nos inhumani atq; inciuiles habeamur. qua ego in re (quæ mea est impudentia) iam non excuso negligentiã meã, sed accuso humanitatem tuã. Quod scribis te non temporariã mecum, sed perpetuã amicitiam statuisse, non solum eâ caussa tibi me plurimũ debere intelligo, verũ etiam recte mihi amicitiam definisse videris: quæ temporaria cum sit, iam amicitia esse non potest. Illud scito, me eam in meorũ ornamentorũ delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest præclarius, quàm à tanto viro nõ laudari solũ, sed etiam amari? Hermolaus noster incredibilem doctrinarũ tranquillitatem, & studiorũ φιλοπονίαν [volũtarium, aut charum laborẽ] curat maxima vtilitate eruditorum: video esse summũ, ac rarum quiddã, quod sperare possunt literæ, eo incolumi. Eius ego consuetudinem, quam mihi tantopere inuides, eâdem penu seruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præterea adeo θαυμαστὸν [admirandum] censeo, quod assequi ingenio & eruditione non

poſſis, præſertim quia audio te τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας χάριν [Græcanicæ doctrinæ gratia] *iſtuc demigraſſe. Quod ego conſilium ita laudo, vt magis laudare non poſſim. Nam* οὐδὲ γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. [Nihil dulcius quã omnia ſcire] *Ego Politianum tibi inuideo hominem fertiliſſimi, & facundiſſimi ingenii cuius Ruſticum nuper legi: viſus eſt mihi ſplẽdor ætatis noſtræ. &* πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος. [Totus in veritate effigiatus ex Ioue ramus] *Cui ea de me pollicerí te meis verbis poſtulo, quæ ab homine amiciſſimo expectare poteſt. Vtor autem te internuncio, in auſpicanda mihi cum eo beneuolentia, cùm fretus humanitate tua, tum quod* τῶν Μουσῶν καὶ πυρρῷ στόματι [Muſarum ſpirãti & vegeto ore] *per te qui eruditiſſimus es, me conciliari conuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis literis eſſe iucundius. Plura laxiori otio ad te ſcribam. Venetiis* XVII. *Calend. Ianuar.* MCCCCLXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Donato ſuo, S. D. 9.

IN epiſtola quadam tua ad Picum noſtrum cum me pleraque delectaſſent, tum vt ad te ſcriberem ſubinuitauit. Iudicium quod affers de Ruſtico noſtro, vtinam quidem tam veriũ quàm honorificum. Quod ego tamen non iudicium adeo de me, ſed ſtudium potius in me ac beneficium interpretor. Neque enim ita mihi

ſum

sum inexploratus, vt tibi amicissimo homini, atque ob id minus integro iudici, plus de me credendum statuam, quàm ipse mihi: nisi forte ita me ludit illa poëtarum (quod Horatius inquit) amabilis insania, vt nunquam congrediar mecum, nũquam de tergo in pectus manticam reuocem. Quod si poeticen sequitur, velut vmbra corpus, cæcus ille amor sui, qui φιλαυτία *dicitur, quæq; plerosque infatuat, & tollens vacuum plus nimio gloria verticem: fateor iam nunc piget me candidatum poetices haberi tam ingrata vice, tam tristi ac pœnitenda mercede. Alioqui ne Lycius quidem ille me stultior* χρύσεα χαλκεῖον, [aurea æreis] *demutauerit* ἑκατόμβοια ἐννέα βοίων. [centum bobus taxata, sc. arma Glauci Lycii. ix. bobus taxatis, sc. armis Diomed.] *Cæterum nihilum minus debemus tibi, vel sentienti de nobis, vel sentiri ab aliis postulanti, quæ nec agnoscat conscientia nostra, nec ferat pudor. Siue enim, vt cæteros fallas, ne tua quidẽ ornamenta, hoc est laudum tuarum supellectilem mihi inuides: siue ipse falleris potius, meaque te vel vitia delectant: vtrunque amoris est, & quidem non vulgaris; siquidem Achilles quoque Patroclo sua arma induit, & Alcæum vatem næuus etiã in articulo pueri delectabat. Quare si me amas, id quod scio, iam scilicet dubitare non potes, quin ego te redamem. Siquidẽ aiunt, amorem nullo magis emi quàm seipso. Neque*

tamen sicut amantem mutuo amo, ita laudā
tem vicissim te laudo. Quippe in reponēdis be
neficiis lex est illa Hesiodi custodienda, vt eá
dem mensura reddas, aut etiam cumulation
si possis. Sed cum tu quas habes orationis diui
tias, cum tu inquam isto ingenio vir, istaq; do
ctrina, in me vnum è medio homunculū, lau
des tantas ipso (quod aiunt) horreo congesseri
quî possum ego de reditu maligni, incultiq; sol
saltem alterum tantum tibi, nedum plus al
quid remetiri? nisi tamen velut echo illa, tu
tibi voces regeram atque refundam. Sed ve
reor ne si quaecunq; dederis, resignauero, tibiqu
laudes tuas, quas precario possideam, remisero
nudum ipse me statuam, & vt illa Æsopi co
nicula, plumis ablatis moueam risum. Atq
tamen nec illud saltem me potes ingrati rem
peragere, cum vicariam pro me solutionē spon
te suscipiat, ac meas parteis subleuit facer h
Picus dicā, an phœnix? cuius tu semper in o
illo es, Musarum gratiarumq; pleno. Quo scil
set inspirāte nos quoq; impellimur ad te, supr
etiā quàm valemus, sed tamē adhuc infra qu
cupimus, efferendū. Nam par quidē tanto pe
ferendo oneri ipse est solus. Nos autem de e
sic pēdemus, vt de magnete Platonis anuli fer
rei. Ipseq; in nos vim quādam arcanā deplui
quasiq; ἐνθουσιασμόν, [afflationē diuini nu
minis; aut diuinæ substantiæ] qui plus e
iam posse nos cogit, quàm spōte possumus. Ip
qua

quasi Pausarius modos & incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi vnà tecum Hermolai Barbari hominis, vt mihi quidem videtur, vnius ex reliquiis aurei seculi, quamuis ipse longe doctior, & non illi sanctiores. Sed ingressos plerunq; nos super vobis aliquid ῥαψῳδεῖν [decantare] *tã multa in cælũ aura leuat, vt Icarium quandoq; casum formidemus. Vides autẽ nũc quoq; me quasi* νυμφόληπτον [furore percitum] *etiã in epistola nescio quid exhibere* διθυραμβικώτερον [furiosius] *Quid tu igitur frõtem obducis? An scilicet te fugit indulgendum hoc mihi quicquid est furoris? vel quod omnis paulo humaniores iuxta adamo, ac sum (quod dicitur) amussis alba: vel quod tibi quoque non abhorrens videor à Musis, Picoq; item ipsi, & fortasse Hermolao, triumuiris scilicet literariis: qui si me vel tãtillum probatis, iam nũc mediũ ostendo digitum, non popello tãtum & literatorib. sed philosophis adeo ipsis, ne excepto quidem Platone, sed Florentino. Vale.*

HIERONYMVS DONATVS Angelo Politiano suo, S. D. 10.

EGo vero Politiane doctissime, tui erga me amoris fructus gratissimos & iucundissimos cepisse me sentio, neque aliunde vberiores, honorificentioresq; prouentus expecto. Nam & in amicitia respõdisse te video, αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον [ad ipsam mensurã & melius, seu abundantius] *Et te, id quod nunquã dubitaui,*

non Politianum modo, verum & πολιτικώτατον[ciuilissimum]esse percipio. sociata tam rara exactaq; eloquentia infinitæ propè humanitati, atq; modestiæ. Quod si rationes negotiorum meorum excussero, atque inuicem retulero, nihil me ab eo die quo ad Picum nouissime scripsi, præstantius lucrifecisse comperiam tua hac epistola. Dii boni quantum Attica, erecta, exculta, quantum deniq; amabili, ut in ea summus amor, summaq; eruditio contendere videantur: neq; facile vtrum excellat dignosci possit, vtriusque rei euidentissimas causas coniectari facillimum est. Eruditio enim diuino ingenio, studio infatigabili, tota ex te ipso summa est. Beniuolentia vero non ingentissima esse non potest, qua me Pico authore complexus es. Ego tamen iam antea amare te cœperam sed defuit illa, εἰς ταυτὸν συνάγουσα ὁμιλία. [in vnum cogens conuersatio & consuetudo Qua tamen in posterum beneficio literarũ non indigebimus. Attamen meminisse te suspicor; ferè enim quinquenium agitur, cum apud nos versabaris, te Hermolao ac mihi, tunc parentis & patrui morte squalido ac pullato, carmen illud aureum de sacrilega, ac sanguinaria Iuliani cæde recitasse. Ex quo nunquam apud me eruditorum hominum mentio facta est quin mihi ex omnibus primus occurreres, mox in tua illa Rustico elegantissima (magnus à me semper habitus) maior inuentus es. Quamob

rei

rem id tibi persuasum velim, ea te mecum amoris & officii fundamēta iecisse, vt nullo casu ruere, nulla vi conuelli possint. Cuius fructus candidissimos, & mihi omnium lōge gratissimos, hoc est, literas tuas expecto. Neque solum literas, sed interdum quoque amœnissimas Musas: quæ cum ad me venerint, tunc maxime Theocriti carmen illud suauissimum cantabo.

Τᾶς μοι πᾶς εἴη πλεῖος δόμος, οὔτε γὰρ ὕπνος.
Οὔτ' ἔαρ ἐξ ἀπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελισσαις
Ἄνθεα, ὅσσον ἐμοὶ Μῶσαι Πωλιτιανοῦ φίλαι. h.e.
Quo mihi tota sit plena domus, neque enim somnus,
Neq; ver derepente dulcius, neque apibus
Flores, quantum mihi Musæ Politiano gratæ.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimum.
Venet. 6. Idus Iunii. M. XII. D.

HIERONYMVS DONATVS Angelo Politiano suo, S.D. 11.

SAlue Politiane mi. Tandiu humanissimis tuis respondere distuli, vt putem me nunc potius ad te scribere quàm rescribere. Imputabis, siue occupationes publicas, siue priuatam desidiam, modo abdices omnem, aut obliuionis, aut arrogantiæ suspicionem. Equidem Politiane mi, nullum ego thesaurum comparari posse censeo amico, qui & probus & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis pro-

uetus accedit, quàm ex vera incorruptaq; amicitia, quã virtus probitasq; cõciliat. Quo fit, vt ego (sæpissime vestrã istã sub parẽte patri Laurentio, academiã absens mirari, & amare maxime soleam. In qua præclara simul optimarum artium, morumq; precia, contra pertinacissimas animi sordes, vitium atq; inscitiam conspirauerunt. Quorsum hæc? vt facile tibi persuadeas me, quanquam tardius rescripserim, summopere tamen delectatum esse humanissimis & eruditissimis literis tuis. In iis præclarum istud vestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem vobis inuidere. Nam nos & publica & priuata distringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, nõ studia. Gratulor vobis amœnissimas Musas, literatissimum otium. Quibus absens impẽse faueo, subscribo & bene opto, cum vestra, tum bonarum artium causa. Sed hæc satis. Scio istic apud vos esse complura Alexandri Aphrodisei volumina in variis generibus doctrinarum, præcipue vero in philosophia naturali. Sunt item apud me hic nonnulla illius opera mire erudita & grauia. In his habẽtur duo volumina περὶ ψυχῆς, quæ per hos dies perlegi. Alterum ex his voluminibus principium habet eiusmodi, περὶ ψυχῆς τί τ' ἐστὶ καὶ τίς αὐτῆς ἡ οὐσία. [De anima & quid sit, & quæ eius essentia] Is libellus apud me ferè post principium mutilus est. Cupio me certiorem reddas, nũquid apud vos in delectissimi

ſima iſta Medicum bibliotheca totus atque incolumis ſit. Quod ſi (vt ſpero) illæſus & integer, mihi gratiſſimum facies, ſi primum eius libri caput trãſcribi feceris, & ad me mitti curaueris: ſi negotium librario cõmiſeris, neq; præceleri, vix horam abſumet. Vale. Picum meum ſaluere iube. Cum dico Picum, doctos etiam omnes intelligo. Iterum vale. Mediolani pridie calend. Aprilis. M CCCCLXXXX.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Donato ſuo, S. D. 12.

ET ſi literarum tuarum ſemper incredibili deſiderio teneor, propterea quod mihi ex eruditione fructus, ex elegantia voluptas, ex authoritate ſummus honos conciliatur; facile tamen id ego differri nonnunquam patior, vel ne te à ſtudiis auocem potioribus, vel certe vt exemplum mihi tuum ſexcentas iam debenti epiſtolas patrocinetur. Roges cauſas tanti debiti. Nõ inficior deſidiam eſſe primam, quæ mihi ſemper, neſcio quo pacto fuit in delitiis. Sed tamẽ & occupatiunculæ, vel trichæ potius ineptæ quædam, moleſtaque nimis, otium omne meum penè inter ſe ſcrupulatim partiuntur. Nam ſi quis breue dictum, quod in gladii capulo, vel in anuli legatur emblemate, ſi quis verſum lecto, aut cubiculo, ſi quis inſigne aliquod non argento dixerim, ſed fictilibus omnino ſuis deſiderat, ilico ad Politianũ curſitat, omnesq; iam parietes à me, quaſi à limace videas obli-

tos argumentis variis & titulis. Ecce aliu
Bacchanalibus Fescenninorum argutias, aliu
conciliabulis sanctas sermocinationes, alius ci
tharæ miserabiles nænias, alius peruigilio licē
tiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprio
amores stultus stultiori narrat. Ille symbolum
poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum fru
stra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorum
garritus intempestiuos, versificatorum nugas
seq; & sua de more admirantium, quæ cotti
die cuncta demissis auriculis perpetior. Quid
plebeculam dicam, vel vrbanam, vel agrestem
quæ me tota vrbe ad suum negotiū, quasi nasi
bubalum trahit? Ergo dum proterue instanti
bus negare nihil audeo, cogor & amicos vexa
re cæteros, & (quod molestissimum est) ipsiu
inprimis Laurentii mei Medicis abuti facili
tate. Quare adeo mihi nullus inter hæc scri
bendi restat, aut commentandi locus, vt ipsum
quoque horarum sacerdotis officiū penè (quod
vix expiabile credo) minutatim cōcidatur. Po
stremo cum nihil faciam, nunquam sum ta
men otiosus, immo dum cuiusuis esse compel
lor, nec meus esse planè, nec cuiusquam possum
Proinde si cubi distulero posthac, aut omisero a
te respōsum, scito me statim, sicuti soleam, nu
gas agendo fuisse occupatum. Laurentius Me
dices noster, vel ex epistolis tuis, quas ei sempe
honoris mei causa recito, vel ex huius magn
Pici testimonio, qui tibi plurimum tribuere
solet

ſolet, ita te iam diligit, vt nobiſcum ferè cõtendat. Hermolaũ vero ipſum Romæ, hoc eſt quàm oculatiſſimo loco, legatum fore, mire gauiſus eſt etiam ſtudiorum nomine. Quem ſic expectamus auide, vt ſpe iam totum penè contriuerimus. Quod ſi ſemel in itinere exceptus, abire à nobis properabit, iam nunc dico, atq; edico, væ hominis togæ, væ laciniis. Alexandri vero, quos ais de anima libros, nullos ipſi prorſus hic habemus, ſed nec extare quidem ſuſpicamur, quod ex indice quoque ipſo, quem Seraticus ad te miſit, animaduertes. Quin rogamus ego & Picus, vt cum Venetias (quod propediem fore nunciant) remeaueris, eius deſcribendi copiam, Laurentii Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philoſophia quæſtiones, anno iam tum ſuperiore Latinas feci. Sed & te quæpiã ſcriptoris eiuſdẽ narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æſtate miſſurum ſe mihi exemplar alterum, quod tibi pridem commodauerat, vltro eſt pollicitus. Qua de re coniecturam facio, potuiſſe illud accidere, vt eundem vterq; forte fortuna librum conuerterimus. Hoc ſi non falſo ratiocinor, iam ſcilicet ſpongiam cogito, rogoque mihi de eo quamprimũ ſignifices, vt ipſum ſaltem limæ laborem lucrifaciam. Vale, meque Iacobis duobus, Volaterrano, & Antiquario, hoc eſt humanitatis ac ꝓbitatis geminis exemplarib. commenda. Florentiæ x. calend. Maias. MCCCCLXXXX.

HIERONYMVS DONATVS
Angelo Politiano ſuo, S. D. I.

ACcepi Miſcellanea; percurri: iucundiſſim lectio, in qua delectari & iuuari vel do ctiſſimus quiſque poſſit. At, inquies, præcep iudicium eſt, quod obiter fertur. Sed cum de literaria agitur, iudicare de te poſſumus abd catis iuris ſolennibus, etiam ſtantes. Adeo cu que ſecurum eſt de eruditionum controuerſii cum Politiano in tenebris quoque dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quan tum nec agnoſco, nec poſtulo. Perge (quod faci iuuare bonas artes, neq; formides blacterator & ſciolorum aculeos; nunquam caruere inu dia egregii forteſq; conatus, ἀλλ᾽ ὅμως (κρέσσω γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος) μὴ παρίει καλά· νώμα δ καίῳ πηδαλίῳ [verum tamen (melior.n. m ſerationibus inuidia) ne dimitte honeſt Rege iuſto temone, *i.* gubernaculo] *Lat nas literas. Fortaſſe .n. hi maxime ex eo ope profecturi ſunt, quibus id magis ſordeſcere v debitur. Vale. Mediolani V I. calend. Nouemb* MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Donato ſuo, S. D. I.

NOn eſt is authoritatis meæ rigor, vt inu dentium flatus quaſi ventorū tuto poſſ excipere, ni veſtris paucorum teſtimoniis velu adminiculis ipſa per ſe decidua fulciatur. E

qu

quidem multorũ accepi literas, ex quo Miscellanea publicaui, laudantium scilicet (vt fit) & gratulantium. Sed nẽscio quo pacto, de tuo, de Barbari, de Pici, de istiusmodi perpaucorum iudicio, sic ipse me censeo, vt tum denique stare videar, cũ puncta omnia tulerim suffragii vestri. Quanquã etiã istinc reddita mihi nuper epistola est Iacobi Antiquarii, mire grauis & erudita; quẽ mihi virum minime alioqui facie notũ, sæpenumero tamẽ Laurẽtius Medices meus, à literis, à moribus, à prudẽtia cõmendauerat. In ea profecto epistola, nec honestã indolẽ, nec expressam quandã vetustatis imaginẽ, nec textũ illud operosius, quale vestrũ est, nec vllũ deniq; styli cultioris ornamentũ requisiueris, vt admitti (ni fallor) in istã quasi prærogatiuã tribuũ iure debeat. Sed de hoc ipsi videritis. Epistolã vero ad me tuam legit idẽ Laurentius, & quidẽ non incuriose, lectãq; verbis exquisitissimis laudauit, sic vt mihi quoq; apud illũ magna accesserit, de tuo felici calamo cõmendatio. Nã quanquã mihi ille vir plus meritis semper tribuit, tamẽ vt tuas legit literas, visus est nescio quo pacto fauere propẽsius iudicio de me suo, & pluris aliquãto me post eã diẽ facere, quàm antea cõsueuisset. Iãne igitur sentis quantopere isto literarũ nomine debeã tibi, per quẽ factum sit, vt sibi iã Laurẽtius ipse placeat, quod ego nõ displiceã? Quare te rogo, cũ tibi à rep. otiũ fuerit, scribas aliquãdo ad Politianũ tuũ, putesq;

te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mitter[e] sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaq; de[ni]niq; vitæ humanæ commoda. Quorum cu[m] semper author ei Laurentius vnus extiterit, tanto subinde potiora collaturus videtur, qu[an]to eundem gratiorē vobis, hoc est religiosissim[is] artium bonarū censorib. intellexerit. Ioann[es] Picus Mirandula, lux omniū doctrinarum, s[a]lutem tibi adscribit, & vt item Merulæ Pute[]lanoq; nuncies, vterq; rogamus. Vale. Florēti[æ] calend. Decemb. M CCCCLXXXIX.

ANGELI POLITIAN[I] EPISTOLARVM LIB. III.

ANGELVS POLITIANVS Callimacho suo, S. D.

ETSI video quæ tu de me senti[s] prædicesq;, amicius multo, qu[am] verius, & sentiri & prædicari, t[a]men gaudeo ea mihi tribui abs [te] quæ ipse in memet neutiquam agnoscam. Q[ui] .n. non gaudeam, me etiā præstigia quadā s[en]sum istum prædicationemq; tuam lucrifacer[e]. Nam haud dubium mihi quidem est, quin tibi quæ scribis, etiam vera esse persuase[ris]: quando neque tu ex ea nota es hominum, q[uos] Homericus ille heros tantopere se perosum c[on]

firmat, aliud in lingua promptũ, aliud clusum habentes in pectore: neque vlla est causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere postulet. Non fallis itaq; me, sed ipse abs te magis falleris, atque adeo non falleris, vera sentis, vera de me prædicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atque istanc opinionem perpetuò obtine, dum amorem, dum beneuolentiam obtineas: quin lauda me quoq;, vt cœpisti, vt ego ille laudatus vir, laudari me cum Næuiano Hectore gaudeam. Fiam autem te laudatore vendibilis potius quàm venalis. Neq; enim sum vnquam dominũ mutaturus, quare quicquid mihi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo ære, vnde & forsitan locellos istinc vsque ad me misisti, gratiq; sunt, scilicet quia festiui, quia tui. Sed gratias non ago, tute enim beneficium dando accepisti, non quia digno, sed quia tuo, immo tibi (amicus enim alter ipse est) atque ob id digno, hoc est Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS
Angelo Politiano, S. D. 2.

E*A quæ mihi obiicis in principio literarum tuarum, adeo subinde argute purgas, & eleganter, vt respondendi facultatem simul & causam mihi interceperis; planeque indicaueris, id quod prioribus literis meis asseueraui, diuinum ingeniũ tuum omnia posse. Itaq; omissis illis, quæ neq; melius, neq; subtilius dici pro*

me possunt, quàm dicta sint à te, affirmo amice, sed & vere. Neq; enim illud nisi & hoc, quod nisi iampridem mihi prope vnicus visus esses, cuius carmen vtile dulci commisceat, nũc certe volentem adduxisset me in eam sentẽtiam Rusticus tuus sanè vrbanissimus, doctrinaque & elegantia plenus, & qui vere ex fumo clarissimam lucẽ efferat, atq; ob id eo titulo indignissimus. Vidi, & legenti placuere multa scriptorũ nostri temporis: sed Rusticum hũc non satis est vidisse semel, iuuat vsque morari, & conferre pedẽ: nihilq; in eo non summe placet, nisi quod desinit, cum tamen desit nihil, vt tam multa nemo alter quàm tu afferre potuerit pro materia. Habeo itaq; tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant vendi carius, cum donare instituissẽ, voluisti, vt in cæteris omnibus etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere compensandi vinci & cupio, & patior. Vale literarum decus & doctrinæ. Leopoli. III calend. Octob. MCCCCLXXXV.

LODOVICVS ODAXIVS
Angelo Politiano suo, S. D.

NIsi mihi de liberalissimis moribus, & humanissimo ingenio tuo constaret, hãc nuper ad te scribendi prouinciam nõ desumerem, potiusq; in antiquo silentio persisterem. Mirum enim tibi fortasse videbitur, cur ego tecum exigua admodum, & quatuor horarum spacio cõtracta familiaritate deuinctus, qui plurima

tribus abhinc annis ad te scribendi occasiones omiserim, quas vndequaq; aucupari debuerā, nunc ad te potissimum scribere voluerim; meamq; (vt opinor) vel temeritatē incusabis, quod nunc scribam, vel negligentiam, quod antehac non scripserim. Cæterum quia non tam ex aliorum sermone, quàm ex mea opinione mihi persuasi, te eum esse qui omnes tibi, ac virtuti tuæ deditos nullo vnquā tempore reiiceres: ea propter has nunc ad te literulas, amoris duntaxat atq; obseruātiæ in te meæ, testes esse volui, quas ob subitā opportunitatē cuiusdam istuc proficiscentis exaraui. Quanquā igitur me prorsus ab omni vel ignauia, vel rusticitate præteriti silētii non excuso, spero tamen fore, vt reliquum meum erga te studium boni consulas. Nam præter hanc scribēdi diligentiam, qua ego iampridem initam Patauii familiaritatem confirmare debui, nullum à me cum beniuoli, tū obseruātis amici officiū prætermissum puto. Siquidem à superiorib. annis, quo primum tempore tua mihi vel doctrina, vel humanitas innotuit, fui semper honorum ac dignitatis tuæ studiosissimus, ac sæpissime cum apud alios eruditissimos viros Venetiis & Patauii, tū hic apud principes meos de te sum honorificentissime locutus, eciq; (vt opinor) præconio meo, vt claritati tuæ maius quippiam splēdoris adderetur. Quo fit, vt non dubitem me abs te in eorum amicorum numero collocari posse, qui (vt Iso-

crates tuus asserit) non tam præsentes amicos venerantur, quàm absentes etiam amplectuntur. Principes sanè mei, quibuscũ de te frequentissimum sermonem habui, de moribus, atque eruditione tua, optime, ac magnifice sentiunt. Quid ita? quia ego in eam opinionem adductus sum, vt existimem eum te fore, qui literarum studiosis emolumentum, tibi vero gloriam immortalem sis allaturus. Cuius rei periculũ fecisses, si vnà cum præstantissimo discipulo tuo Româ discedens superioribus diebus, Vrbinum ex condicto venisses; expectatus enim, & plusquam dici possit, desideratus venisses. Quod si me nudiustertius audire potuisses de te verba facientem vnà cum Nino Bononiensi sedecimuiro, homine mea quidem opinione plurimi faciendo, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem morum, si literaturã inspicias, profecto intellexisses ea, præterquam ab amantissimo homine dici, aut excogitare non potuisse In eam enim confabulationem veneramus, v. de viris hoc tempore doctissimis loqueremur In quibus facile tu principatum obtinere visus es. Nec me amor, aut adulandi studium fallit, à quo semper tanquam intestino morbo abhorrui. Sed quorsum hæc tam multa de offici erga te meo? Nempe vt intelligas me tibi esse a fore deditissimũ, & si magno montiũ ac regio nũ interuallo secludamur, teq; habere nemini à quo maiori vel beneuolentia, vel obseruãti

fouea

fouearis. Quod si vlla vnquã mihi occasio euenerit, vt quapiã in re tibi morẽ gerere possim, id vero in primis mihi iucundissimũ erit. Quã quidem occasionẽ abs te actutum præueniri cupio, ne me in pollicendo quàm in præstãdo liberaliorẽ autumes. Demetriũ vero virum eruditissimũ, Petrumq; in primis discipulum tuum, elegantissimæ atq; amplissimæ spei adolescentem, nomine meo saluos facito: cui librũ ex Plutarcho traductum, vnum ex multis ineptiarũ mearũ monumẽtis, dedicaui multos iam menses; misissemq; hactenus, si dignum putassem, qui in manus vestras eruditissimas perueniret; mittetur tamen clementia vestra potius allectus, quàm iudicio deterritus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Lodouico Odaxio suo, S. D. 4.

D*Eprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoq; lectas paulum in præsens seposui, diligentius dein per otium recogniturus, ad easq; (vt par erat) cum primum possem responsurus. Id si serius quàm aut tu pateris, aut ego voluissem, contingit; est tamẽ humanitatis tuæ quicquid hoc est quod facimus, boni consulere. Neque enim tam opellam aliquam alter ab altero, quàm ipsum animũ requirimus. Neque.n. continuo parũ amat, qui parum officiosus est. Quare ne illud quidẽ in epistola tua valde probo, quod te tam scrupulose excusas, cur aut antea nihil ad me scripseris, aut nunc demũ scri-*

pſeris. Si enim amamus ex animo inter nos, ſicuti certe amamus, quicquid alteri cõmodat, profecto vtriq; commodat. Quare neque diſſoluere, ſed nec laſſare voluntates noſtras, quaſi nodo Herculaneo cohærentis, aut ſilentiũ poſſit, aut vlla officii, præſertim non neceſſarii intermiſſio. Quo autẽ amicis iſta literarũ viciſsitudo? cum ad abſentes tantum miſsitentur, amor autem verus etiã abſentes præſentes faciat, niſi ſi vel ipſis teſtãtur, vel alius oſtentant mutuam voluntatẽ. Sed neq; teſtibus eget amor ſyncerus; quippe oculeus totus, ac lynceus, & qui Momi quoq; iudiciũ depoſitu humani corculi deſpuat, neque ſe populo iactat, cum ſint amici κατ᾽ Ἐπίκουρον, ſatis magnũ theatrum alter alteri. Quin iſtam quoque penè dicam ſuperſtitioſam probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Eſt enim mihi, eſt ad manum ſemper amicitiæ examen. Eſt & Hechatonis amatorium, quo te vel ingratis ad amandum compellam. Sed nec te monebo, vt principibus me tuis inſinues, neq; inuicem moneri me patiar, vt patronis te meis adiungam. Quoquó enim tu irrepſeris, ego ſequar: vbi vbi ego me adglutinauero, inde ſcilicet tu pendebis: vt enim militem, cuſtodemque eadem catena, ita par legitimum amicorum vna tenet copula. Plutarchum Latine iam per te loquentem, ego atq; adoleſcens meus auidi expectamus; minime quidẽ dubitantes, quin ſit abſolutiſsimus

futurus,

futurus, vel ob id certe, ut alicui ex veteribus Græcis τὰ διδακτρα [docendi præmia] *referas, quando ita Græce ab eis didicisti, ut nouos docere iã omneis possis, & quod dicitur ἀντιπελαργεῖν* [mutuã officii vicẽ repẽdere.] *Vale.*

LODOVICVS ODAXIVS
Angelo Politiano suo, S. D. 5.

P*Lutarchi libellus ad te venit, qui si ullam potius elegantiam, quam beniuolentiã profiteretur, erubesceret profecto, nec ad exactissimæ eruditionis officinam sese, nisi verecunde conferret. Nunc autẽ lætus & securus accedit, humanitate tua magis quàm ullo ornamento suo fretus: proinde meretur, ut eũ ad te proficiscentẽ benigne suscipias, illiq; primariam amoris operam sedulo impertiaris. Siquidem ego illum, quem alioquin friuolum, abiectũ, & vile munus existimarem, nõ indignũ tamen putaui, qui ad exhibendũ studii atq; obseruãtiæ in vos meæ pignus adueniret: utcunque erit, & quanticunque erit, in bonam accipias partem, rogamus, obsecramusque. Nudiustertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Cõtareno, qui duo vel nobilissimi, vel ornatissimi, vel eruditissimi viri sunt, Venetiis mihi literæ venerũt, in quib. admoneor, ut si unquã ad te scripturus sum, eorum te nomine saluũ esse iubeam. Memini me autumno superiore, cum Venetiis essem unà cum his de te perinde ac doctissimo homine sermonem habuisse. Illi autẽ se familiaritatem*

tuam iniisse asserebant, cum triennio, aut quadriennio proximo visendæ ciuitatis gratia eô concessisses. Digni homines sunt, qui à te quoque diligantur. Vale igitur, & me ama. Igubii. V. calend. Iulias. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Lodouico Odaxio suo, S. D. 6.

PLutarchi lepidum nouum libellum, quem tu scilicet Latine interpretatus, adolescenti meo nuncupasti, vidi, cepi, legi: & quidem simul omnia adeo cupide, vt prius penè ad calcē præ studio peruenisse, quàm ex carceribus promouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suauis odor quidam verborum tuorum planè Ambrosius. Tum sententiarum veluti sapor quidam austerus, & dulcis non secus illecebris orationis tuæ, quàm Myrothecii condimentis imbutus, ita (quod dicitur) palatum irritauit, vt quasi helluo aliquis, vix commansas epulas has tam lautas, tam opiparas deuorauerim. Et sum profectò miratus, sic Latine Plutarchum loqui didicisse, iam mortuum, cui viuenti quōdam (sic enim scribit ipse) adeo sermo Romanus repugnabat. Videri enim potest non tam obiisse, quo die obiit, quàm secessisse ad studium Romanæ linguæ, vt qui Græcorum, Latinorumque vitas illustrium hominum inter se contulerit, cum quo ipse se conferat, non inueniat. Nam sese conferre sibi in vtriusque orationis facultate

certe

certe non ausit, quia scilicet in nostra praeponderat. Quod autem princeps iste tuus, atque adeo noster (noster enim est profecto, qui literarum studiosus est) quod, inquam, bonas arteis complectitur, atque ad omneis parteis bene audiendi se comparat, parentisque sui absolutissimi hominis vestigiis insistit, dici non potest, vt gaudeam, vt exultem, atque triumphem, vt tibi quoque gratuler mi Lodouice. Duos mihi viros tulisse aetas nostra videbatur, qui rem literariã, non quidem cunctando, vt ille verrucosus, sed multa agendo potius restituerent: Federicum Vrbinatem principem olim tuum, & Laurentium Medicem patronum semper meum, vtinamque semper. Hi duo (ni fallor) ausi in tantis seculi huius tenebris lucem sperare, quasique contra torrentem pessimorum morum brachia dirigere, ergo & librorum pulcherrimam supellectilem sibi compararunt, & doctos iuuerunt, & ipsi studia tractarunt. Nam vt de principe tuo taceam, de quo longiore subsellio agendum puto, dicam autem de Laurentio meo, caue putes quenquam esse ex nostro (vt sic dixerim) seminio, hoc est, ex iis qui omnem aetatem in literis consumpserunt, cui cedat hic, vel acumine in disputando, vel prudentia in iudicando, vel in explicando quae sentiat, facilitate, copia, varietate, gratia. Acer illi sermo, & grauis, & cum res postulat, salibus scatens, sed ex illo mari collectis, in quo Venus est orta: exempla & histo-

riam veterem sic habet ad manum, vt eis perinde vti semper atq; suis stipatoribus videatur: sic vt ingeniũ habere innumerato, & esse quasi promum condum (vt Plautino vtar verbo) totius antiquitatis facile credas. Extincto igitur duce illo tuo, cum viderem nostras iam artis vnica spe niti, fateor, vereri cœpi, vnius vt hominis vires tanto perferẽdo oneri pares esse possent. Quare cum ostẽdis recidiuam illam virtutem Federici resurgere in filio, hisdemq; adulescentem artibus, quibus olim clarissimum patrem delectari, reddidisti mihi quidẽ animum, atq; aquam (quod dicitur) aspersisti. Quare gaude tuo tanto bono, gaude tuo labore & diligentia, & (quod facis) perge protinus exercere principem nostrum in stadio Musarum. Assuescat iam nunc à tenero amare literas, fouere literatos, complecti & colere. Scis autem messem plerunque respondere sementi, tibique potissimum primitias frugum deberi ab hoc agro: quippe (vt ille inquit) Morum quos fecit præmia doctor habet. *Sed & Petrus nunc studiis acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipse nunc versiculis, nunc soluta oratione & liberè Græcis plurimum delectatur. In summa, dignus qui sit principi tuo charus, quia simili. Similis autem, qua ratione parua magnis componuntur. Is nunc scribente hanc epistolam me, alteram seorsum commentatur epistolam*

Qu

Quæ cuiusmodi erit, etiam si minus apte exierit, mittetur tamen ad te, vt ipsius ingenioli degustationem velut aliquam accipias. Amat autem plurimum te de munere hoc, & cupit sanè occasionem sibi aliquam dari, qua gratiam reponat. Si ad Hermolaum, Petrumq; Contarenum Venetos rescripseris, velim vtrique agas meo nomine gratias, vtriq; me commendes non vulgariter. Ad superiores tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, vt in ratione lati atq; accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELlicus Angelo Politiano, S. P. D. 7.

ERam ego aliunde nostram auspicaturus amicitiam, ni subitus Atlantis conterranei tui, hinc digressus nostrum in ea re consilium præuertisset. Fuit is annum & amplius Venetiis, ac quandiu fuit, & domi, & foris etiam frequens mecum esse perseuerauit. Nullius vnquam consuetudine sum magis delectatus. Siquidem præter morum elegantiam, singularemq; modestiam, patrio sermone, Thuscaq; illa sua vrbanitate, breui consecutus est, vt eo vno nemo esset mihi iucundior, nemo in hac vrbe gratior. Omnia præter tempus secunda habui, in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potissimum ei visum est hinc abire, cũ maxime in sui erexisset admirationem. Sed in eo visus est mihi

omne vetuſtum amicitiæ exemplum æquare, quod in tam tumultuario digreſſu, ſine meis ad te literis venire identidem recuſauit, ratus certiſſimum ſe noſtræ futuræ amicitiæ pignus ſecū in patriam deferre, ſi apud te virum clariſſimum cuiquam cariſſimus eſſe cupit, ipſius mores & ſtudia commendarentur: quaſi ita velit euenire, vt cum vterq; noſtrum de ipſius moribus idem ſentire cœperit, non infirmus ad amicitiam gradus (vt Criſpo placet) factus videatur: ſed recte ille. Nos vero ſcribendi conſuetudinem, maioribusq; officiis illam iis modicis principiis ortam, locupletiorem (vt ſpero) indies faciemus. Nunc Atlantem ipſum tuæ dignitatis ſtudioſiſſimum, maiorem in modum commendarem, niſi vrbaniſſimus poëta moneret, peccare eum qui ſuos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod ſupereſt) tibi lepidiſſimi adoleſcentis reſtitutam conſuetudinem, quam tantiſper etiam inuidere pergam, donec in vtriuſque complexus venero. Vale Thuſci nominis decus, & Marcum Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas ampliſſimas virtutes amat, colit, obſeruat. Venetiis, Idibus Iuliis.

M. CCCCLXXXVIII.

ANGE-

ANGEL. POLITIANVS MARco Antonio Sabellico, S. P. D. 8.

Solebat Atlas quōdam suo mihi nomine redire tam gratus, vt recepto contentus amico nullum vltra officium desiderarem. Nunc autem tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus rediit, vt eius penè præsentiam non requirerem, atque haberet Atlas quippiam secum, quod planè plus à me, quàm Atlas expeteretur. Nunc idem istuc reuertitur, cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam suo quàm tabellarii nomine. Nōram equidem antea quoque quantum ingenio & literatura, quantum etiam stylo, facundiaq; polleres. De humanitate nihil sanè adhuc inaudieram, sed eam tua mihi nunc epistola deliniauit, Atlas vero penicillo, & coloribus expressit. Aucupabar sane iampridem occasionē quampiam ineundæ abs te gratiæ, cum tu scilicet hoc agentem præuenisti, non ob id humanior modo quod prior, sed quod minore quoque proposito præmio. Quare danda mihi opera est, vt quemadmodum ineunda tecum amicitia posterioris tuli, sic eadem tuenda colēdaque prioris feram, Vale. 6. calend. Sept. M.CCCCLXXXVIII.

ANGEL. POLITIAN. IOANNI Laurentio Veneto suo, S. D. 9.

EN ad te reuertitur Phædrus, vtriusque nostrûm homo studiosissimus: cui tu scilicet aliquot ab hinc menses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegantes, qualesque deniq; à te vno poterant proficisci. Respondebo ad eas quam breuissime. Laudas me Ioannes quasi vnum ex numero eruditissimorum, & tui similium. Laudas, inquam, tu me vnus omnium quos viderim, quos audierim lõge eruditissimus. Ego igitur, & si memet haud ignoro, tamẽ fero æquissime, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios item velle deceptos. Non est autem quod paria coner referre. Nam cum tu mihi vix leuem vmbram assequenti doctrinæ, humanitatisq; tuæ, tantum tamen tribueris laudum, quantæ demũ tibi iure debeantur: si coner ipse inuicem laudes regerere, restituenda erunt & resignanda tibi illa ipsa verba, quæ abs te acceperam, vsuraria, vt iure rideatur egestatis nostræ sinistra quædam ambitio, illi ipsi diuitias ostentans, vnde scilicet emendicauerit. Libellos tuos, atq; item quos ex bibliotheca ista codices habemus, remittemus cum primum istuc orator noster Florentinus se contulerit. Pausaniam vero expectamus, cum tibi erit cõmodum. Vale. Fæsulis, Idibus Octobribus, M. CCCCLXXXVI.

LV.

LVC. PHOSPHORVS PONtifex Signinus Alexandro Cortesio, S. D. 10.

Politianas epistolas legi Alexander accuratissime, summaq; cum voluptate, quorum vtrunq; propè necessarium fuit, & quod ad hominem amicissimum, & quod ab homine eruditissimo erant scriptæ. Video os probum, iam interpellas & obstrepis: apage tu, vis scire quid sentiam? vide quid agas, an ego iudicare possim? ne vltra crepidas sutor, vt in Græco adagio est. Pergis vrgere? respondebo, ne superbus videar. Memento tamen me cum homine familiari tanquam mecum loqui: scio indiuidiosam rem esse huiusmodi iudicia etiam recta, nedum mea qualiacunque sunt. Accipe igitur in aurem velut μυστήρια, caue enuncies. Ego Politianum nostrum mi Alexander, summopere amo, & admiror, atque ei omnia summa tribuo. Et vt libere quod sentio dicam, non magis istum damnandũ censeo, quàm illos laudãdos, qui quadringentis abhinc annis papyros & chartas velut maculis prætextas, & encausticas tabellas inusserunt potius, quàm vlla egregia forma atque imagine illustrarunt, præter vnum aut alterum Laurentium Vallam, me puero, & nuper Domitium Calderinum: quos quidem non laudare ac admirari nefas, & planè impium duco. Cæteros autem (vt apud Ciceronem in-

quit, vel Antonius, vel Crassus) non dubitabo inertiæ, & prorsus inscitiæ condemnare. Tametsi illos quoq; excusatos habeo. Sum enim æquus iudex, siquidem id quod poterant, præstiterunt. Neq; enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælii (vt ait Marcus Tullius) possumus esse: quamuis nonnulli (vt ait idem) siue felicitate quadam, siue bonitate naturæ, rectam vitæ secuti sunt viam, præclare tamē actum cum eis existimo, qui id quomodo tentauerunt, etiam si non sunt consecuti. Adde quod non tam ipsis, quàm temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum & magistrorum penuria. Quis enim ignorat, iam inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia à Barbaris occupata, Romanam eloquentiam, atq; adeo omnem literaturam, & omnes artes periisse? Sic Cæsari tuo placuit, qui hæc omnia pessum, & planè perditum iit. Sed emersit tandem aliquando ingenium, & velut ex cineribus, ac carbonibus rediuiuus ignis effulxit, unde hi tanquam lumina nobis illuxerunt. Quod cum ita sit, dulcissime Alexander, gratulemur seculo nostro, & eo magis quod iam istud par impar factum est. αἴνιγμα tibi propono; ego istos pares, impares reddo. Non intelligis? quin Apollinem, quin vatem Cumæam, quin Hammonem, quin Ethruscos tuos, quin quicquid est ariolorum cōsulis? At non est opus. Ecce tibi solutum ænigma, Laurentio Vallæ, Domitio Calderino;

Ange-

Angelum Politianum adiicio, & quasi triumuiratum creo. Ego sic sentio, sic censeo, sic iudico, in aurem tuam insusurrans. Sed libet exclamare, sic inquam pro tribunali sententiam fero, & omnibus bonis doctisq; viris, atq; adeo toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromatæ, Gethæ, Britanni, possum ostendere literas, venite, vt ait lepidissimus poëta. Habes meum Alexander de Politiano iudicium: neq; hoc adulationi datũ quempiam arbitrari velim, quippe qui alteros iam mortuos & sensibus orbatos conciliare mihi nequeo, alterum nõdum noui viuum, quãquã fateor me id vehemẽter optare, & talia iacêre fundamenta amicitiæ, vt ea nulla vnquam temporum iniuria possit abolere. Quod vt facias, ô noster Alexander, maiorem in modum a te peto, vt insinuatione tua me voti compotẽ facias, & principi literarum me concilies, ac planè dedas. Ipsum vero Politianum, audin' tu vir doctissime (tecum mihi res est) oratum velim, vt quod ab aliis beneficii loco accipit, à me rogatus non aspernetur, vt in amore ac beneuolentia respõdeat, simul vt viro clarissimo, & ciui primario Laurentio Medici me commendatum reddat. Aliquot enim aguntur anni, ex quo tam magno amico & præpotenti me dicare summopere cupio, & in clientelam, ac voluntariam tradere seruitutem. Vale. 3. Idus Mart.

M.CCCCLXXXV.

ANGEL. POLITIANVS LVcio Phosphoro pontifici Signino, S. D. XI

MIsit ad me Alexander Cortesius, homo vtrique nostrûm amicissimus, epistolam quandam tuam ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuens, cupere postremo affirmas, per eum ipsum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epistolam cum legerem, dici non potest quantopere sim delectatus. Nam ita & verbis, & sententiis, & concinnitate erat absoluta, vt planè appareret Musis eam dictantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quàm mihi nunc placeam, quamque ipse me mirer, qui sim Musarum καπηλῷ στόματι laudatus. Sed tamen vereor ne ita me tuæ istæ puellæ ornandum susceperint, vt Isocrates Busirin, Thersiten Libanius, Muscam Lucianus, Fauorinus etiam quartanam febrim, ad ingenii modo periclitandas vires, artemque ostentandam laudauerunt. Sunt enim in fabulis totæ, sunt in mendaciis atque præstigiis, mihi tamē libet hoc loco verū locutas. Quis enim damnet sua vota libēter? Quod si in hoc erro, libēter (vt Cicero inquit) erro. Est enim idipsum lucro apponendum quod decipimur. Quippe voluptatem certe aliquam falsa quoque opinio nobis conciliat. Scis Stratoclen illum oratorem, deuictis prælio Atheniensibus, suamque fortunam

nam

nam ignorantibus, victoriam nunciasse, re autem postmodũ sic vt erat intellecta, ita indignãtibus popularib. respondisse: Qui vobis ciues mei (*inquit*) iniurius fui, si bidui tristitiã me authore lucrifecistis? *quare ego quidem falli me sinam, & quod esse verum maxime cupio, verum esse facillime patiar. De te autem (amoto ioco) sic sentio mi Phosphore (malo enim te Phosphorum homo in literis agens, quàm vt vulgus,* reuerendum patrem *appellare: hoc enim literarum atq; humanitatis, illud nomen dignitatis est: nos autem ex literis te & humanitate, si pateris, magis quàm ex dignitate pendimus.) Sed ita mi Phosphore sentio, te esse hominem plenum humanitatis. Humanitatem cum dico, non magis φιλανθρωπίαν, quàm etiã παιδείαν intellego: vtrunque enim Latine quidem sciẽtibus significat. Itaq; ne cornu quidem copiæ, aut virgulam diuinam, pluris quàm tuã amicitiam fecerim. Esque tu iam nunc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo; daboq; operam, quantum quidem præstare potero, ne tu auidius quàm prudentius, me tibi asciuisse amicum videare, & quando longius abs te agitare contingit, quàm vt subseruire vsibus tuis queam, fauebo certe laudibus, omniq; (vt aiũt) pede in te honestando consistam. Epistolam certe ipsam tuam, non tam epistolam quàm venerium illud cingulum amoribus medicatum, nũquam à me amittã, quin potius quasi ima-*

ginem animi tui identidem contemplans, ita meum desiderium consolabor. Cæterum nunc demum intellego, quantum iacturæ fecerim, quod te prius haud cognouerim, cum tãta mihi te cognito voluptas arriserit. Nos ad Laurentium Medicen, qui nunc balneis dat operã, exemplum epistolæ tuæ mittemus, simul vt animum erga se tuum ex ea perpendat, simul vt nos ex tuo testimonio pluris aliquanto faciat, quàm fortasse facit, quamuis multo etiam pluris faciat, quàm digni ipsi nobis videmur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS Pontifex Signinus, Angelo Politiano suo, S. D. 12

OFficiose quidem, & amice fecit Alexãder, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominem certe, nimium amantẽ me fefellit id, quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore zelotypia laborare (sic enim appellant quandam nimii amoris, siue sedulitatem, siue suspicionem) Quod ideo accidit quoniam ea quæ sibiipsis tantopere placent, eadem omnibus placere credunt, ac vix tutum hominum intuitum arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem aliis placere putat. Quod fortasse cum Tarentinis & Consentinis, aut cum Lælio decimo (vt il-

inqui

inquit) optime factum esset. Sed cum Persio, omnium doctissimo, hoc est cum Politiano, vereor ne imprudens fuerit & inconsideratum: feliciter tamen cecidit, quādo illæ meæ (vt scribis) puellæ pro vno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex vsura (inquit Plinius) sortem feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut vnguentis delibutas, tanquam ad mœchos, sed quasi ornatas matronas, cum muliebri mundo, & dote ad viros iuisse. Nam quis aut repudium, aut certe repulsam non formidaret? Sed me hercule extra iocum, nec μεταφορικῶς Politiane non minus horrui, quàm lætatus sum, cum illas literas ad manus tuas peruenisse audiui. Me potius recta oratione, ac præparata & comperendinata, ad te scripsisse oportuit ac decuit, & ita amicitiam petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, vt eo veluti legato & caduceatore vterer, cum quo tibi veterem amicitiam intercedere sciebam, & hospitalitatem. Tu pro tua sapientia ac facilitate, si quid illic obiurgandum, & parum aut te, aut me dignum offendisti, condonabis amori nostro, & nimiæ familiaritati. Est enim Alexander planè alter ego, & ego alter Alexander. Quod si tu conditionem non reiicis, tertius accedes, & ne vnquam à triūuiratus magistratu discedas, quādo proximis comitiis te triumuirum literarum creauimus, comitiis futuris te triumuirum amicitiarum creabimus. Sustulisti digitum, be-

ne habet, non perhorrescam posthac. Nunc volo te aliquantulum vellicare. Cur tamdiu nobis ignotus fuisti? Parum piè, mi Politiane, & planè crudeliter fecisti. Nunc demum post tot annos ad nos venis? Me miserũ tam longo tempore Politiano caruisse? sine eius literis egisse? non scripsisse? non legisse? non recitasse? præsertim quando & Romæ fuisti, & ad multos istinc sæpe scripsisti. Sed quid ago? quasi vero ego quoq; non eandem nauim conscenderim, & in eadem culpa sim, qui de te non sciscitarim. Hernicis meis refero acceptum. Nam postquam iis sacris initiatus fui, in illa saxa me conieci, vbi ne nomen quidem clarorum virorum audiebam, sed nec literis vacabam, cum pecoribus, & glebis res gerebatur; tanta erat satietas, vel potius fastidium curiæ & fori. Rursus nunc mutata voluntate, consilium nostrum totum est Ciceronianum, qui ad Ruffum scribens, Vrbẽ, inquit, mi Ruffe cole. & ex Sicilia reuersus statuit a oculis ciuium non discedere. Sed quid dico Ciceronianum? immo Alexandrinum. Alexander enim est, qui me retinere nunquã desistit. Hic fiunt homines, & vt est in quadã eius, H caput, hic sedes, hic fortunarũ alea. Quid quæris? vehementer his verbis sum incensus, & planè confirmatus. Quare iucundissime Politiane, demus operam, vt tam diuturni tempor iacturam resarciamus, & tantò impensius r centem amicitiam colamus, quanto serius e

cœpta

accepta. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferunt. Genus literarum erit, non de republica, quæ nulla est, non de imperio, quod iamdiu amisimus, quo dolore maxime crucior infelix, sed de philosophia, de bene beateque viuendi ratione, de studiis, artibusq; nostris præclarissimis, & de illorum felicissimorũ temporum contemplatione. Nam in iis nihil est quod pro magnitudine animi nostri spectare possimus, nisi forte te Samarobrinæ, & Bataui delectant. En quo discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihilum? nollem potius vnquam factum: quãuis tanta nobis monumenta reliquerint illi viri, literarum, rei militaris, artificiorũ, ædificiorum, virtutũ deniq; omnium, tamẽ nescio quomodo desiderium illud ferre non possumus, & fuisse felicẽ miserius est, quàm semper infelicem, & nunquam patrem quàm orbum esse, & mori quàm non nasci. De iis igitur velim ad me scribas accurate, vt soles, ac elegantissime. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas Politiane, admiror istum principem ciuitatis, & amo planè, vt eum sæpe cum magno Pompeio comparare sim solitus, & si feliciorem exitum & opto, & spero. Vale. Romæ. 12. calend. Maias. M.CCCCLXXXV.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino suo, S. D. 13.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiãdus victima, si meas mihi laudes inuidisset, quanquam nõ meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atq; ob id etiã meæ, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. *sed tu personam ex nobis mutuatus, teipsum scilicet in scænam detulisti. Nam vt ego libenter hunc amicorum, ita tu iure illum literatorum expleueris triumuiratum. Quod autem conquereris, parũ scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omnium es homo felicissimus, qui promas de summo, quod vix quispiam de imo pectore. Nõ est autem quod aut ruri vrbem, aut rus in vrbe desideres, si ipse habitas tecum, si quocunq; is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrum, magnam solitudinem in quouis theatro facturus. Officium porrò epistolarum, quod requiris, hac lege polliceor, vt tu inuicem pollicearis, illo etiam (cum res tulerit) intermisso, nullam tamen amoris inter nos iacturã factum iri. Ita enim sum aliquando districtus & occupatus, vt non liceat; ita tristis & nauseabundus, vt non libeat scribere. Tu igitur (vt vetus est dictum) amici vitia noueris, non oderis. Vale.*

LVCIVS PHOSPHORVS
Pontifex Signinus, Angelo Politiano suo, S. D. 14.

VBi sunt isti qui obloquuntur & allatrantur? en quò redacti sumus ô Politiane, vt imperiti iudicent. Mihi Miscellanea tua, atque adeo quæcunq; scribis, magnopere placent; garriant isti quid velint, quod portenta verborum loquaris. Ego te planè Latinum esse iudico. Nam illud ne inimici quidem negant, te supra quàm dici possit curiosissimum, ac diligentissimum esse, & omnes forulos excussisse, teq; doctrinæ quidem singularis hominem fatentur, eloquentiæ vero nullius: quasi possit aliquis eloquens esse, nisi idem sit doctus. Ridiculi æstimatores, & critici nostrorum temporum. Quid quod & de Pico tuo, vel nostro potius, tot laudes, quot scribis cum audiunt, stomachantur, & (si diis placet) faceti esse volunt, afferentes illud Æsopéum, Nihil reliqui aliis esse: *quib. quid potest esse verius? Is enim vnus est, in quo natura omnia bona congessisse, & vbi omnes suas vires exercuisse videtur. Sed tu ridere debes, volo tibi narrare quo erga illos adagio vtor. Videte, inquã, quid agatis boni viri, nam* iste piscis paucorum hominum est, *vt ille Scipioni dixisse fertur. Quod ita transfero. Politianus paucorum, id est* doctissimorũ est, *non turba literatulorum, ac pædagogorum, & vul-*

gi. Ergo omnes docti te vnum admirantur, & fatentur te omnes, qui sexcentis abhinc annis scripserunt, facile superare, hoc est, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumētis vti, aut amphibologicè loqui credat, & doctrinam, & eloquentiam in te esse cōiunctas. Non enim quis non eloquens dici debet si suo quodammodo vtitur stylo, cum complura & varia sint genera dicendi. Sed epistolam plicabo, quoniam festinat tabellarius: mox plura audies. Hæc scripsi tumultuarie, cum in Pauli Cortesii domum diuertissem, qui est planè tuus, & omnem impetum aduersariorum sustinet. Tuum erit scuto, & parma tela suscipere, & in eosdem retorquere, nisi mauis, vt supra dixi, ridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino, S. D. 15.

IRasceris obtrectatoribus nostris eruditissime Phosphore, quod in Miscellaneis portenta me loqui verborum dicant, & vt hominem (quod ais) doctum fateantur, ita negent eloquentem. Tum quod illud etiam criminentur, tantas me in vnum Picum laudes cōtulisse, vt aliis omnino nullas fecerim reliquas. Me vero ista Phosphore, nihil mouent; neq; enim vlla sermonum talium noua mî facies, inopináve surgit. Omnia percipi, atq; animo mecū ante peregi, quin ad ea ne responderem quidem, nisi te

ita

ita velle ſentirem, cui negare nihil poſſum. Portenta igitur verborum quæ vocent iſti, fateor ignoro: niſi ſi portenta credunt, quæ ipſi noua nunc primum vocabula, vel audiunt, vel intelligunt. Nam ego nec verba vlla peperi, cinctutis non exaudita Cethegis, nec vllos habeo niſi receptiſſimos authores. Non tamen ex eorum ſum numero, qui ceſſare Latinã linguam magna ex parte patiuntur, dum quiſq; illa reformidat, quæ vulgo hactenus ignorata ſunt. Siquidem eô res rediit, vt ne magnorum quidẽ authorum linguæ tuto loquamur, quoniã vulgo minus innotuerit. Itaq; barbaris vti maluimus, quàm Romanis vocibus: & cũ ſiligineus domi ſit panis, emendicato furfure magis veſcimur. Quod autem mihi eloquentiam ſic adimunt, vt doctrinã concedant, non modo equidẽ nõ ſuccenſeo, ſed & gratias ago. Noli quæſo amori erga me tuo nimis indulgere Phoſphore, nec parum laudari putes, ſi Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipſum veteres ſciẽtiæ multæ, nullius eloquẽtiæ eſſe crediderunt. Ego ſanè, mi Phoſphore, nec eloquentiã mihi vindico, nec doctrinam agnoſco. Si cui tamen in Miſcellaneis etiam citra eloquentiam ſtiolus videor, bene habet. Vici: nam iſtuc ipſum quærebam. Quo enim eloquentia mihi in hoc opere non ad perſuadendum, ſed ad docendũ parato? Quod autem de ſtylo ſcribis, vtique verum puto, nõ continuo peius eſſe, quod variet, cum ſit ipſius elo-

quentia non vultus, non color vnus. Quapropter nec adhuc quisquã suffragiis est omnibus habitu eloquens, siue quod sibi quisque præ cæteris placet, siue quod alios alia dicendi forma plus capit. Demosthenem cogita, & Ciceronem. Illius quibusdam sicca oratio; Demadi lucernam olere; Æschini etiã (si diis placet) barbara videbatur. Hunc Caluus exanguem & tritum, Brutus fractum & elumbem, quidam ieiunum atq; aridum; contra alii tumentem & inflatum, nec satis pressum, exultãtemq; supra modum, & superfluentem; alii frigidum in iocis, alii parum antiquum; quidam etiã in dicendo viro molliorem, superstitiosumq;, & peregrinis quasi legibus nimis addictum putauerunt. Neq; vero hæc ideo refero, quô me putem cum talibus conferendum: non enim sic insanio Phosphore, sed vtendum magnis nominib. fuit, vt stomacho isti tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirandula dicã? Hi sunt inuidiæ nimirum Phosphore mores. Sed viuat ille, viuat modo, nec eat alio deinceps, quã quo pede iam cœpit; etiam liuor ipse fatebitur, non modo eum non supra modum, sed longe etiam infra modum fuisse à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non video quid aliorũ titulis offecerit, quos in hoc ipso Miscellaneorum libro cõcelebramus. Reliquum est, vt tibi agam Phosphore gratias, qui me hominem tenuissimæ fortunæ, neq; multæ admodũ literaturæ, ne visum quidem

quidem tibi adhuc, ita diligas ipse & pontifex & doctissimus, vt etiam contentiones honoris dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimũ sentit, salutemq; tibi & Cortesio suo nomine iussit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster visus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosissimum: quod esse verum tum denique agnosces, cum periculum feceris. Vale. Florẽtiæ, pridie cal. Martias. M.CCCCLXXXXI.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino, S.D. 16.

ACcepta epistola tua statim ad Laurẽtium cucurri. Exposui quid optares, grata voluntas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accipit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondum mihi quidẽ legendam dedit; sed tamen vt & doctam laudauit, & amoris erga se plenissimam, ac si per occupationes liceat, responsurum se tibi vel hodie promisit. Vale. Florentiæ, pridie Idus Maias. M.CCCCLXXXXI.

ANGEL. POLITIANVS CASsandræ fideli Venetæ puellæ doctissimæ, S.D. 17.

O Decus Italiæ virgo, quas dicere grates, Quasve referre parem, *quod etiam honore me tuarum literarum non dedignaris:*

mira profectò fides, tales proficisci à fœmina (quid autē à fœmina dico?) immo vero à puella & virgine potuisse. Non igitur iam Musas, non Sibyllas, non Pythias, obiiciant vetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes fœminas, non Diothimam Socratici, nec Aspasiam, sed nec poëtrias illas Græca iactent monimenta, Telesillam, Corinnā, Sappho, Anyten, Erinnen, Praxillam, Cleobulinam, ceteras; credamusq; facile Romanis iam Lælii & Hortensii filias, & Corneliam Gracchorum matrem fuisse matronas quantumlibet eloquētissimas. Scimus hoc profectò, scimus nec eum sexum fuisse à natura, tarditatis aut hebetudinis dānatum. Sed enim veterum seculorum talis ista penè publica laus fuit, vt in quibus etiam vilissimos seruos ad extremū peruenisse quōdam, vel literarū, vel philosophiæ fastigium reperiamus. At vero ætate nostra, qua pauci quoq; virorum caput altius in literis extulerunt, vnicam te tamen existere puellam, quæ pro lana librum; pro fuso calamum; stylum pro acu tractes; & quæ non cutē cerussâ, sed atramento papyrū linas. Id vero non magis vsitatum, nec minus rarū aut nouū, quàm si de glacie media nascantur violæ, si de niuibus rosæ, si de pruinis lilia. Quod si conatus ipse pro miraculo iam cernitur, quid de profectu studiorū tanto dicemus? Scribis epistolas Cassandra subtiles, acutas, eleganteis, Latinas, & quanquam puellari

quadam gratia, virginali quadã simplicitate dulcissimas, tamẽ etiam mirè graueis & cordatas. Orationem quoque tuam legimus, eruditam, locupletam, sonorã, illustrem, plenamq; lætæ indolis. Sed nec extemporalem tibi deesse facultatem accepimus, quæ magnos etiam oratores aliquando destituit. Iam vero in dialecticis implicare nodos inenodabiles, explicare ab aliis nunquam solutos, nunquam soluendos diceris. Philosophiam vero sic tenes, vt & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes vehementer, audesque viris concurrere virgo, sic scilicet in doctrinarũ stadio pulcherrimo, vt non sexus animo, non animus pudori, non ingenio pudor officiat. Et cum te laudibus nemo non attollat, summittis ipsam te tamen, & temperas, nec minus ad humũ modeste cunctorum de te opinionem, quàm verecunde virgineos oculos reuerẽterq; deiicis. O qui me igitur statim sistat istic, vt faciem virgo tuam castissimam cõtempler, vt habitum, cultũ, gestumque mirer, vt dictata, instillataq; tibi à Musis tuis verba, quasi sitientibus auribus perbibam! Denique vt afflatu, instinctuq; tuo cõsummatissimus repente poëta euadam: Nec me carminibus vincant, aut Thracius Orpheus, Aut Linus; huic mater quãuis, atq; huic pater adsit, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo. Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam solebam, quo nec pulchrior

alter mortalium, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellentior. Ecce nunc etiã te Cassandra post illum protinus cœpi, fortasse iam cum illo quoq; venerari. Tibi vero tanta incœpta Deus optimus maximus secundet: & cum recesseris à parentibus, is author contingat & consors, qui sit ista virtute non indignus: ut quæ nunc propemodum sua sponte naturalis ingenii flamma semel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus, aut enutrita fomitibus effulgeat, ut à nostrorum hominum præcordiis, animoq; nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & inscitiæ discutiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano, S. D. 18.

PErgens nuper ex vitæ instituto, ad scribarum Mediolanensium decuriam, complures adolescentes qui ibi versantur, remisso aliquãtisper principis negotio, certatim intentos offendi, ad legendum dispertitum, quem in manibus habebant inter se librum. Roganti quidnam operis noui emersisset, Miscellanea inquiunt Politiani. Conscẽdo, ac inter eos sedeo, tum unà incipio auidissime legere. Quippe delector ingeniis ætatis nostræ, quæ non solum manca non sit, sed iam planè in Romanæ antiquitatis vestigia abeat. Verum cum parum temporis impendere liceret, ex bibliopolæ taberna codicem requiro. Affertur à puero meo statim cum

domi

domi essem, cum intẽtius euoluo; in primis verbis, immo in ipsa inscriptione, quod in Laurentii Medicis nomine liber apparuerit, animus valde cœpit delectari. Tum ipsa præfatio multam literis spem ostẽdere, specimenq; quoddam pulcherrimum præ se ferre visa est. Capita subinde libri excurro, vbiq; summa eruditio, vbiq; fastidii expultrix blanditur varietas. Et (quod plurimum ingenii ac laboris postulauit) tot tãtorumque authorum testimonio res agitur, vt quicunque sugillare aliquid ex istis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi possit, non demorsor. Nollem cum Domitio tãquam cum larua (quando olim inter mortales desiit esse) pedem te sæpius conferre. Iuuit enim quantum potuit, rem literariam, inter primos situm & puluerem veterib. excutere studuit: politiora in dies Politiani æmulatione, vel exemplo præstiturus, si vixisset. Non tamen aliter eum abs te peti arbitror, quàm primi pili hominẽ. Mors illum (vt scis) immatura præripuit, emendaturum fortasse, si quid inconsideratius exciderat. Satius est (vt tu inquis) candidatum, vt autem ego philosophiæ virum consularem aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verũ in hanc ipsam sententiam ambiguus tendo: Quia pugnis aerem creditur verberare, aut cõmentitia nugamenta sectari, extantem qui nullum habet, in quem suscepta videatur oratio. In hac tamen opinionis ambi-

guitate vacillantem, certum in ea parte me esse sentio, qui prodesse voluerunt, diē capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domitius, & monimēta reliquit famæ non pœnitendæ. Te æternitas manet, sincipitio capillo eam præhendisti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, vt cū in iis Miscellaneis quæ edidisti, centurionem te esse volueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (vt arbitror) multiplex & eruditum est, Tribunum, aut planè positis castris legatum te facias & imperatorē. Nam quib. centū capita placuerint, ii lōge maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb. MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D. 19.

VTinam quas in me cōfers epistolâ tuâ laudes ita veras esse, nec ab humanitate magis, quàm à iudicio profectas, aliis, mihiq; persuaderes, vt ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauissimum Laurentii Medicis agnoui. Nam cum tibi ille summus hominum in omni vsu, plurimum sermonibus tuis deferat, tum se videre ait neminē, cui tu literis, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem vero facile, quæ sic ex animo, quasique dicam vero vultu de me scribis, ac propriis omnino laudib. fauerem, nisi testimonio isti, præter conscientiam meam, fama quoque ipsa publice in omnes tuæ humanitatis obstreperet. Quare totam

equidem ſic accipio laudationem, non vt illam meis meritis, ſed vt tuis moribus aſſignem, tanto plus tibi me debere ſentiens, quanto ipſe minus mihi debebam. Quod autē ad Miſcellanea noſtra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis æquè fructuoſum, quàm libertas illa, & ſimplicitas incauta fortaſſe, ſed & ingenua tamen, ac ſi minus à prudētia, certe à charitate profecta communium ſtudiorum, quæ prima videlicet in huius ſeculi ſcriptoribus deſideratur. Nam quod me pedem conferre cum Domitio nolles, equidem quid ſpectes intelligo, nec ego non aliquid iſtiuſmodi iam tum videbam, cum perſonam mihi illam cenſoris odioſiſſimam imponebam, diligentiamq; penè improbam, iactationi verborum, cantilenæque cuilibet expoſitam, neglectis cautionibus affectans, ad ſarcienda literarum damna, ſolertiam omnem pro virili parte dirigebam. Semper autem ſum veritus, quam denique in partem, meū tale conſilium, nō dico ab obtrectatoribus raperetur, ſed à prudentiſſimis etiam hominibus, iiſdemque cautiſſimis acciperetur. Quanquam autē omnino vt conuenire mihi tecum, id eſt, cum viro amiciſſimo, doctiſſimoque neceſſe eſt, tamē quia ſuo cuique corde quædam peruidentur, dicam ad ea nonnihil, quæ mihi in hac epiſtolæ tuæ parte ſapienter obiicis, & amice. Cum mortuo negas, quaſi cum larua decertandum. Mihi vero contra videri ſolet; etenim quod aduen-

sus mortuos pronũciamus, pro vero accipi tam
solet, quàm debet: vt item quod aduersus vi
uenteis, plerunq; odii vel inuidiæ suspicione la
borat. At iuuit ille rem literariam, quis neget
An non isto nomine sic à me laudatur, vt à ne
mine magis; & quidem in eadem ipsa pagina
quâ & reprehenditur? Sed erat, inquies, emen
daturus ea, si diutius vixisset. Qui sciam ver
istuc? An vsquequaq; de ingeniorum profect
bene sperare est? aut non huius ipsius postrem
quæque mendosiora? Quid? quod futurus indi
es ambitu honorũ minus otiosus, opinione quo
que sui magis inflatus. Sed fac emendaturum
fuisse. Num igitur ob id inter scriptores omneis
vnus à cẽsoria virgula Domitius asseretur? v-
nus erit iste (si diis placet) gallinæ filius albæ
Iam cur dissimulari quoq; nomen oporteat, cu-
ius in authoritate venenum, si quod est, ipsius
commentariorum, velut anguis in herba deli-
tescat? Ego vero sic Domitium studiosis, quasi
foueam viatoribus ostendo. Nec autem obli-
uisci videor humanitatis, quin potius (vt iam
non sperare modo, sed etiam explorate videor
iudicare posse) melius aliquanto de vita mere-
bor censura ista mea, quàm forsan alius indul-
gentiâ. Adde, quod illustribus factum id quo-
que exemplis, nisi cui tamen leuis est autho
Horatius, Ennium, Plautum, Lucilium, Dos-
sennium, totamque illam cohortem poetarum
veterum semel iuglans, & quidem reclamante

popu-

populo. Quid? non in Senecam quoque Aulus Gellius magna libertate verborum incurrit? Non eundem Quintilianus atro notat calculo? Non Marino Ptolemæus diē dicit, Eratostheni Strabo, Thessalo Galenus, Hermagoræ Ciceroe? Non omnes denique philosophorum scholæ maxime cum prioribus digladiantur? Nec cuiusquam sanè parcitur nomini, dum pro se quisque certat publico bono. Sed ista, inquies, grauiora. Fateor. At idem cur non liceat in leuioribus? Certe Plato philosophorum princeps, etiam sine præfatione honoris nugari dicit Æschylum, tragœdiæ summum (si quidem Aristophani credamus) authorem, quod in leuiculare dissenserit ab Homero. Nec ego tamen causam Domitii damnaui totam; sed vt iam decuriatus hominem, sic ipsum neutiquam negligenter expendi critica lance dissimulaturus in plenum, si non aliquo certe habendum numero credidissem. Et videbatur ita mihi rectum sanè tum, cum illa meditabatur. Qui tamen idem facile iam, libenterque muto factum, te dissentiente, cuius mihi protinus vt debet, etiam pro magnis rationibus est authoritas. Cæterum quoniā de eo nobis integrum non est, vbiq; diuulgatis exemplaribus, & quidem pluribus, quàm vt vllo modo retexi queant, velim tu tibi de cætero, secundū reliquum candorem tuum, contrarias parteis in mei gratiam sumas, & vt homo doctus homini non

indoctissimo fauens, eloquentia tua blanditi impetres, vt hanc aduersus Domitium (quãt ita vis) pugnam tam cæteris videar non ab i sectandi studio proteruiter, aut maleuolè, quà me scio, à certo sensu, & vero simpliciter, & se dulo suscepisse. Quod si feceris, maximo mih fueris inuitamento ad cætera quoque: edend quæ domi cottidie, nec (vt quidem spero) minu elaborata proximis, excuduntur. Vale. Ioan nes Picus Mirandula, nullius homo magis qu sui simillimus salutem tibi à me, suo quoq; no mine iussit adscribi. Florentiæ, pridie calenda Decemb. MCCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, S. D. 2

SCripsi ad te optima fide sciens fore, vt liter mea pari candore animi acciperetur. Quo factum non muto, & ita contigisse sicut opta bam, valde lætor. Superuacua est in Domitium excusatio, in quẽ omnes (sic.n. dixerim) vehel las vtilitate publica discentium, à te suscepta fuisse arbitror. Neq; eas à me, vel minimo ve bo repunctas esse velim, vel notatas contrari censura. Sed optâssem, quod amplius opere e dito liberum non est, temperatum esse frequen tius à persona, dum rem incesseres. Vtcunq; ta men id studiũ susceperis, more optimi agricol quicquid sentiũ occurrebat, sulcis tuis penitu cum radicib. extirpatum iri te voluisse nõ du bito. Nec vetus adhiberi exemplũ oportuit, vb

nego

egotium præsens non caret laude. Equidem riptis tuis deesse id tantũ sentio, quod priscam ate non vixeris, cum qua memoriã omnium culorum cõsecutus esse videaris, industriæ ac boris similitudine. Hoc testimonium qui non ederint, infelici nati sunt Musarum partu, & dulterino. Noli igitur longi incubatus fœtura os in expectatione macerare. Sed accepto etiam r tui nominis securitatẽ spõsore Pico, cuius tota vita gloriarũ plena est, à quo in amicorum regem per te receptũ iri omnibus votis expeto, uius vestigia semper adoro. Quicquid ex abilium cohorte domi nascitur spectandum, leendum, ediscendum emittas, detenturus eos mneis in fidibus tuis, qui aliquo virtutum sinulacro, aut harmonia ducuntur. Vale. Chalcus tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, vterq; velut dexteræ tuæ digitus haberi cupit. Mediolani v. Idus Decemb. MCCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano, S.D. 21.

PVdorem nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptã à republica personã magno apud hũc principẽ æstimatu agens, officium meum singulari humanitate prævertit. Sed tu quoque in causa. Nam ad eum, simul & ad me scribens, ita inter sese vtramq; epistolã commisisti, vt maiorem meritis de me opinionem

tuam apud illum testatus, plus pignoris (qu
aiunt) deposueris, quàm mea pecunia possit
dimi. Vnde statim legendum misit, quod (p
ce tua) falso prædicabas. In mea itidem epis
la demonstrasti illum esse dignum quem ve
remur, cumulata optimarum artium laude
Equidem institueram ad eum quod scripse
deferre, sed mei ingenii remissa natura, qu
perendinandi ius vsurpans, spacium dedi h
mini præstantissimo, vt istiusmodi verecund
me conspergeret: quàm longe tamen æquiore
nimo fero, quàm testimonium tuũ, quod m
gnis verbis, nullo alioquin ad veritatem con
nio pertinentibus, ita confercis, vt nihil poti
agere coneris, quàm vt inter dulcè resonant
tibias carmen aliquod demeruisse videar. I
quidem prolotos digitos me habere non senti
quibus mysterium Philosophiæ ab istis sanct
sime, ac penitus tractatum contingere liceat
profanus sum, & procul limen adoro. Satis
tale arcanum inter eorum manus versari, qu
idoneos perspeximus ad restituenda human
& diuina animorum exercitamenta: quæ pa
lo ante ex disciplinis disciplinæ censebantu
congesta barbarice terra in oculos misera, & t
to orbe in vnam sepulturam redacta Philos
phiæ. Mihi certe in partem felicitatis tribu
quod hoc seculo nasci contigit, in quo velut
cælo delapsi homines expultricem immũditi
rum curam literis adhibentes effecerunt, v
vb

i Picus, phœnix, & id auium genus auspica-
simum est, obstrepere anser amplius non de-
ut. Licuit Hermolaum de facie cognoscere, li-
t eum differentem audire de fato, de fortu-
, de casu. Quæ res vt populari captu difficilis
, & in primis à Peripateticis operose tracta-
, ita ab eo reddebatur perspicua, vt omnem
am cælestium causarum seriem, veluti cate-
m quandã ante oculos ponere videretur. Sæ-
ad pacem, sæpe ad gratiam, in quæ templa
erque nostrum diuinæ rei causa pergebat, cõ-
nimus. Mira in eo comitas, lepor multus, to-
m mentem ad afflatum diuinum refert, cui-
am terrestri numini similis. Cum Hieronymo
ondum frequens congressus: quoniã & si cul-
ra literarum in eo eminentium plurimũ in-
tat, vt ei fiam quam familiarissimus; quod
am facile futurum perspicio, quàm cum viro
i officium semper exposito, & obuio: negotii ta-
ẽ publici ratio, quæ nusquam suspicione va-
uit, me deterret, & ab eius honestissima ac
rugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, i-
t, & indignatio frequenter macerãt animum
ieum, vt in singulari, ac diu alioquin, multis-
ue rebus perspecta fide, alienam delationem
uere oporteat, iucundissima in vita fructus
missione, atque iactura. Verum propius eum
itueor, quotiens in regiam venit, delectorque
mœnitatibus ingenii, quas prudentia & gra-
uitate cõdiuit: qualem in amplissima Rep. op-

portunæ ad honores subsellia sortitum esse d
cet. Sed solicitudine quadam pungor (id scilic
curat homuncio) ne per quos linguæ Latinæ o
namenta restituuntur, per eosdem aliquan
Italicum imperium in vnam rempub. ceda
Veneti enim in omni tempestate sapientes vi
quod superbiam suã nimis infensam omnib. e
se intelligerẽt (ampullosa nanq; quorundã im
peritia, & ostẽtatione id accidebat) nouato ni
per in melius more, eos legatos circummittun
qui & molliant animos, quibus cum agunt, &
familiarius commercia misceant, atque pate
facto quod prius senioribus tantum licebat, et
iã iuuentuti, & gliscenti Philosophiæ aditu ho
norib. & præmiis ornãt. Incredibile est, quant
isti proficiãt. Sed quoniã imperium nõ nisi fat
dari cernimus, quid sit euenturũ, alii viderint
Nos interea cõmunib. studiis gratulamur, qu
assertores vos habẽt maximos, & primæ classi
viros. Bene profecto nobiscũ agitur, quod lucer
nã à vobis anteferri contigit; cottidie aliqui
excuditur posteritate dignum. Id magnopere a
mei animi lætitias pertinet. Illud tantum me
interesse vt putes, velim, quod quam operan
præstare nequeo, in aliorum industria libente
intuear; vltra onerari non patior, quàm homi-
nẽ postremæ trib. sine prærogatiua ferentis suf-
fragia. Vale, & Pico omnium qui viuunt lau-
dẽ supergresso, me sæpius, & iterũ cõmenda. Me-
diolani XVI. *calend. Ian.* MCCCCLXXXIX

ANGE

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Antiquario suo, S. D. 22.

ARguis mendacē, quod in epistola mea proxima stylum literasq; tuas, apud eruditissimum virū quasi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita docte facis tamen, vt quibus me verbis accusas, iisdē prorsus absoluas. Quo fit, vt non alio magis iudicii mei ratio mihi constet, quàm quod abs te sic reprehēditur eloquēter. Nisi forte parū verus ob id ego testis, (testis .n. planè, nō laudator) quod attigi testimoniū de te, nec impleui: verum cogita, quàm sit arduū verbis exæquare laudes, quæ fidem sic excedāt, vt eis nec tu quidem protinus assentias, qui iampridem satisfeceris. Quod autē me Ioanni Pico Mirandulæ, Hieronymoq; Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura viris, quantos olim non meminimus, adnumeras, equidem irrideri me putarem: nisi persuasissimum haberem, falli te duntaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudiciis cæcutire. Cæterum ego tam me scio cum talib. nec ingenio, nec doctrina, quàm nec natalibus, nec fortuna debere cōferri. De imperio vero, quod ais, fors ipsa viderit, aut si quis est in magnis reb. meæ quoque preci & voto locus, vtinam deniq; apud eos residat, qui sint illo quàm dignissimi. Picus noster vnice te diligit, nec autem plus de meis verbis, quàm de tuis epistolis; quin eas nunc me

tibi dictante, cum maxime legit, curatque de scribendas: sed & mire gaudet, quod Hieronymum Donatum iuxta secum probes, tũ quo inter vos cohaeseritis tu & Barbarus, non inuicem modo, sed & in commune consultum putat. Idem pene me quoque prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum concedetem. Quare velim mihi pro meo in te studio Chal cum perpetuo, vel patronum si patitur, vel hoc mauult, amicum magnum, quibus pote machinis retineas. Vale. Florentiae, quarto calend. Ianuar. MCCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D. 23

PErferuntur cottidie ad te manipulatim e toto doctissimorum hominum coetu literae quae tuae laudi multum videntur afferre, qu eas fronte accipias ignoro; opinor tamen indissimulata & familiari. Quod vero scribunt seculo gratulantur, & tibi. Interea Pompon epistola plurimum me delectauit, quam mih legendam nuper tradidit Bernardus noster, adolescens in tua schola tornatim expolitus. Cupio tamẽ ex te scire, an tibi ex tam referta multorum laudatione quicquam vindices. Nan sapientes viri, in quorum sententia te esse arbitror, quicquid inspexerint in se boni, non su opera id partum, paratumve: sed naturae & De beneficio tributum esse credunt. At vero qu

illu

illud sibi acceptum referunt, hi proculdubio lenæ purpurissatæ cōparandi sunt, aut Poggianæ fabulæ. Et nos poma natamus. Sæpe eas cogitationes immigrare in te (sic enim puto) quæ ad alicuius rei vestigium iam tenendum spectent, sed extrarias, & tuæ menti quasi quibusdam igniculis collucentes haud dubie sentis. Itaque cum te alicuius humani decoris conscium cernis esse, supra hominem te, ne vno quidem digito efferre debes. Ego enim is sum qui te amem, atque etiam colam virtutem tuam: sed rursus qui donum cælitus datum in te agnoscam, quo & vetera illustres longæuitate rubiginata, & surgenti atque ad æmulationem laudis adnitenti seculo manum porrigas. Vale. Mediolani, calend. Septemb. M I X D.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D. 24.

QVæris ex me per epistolam, qua tandē frōte doctissimorū hominum tam crebras literas, meis refertas laudibus accipiam; & an quippiam mihi ex illorum testimonio plus vindicem. Prudenterq; me admones, & beniuolè, ne meum esse putem quod diuini beneficii sit, neve supra hominem efferar. Denique sic epistolā claudis, vt esse in magna spe, vel expectatione potius studiorum, literarumq; nostrarum videaris. Equidem (vt planissime dicam) sentio me tibi in suspicionē venisse, quasi plus ni-

mio ſim gloriæ auidꝰ, quod vt quas à doctis ho-
minib. proximis aliquot mēſibus acceperim li-
teras, earum exemplum ſtatim iſtuc Bernardo
Riccio miſerim, quo tibi protinus oſtenderen-
tur. Vt autem ſic ineptirem, non mea me vo-
luntas, verum ipſius Bernardi, optimi quidem
iuuenis ſed mei nimium amantis, aſſiduæ pro-
pè obſecrationes impulerunt; præſertim qui te
quoque ipſum magnopere id velle, atque et-
iam contendere aſſereret. Non igitur vt au-
ras quaſi captarem, quod à meis moribus pro-
cul abeſt, ſed vt amicis obſequerer, quorum me
ſemper iudicio permiſerim crebras iſtuc epiſto-
las illas miſſitabā; quas tamen propè memine-
ram non iuratorū teſtium, ſed blandientiū eſſ
amicorum. Quod igitur rogas, qua eas deniqu
fronte ſuſcipiā, planè fateor lætâ: ſic enim ſole
quæcunq; à viris & amicis, & doctis proficiſcū
tur. Cæterum ſic ipſemet mecum cogitare ſoleo
Si fallitur qui me laudat, dāda mihi opera eſt
ne iterum fallatur, atq; interim habenda gra
tia. Sin autem minime fallitur, aut idem ne
etiam fallit, atque ita maior ſum, quàm mih
fortaſſe videor; aut ſi fallit, animandi mei, ve
conciliandi, vel irridendi gratia fallit: quorum
primum mihi expedit, alterum non diſplicet,
tertium cadere in amicum non ſolet. Itaq; ra
tiocinationem ſic colligo, vt aut ego ne docti
quidem ſim, quod iſti vel opinantur, vel dict
tant, aut ſim certe, qualē prædicant. Sed quo

nia

niam vir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoq; videatur prima enim docti hominis conditio est, vt ipse se norit. Ego vero mihi doctus non videor; sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen non falli me in eo quo pleriq; opinor, falluntur, nisi diuini esse muneris intellegerem, etiam plus cæteris fallerer. Ibi vero fateor, risi mediocriter, cum me admones, ne supra hominē efferar, scilicet periculum est hoc in me, qui quidem adhuc in primis literulis hæsitem, quasdam vero arteis ex iis ne attigerim quidē, quæ Philosophiæ studio famulantur: cum sit eorum quoq; qui disciplinas omneis, omnemq; sapientiam prohibuissent, celebris illa sentētia, sic ad ea quæ natura in promptu haberet, nostræ mentis aciem, sicut ad solem noctuæ oculos caligare. Procul hæc à nobis insania sit, vt quātum absimus adhuc, nō dico à summis, sed vel à mediocribus viris, ignoremus. Assentatiunculis autem quorundam, aut item obtrectatiunculis & ineptis, & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimor, quàm vmbra ipsa mei corporis. Non.n. quia longior illa & extēsior manè ac vesperi sit, meridie vero breuior & cōtractior: ob id ego quoq; statim maior proceriorq; mihi manè ac vesperi, quā meridie ipso videri debeo. Quod autē fore suspicaris, opera, studio, industriaq; mea, vt & vetustati squalor abstergatur, & ad frugē iuniores perueniant, vide quæso ne tibi verba det amor erga me ni-

mius. Ego certe (nescio autẽ vitióne mẽtis capt*, an consilio magis adductus) magnũ quiddam omnino molior, facturusq; operæpreciũ videor, modo vires animũ subsequantur. Vale. Fæsulæ, ante VII. calẽd. Septemb. MCCCCLXXXXI.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. IV.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D. 1

D quintum Idus Aprilis secesse-ram Ticinũ. Postridie eius diei, ci officii causa præfectum arcis, hu manissimũ virum Iacobum Pu sterlam conuenissem, perbenigne me exoscula tus, secunda inquit noctis vigilia, de Laurenti Medicis obitu præuolans tabellarius ad princi pem contendit Hoc nuncio attonitus, oculos c in terrã defixissem: Estne, inquam, nobis iratu Deus? vt in illo omnium sapientissimo viro, t spes, tot virtutum imagines, & signa, tãquar ad vasa conclamans sustulerit: sed de Italia ca lamitatibus mox. Quæ enim ab eminentiss mis locis mala ingruunt, niuibus, cum in m tium cacuminibus liquescentes ingentia effic unt flumina, simillima esse solent. Biduo p Mediolanum regressus, offendi sermonem v

ritum

rium, ea nanq; de mœstissima re iã populus erat certior. Alii de cælo ædem Liberatæ, paulo ante quàm Laurentius decederet, tactam: alii desperata eiusdem salute, Petrum Leonem Medicum, qui ægrotanti assederat, sese in puteũ præcipitasse affirmabant. Dedi cõplusculos dies dolori meo; neq; possum mi Politiane, magnopere non torqueri; & vt meipsum assidue magis vrgeam, tũ mea, tum aliorũ causa facit. Scis qua illũ veneratione prosequebar, quove quasi restituta vice, me ipse cõplectebatur animo non ignoras: qui vnus omniũ vitæ meæ præsidium in pleraq; fortuna à me censeretur constantissimum. Sed in cõmuni rerum aceruo (plura sunt) sæpe.n. inter Scyllam & Charybdim positus, Italiã non minus temperabat, quàm Isthmus ille, qui inter Ionium & Ægeum, ne inter se concurrẽtia maria confundantur, natura constitutus esse videtur. Scio in clarissimo iuuene Petro Medice, ab vniuersa ciuitate, quod nostrũ dolorem plurimũ extenuat, patris authoritatẽ prorsus confirmatã esse, idq; decretũ publicum; quoniã in vnius familiæ incolumitate, totius Reip. salus versatur, perpetuo mansurum & speramus, & cupimus. Laurentii tamẽ desideriũ lenire nequeo, & quod recẽti vulneri accidere solet, quo magis frigescit, eo grauius dolet, in me sentio. In ista vero tua ingenti studiorum calamitate, atq; iactura, quid abs te optem video, quid impetrare possim ambigo. Fa-

ciam tamẽ, quod in cõmuni luctu assolet, ac per ipsius Laurentii felicẽ memoriam, vt abstersis aliquantisper lachrymis, quo ille emigrauerit animi terrore, quidve antea ad suos sit præfatus, in vtriusque nostrûm consolationẽ totam, illius vitam splendoris, & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad posteritatem peruenturam non dubito: quibus honoribus sit elatus, cui quoque monumento, & quibus eulogiis intulerint perscribas, & rogo, & obsecro. Vale. Mediolani XVIII. calendas April. MCCCCLXXXXII.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Antiquario suo, S. D. 2.

VVlgare est, vt qui serius paulo ad amicorum literas respondeant, nimias occupationes suas excusent. Ego vero quo minus mature ad te rescripserim, non tam culpã confero in occupationes, quanquã ne ipsæ quidem defuerunt, quàm in acerbissimũ potius hunc dolorem, quẽ mihi eius viri obitus attulit, cuius patrocinio nuper vnus ex omnibus literarum professoribus, & eram fortunatissimus, & habebar. Illo igitur nunc extincto, qui fuerat vnicus author eruditi laboris videlicet, ardor etiam scribendi noster extinctus est, omnisque propè veterum studiorum alacritas elanguit. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, & qualem se ille vir in extremo quasi

vita actu gesserit, audire: quanquam & fletu impedior, & à recordatione ipsa, quasiq; retractatione doloris abhorret animus, ac resilit; obtemperabo tamẽ tuæ tantæ ac tam honestæ voluntati, cui deesse pro instituta inter nos amicitia, neq; volo, neq; possum. Nã profecto ipsemet mihi nimium & inciuilis viderer, & inhumanus, si tibi & tali viro, & mei tã studioso rem ausim prorsus vllã denegare. Cæterũ quoniam de quo tibi à nobis scribi postulas, id eiusmodi est, vt facilius sensu quodã animi tacito, & cogitatione cõprehendatur, quàm aut verbis, aut literis exprimi possit; hac lege tibi iam nunc obsequium nostrum astringimus. vt neq; id polliceamur quod implere non possimus, tua certa causa non recusemus. Laborauerat igitur circiter menses duos Laurentius Medices è doloribus iis, qui quoniã viscerum cartilagini inhæreant, ex argumento Hypochondrii appellantur. Hi tametsi neminẽ sua quidẽ vi iugulant, quoniã tamen acutissimi sunt, etiã iure molestissimi perhibẽtur. Sed.n. in Laurentio, fatóne dixerim, an inscitia, incuriaque medentium id euenit, vt dum curatio doloribus adhibetur, febris vna omniũ insidiosissima cõtracta sit, quæ sensim illapsa, non quidem in arterias, aut venas, sicuti cæteræ solent; sed in artus, in viscera, in neruos, in ossa quoq;, & medullas incubuerit. Ea vero quod subtiliter, ac latenter, quasiq; lenib. vestigiis irrepserat, parũ primo animad-

uersa: dein vero cum satis magnã sui significationẽ dedisset, non tamen pro eo ac debuit diligẽter curata, sic hominẽ debilitauerat prorsus, atq; afflixerat, vt non viribus modo, sed corpore etiã penè omni amisso, & consumpto distabesceret. Quare pridie quàm naturæ satisfaceret, cum quidem in villa Caregia cubaret æger, ita repente concidit totus, nullã vt iam suæ salutis spem reliquã ostenderet. Quod homo, vt semper cautissimus, intellegens, nihil prius habuit, quàm vt animæ medicum accerseret, cui de contractis tota vita noxiis Christiano ritu cõfiteretur. Quem ego hominẽ postea mirabundum, sic propè audiui narrantẽ, nihil sibi vnquam neque maius, neq; incredibilius visum, quàm quomodo Laurentius cõstans, paratusq; aduersus mortẽ, atq; imperterritus, & præteritorum meminisset, & præsentia dispensasset, & de futuris item religiosissime prudẽtissimeq; cauisset. Nocte dein media quiescenti, meditãtiq; sacerdos adesse cum sacramẽto nunciatur. Ibi vero excussus, Procul, inquit, à me hoc absit, patiar vt Iesum meum, qui me finxit, qui me redemit, adusq; cubiculum hoc venire: tollite hinc obsecro me quamprimũ, tollite, vt Domino occurram. Et cum dicto subleuans ipse se quantũ poterat, atque animo corporis imbecillitatem sustentans, inter familiarium manus obuiam seniori ad aulam vsq; procedit: cuius ad genua prorepens, supplexque

ac la-

ac lachrymans: Tune, *inquit*, mitissime Iesu, tu nequissimũ hunc seruum tuũ dignaris inuisere? At quid dixi seruum? immo vero hostẽ potius, & quidẽ ingratissimũ, qui tãtis abs te cumulatus beneficiis, nec tibi dicto vnquã audiẽs fuerim, & tuã toties maiestatẽ læserim. Quòd ego te per illam qua genus omne hominũ cõplecteris, charitatẽ, quæq; te cælitus ad nos in terrã deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ famẽ, quæ sitim, quę frigus, æstum, labores, irrisus, cõtumelias, flagella, & verbera, quæ postremo etiã mortẽ, crucemq; subire te cõpulit. Per hanc ego te salutifer Iesu quæso, obtestorque, auertas faciem à peccatis meis; vt cũ ante tribunal tuũ cõstitero, quo me iamdudũ citari planè sentio, nõ mea fraus, non culpa plectatur, sed tuę crucis meritis cõdonetur. Valeat valeat in causã mea sanguis ille tuus Iesu preciosissimus, quẽ pro asserendis in libertatẽ hominib. in ara illa sublimi nostrę redemptionis effudisti. *Hæc atq; alia cũ diceret lachrymans ipse, lachrymantibusq; qui aderant vniuersis, iubet eum tandẽ sacerdos attolli, atque in lectulũ suum, quo sacramentum cõmodius administraretur, referri. Quod ille, cum aliquandiu facturum negasset, tamen ne seniori suo foret minus obsequẽs, exorari se passus, iteratis eiusdem fermè sententiæ verbis, corpus ac*

sanguinem dominicū plenus iam sanctitatis, & diuina quadā maiestate verendus accepit. Tum consolari Petrū filium (nam reliqui aberant) exorsus, ferret æquo animo vim necessitatis admonebat, non defuturū cœlitus patrociniū; quod ne sibi quidē vnquam in tantis rerū, fortunæq; varietatib. defuisset, virtutē modo & bonā mentem coleret, bene consulta bonos euētus paritura. Post illa contemplabundus aliquandiu quieuit: exclusis deīn cæteris, eundem ad se natū vocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondū foras emanarūt, plena omnia tamē (sicuti audiuimus) & sapietiæ singularis, & sanctimoniæ; quorū tamē vnum quod nobis scire quidem licuerit, adscribā. Ciues, *inquit*, mi Petre, successorem te meum haud dubie agnoscent. Nec autē vereor, ne non eadem futurus authoritate in hac Rep. sis, qua nos ipsi ad hanc diē fuerimus. Sed quoniā ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos geri singulis potest, memento in eiusmodi varietatibus id cōsilium sequi semper, quod esse quàm honestissimum intelleges, magisq; vniuersitatis, quàm seorsum cuiusq; ratione habeto. *Mandauit & de funere, vt scilicet aui Cosmi exemplo, iusta sibi fierent, intra modū videlicet eum, qui priuato cōueniat. Venit deīn Ticino Lazarus vester, medicus (vt quidem visum est) experientissimus: qui tamen*

serò

ferò aduocatus, ne quid inexpertum relinque-
ret, preciosissima quadā gemmis omne genus,
margaritisq; conterendis medicamenta tenta-
bat. Quærit ibi tum ex familiaribus Lauren-
tius (iam enim admissi aliquot fueramus) quid
ille agitaret medicus, quid moliretur. Cui cum
ego respondissem, epithema eum concinnare,
quo præcordia fouerētur; agnita ille statim vo-
ce, ac me hilare intuēs (vt semper solitus) heus,
inquit, heus Angele: simul brachia iam ex-
hausta viribus ægre attollēs, manus ambas
arctissime prehendit. Me vero singultus la-
chrymæq; cū occupauissent, quas celare tamen
reiecta ceruice conabar, nihilo ille commotior,
etiam atque etiam manus retentabat. Vbi au-
tem persensit fletu adhuc præpediri me, quo mi-
nus ei operam darē, sensim scilicet eas, quasiq;
dissimulanter omisit. Ego me autē continuo in
penetrale thalami conicio flentem, atq; habe-
nas (vt ita dicam) dolori & lachrymis laxo.
Mox tamen reuertor eôdem, siccatis quantum
licebat oculis. Ille vbi me vidit, vidit autem
statim, vocat ad se rursum, quæritque perblan-
de, quid Picus Mirādula suus ageret. Respon-
deo, manere eum in vrbe, quod vereatur, ne il-
lô si veniat, molestior sit. At ego, inquit, vicis-
sim ni verear, ne molestū sit ei hoc iter, videre,
atq; alloqui extremū exoptem, priusquā planè
à vobis emigro. Vin'tu, inquā, accersatur? Ego
vero, ait ille, quāprimū. Ita sanè facio, venerat

iam, assederat, atque ego quoq; iuxta genibus incubuerã, quo loquentem patronum facilius, vtpote defecta iam vocula, exaudirem. Bone Deus, qua ille hunc hominẽ comitate, qua humanitate, quibus etiã quasi blanditiis excepit? Rogauit primo, ignosceret quod ei laborẽ hunc iniunxisset; amori hoc tamen & beneuolentiæ in illum suæ adscriberet, libentius sese animam editurum, si prius amicissimi hominis aspectu morientes oculos satiasset. Tũ sermones iniecit vrbanos, vt solebat, & familiares. Non nihil etiã tunc quoque iocatus nobiscũ, quin vtrosq; intuens nos; Vellem, ait, distulisset me saltem mors hæc ad eum diẽ, quo vestrã planè bibliothecã absoluissem. Ne multis. Abierat vix dum Picus cũ Ferrariensis Hieronymus, insignis & doctrina, & sanctimonia vir, cælestisq; doctrinæ prædicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur vt fidem teneat; ille vero tenere se ait inconcussam: vt quã emendatissime posthac viuere destinet, scilicet facturum obnixe respondit; vt mortem deniq;, si necesse sit æquo animo toleret. Nihil vero, inquit ille, iucundius, siquidem ita Deo decretum sit. Recedebat homo iam, cum Laurentius, Heus, inquit, benedictionẽ pater, priusquã à nobis proficisceris. Simul demisso capite vultuq;, & in omnem piæ religionis imaginem formatus; subinde ad verba illius & preces, rite ac memoriter responsitabat, ne tãtillum quidem familiariũ luctu,
aper-

aperto iam, neq; se vlterius dissimulante, commotus. Diceres indictam cæteris, vno excepto Laurentio, mortem. Sic scilicet vnus ex omnibus ipse nullam doloris, nullam perturbationis, nullam tristitiæ significationem dabat: consuetumq; animi rigorem, constantiam, æquabilitatem, magnitudinem, ad extremum vsq; spiritum producebat. Instabant Medici adhuc tamen, & ne nihil agere viderentur, officiosissime hominem vexabant, nihil ille tamen aspernari, nihil auersari, quod illi modo obtulissent: non quidem quoniam spe vitæ blandientis illiceretur, sed ne quem forte moriens, vel leuissime perstringeret. Adeoq; fortis ad extremum perstitit, vt de sua quoq; ipsius morte nõnihil cauillaretur: sicuti cum porrigenti quidã cibum, rogantiq; mox quàm placuisset, respondit: quàm solet morienti. Post id blande singulos amplexatus, petitaq; suppliciter venia, si cui grauior forte, si molestior morbi vitio fuisset; totum se post illa perunctioni summæ, demigrantisq; animæ commendationi dedidit. Recitari dein euangelica historia cœpta est, qua scilicet irrogati Christo cruciatus explicantur, cuius ille agnoscere se verba & sententias prope omneis, modo labra tacitus mouens, modo languenteis oculos erigens, interdum etiam digitorum gestu significabat. Postremo sigillum crucifixi argenteum, margaritis gemmisq; magnifice adornatum, defixis vsquequaq; oculis in-

tuens, identidemq; deosculans expirauit. Vir ad omnia summa natus, & qui flantem reflātemq́; toties fortunam, vsq; adeo sit alterna velificatione moderatus, vt nescias vtrum secundis rebus cōstantior, an aduersis æquior ac temperantior apparuerit. Ingenio vero tanto ac tam facili, & perspicaci, vt quibus in singulis excellere alii magnum putant, ille vniuersis pariter emineret. Nam probitatem, iustitiam, fidem, nemo arbitror nescit, ita sibi Laurētii Medicis pectus atq; animum quasi gratissimum aliquod domicilium, templumq́; delegisse. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fuerit, eximia quadā in eum totius populi, atq; omniū planè ordinum beneuolentia declaratur. Sed enim inter hæc omnia liberalitas tamen, & magnificentia explendescebat, quæ illum penè immortali quadam gloria ad Deos vsq; prouexerat: Cum interim nihil ille famæ duntaxat causa, & nominis, omnia vero virtutis amore persequebatur. Quanto autē literatos homines studio complectebatur, quantū honoris, quantū etiam reuerētiæ omnibus exhibebat, quantum denique operæ, industriaq́; suæ cōquirendis toto orbe terrarum, coëmendisq́; linguæ vtriusque voluminibus posuit: quantosq́; in ea re quàm immanes sumptus fecit, vt non ætas modo hæc, aut hoc seculum, sed posteritas etiā ipsa maximam in huius hominis interitu iacturam fecerit. Cæterum consolantur nos maximo in luctu

liberi

liberi eius, tanto patre dignissimi. Quorum quà maximus natu Petrus, *vixdum primũ & vigesimum ingressus annũ, tanta iam & grauitate, & prudẽtia, & authoritate molem totius Reip. sustentat, vt in eo statim reuixisse genitor Laurentius existimetur. Alter annorum duodeuiginti,* Ioãnes, *& Cardinalis amplissimus (quod nunquam cuiquam id ætatis contigerit) & idem pontifici maximo, nõ in ecclesiæ patrimonio dũtaxat, sed in patriæ quoq; suæ ditione legatus; talẽ tantumq; se iam tam arduis negotiis gerit, & præstat, vt omniũ in se mortalium oculos conuerterit, atq; incredibilem quãdam, cui responsurus planissime est, expectationẽ cõcitauerit. Tertius porro* Iulianus, *impubes adhuc, pudore tamẽ ac venustate, neq; non probitatis, & ingenii mirifica quadam suauissimaq; indole, totius sibi iam ciuitatis animos deuinxit. Verum vt de aliis in præsenti taceã, de Petro certe ipso cohibere me non possum, quin recenti re testimonium hoc loco paternum adscribam. Duobus circiter ante obitum mensibus, cum in suo cubiculo sedens (vt solebat) Laurentius, de Philosophia, & literis nobiscũ fabularetur, ac se destinasse diceret reliquam ætatem in iis studiis mecum & cum Ficino, Picoq; ipso Mirandula consumere, procul scilicet ab vrbe, & strepitu: negabam equidem hoc ei per suos ciues licere, qui quidem indies viderentur magis, magisq; ipsius & consilium, & authoritatem*

desideraturi. Tum subridens ille, Atqui iam *inquit*, vices nostras alumno tuo delegabimus, atq; in eum sarcinam hanc, & onus omne reclinabimus. *Cumq; ego rogassem, an adhuc in adulescente tantum virium deprehendisset, vt eis bona fide incumbere iam possemus.* Ego vero, *ait ille*, quanta eius & quam solida video esse fundaméta, laturum spero haud dubie quicquid inædificauero. Caue igitur putes, Angele, quenquam adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quantam iam Petrus ostendit, vt sperem fore, atq; adeo augurer (nisi me ipsius ingenii aliquot iam experiméta fefellerint) ne cui sit maiorum suorum concessurus. *Atq; huius quidem iudicii præsagiique paterni, magnum profecto & clarum specimen hoc nuper dedit, quod ægrotanti præsto fuit semper, omniaq; per se penè etiam sordida ministeria obiuit, vigiliarum patientissimus, & inediæ; nunquamq; à lectulo ipso patris, nisi cum maxime Resp. vrgeret, auelli passus. Et cum mirifica pietas extaret in vultu, tamen ne morbum aut solicitudinem paternam mœrore suo adaugeret, gemitus omneis, & lachrymas incredibili virtute quasi deuorabat. Porrò autem, quod vnum tristissima in re pulcherrimum, ceu spectaculum videbamus, inuicem pater quoque ipse ne tristiorem filium, tristitia sua redderet, frontem sibi ex tempore velut aliam fingebat, ac fluentes oculos*

culos in illius gratiam continebat, nunquam aut consternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur. Ita vterq; certatim vim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatem pietatis studio nitebatur. Vt autem Laurentius è vita decessit, dici vix potest, quanta & humanitate, & grauitate ciues omneis suos Petrus noster, ad se domum confluentes exceperit, quàm & apposite, & varie, & blande etiam dolentibus, cõsolantibusq; pro tempore, suamq; operam pollicentibus responderit. Quantam deinde, & quàm solertem rei constituendæ familiari curã impenderit, vt necessitudines suas omneis grauissimo casu perculsas subleuarit, vt vel minutissimum quenq; ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, vt in obeunda quoque Rep nulli vnquam, aut loco, aut tempori, aut muneri, aut homini defuerit, nulla deniq; in parte cessauerit. Sic vt eam planè instituisse iam viam, atque ita pleno gradu iter ingressus videatur, breui vt putetur parentem quoque ipsum vestigiis consecuturus. De funere autem nihil est quod dicam. Tantum ad aui exemplum ex præscripto celebratum est, quemadmodum ipse, vt dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quàm magnum nũquam antea meminerimus. Prodigia vero mortem fermè hæc antecesserunt, quanquam alia quoq; vulgo fe-

runtur. Nonis Aprilibus, hora fermè diei tertia, triduo antequam animam edidit Laurentius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ nouellæ, quæ dicitur, declamitanti è pulpito dat operam, repente inter confertam populi multitudinem expauefacta, consternataq; consurgit, lymphatoque cursu, & terrificis clamoribus Heus heus, *inquit*, ciues, an hunc nō cernitis ferocientem taurum, qui templum hoc ingens flammatis cornibus ad terram deiicit? *Prima porrò vigilia, cum cælum nubibus de improuiso fœdaretur, cōtinuo Basilicæ ipsius maximæ fastigiū, quod opere miro singularē toto terrarum orbe testudinem supereminet, tactum de cœlo est, ita vt vastæ quæpiam deiicerentur moles, atq; in eam potissimum partem qua Medicæ conuisuntur ædes, vi quadā horrēda & impetu marmora immania torquerentur. In quo illud etiam præscito nō caruit, quod inaurata vna pila, quales aliæq; in eodē fastigio cōspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni proprium eius familiæ detrimentū portenderetur. Sed & illud memorabile, quod vt primū detonuit, statim quoq; serenitas reddita. Qua autem nocte obiit Laurentius, stella solito clarior, ac grandior, suburban imminēs, in quo is animā agebat, illo ipso temporis articulo decidere, extinguiq; visa, quo cōpertum deinde est eum vitâ demigrasse. Qui excurrisse etiam faces trinoctio perpetuo de Fæ*

sula

ulanis montibus, supraq; id templum, quo reiquiæ conduntur Medicæ gentis, scintillasse onnihil, moxq; euanuisse ferũtur. Quid? quod & leonum quoq; nobilissimum par, in ipsa quâ ublice continentur cauea, sic in pugnam feroiter concurrerit, vt alter pessime acceptus, aler etiam leto sit datus. Arreti quoque supra rcem ipsam, geminæ perdiu arsisse flamæ, quai Castores feruntur, ac lupa identidem sub mœibus vlulatus terrificos edidisse. Quidam illud etiam (vt sunt ingenia) pro monstro interpretantur, quod excellentissimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quãdo ars eum præscitaq; fefellerant, animum despõderit, puteoque se sponte demerserit, ac principi ipsi Medicæ (si vocabulum spectes) familiæ suæ nece parentauerit. Sed video me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne forte in speciem adulationis inciderem, longius tamen prouectum, quàm à principio institueram. Quod vt facerẽ, partim cupiditas ipsa obsequẽdi, obtemperandiq; tibi optimo, doctissimo, prudentissimoq; homini, mihiq; amicissimo, cuius quidem studio satisfacere, breuitas ipsa in transcursis nõ poterat: partim etiam amara quædam dulcedo, quasique titillatio impulit, recolendæ, frequentandæq; eius viri memoriæ. Cui si parem similemq; nostra ætas vnum forte atq; alterum tulit, potest audacter iam de splendore nominis & gloria, cum vetustate quoq; ipsa contendere.

Vale 15. calen. Iunias, M. CCCCLXXXXII. in Fæsulano rusculo.

CÆSAR CARMENTVS ANGELO POLITIANO, S. D. 3

Politias tuas, hoc est Miscellaneorum libri ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amœ nissimi homo ingenii, tibiq; amicissimi. Nihi me Hercules illis mundius, nihil acutius, nihi doctius; ista vna centuria (vt equidem sentio non modo Gellium, & id genus alios æmularis sed longe superas. Famâ quãquam magnus es scriptis certe maior; quare ætati huic nostr gratulor. Est enim præsenti in seculo, quod ad mirari possimus, ne semper veterũ ingenia su spiciamus. Ego per te cum multa didicerim, ti bi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor; a micos habes supremæ fortunæ viros; nos humi li de plebe sumus, qui quasi fores amicitiæ tu pulsamus. Quid tu tenuis hominem sortis de spicies? inter ganeatas dapes vilis quandoqu iuuat, atq; appetitur oliua. Porrò quod & i pse literas istas profitear, nihil velim charu me tibi reddat. Nam professio adeo ieiuna e in hoc laude dignus, quod ad studia ista anh lem, non quod profitear. Quali enim simus d ctrina, ipsi probe scimus, iter in densis tentam tenebris, lucella sectamur, quandiu tantum c gesserimus, quantum sit satis pro victu ann rum aliquot, mox Athenas, id est, Florentia

ad ci

capiendum abs te cultum ingenii proficiſce- ur: abſentem quæſo, & incognitum, ſi potes, lige interea, & vale.

ANGELVS POLITIANVS
Cæſari Camento ſuo S. D. 4.

Gnoſce occupationibus, Cæſar, neque me vel ſuperbũ crede, vel inofficioſum, quod ad tuas actenus literas non reſcripſerim. Melior diei ars lectionibus variis mihi teritur, reliqua da- ur amicis opera. Noctem ſibi quies, & ſomnus um precibus, horario, & ſtylo diuidunt. Ac ne manifeſta diſſimulem) recraſtinator quoq; atura ſum maximus, nec ad diem facile ſol- uo; quanquam omnino aliquando ſoluo quod lebui: quorum alterum dum redditur (vt ve- um fatear) nonnihil dolet ob ignauiam; alte- um me, quoniam redditum non eſt, ſemper ex- cruciat. Venio nunc ad epiſtolas tuas, quas e- quidem, quoniam ſunt elegantiſſimæ, plenæque mearum laudum, cupiebam ſic inuicem ferre laudibus, vt par pari relatum cognoſceres. At e- nim ſi fecero, credet aliquis me forſitan huius deniq; ſpe mercedis, abs te antea fuiſſe lauda- tum. Quare malo equidem tibi hoc offi- cium debere, quàm meas laudes adducere in ſuſpicionem: præſertim ſic abs te rhetoricè di- ctas, vt ob eas ipſe quoq; mihi placeam qui ſcio vera non eſſe. Sine igitur, quæ de me ſcripſiſti, mora aliqua tẽporis roborari, talionemq; tum

denique à nobis expecta. Nunc vsuram laudationis tuæ gratuitam quæso permitte dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos inter nos *(vt illi apud Terentium faciunt)* tradere operas mutuas. *Vale. Florentiæ, Idibus Ianuariis* M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS TRIstano Chalco suo, S. D.

*SIgnificas mihi literis tuis, decuriam scribarum totam sic delectari Miscellaneis nostris, vt inde me quoque videlicet authorem, quãti vix credibile sit, amore prosequatur. Equidem habeo gratiã studiis meis & vigiliis, in quibus acriter ab ineunte ætate, si minus cum dispẽdio bonæ valetudinis, certe sine periculo maximo versatus. Etenim quamuis ipsa sibi literarum tractatio satis grande præmium sit, adeo scilicet suauis, & iucunda; tamen istiusmodi fit accessionibus, vt nullum vitæ genus esse putem cum literati hominis otio, dummodo non sterili, cõferendum. Nec enim plures Iasoni, & Cadmo satu dentium nati sunt hostes, quàm mihi satu Miscellaneorum nati amici. De Tertulliano quod requiris. Quintus Septimius Florẽs Ter*tullianus *appellatur, eiusque legi libros præter Apologeticum, de Pallio, de carnis resurrectione, de corona militis ad martyria, de virginibus velandis, de habitu mulierũ, de cultu fœminarum ad vxorem, ad Scapulam, de persecutione*

d Fabium, de exhortatione castitatis, de pati-itia, de monogamia, de præscriptionibus hære-icorum contra Hermogenem, aduersus Pra-eam; Valentianos, Marcionem, Iudæos, hære-icos omneis. Ipse quorundam præter hos, libro-um meminit à se compositorũ, qui nec extant. actantius, vt in omnibus eruditum doctrinis, ta in eloquendo duriorem perhibet. Augusti-us lapsum quibusdã locis miratur, quamuis ominem doctissimum. Cyprianus sua frequẽ-er scripta de illius fontibus irrigauit. Reliqua uper eo libellus Hieronymi virorum illustrium uppeditabit. Ex apologetico verò nimium ibi deerat, quod & huic epistolæ totum sub-exui: tu cæteros tamen eius libros caue putes um apologetico conferendos, tum illud scito, olumen esse quod desideras, propè immensum. Nam quod ad operam scilicet attinet meam, li-enter equidem de illa tibi verbis eisdem spon-deo, quibus Publio Septimio de ciuium fortu-is Antonius. Quid concupiscas, tu videris. Quod concupiueris, certe habebis. Vale. Floren-iæ, pridie Idus Ianuar. M. CCCCLXXXIX.

ANGEL. POLITIANVS TRIstano Chalco suo, S. D. 6.

SCribis Marianum Genazanensem Theologiæ consultum, qui sacras istic ad populum conciones habet tanta esse omnium admiratione apud vos, vt eorum facile fidẽ, quæ de ipso in

Miſcellaneis prædicauimus abſoluerit: Irī a
hunc plenis vndiq; viis, allici lepore verborum
ſuſpendi ſententiarum grauitate, flecti omnei
orationis impetu, & viribus. Fatebor quid mi
hi vſu venerit cum primum hic apud nos con
cionari cœpit. Acceſſi vt audirem, ſic quomod
alios conſueueram, explorabundus, & penè (v
verum dicam) contemptim. Sed vt habitum
vidi hominis, & ſtatum, quaſiq; indolem quā
dam in oculis, & vultu minime vulgarem, cœ
pi aliquid expectare iam, quod eſſem probatu
rus. Ecce tibi igitur, præfari incipit. Arrigo iam
tū aures, canora vox, verba electa, grandes ſen
tentiæ. Deniq; agnoſco inciſa, video membri
ſentio circumductum, capior numero, iam pa
tiri pergit, attendo: nihil impeditum, nihil in
ane, nihil ibi quod caudam traheret. Texit d
inde argumentorum nexus, illaqueor; retexi
expedior; inſerit alicubi narratiunculas, duco
modulatur carmen, teneor; iocatur nonnihi
rideo; premit, vrgetque veris, do manus; tent
affectus mitiores, ſtatim mihi per os lachrym
clamat iratus, terreor, ac veniſſe iam noller
Deniq; pro re ipſa quam tractat, & figuras v
riat, & vocis flexus; & vbique actionem geſ
commedat. Mihi vero etiam (vt fatear) creſc
re in ipſo pulpito, nec ſupra ſui modo, ſed om
no ſupra hominis menſuram, ſæpe eſt viſus.
dum ſic omnia, quaſi ſingula contemplor, ceſ
miraculo iudicium. Putabam fore tamen, v

cõsumpta postmodũ nouitate, minus indies me caperet. Cæterum contra accidit, idem enim postridie, quasi alius audiebatur; sed illo ipso melior, qui pridie visus optimus. Nec tu illud corpusculum cõtempseris, inuictũ, infatigabile est; vt non aliunde magis reparare vires, quàm de laboribus ipsis videatur. Quis inde autem tantum vocis, tantum spiritus, tantum virium, ac laterũ speraret? Adde quod & rusticatus quãdoq; sum, domiq; cum ipso familiarius egi. Et quidem nihil vidi placidius, nihil tamẽ etiam cautius. Non eius absterret seueritas, non item corrũpit facilitas. Alii cum se magistros ecclesiarum profitentur, credunt sibi ius esse in homines, vitæ & necis. Itaq; sic intẽperanter potestate abutuntur, vt nunquam superciliũ, nunquam pædagogi vultum, & verba illa tetrica deponant. Hic autem noster sic modum tenere didicit, vt in ipso tantum pulpito censuram exerceat: cum descendit, inuicẽ ciuilitas excipiat. Quare sic à me, sic à Pico item Mirandula meo (bone Deus, quo viro?) frequẽter aditur, vt nullo magis quàm sermone illius & consuetudine tristitiã literati laboris discutiamus. Nã Laurentius ipse Medices, elegans ingeniorum spectator, quantũ homini tribuat, non modo substructo protinus insigni cœnobio ostendit, sed multo etiam magis assiduitate quadam cultuque: sic vt vnã cum illo ambulatiunculam omnibus fermè vitæ vrbanæ discursibus antepo-

nat. Itaq; te quoq; hortor, inspicias hominem (si potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hic Politiani tui iudicium, nec illi molestus vnquam venies, nescit offendi, non enim is est, qui lucem refugiat, & oculos. Puto, quia bona conscientia testibus omnino gaudet, quãuis vtiq; non desideret. Vale, II. calend. April. M.CCCCLXXXIX.

ANGEL. POLITIANVS ANtonio Pizamano, S. D. 7.

QVid esse hoc dicam vir doctissime, quod illo ipso tempore, quo vos Ioanni Pico Mirandulæ, me præsente, tu Grimanusq; non iam tuus potius quam meus, quãquam mentito nomine, quanquam dissimulata patria, quanquã sub mille inuolucris exhibuistis, non aliũ prius, aut libentius sermonẽ, quàm de vobisipsis, licet aliò reuocantibus ac propémodum resistẽtibus, iniecimus? An non obsecro, vos surda & ignara quadã naturæ consentientis ratio non modo personã detrahere illã vobis intempestiuam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud amicos imaginum videbatur? Adeon autem vos tum fuisse ferreos, adeon quæso in illo malè me hercules lepido proposito pertinaces, vt cum de vtroq; vestrûm, tam ardenter vterq; nostrûm sic à vobis quasi certe nõ à vobis quærebamus. Et cum apud vos de vobisipsis, vt apud alios t... ex animo, tamq; amanter loquebamur, dur...
tiet

tiem tamen, aut obstinationem potius latendi, fallendiq; nos, eãdem semper retinueritis? O (si nõ ita induxissetis animum) qui complexus, & quanta illa nostra extitissent gaudia? Quem diem nobis inciuili illo, ne dixerim crudeli cõmento, quem fortasse etiam vobis inuidistis? Etenim ego, ne postea quidem lætitiam indicii, toto persensi pectore, cum sub articulo vno temporis mihi vos penè prius abstulistis, quàm obtuleratis. Nam & si animus omnino inclinabat eôdem, vix tamen credere audebam, vos eos esse bona fide, qui videlicet eratis, nec enim vel ab eis me antea potuisse, vel tum quoque non iterum posse falli existimabam, qui se nuper fefellisse confitebantur; vt ne illud quidem tantillum voluptatis, liberum, syncerumque mihi, & ab omni vacuum suspicione reliqueritis. Vt enim pisces, atque aues decepti semel, cæteros etiam cibos, illi hamatos, hæ viscatos credunt; sic ab impostura nuper vestra, quod etiam merum, syncerumq; fuit, esse id omne tamen dilutum mihi, atq; incrustatum penitus videbatur. Fecit istuc ipsum olim in me Picus, verum longe ille mitius. Nam cum me rusticantẽ temporarius versipellis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cepisset, & de se quid sentirem, callide, quasi alienus explorasset: mox tamen vbi lusit satis, vltro se mihi ridens patefecit, vt omni prorsus erepta nube frui iã liberrime suauissimi iuuenis præsentia, dulcissimoque col-

loquio licuerit, & veras audire, & reddere vo-
ces. Vos cōtra immodici, nisi me fortuna reuer-
tentem vestra ipsorum causa rure in vrbem, pe-
nè dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset,
taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & i-
gnorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro
Pizamanis & Grimanis, nescio qui Porticen-
ses discesseratis. Sed enim querelæ conticescant,
seræ iam & nihil profuturæ, licitumq́; amicis
fuerit ludere aliquando ex suo commodo ami-
cos, sicuti charissimos homines, etiam interdū
numina solent, quod viri quidam sapientissimi
prodiderunt. Venio nunc ad epistolas tuas ele-
gantissimas, quas mihi, & Pico Lactantius no-
ster diligentissimus reddidit, hoc est, vtramq; v-
triq;. Nā quod in hoc genere alteri datur, vtriq;
profecto datur. Et quidem videris in eis mihi
vel ob hoc ipsum, neruos omneis tuæ contendis-
se humanitatis, vt quod peccaueras, antea te
nobis coràm diffingens, nunc absens eundem re-
fingens pulcherrima vicissitudine redimeres.
Etenim sic in literis ipsis, amor humanitasque
tua, & suauitas ingenii natiua quædam viuit,
spirat, exhibetq́; se, vt non (quod solitum est) in
atramento, sed in penitissimis præcordiis intin-
xisse nobis scriptorium calamum videaris. Ita
quod ait Syracusius poëta, si quid nos ante
momordisti, nunc innoxium repetita etiam v
tilitate reddidisti. Nam quod breuiores fue
rint epistolæ, dolemus quidem, sed eas arte lon
gissi

gissimas, hoc est, à capite crebro repetentes, facere didicimus. Sunt autē adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neq; non simul & Grimani, quas ab hinc annos fermè decē dedistis ad me. Nec illæ profecto indignæ, quæ tanquam seminaria iácerent adulescentes, qui quidem forent ad hanc vberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur sicuti amatores munuscula suæ quisque Veneris diligenter seruant, anellum puta, catellam, sudariolum, violā quoq;, nōnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & itē Grimani literas, amoris veri gratissima pignora, non modo paulo incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebro reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitans, atque ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi vestram quam sæpissime asciscens. Quare abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendi officium omittas, cuius fructus tanti faciam. Sed cum tibi à studiis grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum trāsferas, operamq; mihi aliquā saltem vacui tēporis impertias. Debes hoc amori meo, debes certe humanitati tuæ. Dominicū vero Grimanum lætor equidem legationis honorificentissimæ perfungi munere: cupio tamē eum saluum quamprimum recipias, ne diutius à Musis ferietur, & vt aucto multis pro merito laudibus ob rempublicam bene gestam, non tuo modo, sed meo quoque nomine gratuleris, salutes, ample-

ctarisq; reducem: tum qua poteris significatione, vnum me quoq; illi inter longa prosequentium officia repræsentes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarē potius, si causam tibi meam commendandam putarem. Tantū dixerim vehemēter me illū desiderare, qui lect⁹ à me libenter, custoditus diligēter, etiam deinde fideliter remittetur. Ioan. Picus Mirandula, quasi Roscius quidam literarii theatri, respondebit arbitror & ipse ad tuas literas, quas videlicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimanum, mecum simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat vtrumq;, vbiq;, quacunque occasione, nec occasio illi tamen vnquam deest. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitaui, fabulamq; illam simulati nominis ridendi narraui totam. Castigauit tamē ille me verbis, quod cognitos deinde, non etiam inuitos in ædes suas adduxeram, vt veteris cælaturæ vasa, gemmasq;, quando id vos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negaui me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos, quod est in prouerbio. Verum amat ille vos, fauet proposito, doctrinæq; isti; Vir vnus, ad omnia magna, & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à vobis (ni fallor) studio visendus, quàm illa ipsa calamina, quæ prius appetita, dein tamen oblata, continuo refugistis. Vale.

AN-

ANGEL. POLITIAN. FRANCIsco Casæ suo, S. D. 8.

ACcepi epistolam tuam, qua mihi significas allatum istuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurētio quodam Florētino cōstructa, in qua syderum cursus cum cæli ratione congruens explicetur. Aisq́ te cupere, vt quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea scribam. Si quid comperti habeam, geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius vel quæ forma sit, vel ratio, vel vsus, quantū consequi memoria potero, breuiter exponam. Quæ si tibi explicatio paulo videatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atque adeo nouitati velim attribuas. Columnella est quadrata, quæ pyramidos modo in acutum desinens fastigiatur, altitudinis ferè trium cubitûm. Supra eam pro capitello planus orbis est aheneus, auro & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantium cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulisq́ intrinsecus denticulatis agitur, circulo immobili summum complectente marginem, quatuor & viginti horarum spatiis distincto. Intraque eum in summo versatili orbe, signa duodecim suis discernūtur gradib. Interius orbiculi octo pari fermè inter se magnitudine vi-

suntur. Ex iis duo medium obtinent punctum, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunam repræsentet. A sole radius ad circulum pertingens, in ipso quidem horas, in signifero verò mensem, dies, graduumq; numerū, verumq; & medium (quod aiunt) solis motum pariter indicet. A luna item stylus prodit, ipsius horarū index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designantur, perque lunaris epicyclii transiēs centrum, signiferumque contingens, medium sui syderis declarat motum: alteri idem indidem exoriens, lunarisq; centrum corporis, hoc est, epicyclii oram secans, verum eius locum manifestat. Quo fit, vt & tarditas celeritasq;, & motus, cursusq; omnis, & coitus item, pleniluniaq; visantur. Circum hos orbiculi sex, quorum vnus, quem Draconis caput caudamque *vocant solis pariter lunæq; defectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum à singulis binæ eminent cuspides motuum indices, perinde atque in luna ostendimus. Sed ei retro quoque gradiuntur, quod nequaquam in luna vsu venit, vtpote cuius in contrarium feratur epicyclios. Ita & coniunctionum, & recessuum, & latitudinum ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius, signiferi instar, sex illos quos dixi planetarum orbiculos superne secans, vnde & orientium gradus signorum, & dierum spatia, hoc est, quota sol hora exoriatur, appa-*

apparet. A quibus singuli planetæ orbiculis deferuntur, & vicissim interdiu quidem ad orientem, noctu vero ad occasum commeant. Contra orbis ipse amplissimus noctu ad orientem, interdiu ad occidentem, quatuor & viginti horarum spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cum cælo congruere ipso, & ratio conuincit, & peritissimus quisque consentit. Nec est quod mireris, incredibilia hæc videri permultis. Quippe (vt est apud quendam) Tarda solet magnis rebus inesse fides. *Vix ipsi inquit oculis credimus, cum hæc quottidie intueamur. Atq; adeo cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedem Syracusanū, vacillabat etiā in tanto authore fides. Quam planè hic noster absoluit. Et ipso quidē opere laus omnis inferior est; neque enim aliter laudari pro dignitate potest, nisi vt omnem illi laudē esse imparem fateamur. Ipsum certe artificem dubiū est, morum ne & probitatis, candorisq; & sanctitatis, an ingenii magis causa admiremur, sic vt & cælitus demissum, & in cælo ipso cælū didicisse existimemus. Vale. Fæsulis. 6. Idus Augustas* M. CCCCLXXXIV.

ANGEL. POLITIANVS PHIlippo Posco, S. D. 9.

GRatum fecisti, quod epistolam, quod versiculos misisti. Quæris quid sentiam, breue faciam. Recti sunt, festiui, arguti, pleni sensibus

& aculeis. Dicerem consummatos, nisi non cum seculo hoc illos, sed cum vetustate cõmitterem. Quod autem rogas, cur ego has particulas, quodquod, & adque, per d, potius quàm per t, literas notem, facile responsum. Ac ne te aut circunduci, aut etiam falli putes, pauculos testes, neque eos tibi non domesticos citabo. Est in atrio Capitolino ad sinistram opinor aenei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam, vetustis, ac iam penè exoletis incisum versiculis, quorũ initiũ est: Hercules inuicte. In eo hoc quoque legitur, Administrandum quodannis. Adstipulatur etiam huic scripturæ ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istic in intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis characteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoscas, licet ex Bucolicis modo, & Georgicis, ne totum tibi sit volumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spumantia lacte quodannis. Et paulo post: Vt Baccho, Cereriq; tibi, sic vota quodannis. Et rursum: Degenerare tamen ni vis humana quodãnis. Itẽ: Nãq; omne quodannis Terq;, quaterq; solũ scindendũ. Sed & illud, adq;, pari ratione notatur. Neq; te moueat, quod in ponte illo Anienis, à Narse cõstructo, deprehendas aliter: Atq; interruptũ continuatur iter. Nisi si illi inerudito seculo standũ putas. Ego Quintilianum sequi malim, qui in primo de oratoria institutione libro, vel-

it frigidã eludit, quæ sit à multis seruata differentia, vt ad, *cum esset præpositio,* d, *literam; cum autem coniunctio,* t, *acciperet. Itaq; veteris adhuc scripturæ vestigia in eodem inuenias Vergilio: vt,* Adq; humiles habitare casas. Ad mihi sese offert vltro. Adq; iterum ad Troiã. Adq; ære Menalcha. Adq; solo proceras erigit alnos. Adq; vtinam ex vobis vnus. Adq; aduersos detinet hostis. *Et mille alia, vt minore etiam quàm sum pollicitus, me pomœrio circumscribã. Quærit insuper de nobis Lollius noster, cur idẽ in verbo* adgredior *seruemus. Ducitq; eum (ni fallor) cum consuetudinis vis, tũ Prisciani authoritas. Sed ego à cõsuetudine hac praua ad rectam vetustatẽ prouoco. Inspice (si est otium) librũ eundem. Ita opinor, inueneris.* Adgredere ô magnos, aderit iam tẽpus, honores. *Et item:* Adgressi, nam sæpe senex spe carminis ambos Luserat. *Neq; mihi sanè hoc quidem loco non imbecilla etiam (adsit venia dicto) ac vacillans Prisciani videatur authoritas. Quippe qui etiam censeat, errorem magis scriptorũ, quàm ratione factum, vt* adfatur, adludo, adrideo, adnitor, adsumo, d, *retineant. Quis enim putet etiam in numismatis ipsis Cæsaribus cõsecratis, id mendum admissum? in quibus cum alia ad eũdem modum, tum certe* adlocutio, d, *litera notatur, nũquam* l. *Sed vos nimiũ belli homines, ac faceti, planè me luditis, qui domi Põponium*

habeatis, hominem totius antiquitatis, omniſque adeo literaturæ conſultiſſimum. Itaq; ego ineptus, etiam Athenas noctuam. Sed iam vale, noſtraſq; Lollio occupationes excuſa, ad quē ſcilicet nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANGEL. POLITIAN. IOANNI Gottio Raguſino, S. D. 10.

CVm per hos quadrageſimæ proximos dies, enarrandis populo ſacris literis eſſem occupatus, perlegi tamen libros carminum tuorum, quos mihi tu pro ſingulari humanitate tua, mutuoq; inter nos amore dedicaueras. Ei me ſcilicet cum voluptate maxima, tum maiore prorſus admiratione affecerunt. Nam quem non obſecro, ſuauitas illa tanta, lepor, elegantiaque verſiculorum, tot aculei, ſales, argutiæ, tanta eruditio, tanta varietas, tantæ vbique Veneres, gratiæq; delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio, mercimoniis (vt inquit Plautus) emundis, vendundiſq; occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poëtice feciſſe progreſſus, vt non ſolum cum ſuæ ætatis hominibus, ſed cum ipſa planè antiquitate conferri poſſit? Perſequere nimirum ſingula, mi Ioannes, quæ ego in tuis poëmatis audacter contra veteres ſtatura deprehenderim, ni metuā, ne aut plus paulo indulgere amori, aut aſſentatiūcula aliqua videar te

velle

velle demereri. Sed planè ita sentio, esse hos libellos ita examussim perfectos, atq; ad summũ absolutos, vt ne ab liuore quidem iure valeant reprehẽdi. Debet autem tibi hoc nostrum (qualecunque est) seculum, quod tu videlicet par veteribus in hoc saltem laudis genere reddidisti. Equidem gratias tibi ago immortaleis, vtpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poemata, tam venusta, tamq; ornata & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Roberto Saluiato suo, S. D. 11.

BEatus es gratiæ, mi Roberte, quem sic docti certatim laudant, vt tum deniq; docti credantur, cum te maxime laudauerint. Prodigiosus honor, sed tuis meritis non indebitus. Facit enim sedulitas erga hunc ordinem tua, non vt ineptus, aut adulator, qui laudet, sed vt impius aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum studioso fauetur, vt in ipsum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quæso, morũ talium pœniteat, quibus ad splendorem nominis plus multo proficitur, quàm triumphis. Nunquam enim vestigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impressa, non ingenio dixerim, sed animo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Andreæ Magnanimo suo Bonon. S. D. 12.

NEque desidiæ meæ, neq; occupationũ culpa omnino est, licet harum quoq; nõnulla sit, quod ad epistolam superiorem non rescripsi hactenus, sed tuæ potius facilitatis, notæ iam sic omnibus, vt ob eam protinus & ego licere in te mihi omnia existimauerim. Qui si nomen hoc humani retinere studes, quod vsu penè iam fecisti tuum, nec irasci silentio nostro potes vllo pacto, nec debes. Quod Miscellaneis nostris ita faues, vt Atticis quoq; Noctibus eas compares: equidem vellẽ minus vulgo humanus habereris, vt non ex ingenio tuo semper ad officiũ parato scribi talia, sed ex operis ipsius merito crederetur. Tu perge nihilominus ornare isto pacto me vel immerentem. Non minus enim plerunq; delectat falsa quàm vera laus: sicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quàm quod ex debito. Vale. Florentiæ. XVII. calend. Febr. MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Andreæ Magnanimo suo, S. D. 13

EFflagitari scribis istic ab iis qui libros excudunt formis, Herodianum meũ. Meum enim iure appello, quẽ quasi Latinitate donauerim. Tum rogas codicẽ tibi ipsum tuũ remittã aliquando nostra (quod illos cupere ais) ma

i emendatũ: remitto, ſed (vt verũ fatear) le-
ter potius quàm ſeuere caſtigatũ: ſic autẽ vo-
ſtra errata plura in eo, quàm librarii depre-
endas. Crediderim tamen ſtylo ipſi certe meo,
oc eſt, interpretis, plus aliquãto veniæ deberi
uã authoris: quoniam meliuſcule reſpondent
rè, quæ ſcribas, vbi ſit liber quaſi curſus, quã
uæ vertas, vbi nihil extra præſcriptum. Acce-
it & illud, quod hoc mihi munus interpretã-
i quaſi leuioris operæ fuit, vtpote qui diebus
auculis dictauerim ſic deambulans. Itaque
antũ abeſt, vt mihi inde laudem petam, vt et-
am abunde pulchrum fore putem, ſi vitauero
rauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis,
um tibi inprimis omnem huius operis defen-
ionẽ non remitto ſolũ, ſed etiam propè interdi-
o, voſq; integros ad alia reſeruo, quæ poſt eden-
ur. Sed quanquam plurimi ſunt apud vos, qui
mihi etiã plus nimio fauẽt, vnus tamen es tu
Andrea Magnanime cognomẽto iſto tuo genti-
icio digniſſime, quẽ equidẽ faciã plurimi: Cùm
quod ex bonis ortus, & opib. flores, & honorib.
tũ vel maxime quod ingenio es elegantiſſimo,
morib ſuauiſſimus, gratia penè quãdã (quicquid
ais, quicquid loqueris, immo etiã ſi nihil agis,
nihilq; loqueris) ſingulari, ac vultu deniq; ipſo,
quod dicitur, homines deuincis. Itaq; nihil quẽ-
quã metuo, vbi tu mihi ſtudeas. Nũquã enim
male de Politiano ſentiet, qui placere eum Ma-
gnanimo intelleget. Vnum tantum eſt, quod

à te nunc contendo. Cures pro reliqua in nostris rebus diligẽtia, ut quàm minimum quasi degenerent ab origine, quæ mox volumina formabuntur; utque ne illæ ipsæ quidem adnotatiunculæ omittantur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas vero etiam locos puto treis, quatuorve ad summum reperies, ubi fuit excusatione utendum corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc vero facile procuranda, obeundaque magis idoneum habere, magisque ex usu tuo neminem possis, quàm Alexandrum Sartium, ciuem tuum literatum hominem, nostrique studiosum, tum (quod ego in hac re primum puto) neutiquã in amici negotio dormitantem. Vale. In rusculo Fæsulano, pridie Nonas Maias, MCCCCLXXXXIII.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. V.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ, S. D. I.

ET tu mihi superioribus diebus aperte dixisti, & abs te auditum multi retulerunt, non placere genus scribendi meũ, propterea quod ascita nimium verba, & remota consecter. Me quoque esse quendam (sic enim soletis dicere) ferru-

rruminatorem. Vox enim hæc apud te signi-
care iamdiu cœpit eum, qui verbis istis paulo
ninus vulgatis vteretur. Nam Hermolaum
arbarum, quasi per iocum vocare ferrumi-
atorem soles (vt audio) quia verbum fortas-
istud aliquoties ille vsurpauisset. Sed ego,
ni Scala, quemadmodum tibi facile concedo,
ocem infrequentem non temere recipiendam:
c ediuerso contenderim, non debere esse cui-
uam fraudi, quod Latinas & apud idoneos
epertas in vsum reuocet, ac vetustis dare no-
itatem studeat, nec vacare omnino patiatur,
uæ temporum culpa, prorsus in desuetudinem
bierunt. Etenim si quæ cuique obuia sint, ea
antum noster sermo recipiat, nulla magis, quā
abellionum lingua vtemur. Ad Ciceronem
ero quod me reuocas, authorem quidem La-
inæ linguæ summum, nec tamen solum; quæro
uid aliis facias, quorum testimonia vim sen-
entiæ semper apud eruditissimum quenq; ha-
uerunt? Quæro item, quid vni saltem Varroni
espōdeas, qui quidem, sicuti Ciceroni palmam
oncedit orandi causas, ita Latine loquendi si-
i retinet? Quæro etiam, an quasi barbaros
uosdam reiicias, Liuium, Sallustium, Quin-
ilianum, Senecam, Plinium quoque vtrum-
ue, multos alios præterea tot seculorum suf-
ragiis comprobatos: Præsertim cum diuersissi-
ni etiam quidam dubiam fecerint palmam:
uelist apud Græcos Herodotus in historia, &

Thucydides, apud nos autem Liuius, & Sallu
stius. Quid quod & Cicero dissimillimus De
mosthenis? Nihil enim adiici alteri, nihil alte
detrahi potest, videlicet orationis illi succus, al
teri quidē penè deest, alteri vero quasi superflu
it. Cæterum cur hoc ipsum verbum Ferrumi
no, *tanto cū risu profertur? cum sit proprium*
simplex non male sonans, non obsoletum, qu
nec Plinius ipse proprietatis adamator, nec Iu
risconsulti abstineāt, qui vocabulorū sibi vim
iure quodam suo præ cæteris vindicant. Eón
igitur, quoniam semel aut iterum sit vsus Her
molaus, merito aut cōtemnitur, aut irridetur
Multa tu quidē, credo, scripsisti, non multa ad
eo tamē edidisti quæ vulgo ferātur. Sed histori
certe cōponis, longum opinor opus, & arduum
Quod ergo in te statuis exemplū, sine bonorum
quidem authorum vocibus vtemur tuto? Fa
teor tamē rationem habendā, vel materiæ qu
scribas, vel personæ ad quam scribas, vel tem
poris in quo scribas. Non enim idem Ciceroni
actiones & Apulei Millesias fabellas decueri
Alia enim quasi lingua quâ ludimus, alia qu
seria peragimus. Nec eodem sermone puerum
quo doctum hominem adloquaris. Nec rursu
eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eo
dem ad principes, quo ad priuatos scribas. Qua
re Cicero quoq; tuus, fortasse autem & meu
ita sibi dissimilis aliquando deprehenditur, a
non omnia perinde quæ scribit, eiusdem pro

si

esse authoris videantur. Sed te censorē Sca-
facile ferimus, hominem tot annos in literis
n sine gloria versantē. Male doctos quosdam
re item non possumus, qui tamen ipsi quoq;
nnia exigunt ad Ciceronis gustū. Sæpe enim
c vsu venit, & quidē cum magno meo inter-
im vel risu, vel stomacho, vt illa ipsa in no-
is scriptis potissimum reprehenderent, quæ
nis emendatisq; Ciceronis exemplaribus re-
rirentur; cum tamen ipsi voces omnino bar-
ras pro Ciceronianis vsurparent, quas vide-
cet excusores isti nouorum librorum Teuto-
es peruersissime aliquando effinxissent. Iam
æceptum illud Cæsaris, quod obiici protinus
ler, vt tanquā scopulum refugiamus in-
equens verbū, magis fortasse illo seculo va-
erit, quo Latine adhuc omnes loquebantur,
uàm nostro. Iure enim tū poterat argui, qui
arum contētus foret ætatis suæ vocabulis Nūc
utem vulgo Latinus sermo nescitur, nec à nu-
ricibus iā, sed à magistris discitur. Apud quos
erte nulla magis haberi verba & vsitata de-
ent, & recepta, quàm quæ de veteribus illis
nagnorū authorū thesauris proferantur. Hæc
go ad te liberè quidem, sed & amicè scripsi mi
cala, non tam meipsum videlicet asserens à
isu tuo, quo equidem non offendor, quàm
Hermolaum ipsum Barbarum leuiter defen-
lens, hominem seculi nostri eruditissimum,
leq; literis, & philosophia, dum vixit, optime

meritum. Liceat autem mihi per te (vt opino quæ tua est in rebus omnib. æquanimitas, se tire aliud omnino in literis, quàm tu sentii dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomin beniuolentiæq; mutuæ iactura fiat. Vale. VII *calend. Ianuar.* MCCCCLXXXXIII.

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano suo, S. D.

Conuenerant in coronæ modum quidã a cti videlicet, & literati homines, ac cu de studiis (vt ferè fit) sermo incidisset, de di Hieronymo frequentior oratio fuit, vt ne ve bera quidem ante æterni iudicis tribunal, qu Ciceronianus, non autem Christianus esse tacerentur. Theodorus Gaza, qui & ipse fo te aderat, vir profectò, quantum possum e iudicare de literis, præclarâ eloquentiâ, ride facetè admodum questus dicitur iniuriam v ro sanctissimo immeritissime illatã. Ita cũ r soluta cõcio est. Sed quorsum fabella, inqui mi Politiane, delitiæ vrbis huius? quoniam mihi quoq; nũc Theodoro aliquo opus est, q me eximat de Ciceronianorũ grege. Nam q est tandem, qui me vsquam huiusmodi no uerit? qui ne inter mediocriter quidem eru tos connumerari iure queam. Sum enim qu piam de populo (si nosse me vis) eloquentiæ L tinæ studiosus, assectatorque, atque admirat bonarum artium, ipse tamen triuialem vix

uam eloquentiam, doctrinamq; consecutus. um testes profecto qui id ad te mendacii detu- unt, falsum te nimirum habuere, ne me in- cta causa condemnes. An ego Sallustium, an uium despexerim? quorum altero nihil in ribendo ingeniosius, aut exactius crediderim, terius grauitatem orationis, atq; maiestatem lmirari satis pro meritis nemo potest. Nam uod de Quintiliano addis, & Seneca, & Pli- ius ambobus, diuersa ratio est, valde quidem um rebus ipsis, tum elocutionis genere dispari- us. Sed quando ad has me modo disceptatio- es eleganti epistola tua reuocauisti, agam ego ecum iam amicius, vt voluisti, & liberius. Nō nim stylum ego duntaxat non probaui tuum liquando, quia nimis affectata videretur ora- io; sed & alia fuerunt, in quibus à tuis ego o- inionibus facile dissentirem. Neque vnquam atis dignam putaui causam, quæ tātas turbas ieret, vt Vergilius scriberetur pro Virgilio, iue à verendo, vt videri velle vis, quia & Par- thenius dictus sit; siue à virendo, quod multo magis placet. Quid tandem flagitii est, si hoc vel illo potius modo pronuncies? Minutior (mi- hi crede) res est, quàm quæ bona diutius inge- nia distorqueat. Idem de duobus quoq; aduer- biis dixerim, totiens & quotiens. Placet tibi ea scribi absque n litera, & arbitror authorem habere te, ac causam cur ita placeat. At vide- batur aliter Prisciano nobili Grammatico, id-

que vsus comprobauerat. Num capitale fuer si quid peccaris tale? Nam intellego quod d cōtendis oportere, ab frequentiore scribēdi v reuocauisti, vt isto iam exemplo, & cōprem & redemo, *vt alia multa prætermittam, n* cōprimo, & redimo *dicendū sit. Et quide ista fortasse melius. At indigna certe, tot ia tantisq; studiosorum hominum digladiation bus.* Adulescentem *quoq; dicere te pro* ad lescente *aiunt. Quam ego opinionem tantu abest vt probem, vt tetrasticho etiam olim cu ex aliis quoque idem audiuissem, sim prosecu tus. Neque alienum mihi nunc videtur, si h id loco apposuero.*

Nunquid adulescens, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς, [cauda] vt adulor

Fiet, & à cauda nomine, nomen erit?

αἰσχρὸν τοῦτ' ἐστιν [turpe hoc est] nomē: tolle ergo pudendum

Censeo, quodq; adolet Papiriane voc

Plura sunt huius generis, quæ præterire nun necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lecto ribus. Ferruminator tamen, de quo tu tā mul ta, dicēdus est prius: quod verbum sicuti aspe rum natura pronunciatu est, ita minus vsu mollitū arbitror: nisi eo proprie vtaris, & ne cessitate significandi quadam, vt illi ipsi, quo rū affers testimonia, factitasse mihi videntu fugiendum est. Ad alias enim rerum notas du riter transfertur. Et r *quidem litera naturā a*

sper.

era est. τραχύνει δὲ τὴν ἀκοὴν τὸ ρ, [asperitate ffendit litera r.] ait Dionysius. Poetæ quoue & ipsi, atq; oratores, si quando in res inciserint, paulo crudiores, vt eas exprimant acommodatius, asperentq; verbis, crebrius inseunt eas dictiones, quæ eius soni plus habent. i enim geminaueris, multo rugire videtur aerior, vti in terra accidere videmus, & serra. Cuius ne ferre quidem stridorem aures quoundam possunt. Quid curro? nonne strepitum tiam præ se videtur ferre currentium? Quid em carri? num canthorum quasi fragore quoam pertundunt auditi? Ex eodem videntur enere, error, marræ, susurri, barri, horror, ferū, terror, & huiusmodi sexcenta, quæ enumeasse ab re est. Adde quod adeo absoletum puto, t vix è plurimis vnum inuenias, qui ferruninandi vim, naturamq; nunc planè teneat, ut vnde sit dictum. Nam si Liuius ferrumen osuit pro bitumine, aut bitumen est ferrumē, ut aliud quiddam; quod ego ignorare me faeor, neq; inueni adhuc, & si multū diuq; quæsierim, qui scire id se profiteretur. Nouisse aritror te tamen, atq; Hermolaum, virum certe n literis iis nostris minimæ contemnendum, ui ita & vtamini libere, atq; insolētiam veri defendatis. Hermolaum enim etiam sum ob irtutis excellentiam admiratus, nedum feruminatorem non riserim. Namq; inter eos qui hac tempestate bonis artib. excelluerunt, liben-

ter connumerem. Verum vt quod sentio fatea
e nostris temporibus plus spei mihi videntur i
la præstare, quàm rei. Ac soleo id sæpe cum La
dino nostro, qui cum propter commune litera
rum scribendi publicarum munus congredi
frequentius, neque est de quo colloquamur, qu
de ista vestra humanitate auidius. Soleo, in
quam, præ antiquis nos appellare homullulo
qui & si ipse quoque multa scripserit apposit
atque eleganter, ediditque, vt inde sublime
scriptis suis possit, si vetustatis candidissimu
illum splendorem non attigerint; nihilomin
tamen, quæ viri modestia est, haud quaqua
repugnat obstinatius. Plusculum vero nesc
quid quam ego, videtur huic ætati tribuere
At ipse cum rem militarem, cum literas, cu
philosophiam, cum picturas, sculpturasque n
stras, reliquaque ætatum ornamenta cõsider
& confero cum vetustioribus, quid putas? c
dunt animi, pudereq; incipit nostrorum studi
rum, nisi astrologia forsitan redimat, & sol
tium afferat prostratis. Quæ ad id iam insan
redegit nõnullos rerum profitenteis futuraru
scientiam, vt ne vespertilionum quidem, a
papilionum, & cicindelarum motus vllos fi
sine fato putent. Verum enimuero non frust
erit, opinor, ad nepotes, & posteritatem prou
catio: & profecto tua maxime opera, qui me
orem nobis legendo & docendo Florentin
reddidisti iuuentutem. Multa iam & mag

videntur iacta esse fundamenta gloriæ literarũ; sed nondum ad frugem, quod dicitur, peruentũ, nisi me aut iudicium animi mei, aut desideriũ consequendæ tantæ dignitatis fallit: atq; in desiderio quidem antiquo prouerbio vel celeritas mora est. Nunc venio ad eum locum, qui est in tuis literis de scriptis meis, vt hac quoque de re, quod est, non differar. Quæ scripsi ego quidẽ, parũ multa sunt, edita vero nulla; nisi quæ aut imprudentiore in ætate pueriliter pene exciderunt, aut extorsit necessitas. Non enim digna mihi visa sunt, quæ in manus eruditorũ emitterentur: vt autem legerentur ab indoctis, non fuit desiderium: quid enim nisi vanum inde, atq; infructuosum expectandum fuit? Contra illorum opinionem, qui prius etiam quàm atramentũ (quod aiunt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiusdem scripti exempla per Italiam, orbemque terrarum legenda disseminant: vt quasi latiorib. ex campis vberiores famæ suæ fructus percipiant; ingenti profecto de se potius, deque viribus scribẽdi suis, quàm de aliena virtute proferre sententiam videntur. Id tamen inest in re periculi (nisi fallor) quod quæ ita edideris, non in nonum pressa annum (quod Flacco placet) si quid humano more aberraueris, ad limam vix redire possunt sine dedecore: quod etiã quibusdã qui festinantius sua impressere, accidisse certum est: sed detur ista venia doctioribus. Quo-

nam pacto feremus eos, qui rerum ignari cunctarum, blacterant tamen & ipsi multa, atque oblinunt, necdum finita informant, vnde sunt Nymphales, *quos vocant, vnde* Morgantes, Dryadesq;, *& infinita penè monstra, quæ vulgo decantantur; vt vel hinc facta nota aliqua videatur informatura arti, quæ istam occasionem præbuerit indoctis, doctisq; ita insaniendi, vt sit verũ illud quod dicitur:* Nihil beatum esse ab omniparte. *Sed certe sum longior, amoris vinculo extractus, quo te complector, coloq; atq; admiror. Quæ restant, restant autem plurima, agemus coràm melius, cum voles, vel domi ociosius, si forte plebeias spectatorum turbas vereamur. Vale. Domi, pridie calend. Ianuar.* MCCCCLXXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. D. 3.

ITa respondebo ad epistolam tuam Scala doctissime, quæ mihi multa, sed leuicula obiicis, vt iocer interdum tecum liberius, & cauiller: quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptum à nobis, credo non succensebis. Ac primo quidem (quod vereris) ne te inter Ciceronianos numeremus, suspicione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres o[r] id aliquem, tale nihil de te (crede mihi) homines existimant. Nec vero ego id vnquam dixi, non sum tam temerarius, nec audax, ne

menda-

mendacia qui loquar libenter. Nam quod Liuium modo, & Salluſtium probas, Quintilianum, Senecam, Plinios ambos reiicis, cauſa eſt opinor, quod otiū tibi nondū fuit hiſtoriā ſcriptitanti, etiam horum virtutes inſpicere. Sed & affectatam videri tibi orationem meam facile patior, quoniam dictandis epiſtolis ſcriba publicus aſſuetus probare eum ſtylum maxime debes, qui à vulgari conſuetudine minus abhorreat. Nec in eo tu reprehendendus tamen, quoniā plerunq; ad indoctos epiſtolæ iſtæ veſtræ mitti ſolent: nos cōtra, qui iuuentuti veterum ſcripta prælegimus, delectum habere verborum ſententiarumq; didicimus. Nec ipſi nobis vt auribus indoctorum ſeruiremus, eloquentiæ meliorem partem ſponte abſcidimus. Hoc vos affectatum forte putatis, quo maieſtas quædam potius linguæ continetur, & ſanctitas. Ex quo Salluſtium quoque ipſum, quem iure mecum probaſti, quidam tamen vt affectata ſcribentem, notiſſimo epigrammate inceſſerunt. Iam quod minuta quæpiam, quæ ad orthographiam potiſſimum pertinent, adeò improbas, vt penè tragœdias excites. Rogo te, mi Scala, ne mihi inuidiam iſtam facias, neo ob id turbas cieri, aut ſtudioſorum digladiationes miſceri, aut diſtorqueri bona ingenia clamites, propterea quod Vergilium ſcribere malo, quàm Virgilium. Non enim puto, ad pileū ſeruos ideo voco, nō aduerſus optimates armatam

multitudinem concito: quin deierare tibi per
ſanctè poſſum, nunquã me ob eam cauſam, nec
cum quopiam verba commutaſſe, nec in eo mi-
hi aliquẽ repugnaſſe, præter te vnum. Diu ve-
ro iſta, qualiacunq; ſint, non iuuentus modo
noſtra, ſed & Doctores plerique pronis auribus
acceperunt, vt nec Landinus ipſe præceptor o-
lim meus, nunc autem vtriuſq; noſtrũ collega,
magnæ vir in literis & authoritatis, & celebri-
tatis, aliter iam pronunciet quàm Vergilium.
Quod ſi tu Virgilium mauis, non equidem
clamo flagitium te facere. Quid enim mea id
refert? Non te ſcilicet docendum ſuſcepi, ſed Flo-
rentinam iuuentutem. Cæterũ de iſto quidem,
quæ dicenda videbantur, abunde in Miſcella-
neis expoſui: ſimul iis reſpondi obiter, qui mo-
dũ ſtatuere noſtræ induſtriæ conabantur, ac me
in crimen vocabant, quod ad hæc minuta &
vilia non conniuerem: quaſi vero iſta me vel à
linguæ vtriuſque, vel ab ipſius deniq; philoſo-
phiæ, cæterarumq; artium bonarum profeſſio-
ne auocauerint. In quibus iam multos anno
magno quidẽ cum labore, neſcio vero an & c
laude adhuc aliqua verſor. Nam quod m
credidiſti Vergilium putaſſe à verendo dedu
ci, riſi fateor, non mediocriter. Quis enim ad t
iſta detulit, quæ ne cogitaui quidem? Sed au
ad cætera, de quibus adhuc nihil quicquai
mandaui literis, ne me nugis duntaxat iſtis c
feri putes. Totiens & quotiens defendis a
tho

thore Prisciano, ceu vero, non & ipse hoc semper affirmauerim, analogiã quidem postulare quoties, toties, sicuti decies & millies: Prisciano autẽ authore, etiã n literã, in his duob. vt in illo multotiens, interponi. Nec vero negat Priscianus & sine litera n, vtrumq; vsurpari, sed & n, ait interponi. Quoniã credo, quibusdã rectius ita tum videbatur. Esse autẽ hoc vitiũ, seræ iam & affectæ Latinitatis, aduerbiũ quoq; illud multotiens testatur, quod arbitror apud idoneos non reperies. Illa vero ætas, & itẽ paulo superior, centiens quoque & milliens, item vicensimus, tricensimus interposita n litera, vsurpabat, quod in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, vt erratum librarii semper inducitur. Iam intellego vt dicam, potius quàm intelligo, vetustis exemplaribus adducor, præsertim, si nec grammaticorum repugnet authoritas, nec analogia. Sic enim intellego videtur, vt pellego. Tum ab interlego formari ait hoc verbum Priscianus, r litera in l, conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusq; idẽ quo loco e, verti ait in i, à lego affert diligo. De hoc autẽ intelligo penitus tacet. Postremo alibi quoq; & intellego, inquit, intellexi: quod antiqui dicebant interlego interlexi. Vides igitur vt interlego apud antiquos fuit, de quo versa r litera, in l, postmodo intellego sit factũ. In adulescentẽ vero tetrasticho etiã lusisti, verba scilicet Græca Latinis

admiscẽs: ne perdidisse operã te credamus, quod homo senex in Græca schola sedere cœperis sub magistro, Catonem puto illũ Censorium æmulatus. Et sunt quidã tui familiares, qui latere cauillum nescio quod in calce dicant istius epigrammatis, quod equidẽ nec agnosco, nec credo. Nam & tu homo prudens non temere ieceris in alterum, quod in te facile reiiciatur. Et me adeo morum non pœnitet, vt si turpicule, aut nequiter quippiam dixeris, pertinere id ad me non credam. Verum vt iocos tuos omittã, si modo ibi iocus est vllus: rogo te, vnde expiscatus adulandi verbum Græco intellectu deducẽs à cauda, nulla penè inter se similitudine, cum transpositis potius literis credatur ab adludendo? Sed adulescentem scribi negas oportere u litera, cum adoleo dicamus. Quæro autem ego nunc abs te, cur nõ inde adoltus potius quàm adultus? videlicet nescis quanta sit harum cognatio inter se literarũ, nec apud Latinos modo, sed & apud Græcos: Aut te illud saltẽ fugit, nouitiam fuisse o literã, qua etiã aliquæ Italiæ ciuitates caruerint, & eius loco u posuerint, vt Thusci nostri, & Vmbri. Quo nomine in vetustis adhuc vrbis monumentis, & sacerdus pro sacerdos, & epistulis, pro epistolis, & nungento pro nongento, multaq; item ad id exemplũ conspiciuntur. Quæ tamen ego non omnino sequor: sed & cur nõ sequar, certa ratio est. At enim adulescens, nõ modo in veteribus

libris

libris cum litera u, *plerunque reperitur ; sed &* *tertiam quoq; à fine producit syllabam, contra originis naturam, quod ille indicat versus :* At leuis ille Deus, cui semper adulescentem. *Sicuti apud Maronẽ* Vpilio, *sicuti forte apud antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamen ego, vt pro aris, & focis pugno. Tantũ admoneo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe itẽ (quod Cicero ait) scientiam mihi reseruo, vsum loquendi populo concedo. Cæterum quod multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectoribus fastidium parias, quæ sunt quæso ista quæ præteris ? An* Carthaginiensis, *quod ego dicere malo, quàm quod vulgo soletis* Carthaginẽsis? *Quid autẽ habetis, præter inueteratum diu errorem, quod hic obiiciatis ? Principio ille ipse Priscianus, quem tu* nobilẽ grammaticum *vocas,* Carthaginiensem *dici regula præcipit. Post hoc illius authoritati p'u: imum videlicet addit Ennianus versus, quem Tullius citat :* Hostẽ qui feriet mihi erit Carthaginiensis. *Si. n.* Carthaginẽsis *legatur, metrũ (sicuti vides) claudicauerit. Postremo libros quoq; proferre possum, quando voles, cõplureis vetustissimos. Possum & epigramma citare, quod in antiquo marmore incisũ Romæ adhuc in Trãstyberina regione spectatur, quæ nostræ obseruationi subscribant. Sed venio iã ad Ferruminatorẽ, quem tu vitas (vt vtar Flacci verbis) cane peius & angui. Quo si vtendum non est, pro-*

pterea, quod literam habeat r geminatam, profecto isto exemplo, mi Scala, nec tu ferrum militi iam, nec agricolæ terram suam relinques, immo nec marram. Nam tot errata illa tua verba (sic enim iocari libet) hoc est, quæ habeãt r literam geminatam, non minus vtiq; in vsu sunt, quàm quæ mollia putas. Ac si audiendus mi Scala sis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum sit, ad Alcibiadis labdacismum confugere. At si proprie vtare, inquis, fortasse non pecces, sed tantum si transferas. Quasi vero aut hoc tralationi repugnet, aut non ferè sæpius apud bonos quoq; authores, verbum hoc de suo in alienum domicilium immigrauerit. Nam quod ais nescire te, quid nomine ferruminis vsurpetur, equidem ignosco. Non enim fortassis euoluere grammaticos nostros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autẽ cur accipias non video, tum profiteor indicaturum quid apud Liuium valeat, modo tu locum ostẽdas, vbi Liuius vtatur. De Hermolao tu quidem prudẽter, quod excusas, inuidiam credo metuẽs. Sed redi, quæso, mecum in memoriam, quàm & tu eum ardenter superioribus diebus accusaueris, & ego constanter defenderim. Nec enim ob aliud infamastis hoc ferruminandi verbum, quàm quod illo est vsus Hermolaus. Nam in meis certe adhuc scriptis non reperitur. Est & aliud quiddam, quod me fateor in epistola tua valde mira-

mirari: qui enim derogas plurimũ ſeculo huic, in quo viuimus, parumque putas eruditum, ſi cum veteribus conferatur: idem tamen ſeculi eiuſdem tantum authoritatibus mecũpugnas. Sed & arrogantes temerariosque iudicas, qui ſua ſcripta publicent, ac propagari formis patiantur: quaſi vero qui recte ſcribant, non eo pacto pluribus etiam proſint. Iſto vtantur conſilio tuo, qui miſeras chartas oblinunt, vt eas videlicet perpetuis tenebris ſepeliant. Me vero nec pudeat emendare ſequentibus ſcriptis, ſi quid in prioribus quandoque deliquerim; quo videlicet (vt quidam inquit) & ſcribendo proficiam, & proficiendo ſcribam. Nec enim minor eo nomine, vel Hippocratis, vel Auguſtini, vel Ciceronis eſt gloria, quod publicata diu à ſe quædam nouis ſubinde editionibus damnauerunt. Sed video me longius prouectum, dum pluribus epiſtolæ tuæ quaſi capitibus reſpõdeo. Dabis veniam (quæ tua eſt humanitas) non loquacitati modo, ſed libertati quoque meæ: quorum alteri occaſionem tua dedit epiſtola, ad alteram me inuitauit exemplum. Videtur autem neſcio quo pacto, decere amicos, vt in ſermonibus, ita etiam in epiſtolis, quædam inter ſe quaſi velitatio, qua ſolitos vti plurimum Socraticos illos, emunctæ naris homines accepimus: vt videlicet in dicendo eruditionem, in audiendo patientiam experirentur. Vale. Florentiæ.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano, S. D. 4.

DIxin tibi edentulũ esse me? Sum ante protestatus, cum sene tibi ætate iam cõfecto, atq; effœto viribus, rem fore, sum verus. Iubeo, receptui canant signa. Non commiserim mi Politiane, vt his conditionibus isto me ludo includam. An ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus miles descendam in puluerẽ, & in campum, ad insulsam ac ridiculam velitationem? Nam cum Hercule congressus, quem tot, tantaq; euicta monstra transferunt in cælum, herbam do iam iam, manusq;, & serues victũ precor. Ne saui triumphi diductus, inter captiuos addere ad pompam potero, atque ad numerum. Nam certe agere potes (iam mihi videtur) non de literis modo nostris, sed & de literis quoque ipsis triumphum. Quod me ita dignum putaueris, cui adeo accurate responderes; quodque tantum scribendo honestaueris, atque extuleris, etiã supra modũ, & si is semper mos fuit tuus, tamẽ hac quoq; noua in me nunc humanitate debere tibi multũ fateor. Admirabilis est profecto ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planè, atq; incredibilis, inusitata, incõparabilisq; facũdia. En habes quid sentiã de scriptis tuis, etiã chirographo cõfirmatũ, si quid maleuoli obloquerentur. Ipse cum his vulgatioribus epistolis, vt feci hactenus, me oblectabo, contentus.

tus hac obscuriore sorte, quãdo præclariora vos nati annis (vt ferunt) melioribus occupauistis. Tu certe, præter cæteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium istud, quo agere tam multa, atq; memoriam, qua omnium ferè rerum reminisci potes, dedit: vt corporis modo prætermittam dotes, quæ nonnihil & ipsæ habere à quibusdam putantur momenti, ad felicitatem & fortunæ commoda: quæ profecto iuuare natiuam virtutem, nisi ipsa sese deserat, vehementer solent. Cæcus sit funditus, qui hæc non viderit. Cæterum sine epistola; nã melius id fieri coràm puto, cum opportune agi res possit, omnibus de rebus, de quib: scribis (est enim quod dici cõtra possit) transigemus. Vale. Florentiæ. M C C C C L X X X X I I I.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. D. 5.

SI tu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola, sensi equidem. Nam penè morsu me fregit, & pepercit illa tamen nonnihil, atq; ita mecum lusit, vt vrsa interdũ cum catello solet. Stultus ego qui non statim veterano, toties coronato cessi vid: licet tyrunculus adhuc, ense leuis nudo, parmaque inglorius alba. Tu tamen magnifice hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quod Hercules abs te vocor, non mihi ob id placeo. Sic enim pigris canibus (vt inquit ille) nomen

erit, Trigris, Pardus, Leo. Vincere autem non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratum Pygmai, quos ille omneis correptos, leonis pelle inuoluit. Cæterum triumphare de literis non est meum. Quādo n. mihi illæ hostes? Gotthorum laus ista, & Hunnorū, non mea est. Sed & occupare præstantiora quî potui quæso? qui quidem te cōcionante forsan adhuc in cunis vagiebam. Postremo si quem tibi honorem habui, mi Scala, merito tuo me fatear habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocum, iam nunc equidem muto factum. Quod vero laudes in me tantas ore pleno congeras, amor in causa. Sed tamē hoc ita interpretor, vnam mihi laudem hanc esse laudum omnium maximam, quod abs te merui laudari etiam falsò. Si quid est quod agere præterea coràm velis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano suo, S. D. 6.

TAnquam qui asperiora prægustauerunt, si deinde inmitiora inciderint, sapere videntur dulcius, ita sum ipse modo isto saccaro tuo, istóque nectare epistolæ recreatus. Atq; vt quod est fatear, nescio quomodo acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referunt. Hoc quod postremo ad me misisti muneris, magis tuum est, scilicet concitaui ego te, vt video pluſculum, & in causa fui ipsemet

mihi

mihi commutati ſtyli. Ego floribus Auſtrum perditus, & liquidis immiſi fontibus apros, *Virgiliano prouerbio. Et oleũ immiſcui liquidæ lixiuiæ noſtrũ. Sed redii in viã; & mihi crede, quæ minus habent concitationis, atq; animorũ, grauiora ſunt: quod tamen forſitan poëtæ negauerint, quorum buccina ſæpe inflatior melius complet aures. Dediſti iam errori veniam, quod te dignum fuit; ſic Heroës quõdã magnanimos factitaſſe accepimus. At tibi quoq; illud apud Maronẽ dicitur:* At tu Romane memẽto, *&c. Noſti carmen. Generoſa profecto mens, quæ vt non commouetur iniuriis, aut acceptarum vel inulta obliuiſcitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non eũ ſenſum habet, vt ego te literarum dicere hoſtem voluerim, quarũ profeſſoribus nihil eſt aut tua domo, aut teipſo hoſpitalius; ſed ſunt illæ loco poſitæ excelſo, atq; aſpero;* & Qui cupit optatã curſu cõtingere metã, Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit. *Te nihil deterruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tuliſti de literis triumphũ; id eſt, eas habuiſti in poteſtate, quæ immortali te admodum gloria decorarent. Neq; Gotthi mihi triumphaſſe de literis, aut omnes illæ Barbaræ gẽtes videri ſolẽt. Quippe quæ eas ne norint quidem, neq; nomen audierint, nedum adierint armis, atq; expugnauerint: nec ſolent illæ quidem machinas vereri præliares, & tormenta, ſtudio, atque officio le-*

miuntur, vt noster de literis apologus fortasse nō vsque quaque insulsus nititur ostendere. Nec quod de occupatis à vobis locis scripsi, penitus absurdum est. Nam & posteriores in euangelio operarii, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certe sunt ista tempora, quis negauerit? nostris temporibus, quantum ad literas saltem pertinet. Voco autem nostra, vagitus illius tui tempora, in quibus & librorū, & praeceptorū ex quibus quasi fonte quodā certo litera hauriuntur, penuria permagna fuit: suo quisque Marte quid possent vires experiebatur, unde multa vitia inhaeserunt mentibus. Ego certe qui illius aetatis imbibi aquulam, vix ad vestrū hunc modum depurare turpidam possum, & ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego vocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M. CCCCXCIII. Florentiae.

ANGEL. POLITIANVS Antonio Vrceo Codro suo, S.D. 7.

COmposui propemodum libellum Graecorum epigrammatôn, quem saepe vt edam, familiares mei me rogant, & pertinere dicunt (ita enim mihi palpantur) nō ad Latinorū modo, sed omnino ad seculi gloriā, si Latinus homo tamdiu iam dormienteis excitē Graecas Musas. Non enim poëma reperitur vllum citra sexcentos annos à Graecis conditum, quod patienter legas. Sunt hodie tamen vnus & alter, qui

non-

nonnihil dicuntur conari, quanquam adhuc non appareat. Vt igitur hos ipsos vel euocem, vel irritem, cogitabam libellum qualemcunque hunc nostrum publicare, modo tu non dissentias. Etenim in ea re tuum consilium, sartum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur ab iis quoque ipsis qui componere putantur, atque ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbabitur, & meliora ipsi fortasse scribent. Itaque rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quædam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: mentior; immo delecta potius. Siquidem illa potissimum quibus cum veteribus Græcis (nisi tamen hoc nimis improbum) certaui. Tu confer tamen, & vtcunque displicuero præreptа crede, quibus poteram placere. Lege vero primum, quod in Apelleam Venerem post tot antiquorum composui. Quam Plinius etiam noster Anadyomenen vocat, & victam Græcis versibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.

Εἰς ἈΦΡΟΔΙ͂ΤΗΝ, τὴν Ἀναδυομένην.

Κύπριν Ἀπελλείας ἔργον χερὸς, ὡς ἴδον, ἔστιν
Δαρὸν θαμβαλέος, τὴν ἀναδυομένην.
Τὰς ἅτε παρθενικῆς, ἅτε καὶ φιλοπαιγ μόνος, αἰδὼς
Τὰν ὄψιν μίγδαν ἔλλαχεν, ἠδὲ γέλως.
Καὶ τοῖ μὲν ῥαθάμιγγας ἁλιβρέκτοιο κομάων
Δεξιτερᾷ θλίβειν, καὶ κελάρυζεν ἀφρός.

Ἦν δ᾽ ἄρα τοῖς νοτίδος τις ἐμοὶ φόβος. αἱ δέ γε λαιαὶ
　Ἔσκεπε τὰν ἥβαν τὰν ἔθ᾽ ὑποβρύχιον.
Καὶ γὰρ ἕως λαγόνων ὕφαλος πέλε. καί τις ἔτι φρίξ.
　Ματρὸς ἀπ᾽ ὠδίνων ὀμφακα μαστὸν ἔχεν.
Εἰ τοίαν ποκ᾽ Ἄρης ἔχε δέσμιος, οὐκ ἀποδῦναι
　Οὐδ᾽ Ἀφαιστείας ἤθελ᾽ ἀλυκτοπέδας. h.e.

In Venerem Anadyomenen, i.e. emergentem.

Venerem Apelleæ opus manus vt vidi, ſteti
　Diu attonitus, Venerem inquam Anadyomenan.
Nunc virginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor
　Ipſam faciem ſortitus eſt, & riſus.
Et manu quidem guttas ſalo perfuſi capitis
　Dextra ſtringebat, & ſtrepitabat ſpuma.
Erat vero vtiq; humoris quidam mihi horror: at ſiniſtra quidem
　Tegebat pubem adhuc demerſam.
Etenim laterum tenus in mari erat, & quidam adhuc horror.
　Matris ex partus doloribus acerbum vber habebat.
Si talem olim Mars habuiſſet vinctus, non exui
　Ne Vulcanias quidem voluiſſet pædicas.

Sed & inarmatam Venerem tandiu post alio. ita luſi.

Εἰς ΑΦΡΟΔΙ´ΤΗΝ ὡπλισμένην.

Εἰς τί σάκος κρατέεις Παφία, λόγχαν δὲ τινάσσεις,
　Καὶ θώρακ᾽ ἐνέδυς, καὶ κόρυν ἀμφίφαλον;

Μέμνα

έμνας ὅτι οὐ σοὶ δέδοται πολεμήϊα ἔργα
Τᾷ τρυφερᾷ, δίεπεις δ᾽ ἱμερόεντα γάμον.
λλ᾽ οὐκ ἐς δᾶελν θωρήσομαι, ὅπλα δ᾽ Ἄρηος
Ἐνδύομ᾽ ὡς καὶ Ἄρης ἐκλελάθοιτο μάχας.
ν γὰρ ἐμοὶ μώνα καὶ τεύχεα καὶ Κύπριν εὑρών,
Οὔποτ᾽ ἐμῶι λεχέων ἔσσετ᾽ ἀπαυλόσυνος.

In Venerem armatam.

.d quid ſcutum tenes Paphia, haſtā vero quatis,
Et loricam induta es, & galeam criſtatam?
Iemento quod non tibi data ſunt bellica opera
Delicatæ: curā vero habes dulcium nuptiarum.
.t non ad pugnam armor, arma autem Martis
Induor, vt Mars obliuiſcatur pugnæ.
.venim me ſola & arma, & Venerem nactus,
Nunquam à meis cubilibus ſecubabit.

n matrem quoq; Lacænam, trito Græcis argu-
nento ad hunc modum:

ΕΙΣ ΛΑΚΑΙΝΑΝ.

Ἐκ προφυγόντα μάχας τὸν ἑὸν παῖδ᾽ ὡς ἐνόησε
Σπαρτιᾶτις μάτηρ, φασγάνῳ ἀντίασεν.
Καὶ κτάνε τὸν δύστανον, ὃν ἔτραφεν, ὃν τέκεν αὐτά.
Ταῦτα δ᾽ ἐκερτόμεεν λοξ᾽ ἐπιδερκομένα.
Εἰ τοῖόν σ᾽ ἐδόκευν, οὐκ ἂν τέκον. ἔρρε Λακαίνας
Ὡς παῖς, οὐκ ἐθέλων ὡς Λακεδαιμόνιος. h.e.

In Lacænam.

Effugientem prælium ſuum filium vt cognouit
Spartana mater, enſe occurrit.
Et interfecit miſerum, quem nutrierat, quem pe-
pererat ipſa.
Huiuſmodi autem conuitiis inſectata eſt toruè
intuens.
Si talē te putaſſem, non peperiſſem. peri Lacænæ
Vt filius, non volens vt Lacedæmonius.

Nec reueritus Iulianum principem sum, cum heroicis versibus de Organo musico meos Elegos, & quidem pauciores opposui: quos & ipso adscribam.

ΕἸΣ ΤῸ ὌΡΓΑΝΟΝ.

Χάλκειον δονάκων ὁρόω στίχον, ἀλλά τις αὐτῷ
 Τεχνᾶται κρύβδην τὸν πολύθρουν κέλαδον?
Οὗτος ὁ τοῖς τροχαλοῖς ἑτερότροπα δακτυλ
 παλμοῖς
 Δινεῦ, τρεμερὰς τ' ἀμφισοβῶν σελίδας:
Ἀλλὰ πολυσπερέων, πόθεν οἱ τόσος ἐσμὸς ἀήτου,
 Οὐκ ἀθρεῖς ἀσκοὺς διχθαδίους ὄπιθεν; h. e.

In organum.

Æreum fistularum conspicio ordinem: sed qui in ipso
 Efficit occulte multisonum strepitum?
Is qui citis vicissim motos digitos motibus
 Versat, tremulasq; vtrinq; agitat tabellas.
Sed dispersorum vnde ipsum tantum agmen flatuum?
 Non vides folles geminos retrorsum?

Extant etiam nobilissima duo epigrammata in puerum super Hebri glacie ludentem, sicuti Latinum quoq; non inuenustius, quod Augusto tribuitur: sed cum Græcis illis ita quidem Græce contendimus.

ΕἸΣ ΠΑΙΔΑ.

Παῖς Ἕβρῳ ἐπέθρωσκε πεπηγότι τυτθὸς ἀθύρων·
 Κρυστάλλου δ' ἐάγη μαρμαρέεν δάπεδον.
Χὼ μὲν ὀλισθαίνων. πέσεν εἰς βυθὸν, ἀλλ' ἀδιαντο
 Κρατὸς ἔκερσε δέρην εἰς ὀστρακόεις παγετός.

Σκῆνος

ῆνος ἄρ ἐνδόμυχον ῥοθίων ταχὺς ἔσπασεν ὁλ-
κοί.
Τῷ πυελὸ δ' ἡ μήτηρ μοῦνον ἔδωκε κάρη.
τε δ' ἐπιστὸν ἄχουσα, τί δύσμορος υἱὸν ἔτεξα:
Ἄρ' ὡς στοιχείοιν βρῶμα γένοιτο δυοῖν.

In Puerum.

er Hebro insiluit concreto paruulus ludens,
Glaciei vero fractum est marmoreum solum.
sic quidē labens cecidit in profundū, ast imma-
defactum
Capitis abscidit collum testacea glacies.
orpus vtique abditum fluctuum præceps traxit
vorago:
Igni autem mater solum dedit caput.
xit vero ingemiscens: quid infelix filiū peperi?
Vtiq; vt elementorum cibus fieret duorum.

oc autem quod sequitur, nō cum Græcis iam, l cum Latino commisimus. Vertimus enim tustum poetæ Pulicis in hermaphroditum, uod vulgus Antonio Panormitano falsò adiu-cat: in quo laborisiossimū fuit reddere totidē ersibus, ac penè verbis, immo vel syllabis ean-m gracilitatem. Latinum Pulicis hoc est.

um mea me genitrix grauida gestaret in aluo.
Quid pareret, fertur consuluisse deos.
as est Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoque neu-
trum,
Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.
ærenti letum, Iuno sic ait, occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aquis, sors rata quæq; fuit.
bor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis
Quem tuleram casu, labor & ipse super.
s hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;
Fœmina, vir, neutrum, flumina, tela, crucem.

Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

Ἔγκυος οὖσα γυνὴ, τέκεος πέρι, Φοῖβον, Ἄρηα,
Ἥρην, τοὺς ἅμα τρεῖς ἐξερέεινε θεούς.
Ἄρσενα Φοῖβος, Ἄρης θήλειαν φάτο, κ' οὐδέτ
ερον σύ
Ἥρη· πάνθ' ὑγιῶς, Ἀνδρόγυνος γὰρ ἔφυ.
Εἰρομένῃ δὲ μόρον, μόρος οἱ ξίφος ἔλλαχεν Ἥρ
Σταυρὸς Ἄρης, Φοῖβος κύματι πάντ' ἀπέ
Δένδρῳ ἐφεισήκει, πέσε δ' οἱ ξίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐ
Ἥλιπεν εἰς ποταμὸν κύμβαχος, ἐκ δὲ ποδ
Ἤρθη ἀπ' ἀκρεμόνων, θάνε γοῦν θῆλύς τε, καὶ ἄρρ
Κ' οὐδέτερον, σταυρῷ, κύμασι, καὶ ξίφει. h.e.

Grauida cùm esset mulier, de fœtu Phoebum Ma
tem,
Iunonem simul très interrogauit deos.
Marem Phœbus, Mars fœminam, & neutrum tu
Iuno: omnia sane: Androgynus enim natus e
Quærenti vero mortem, mors ei ensis dixit Iu
Crux Mars, Phœbus fluctus: omnia contigeri
Arbore insistit, lapsus est aũt ei ensis ipse supe
psam.
Cecidit in fluuiũ supinus: ex vero pedibus
Sublatus est à ramis. Periit igitur fœminaque
mas,
Et neutrum, cruce, fluctibus, & ense.

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaq; ia desinã. Prius tamen illud testabor, me non ia certasse cum tam præclaris ingeniis, quæ diu probauit antiquitas, præsertim in harena ip rum, quod inde mihi victoriam vel sperare vel quærerem; sed quod hoc magis videbar i

cogi

nitturus, quominus in experiundo conseque-
. Tu tamen qualiacunque sint ludicra hæc
a, velim diligenter explores, agniturus & in
eris eiusdem generis, quæ vel iam scripsi,
l adhuc scripturio prorsus eundem gustum.
le.

NTON. CODRVS VRCEVS
Angelo Politiano, S. D. 8.

N magnis Iulii caloribus redditæ fuerũt mi-
hi literæ tuæ Angele doctissime, quibus non
auatus es ad me mittere pauca quædam Græ-
ex multis, quæ composueras epigrammata,
Græcis & Latinis certantia. Ego quibus ver-
is isti tam prompto, ac tam liberali in me ani-
o, gratias agam, non reperio. Dedisti enim mi-
i senescenti, quid comparare, & quid compa-
ando discere possem. Et certe mihi visus es &
atinus vir tersissimus, & Græcus facundissi-
nus. Quod autem scripsisti te cogitasse libellum
psum epigrammatum publicare modo non dis-
entirẽ. Quid est quod fieri, aut dici, aut cogitari
Politiano possit, in quo dissentiat Codrus? E-
quidẽ nõ sum tam socors, nec tam mihi placeo,
ut verbis tuis vel elicitus prodeam, aut tan-
quam cristatus gallus cãtaturus exultem. Ego
ne paucis admodum literis, & mediocri ingenio
dotatus, tibi viro in omni doctrinæ genere peri-
tissimo cõsilium dabo? μὴ γένοιτο. [ne fiat, siue,
absit] Et certe miratus sũ nõ parũ, quæ te ratio

ad hoc ſcribendum exhortata fuerit, niſi fo
te meus erga te ſingularis amor, & vita m
pluſculi anni commouerũt. Quod ſi ita eſt, ſcr
bam libens quod ſentio. ea tamẽ lege, vt ſi qu
inconditũ, aut inſuaue hic tuas aures morda
aceto lotas offenderit, nõ me, ſed teipſum, acc
ſes, qui tacentem, ac penè ſopitum excitauer
Contuli igitur, vt iuſſiſti, epigrammata tua
Græcis: & tantum abeſt vt Græca vitupera
velim, vt illa plurimum cõprobem. Verum
tuis verſiculis neſcio quid plus gratiæ, & dulc
dinis mihi eſſe videtur, quod magis ſentiri qu
monſtrari poteſt. Præterea non eo inficias ve
ſus hexametros ex paucis quidem, ſed longior
bus particulis compoſitos ſuam in tẽpore ſeru
re authoritatem, qualis eſt apud Heſiodum
Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων. [Plei
dibus ab Atlante genitis exorientibus.] E
apud Vergilium: Paſtorum muſam Damon
& Alpheſibœi. Et alii eiuſmodi plures, tam
pud Græcos, quam apud noſtros poëtas. Sed ve
ſiculi ſanè ex pluribus dictionibus cõpacti, ſt
tentibus dactylis elegantiores, rotundiores,
leniter magis currentes, iudicio meo exiſtima
di ſunt, vt Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπ
ὃς μάλα πολλά. [Virum mihi dic Muſa pe
quam exercitatum, qui valde multa.] Et:
quis in hoc artem populo non nouit
mandi, Me legat, & lecto carmine doct
amet. Et hoc præcipue in elegis, ſeu epigrãm

tis a

s apparet. In pẽtametris vero longas dictiones
benter audio, vt Τὴν ἀναδυομένην, & ὡς Λα-
δαιμόνιος. [Anadyomenen vt Lacedemo-
ius.] Habent enim nescio quem Graeciensis
nsuetudinis modum. Postremo quantum de-
ris ac gratiæ versibus præbeant epitheta non
ntum perpetua, sed & noue excogitata, &
gutæ sententiæ, nemo non eruditus intellegit.
 tuis versibus, vt ad te redeam, hæc omnia
ueniuntur. Nam ipsi & partibus multis a-
te cohærentibus, & dactylis frequentibus le-
untur, ac scanduntur, & sentẽtiis fortasse ar-
tioribus, quàm Græci versus concluduntur.
uanti me putas fecisse epithethon illud, ὄμ-
φακα μαστόν [acerbum vber?] Et illam varia-
m similitudinẽ, μόρον μόρος? [Mortẽ mors]
 alia id genus multa, quæ multiplicẽ in se ha-
ent doctrinam, & voluptatẽ. Sed quibus ver-
is laudabo illam sentẽtiam, qua in fine Vene-
s Anadyomenes vsus es, vbi scripsisti: si Mars
gatus talem habuisset Venerem, noluisset
nquam vinculis Vulcaniis dissolui? Angele
i obseruande, non tibi blandior, sed ex animo
quor: in aliis quidẽ non es Græcis inferior, in
oc vero etiam es (vt sentio) superior. Quare
on te tantum hortor vt edas quæ scripsisti, sed
go, & obtestor. Ede ede quam celerrime, vt
 tu gloria, & litterarum studiosi doctrina
ua frui possint. Nam vel euoces, vel irrites ad
ribendum eos quos nosti, vel non, bene audies

omnino, & summopere laudaberis. Sed tecũ in
hoc stadio currentibus licebit (mihi crede) poti
us terga tua, quam pectus videre. Et si nulla a
lia te ad hanc editionem causa moueret, ve
hæc te impellere debet, rumpantur vt ilia, non
dico Codro, qui tuus est, sed illis quos ego san
non video, sed tu fortasse cognoscis tibi esse non
amicos: vt intelligant te, quod iam Latine feci
sti, Græce non minus posse, & indoctis prodesse
& doctos summopere delectare. Et tandem s
nõ vis aliis prodere, prode mihi, qui rerum tua
rũ, vt sum, sic semper ero lector sedulus, ac am
plificator. Sed hæc satis sint in iis præcipue cal
ribus, qui nescio quomodo vobiscũ, certe nobis
cũ grauiter agunt. ἐπεὶ κεφαλὴν, ϗ γούνατα Σε
ειος ἄζει. [quoniã caput & genua Siri9 de
siccat.] *vt scribit Hesiodus. Vale, & memen*
nos Epigrammatôn Græcorum volumen int
grum exspectare, tibi me commendo, & si Pic
princeps noster istic est, me illi seruum suum
se insinuato. Bononiæ, quinto luce Iulii.
CCCCXCIIII.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Modesto Patrensi suo,
S. D.

R*Ogasti me sæpius, vt tibi nomina collig*
veterum iuris conditorum, non qui cite
tur ab aliis, sed quorum sint ipsorum verba
legibus in Iustiniani principis digestis, quas

Pandectas *appellamus. Ego vero quoniam te longius distuli, quàm fortasse singularis amor erga me tuus merebatur, ne sine fœnusculo mora ista fuerit, etiã titulos, numerumq; librorũ tibi perscribã, de quibus quinquaginta Digestorum volumina consarcinantur. Volo enim tibi hoc quoq; apponere quasi cõdimẽtum studiorũ tuorũ. In quibus te multam ponere operã, multumq; proficere, quod mihi sæpe tui præceptores narrant, vnice gaudeo. Nam cum tu nostris laribus à puero fueris innutritus, probauerimq; semper ingenium, mores, animum fidelitatemque tuam, nihil abs te mihi penè seiũctum puto, laudesque tuas perinde amplector, vt meas. Sed vt ad rem redeam, septem omnino & triginta fuere conditores iuris, quorum de verbis Digestorum leges, velut centrones quidam cõsuuntur. Et quorundam ex his mentio est in titulo* De origine iuris, *quem tibi non damus in solutum, propterea quod est in ære tuo. Vetustissimus autem omniũ, sicuti mihi videtur, Q.* Mutius Scæuola est. P.F. Põtifex maximus. *Cuius apud Ciceronem quoq; plurima mentio. Cuius huc accersitur vnus tantum* liber Definitionũ. Gallus deinde Aquilius, *qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quẽ* familiarẽ suũ *Cicero idem in Topicis appellat. Huius tantũ responsis irrigantur Digesta.* Labeonis *vero eodem asciscuntur* libri octo pithanôn, *id est,* credibilium, *seu* verisimilium, &

item posteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem vocat Horatius insanum, de cuius ingenio, natura, studiis, ac doctrina multa scribit Gellius in Atti. noct. Saluii quoq; Iuliani digestorũ nonaginta libri, de ambiguitatibus vnus, ad Minutiũ sex, ad Vrseium quatuor. Floruit hic Adriani tẽporibus, & iudicanti fuit in consilio, magnæ vir authoritatis, auunculus et Didii Iuliani, deinde principis. Aduocantur & Neratii Prisci regularũ quindecim, membranarum septẽ, respõsionũ tres. Hunc sibi putatur Traianus amicorũ consensu successorẽ destinasse, sic vt ei dixerit aliquãdo: Cõmẽdo tibi prouincias, si quid mihi fatale cõtigerit. Eundemq; mox Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius quoq; Mætianus iuriscõsultus est habitus celeber, quo multũ est vsus Hadrianus idẽ. Quiq; docuit M. Antoniũ principẽ, cognomento Philosophum. Veniũt huc igitur illius quoq; libri fideicõmissorum sedecim, publicorum quatuordecim. Sed Mætiani nomen in Marcianũ deprauatur à librariis. Fuit .n. Marcianus ipse quoq; iuris author, à Didio Iuliano principe iussus occidi. Qui libros huc cõtulit Institutorũ sedecim, regularũ quinq;, de appellationib. duos, publicorũ duos. Itẽ singulares, quos Græci monobiblus, his titulis, De delatoribus, hypothecariæ, ad S.C. Turpilianum. Iulius quoque Celsus Hadriano fuit in consilio, qui Digesto-

rum

rum libros vndequadraginta cōpoſuit. Sed & Valens, qui fideicōmiſſorum ſeptem. Marcellus quoq;, qui Digeſtorum ſcripſit vnū & triginta, reſponſorum vnum, ſex ad leges. Item Iabolenus, cuius acciti huc libri ſunt. Ex Caſſio quinq;, epiſtolarum quatuordecim, ad Plautium quinq;. Claruit his temporibus etiā Serpidius Scęuola, cui M. Antoninus philoſophus operam dedit, ac deinde factus imperator, multum illo eſt vſus. Hic & Seuerum docuit illum, qui ſibi pōſt Pertinacem magna virtute imperium parauit. Docuit & Papinianū, de quo mox dicemus. Sed Scæuolæ huius libri deducuntur in Iuſtiniani Pandectas, Digeſtorū quadraginta, quæſtionū viginti, reſpōſorum ſex, regularū quatuor, de quęſtione familię vnus, quæſtionū publice tractatarū vnus. Huius auditor (vt diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert, Quæſtionum trigintaſeptē, reſponſionū vndeuiginti, definitionū duos, de adulteriis, vnū, ędilitiū vnum. Hic habitus omniū eſt acutiſſimus, eūq; vocant hiſtoriæ iuris aſylū, doctrinæ legalis theſaurū, ſic vt ab illo ſtudioſi legū, qui profeciſsēt, appellati Papinianiſtę quādoq; fuerint, amicus & Seuero principi, ſed à condiſcipulatu, neque non affinis per ſecundam vxorem. Succeſſor eidem quoque in adminiſtratione fiſci. Deniq; moriens Seuerus, filios ſuos non alii magis quàm Papiniano commendauit. Erat

autem præfectus urbi Papinianus, ac plus potẽs in aula quàm volebat. Itaq; sæpe deponere nocituram potentiã frustra conatus, tandem ab Antonino Caracalla Seueri filio, militũ gladiis obiectus, & securi percussus est, quod excusare parricidium noluisset. Huius adsessores in præfectura Iulius Paulus, & Domitiꝰ Vlpianus quos quidam ex vestris Græco vocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi verticem legitimæ disciplinæ cum Papiniano tenuerunt. Feruntur & Vlpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinum vero vnus & quinquaginta, ad leges viginti, pro tribunali decem, de officio proconsulis decem, regularum septem, fideicommissorum sex, opinionum sex, de adulteriis quinque, de appellationibus quatuor, de officio consulis tres, Institutorum duo, de censibus sex, Responsorum duo. Tum singulares hi. Regularũ rursus, de sponsalibus, de officio præfecti urbi, de officio præfecti vigilum, de officio curatoris reipublicæ, de officio prætoris tutelaris, de officio quæstoris. Sed quamuis tam multa scripserit Vlpianus, tamen Paulus aliquanto est (vt Græce dicã) polygraphoteros: eius enim numerantur hi libri. Ad edictum octoginta, quæstionum vigintisex, responsorum vigintitres breuium vigintitres, ad Plautium duodeuiginti, ad Sabinum sexdecim, ad leges decem, regularum septem, sententiarum vel factorum sex, sententiarum iterum quinq;, ad Vitelliũ qua-

tuor,

tuor, ad Neratium quatuor, fideicommissorum tres, decretorum tres, de adulteriis tres, manualium tres, institutorum duo, de officio proconsulis duo, ad legem Iuliam, vel vt aliter lego, ad legem Æliam, duo item ad legem Æliam Sentiam tres, de iure fisci duo. Monobibli autẽ, Regularum rursus, regularum tertio, de pœnis paganorum, de pœnis militum, de pœnis omnium legum, de vsuris, de gradibus & affinibus, de iure codicillorum, de excusationibus tutelarum. Ad regulam Catonianam, ad S. C. Orficianũ, ad S.C. Tertyllianũ, ad S.C. Syllanianum, ad S.C. Velleianũ, ad S.C Libonianum, seu Claudianũ. De officio præfecti vigilũ, de officio præfecti vrbi, de officio prætoris tutelaris, de extraordinariis criminibus. Hypothecaria. Ad municipalem, de publicis iudiciis, de inofficioso testamento, de septemuiralibus iudiciis, de iure singulari, de secundis tabulis. Ad orationem diui Seueri, ad orationem diui Marci, ad legem Velleam, ad legem Cinciã, ad legem Falcidiam. De tacito fideicommisso, de portionibus quæ liberis damnatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulteriis, de instructo & instrumẽto, de appellationibus, de iure libellorum, de testamẽtis, de iure patronatus, de iure patronatus quod ex lege Iulia & Papia venit, de actionibus, de concurrentib. actionibus, de intercessionibus fœminarum, de donationibus inter virum & vxorem, de legibus, de legitimis hæ-

reditatibus, de libertatibus dandis, de senatusconsultis. Fuere autem Paulus & Vlpianus præfecti ambo. Sed quidam factos ab Alexandro dicunt, quidam vero ab Heliogabalo, qui tamen Vlpianum remouit vt virum bonum. Cæterum Alexander vtrumque magno in honore habuit, maxime autem Vlpianum, qui cōsiliarius ei quoq; fuit, & scrinii magister. Nec vnquam ad eum solus admissus quisquā est, nisi præfectus atq; Vlpianus. Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Vlpianus rogari iubebatur. Sabinus autem ille, ad quem libros Vlpianus scripsit, puto etiā ad quem Paulus & Pomponius, vir fuit insignis & consularis, ab Heliogabalo iussus occidi, cuius filius etiā Fabi⁹ Sabinus Alexandro fuit gratissimus, & Cato sui temporis dictus est. Nescio autem an hic filius idem sit Sabinus, qui cōsularis ac præfectus vrbi per tumultum fusti percussus in populo, & occisus, atq; in publico derelictus fuerit. De illo quoq; ambigitur vter ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit vero iuris ciuilis tres, ex Proculi singularem, sed & epistolarum libros octo. Pomponii quoq; collati sunt eodem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionū vndequadraginta, ad Sabinum quinq; & triginta, epistolarum viginti, variarum lectionum quindecim, ad Plautium septem, fideicōmissorum quinq;, senatusconsultorum quinq;, regularū vnus, enchiridii duo. Caium vero citat & Boethius in

Cice-

Ciceronis Topicon commentariis. Huius huc adhibiti sunt ad edictum prouinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui soli tum reperti fuerũt. Aureorum septem, Dodecadelti, hoc est duodecim Tabularum sex, Institutionum tres, de manumissionibus tres, fideicommissorum duo, de casibus vnus, regularum vnus, dotaliciorum vnus, hypothecariæ vnus. Sumpserũt haustus, qui Tribunianum iuuerunt, ex Venulei quoq; stipulationum libris vndeuiginti, Actionum decem, de officio proconsulis quatuor, de pœnis paganorum vno, publicorum tribus, de interdictis sex. Itẽ ex Mauriciani ad leges sex, ex Terentii Clementis ad leges viginti, ex Africani quęstionum nouẽ, ex Florentini institutorũ duodecim, ex Tertylliani de castrensi peculio vno, ex Iusti constitutionum viginti, ex Triphoniani disputationũ libris vno & viginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorũ monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, quæstionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modestini responsorum vndeuiginti, Pandectæ duodecim, regularũ decem, differentiarũ nouẽe, xcusationũ sex, de pœnis quatuor. Item ex eiusdẽ Monobiblis, de præscriptionibus, de inofficioso testamento, de manumissionibus, de legatis & fideicõmissis, de testamentis, de eurematicis, de enucleatis casib. de differentia dotis, de ritu nuptia-

rum. Ex Tarruntii Paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorũ duobus, de officio præsidis duobus; Icoston, seu verius Icaston duobus, de appellationibus duobus. Ex Arcadii de testibus vno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi, siue Publii Furii Anthiani patris edicti quinq; libris, ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomatum sex libris. Hæc est deniq; tam iuris conditorum, qui symbolam dederunt, quàm librorum quoq; & titulorũ, quibus vestræ Pandectæ se debent, exactior nomenclatura. Nam cæteri non intexuntur, sed tantum citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamen adnumerantur. Tituli præterea nonnulli sicuti de Excusationibus, penè integri Græcè sunt editi, quos indoctus aliquis (vt apparet) in Latinum transtulit. Sed & hæc (vt opinor) & alia pleraque nostras aliquando vigilias desiderant, quas vtiq; nos (modo vita suppetat, ac modo paululum quid otii contingat) nimium quàm libenter tribuemus, sed prius tamẽ philosophiæ satisfaciendum, cui nunc totos (vt scis) penitusque nos tradidimus. Erit opus omnino Bartholomæi Socini Senensis doctoris excellentis, immo vero planè singularis, opera nobis & cõsilio. Quem equidem Papinianum alterum videor audacter posse appellare seculo nostro. Vale.

ANGE-

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER VI.

ANGEL. POLITIANVS PHIlippo Beroaldo suo, S. D. 1.

CErtiorem me per literas iamdiu multi fecerũt, venisse istuc ad vos quendam, qui nostras adnotationes vẽditet in Statii syluulas, easque se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas me prælegente, studiosi exceperunt, sed quas ego adolescens viuente adhuc Domitio, marginibus domestici codicis adscripseram: videlicet offensus iam tum, quod multa ille parum perspecte prodidisset, quæ ferè omnes tamẽ quasi cælitus demissa mirabãtur. Quare visum est adnotationes istas, qualescunq; sint, his ad te literis, quasi quibusdam characteribus insignire, ne vel aliena fortè mihi tribuantur, vel propria subripiantur. Scribere autẽ ad te potissimum libuit, vt maior in teste foret authoritas; præsertim quoniam vulgari ista primum Bononiæ cœpta sunt qua tu in ciuitate iure diu principẽ locum tenes inter nostri ordinis professores. Ergo in epistola prima negamus à Vergilio Culicis pastoris de-

fleri mortem, quod Domitius credidit. Nec probamus quod ille de hymnis Homericis dubitauit. In equo maximo, Dacum attonitum, & iturum castris Catonem, secus atq; idem accipimus. Pelleasq; ceras, *legimus, non* Appelleas, *quas & Lysippo tribuimus. Noctem designari dicimus per tempus, quo superis terrena placet. Nec mitis apud nos* Tonans, *immo* Taras, *quo Neptuni statua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (vt omittam Graecos) etiam Plinius meminit.* Lætus *quoq;* huic dono, *non* lætius, *ipsi legimus.*

At in Violantilla, *vocalis vmbra ritũ spectare illum nobis nuptiarum videtur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & quæ dulcis imago prosiluit, ad speculum potius pertinet. Nec illud,* Tam Thybridis, *sed magis,* iã Thybridis arces *admittimus. Vt &* falsus huic pinnas, *non autẽ* falsas. *Nam Minoa corona, quæ sit alia quàm Ariadnes? Tũ nec apud Statium Chiron (quanquã hoc tamen alicubi legitur) pater Thetidis est accipiendus. In Thyburtina quoq; villa, pulchre de Leone dictum illud aspexit, quod torua beluæ frons, torui oculi, nec talis hyems tectis, Epiphonema. Nec vbi de Chalcidos* fluctibus *mentio fit, res mirandæ in comparationẽ, sed fretorum angustiæ vocantur. Reprehendimus & illud vt admodũ frigidũ, quod de amne ridente, deq; nymphis existimat anhelantibus: nec probamus Aniene in fonte, sed Anien*

nien & fonte. Prodq; Tiburno Tiberinum recipimus; explosis locorũ geniis. Tum quod ille sibi algentia vindicat, ipsi publicum diu probamus. Cõquerimur & quod apud eundẽ, pro Lucrinis domibus, Laciniæ sint, nullo idoneo sensu, contra exemplarium fidem, reclamantibus & syllabis duabus, sed nec maiorem lyram trahi per vim patimur ad Vergilium. Dissentimus & in Gallici soteriis, vt in illo licet: Enthea vatis. Item in illo: Hinc alti gaudens. Nec vero Galiciȩ syllabam reformidamus, Phœbum tamen affirmamus loqui, non Æsculapium. Sed in Ethrusci balneo, primum illud ita legimus: Tu quoq; muta feræ volucer Tegeæe sonoræ, quo Mercurius, testudoq; mõstratur. Nec auertite, pro exuite, sed aduertite volumus: & quod ibidẽ maxime deprauatũ, nos ita corrigimus: Vix locus Eurotæ viridis cũ regula longo, Sinada distinctũ variat. Huc illud et pertinat, nõ lumina cessant, quo excitari oculos colorũ varietatib ostẽditur. Nec pro vasis labra, sed pro summis accipimus, aut vasorũ partibus, aut fistularũ. In calẽdis Decẽbribus, latere palmã putamus, præ magnitudine ipsa dactylorũ. Deridemus & Hamũ, & Spassionẽ, quæ tamen & Merula refellit. In glaucia, lectionem plurib. locis improbam⁹, vt: atq; ipsos reuocabat ad oscula postes, & turba catastæ. Sed & illud, at legisse iuuat. Deniq; parabolen quoq; succisi papaueris, nõ à Verg. tãtũ, sed ab Home-

ro vsq; repetimus. In Polii villa, miramur planè tantum de prætoriis esse silētium. Sed & per Epexegesin legimus illud : Aspicit & Phæbi tenerum iubar. *In arbore Attedii, credimus, est Cacozelon, vt æstuare ad fulmen redigatur. In Psitacho querulæ iā sponte fores vidētur, quoniam quidem querulæ antea quoq; sed non sponte, quia brutorum voces etiam interdū querelæ dicatur. Nec vero agnoscimus illam de Blesci pueri obitu cōsolationem. Sed & in Leone mansueto, nouū pudorem, non vt Domitius interpretamur, immo autē nec omnino fleuisse Cæsarem suspicamur. In Lucani genethliaco, duos ita versiculos corruptos integramus : Et si qua patet, aut diem recepit, sertis mollibus expleatur vmbra. Nec aliam præter Argo ariolamur puppem temerariam Mineruæ. De Nerone quoq; de Orpheo, de vrbis incēdio, de Pollæ laudibus diuersa sentimus ab ipso. Nec penetrasti legimus in epistola ad Polliū, sed penetrali. Porrò in Hercule Surrentino falsò ludi Actiaci pro pro Pythiis accipiūtur. Falsò item illud de Parthenope ridēte,* Parua suæ simulacra coronę. *Verbum quoq;* degenerauit, *in suum locum restituimus, in quem scil. illud subierat*, dedignatur. *Etenim in Propemptico, pro Thebaide posuit Domitius* Achilleida. *Sed & in Ethrusci lachrymis male illud,* Æternasq; vltro sacrauimus vmbras. *Et item illud,* Præcipuos sed .n. merito surrexit in arcus. *In Earini coma,*

Puer

uer Sangarius nobis, haud dubie Ganymedes
t. Nec concussum vulnere torpens, ipsi
gimus; immo corpus, sicuti crinis apud nos,
ui est apud illum vertex. In Ecloga ad vxo-
m, leuicula mutatio hæc. Etenim tua pro il-
est mens tua; totum penè poetæ confundit
tellectum. Non approbo Lechias, neq; enim
llabæ ferunt, in via Domitiana, nec item cœ-
um populeum. Versiculum quoque illum,
d grates ago strictus atque tanti est. Sic
uidem in exemplaribus inuenio. Sed gra-
s ago; seruitusque tanti est. Damno &
tras, in lyrico ad Septimium. Nec qui Liby-
n doceant, sed qui deceant, defendo. In E-
strapezio, nos hoc spatiū, quod ille, an spa-
o. Nos, infra stet mensura pedem, quod
e, pedum. Nam illud, Aut eleæ lucis, ipso
fellitur syllabarum vitio. Sed & Torani a-
mnum confinxit ipse sibi, pro Timaui. Re-
sat & in Saturnalibus ad Grippum, Cereos
entes, hendecasyllabi ratio. Versiculus quo-
e ille, sic domi nostræ, Nil mutas, sed idem
ibi rependis. Iam genetrix Sipileia, in A-
scantio, non Domitii fuit emendatio, sed pu-
ca omnium diu lectio. Quod tamen attulit
e, Iam laceras, & quæ sequuntur: quodque
eropen vocauit eam, quæ sit Ærope, pro-
ium fuit ipsius. Sicuti humeri iubati, pro
rtibus, non quod verius, pro puerilibus. Il-
d quoq; sic ipse restituo: Quod cupis ipse
beri, Da Capitolinis, & cætera. In protre-

ptico ad Crispinū, Respuo Nemeam, respuo
Nubigenas illos cōmenticios clypeos, cum ty-
ronib. & quo loco tributa ibi sunt, ego Thora-
ca repono. Multa in epicedio quoq; patris, ali-
ter apud nos, vt vatem, & nil dulcè sonātem
vt Phrygius silex, qui mihi Niobam significat
non Hecubam, vt quod mensis vocabulū puta
ipse, nos participium. Legit ibidē, qualis & il-
le dies: at ego, quàm tuus ille dies. Nec vm-
bram Phylaccida, Protesilaum, sed Alcestin
credere malo. Certe in carmine ad somnum, n
ab Æthonte, sed ab Oeta deduco Oeteos. Mult
in Epicedio quoq; pueri, vel notaui, vel emēda
ui. Puta illud, Quis error? quē luimus tāti
mœroribus, ecce lacertis. Et illud, Nimiru
cum vestra domus. & quæ multa parum co
hærenter intercisa supplet, & ipsum simii vo
cabulū. quod ibi nusquā. Præterea, nitātes, ni
hili vocem. Sed nec à Iuuenale Statiū taxar
quasi circulatorē crediderim. Ferè autē sūt hæ
ctenus quæ notauimus adulescētes, in libri no
stri margine, quibus iste nos homo nimium fa
miliaris circumduxit. Sed his tamen (vt arbi
tror) longe sunt & plura, & meliora, quæ qua
todecimo ferè abhinc anno nobis easdem publi
ce syluulas enarrantibus excepta sunt. In qu
se diu iam casu incidisse, vir admodum liter
tus Tydeus Acciarinus, quo Consentiæ temp
re profitebatur, eleganti nobis epistola signi
cauit. Nactus autem fuerat, vt mihi post
renu

enunciatũ est, quæ Franciscus Puccius Floren-inus collegisset, auditor ille quidẽ noster olim, lein vero in eadem schola etiam professor, qui Neapoli nunc agitat, magna cum laude, doctus vtraq; lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue u prosam condere, siue carmen iubeas. Itaque nihil institor iste vester, aut magnum circũfert, aut nouũ Sed vides, vt notaui locos, non expli-aui. Sanè quoniam commentarios non facie-ram, sed epistolam, quæ meo quasi pecori notas nureret: mox (vt spero) Commentarios quo-que in easdem Syluas publicaturus breuissimos llos quidem, sed tamen prorsus (vt Plautinum verbum penè amissum reuocetur) amussita-os. *Tu interim (quæ tua erga me beneuolen-ia est) vbi res tulerit, imponas (quæso) plagia-iis pudorem. Vale. Florentiæ, calen. April.* MCCCCLXXXXIIII.

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano suo, S. D. 2.

V*Idi mi Politiane in studiis nostris politissi-me, quantite, & quidem meritissimo fa-ium. Quicquid ex officina istac tua luculenta lepromitur, id omne probũm, excoctum, ac e-naculatũ esse habeo persuasissimũ. Immo (quæ ua est in literis curiositas, & excellẽtia (si quid ibi adhuc adulescenti parũ elimatũ per incu-iã elapsum foret, id tamẽ apud me, & reliquos ui bene sentiunt, fieret perfectissimum, vel b idipsum, quod à Politiano proueniret. Tãta*

enim tua iampridem claritudo, & æstimatio, vt possis vel obsoletis nitorem dare, fastiditis gratiam, nouis authoritatem. Et vt semel finiam, hæc apud me tuorum [illegible]orum reuerẽtia est, hũc tibi honorem deferre soleo, quem diuus Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese retulisse; vt te nuspiam errori cõfinem esse credere ausim. Non ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt Scholastici sexcẽti, testis est pulpitum illud, ex quo cottidie profitemur, me itentidem esse præconem, & buccinatorem tuæ singularis eruditionis. Quid multa? publice, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, vbiq; locorum, vbique gentium, vbiq; temporum Politianu à Beroaldo extollitur, celebraturque meritissimo præconio. Tibi me virtus tua fecit amicũ. Perlegi libenter, quæ ad me peramanter & officiose scripsisti. Perlegi libentius, quæ in Meru lam eloquenter, & cordate exarasti. Qui insta Zoili iam sibi cognomentum Homeromastici adoptauerat; qui in cunctos seculi nostri litera tos, non dentes, cum edentulus foret, acuebat sed linguam vibrabat virulentam; qui pati æ quo animo non poterat virtutem in iuuenibu sobolescentem. Qui ad maledicendum faberri me formatus ingemiscebat, immo (vt veriu loquar) disrumpebatur orientem solem à pleri que omnibus iampridem adorari quàm occi dentem. Mors hominis declarauit, quàm gra

tu

us foret omnibus. Videtur enim Merula ex ...udio esse procreatus. Ita cuncti mortales ex ...lius obitu gaudent. Quod ad me attinet, vel...m viueret, vellem peperisset criminosissima ...dnotamenta, quæ in me fertur diu parturis..., vt ita inter veteranum & tyronem pugna ...oret conspicabilis. Forsan forsan didicisset se ...ornutam bestiam irritasse, & momordisse re...morsurum, & quod nostro sequitur de vulnere ...nguis. Namque nobis neq; machæra hebes ...t, neque stylus retusus. Quod si mortui in nos ...ripta publicabuntur, cogemur aduersus mor...uum suscipere certamen, & vicem talionis ...nplodere: Quanquam non me fugit, quàm ...rum plausibilis futura sit ista contentio, & ...uod cum mortuis non nisi laruæ luctantur. ...ratias tibi vberes ago, & habeo pro honorifi...a illa nominis mei mentione, quam amanter ...imis inseruisti epistolæ in Merulam graphice, ...uculenterq; conscriptæ. Quæ enim mihi vbe...ior laus & verior cõtingere potest, quàm lau...ari à laudatissimo nostri temporis, eruditissi...moq;? Quod scribis nescio quem, perinde ac fu...itiuum istinc huc migrasse, tuasq; vel potius ...ub nomine tuo, adnotationes in syluulas Sta...i venditare: quis hic sit haud equidem noui, ...eq; quispiã est hac nota notabilis: nemo pror...us apud nos visitur, qui aliquid inuulget, aut ...omini tuo obscurum, aut eruditioni deroga...urum. Adnotatiunculæ autem illæ tuæ bre-

nes, & concisæ, quas ad me dedisti, quibus sub
notantur magis quàm explicentur loca recon
ditiora, syluularum aduersus Domitii inter
pretamenta effecerunt, vt syluulas veluti in
transcursu relegerem. Iamq; & ipse in sententi
tuam, non tam pedib. eo, quàm assensu litera
rio. Nihil potest esse verius, nihil pensitatius.
Vale decus literarum, et mē (quod facis) am
mutuiter. Si rarenter ad te scribo, causa est a
ceruus occupationum, quibus iugiter distineo
Verum, vt inquit ille, & non officiosus am
Iterum salue. Vale. Ex Bonon. Pridie Idus A
pril. MCCCCLXXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS Philippo Beroaldo suo, S.D. 3

A Deo testibus non indiget amor erga m
tuus, & studiorum similitudine concilia
tus, & multis roboratus officiis, vt qui Bonon
Florentiam veniunt, statim quasi solennite
quo mihi se magis approbent, in tua cohorte
numerent. Vellem tamen vt laudare me ta
vere posses, quàm plene soles; quanquam hoc
psum laudari abs te, laus est (vt mihi quide
videtur) non ampla modo, sed & vera. Læt
autē placuisse tibi, quæ ad Merulā scripserim
qui vtinā nobis ereptus tam subito non fuisse
exegissemus ad obrusam quicquid ille vnqua
literis mandauerat. Ac puto (quod cum mod
stia dictum sit) perierat Merula, nisi periisset.

Iunc cineres & ossa persequi non libet, ne si li-
eat quidem. Nec est quod vlla expectemus illi-
us scripta quasi posthuma. Coruos delusit
ianteis. Nam nec Centuriæ vsquã, nec Plau-
inæ quæstiones cõparent. Ita lepidus homo po-
eris imposuit. Dignus omnino tamen, quem
rofessores non cõtemneremus, nisi professores i-
se omneis contempsisset. Quod porrò ad notas
ttinet, quas nobis necessitas quædam penè re-
entantibus extorsit, satis mecũ præclare age-
ur, si pueritiam sapere, non etiam puerilita-
em videbuntur. Vale. Florentiæ. IX. calendas
Maias. MCCCCLXXXXIIII.

FRANCISCVS PVCCIVS
Angelo Politiano suo, S. D. 4.

ME vero ipsum recens ista Miscellaneorum editio, vt delectauit sanè plurimum ob eximiam laudem, atq; adeo immortalitatem, quam tibi pulcherrimo hoc opere partam candide sum pro amicitia nostra gratulatus. Sic certe in eo commouit, atq; pupugit non parum, quod arcana illa, & vere dixerim mysteria literarum, quæ diu nos ac singulatim ab oris tui oraculo exceperamus, vt his quasi pro iure nostro placere nobis, & gloriari possemus, per-uulgatis nunc his libris, non magis nostra, id est sectatorũ tuorum, quàm populi, atque adeo Scholasticorũ omnium erunt. Et de Aristotele quidem præceptore suo conquestum esse per epi-

ſtolam Alexãdrum regem Gellius ſcribit, qu is ſcriptis, ac publicatis philoſophiæ ſecretior operibus, priuatum illum diſciplinæ profect auditoribus ſuis inuidiſſe videretur. Et ita men legendos dedit libros illos Ariſtoteles, vt his tantum intelligi poſſent, qui eum prælegē tem audiuiſſent. Reſcribens enim regi affirm τοὺς λόγους καὶ δεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους [libros & editos & non editos] *vt iam noſ multo æquior expoſtulatio videri debeat, qu Miſcellanea tua ſic dilucide ac diſtincte co ſcripta ſunt, vt hos libros qui legunt, os aut ris, & vt aiunt,* ζῶσαν φωνὴν [viuam voce *non multum, aut certe nihil deſiderent. H tu igitur theſauros, has margaritas, non por quidem, vt dicitur, ſed populo; aut quod ſit iam indignius, grammaticorum ferulæ ex ſuiſti. Nam per Deos immortales, quid ego p mum in hoc opere admirer? reconditiſſimo locos, & quaſi ſanctius illud ærarium lite rum, vnde nihil communi percuſſum mone nihil publici iuris effertur? An doctrinar varietatem, & illius* ἐγκυκλοπαιδείας [cycli doctrinæ] *verſicolorem, & vndequaque f gentiſſimam veſtem? An vero teſtium quos tas, & authorum dignitatem, ſimul ac num rum? quorum ſane plerosque hi quoque qu bi docti videntur, ne de nomine quidem notos ante habebant. Nam de ornatu illo lepôre nitidiſſimæ orationis quid dicam? q*

va

rio quodā, & propè vermiculato intertextu
ciuiens, omnesq; verborum flosculos captās,
dorem tamen vbique Latinitatis, & quasi
dicitiā præfert, vt illa ipsa purpura, & mu-
bri mundo quàm honestissimo indefessum
torem vno propè decursu, à præfatione ad ex-
mam illam coroniden traducat. Habemus
manus quotidie ego & Vgolinus tuus hunc
rū legimus, decantamus, ediscimus, ac nul-
iam pagella est quam nō decies reuolueri-
us; nec tamen adhuc caput vllum sic attente
t diligenter perlegere potuimus, quin resu-
entibus illud idem in manus arridere magis
bis, atq; & vt Aphrica illa afferre noui sub-
de aliquid videatur. Ac cum illo recogno-
ere iuuat, quæ pridem, cum istic eramus, te
ælegente didicimus; tum vero pleraque alia
e liberalitate tua addita, quasi auctarium
uoddam auida, ac pendēti aure combibimus;
t iam scilicet partitam cum aliis auditionis
ostræ mercedem hoc ipso corollario non inuiti
pendamus. Iam vero quanquam quicquid
si sumus, si quid sanè sumus, id totum tuo be-
eficio sumus: quantum tamen ingenio meo
pplaudere, & gratulari me putas, vbi aliquid
e penu tuo proferre videmus, quod nos quoq;
psi in re nostra nostro quæsitum Marte habere-
mus. Etenim licèt sanè perspiciam quantum
nter aquilam ac noctuam intersit, tamen ve-
ire in idem, & cōsentire rationes nostras cum

tuis, id vero ipsum placere, me meipsum mi-
videri nunc demum aliquid facit. Omitto
alia quædam, fraterculus ille gigãtis apud Iu-
uenalem, & terræ filius apud M. Tulliũ, quã
erudite abs te, & apposite enarratus est. In eũ-
dem vero sensum expositum esse à nobis abhi-
fermè biennio in publico, frequentique audito-
rio lectissimus iuuenis, & vtriusque nostrû
amicissimus Nicolaus Valorius, qui tum fo-
aderat, nouit. Aminiatula quoq; cera in epist-
lis Ciceronis non admodum diuersa nostra le-
ctio fuit, qui nullum quidem emendatiore
codicem nacti (est enim bonorum librorum
iis locis mira penuria) sed tantum coniectu-
permoti, minio; ac cera tua ponendum puta-
ramus. Sed & illud Iuuenalis cacoethes a-
pellari existimem iudicii tui causa exploran-
quod mihi quidem pro Delphico oraculo
non reticuero. Nam cum legerim apud C-
nelium Celsum cacoethes speciem quandã c-
cinomatis esse, eam quidem molestissimam a-
modum & diuturniorem, inde per metap-
ram quandam à Satyro assiduam incessent-
vomicam scribendorum carminum, hoc sig-
ri nomine crediderim. Idque cum adiecta i-
sanabile, & ægro in corde, & verbum ips-
senescit, quod apte cadit in vlcus rediuiu-
Tum vero etiã tria illa Augusti carcinom-
ta simili propè ratione sic dicta, quasi digito in-
dicare videntur. Huic tamen sententiæ n-
quin-

uamuis(vt mihi quidem videtur) vndequaq;
n hunc locum quadranti, non prius calculum
lbum adiecero, quàm cum abs te quoque do-
issimo, atq; incomparabili viro comprobatum
i accepero. Nec verò illud veremur, ne forte
ne existimes ex iis rebus velle tecum conferri.
ræfati enim iam sumus intelligere nos quan-
um distet ab Aiace Thersites, & simul noui
acilitatem tuam, qui in laudis tuæ participa-
um, cum omnes bonos, tum præsertim tui stu-
iosos, & amatores non grauate admittis. Sed
edeo ad Miscellanea. In qua, me Hercule Pro-
ertianum illud iam decantare possimus: Ce-
ite Romani scriptores, cedite Graii. Ete-
im si quid mihi de literis iudicii est, non iuni-
res modo omnes longo post te interuallo reli-
uisti, sed veterum etiam scriptorum laudem
n hoc quidem genere haud dubiè adæquasti.
Nam de copiæ quidem cornu, quod nonnulli in
e inuidi acuebant, sentiant alii quid velint,
nihi certè totum inane, ac vile, nec redimitum
loribus, sed paleis occultatum videtur. Sunt
nim meræ nugæ, & planè (vt ipse scripsisti)
rassior inter vos, quàm inter Pyrrhamum &
Thisben paries extat. Atq; vt intelligas quàm
stius operis æternitatem exploratissimam ha-
beam, haud parum inuidere me fateor Mi-
helotio, Vgolino, aliisque compluribus æqua-
ibus, & familiaribus nostris, quod tam exi-
nia in hoc libro præfatione citati cognoscen-

tur à posteris, fientq; pariter tecum æterni, & i
lustres. Quod si id ante mihi venisset in men
tem, vel gratia, vel precibus, aut pretio etiam
atq; omni ambitus genere contedissem, ut n
quoq; honestissimæ isti centuriæ adscriberem
& quoniam alios te subinde libros subcentur
aturum esse polliceris, iam nunc honorem ist
quacunque tecum mercede pacificor. De me
autem erga te singulari studio & amore, &
de eo te non dubitare certo scio, tamen quia it
locus exposcere videbatur, scripsissem in pr
sentia aliquid, ni veritus essem ne tam longa a
verbosa epistola stomachum iam tibi, & prop
nauseam fecerit. Cum præsertim nihilo breuio
rem elegiam quasi coronidem quandam adie
cerim, quam iis Dominici natalis feriis per oti
um lusimus, admoniti patriæ domestici laris
cuius iam non minus quàm Homericus ille V
lysses ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι: [cu
pio & fumum exilientem nosse] & simul
una opera veteribus amicis, & tibi præcipu
duci & præceptori meo pristinam obseruãtiam
& amorem testarer. Eam tu cum vacabit, di
ligentius pelleges. Et si videbitur istorum ho
minum nasum non reformidare, ostendes tum
omnibus, tum etiam si qua opportunitas affue
rit, Laurentio Medici, viro primario, & de me
& de omni ciuitate nostra bene meritissim
Vale. Neapol. pridie calend. Ianuar.

ANGE

ANGELVS POLITIANVS Franciſco Puccio ſuo, S. D. 5.

INcredibili me voluptate tuæ literæ affecerũt. Nõ tam crede quod noſtra Miſcellanea laudant (quanquam id etiam) quàm quod apud me, qui tibi olim præceptor obtigerim, ſingularem quandã vel eruditionẽ, vel eloquentiam tuã profitentur. Vt enim agricola vehementer exultat, vbi generoſus fœtus ex arbore ipſa legit, quam ſuis quondam manibus conſeuerat, ac diu multa cura produxerat; ita nos magnopere delectatos illa epiſtola tua ſcias, quæ mirificos iſtius ingenii noſtra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram quidem ſæpe antea quoque, nec ſine ingenti meo quidẽ gaudio, te Neapoli docere iuuentutẽ magna celebritate, magna gloria. Sed hæc tua nunc tamen epiſtola planè declarauit, non abeſſe à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudicium illud antiquũ ſtudiorum; quæ ſibi olim ſedem apud ipſos propriam, quaſiq; certum domicilium delegiſſent. Eſt enim ſtylus eius epiſtolæ cum (quod ego in primis exigere ſoleo) Latinus & caſtus, tum vero elegantem quandam præ ſe indolem ferens, elaboratus, inlaboratoq; ſimilis: hoc eſt, ita latenter, ita diſſimulanter cultus, vt in eo ſe forma, non cultus oſtentet. Facilis idem, profluens, numeroſus, non anxie, non moleſte diligẽs, magisque ſimilis neglegenti, ſed ita tamen vt plus

eo quoque pacto Veneris habeat, qualis Apelleis est color in tabulis. Quid igitur mirum, si meum quoq; sicuti Latonæ tacitum pertentāt gaudia pectus? cum tales prodiisse discipulos è nostris vmbraculis video, quales ego fortasse iam nec magistros asperner. Non enim propterea quod tibi ego tunc magister, ideo nunc quoque te doctior. Nam & qui me docuerunt, ipsi deinde aliquoties in nostra schola cum cæteris discentibus desederunt. Vices ita rerum sunt, & quidem pulcherrimè: nec mihi certe quicquā gratius quàm discipulos emittere me quoque ipso doctiores, præsertim si grati, si memores, si non in præceptorem quoque ipsum, sicut in parentem equulei recalcitrent. Sed & de versiculis, mi Pucci, tuis quid dicam? quàm noua ibi multa, quàm immo antiqua, quod filū, qui color, qui cultus, quæ illecebræ, quæ mollitia, quæ quasi teneritudo, quàm ibi multas figuras, quàm multa lineamenta Græci Callimachi, nescio equidem an data opera; sed expressisti. Nam quod in iis me quoque laudas, & triplici eloquio succingis, ac ne liuori quidē iu esse in nos vllū dicis, siue ita tu credas, siue tā quam poeta fingas, omnino tamen ago gratias quoniam hoc ipsum contigisse mihi vt à docti homine, quamuis falso lauder, ingens profecti laus est, atque ob id vera. Sed illud opinor, t quidem iocans, quod quasi magnam quandam expostulas iniuriam, quia quæ prius in schol docu

docui, nūc & in Miscellaneis peruulgaui. Quid autem hoc tua? Nunquid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam præscribere cæteris potes? Quin imitare tu quoque leonum catulos: quibus cum satis dentes, vnguesque creuerunt, aspernati matris vbera, prædam sibiipsi procul in syluis captant. Sed versari cum Baccio Vgolino te dicis, eique librum nostrum voluptati fuisse. Cum Baccio tu igitur meo versaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & seria? pene dixi (quod ne fas) inuideo. Sed quis non tibi eius hominis inuideat consuetudinem, quo nemo blandior, humanior, suauior? Deierem equidem nihil me illo vidisse amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaq; consecutus mihi, quod nemo ferè vnquā videtur, vt sit omnibus charus, omnibus iucundus. Amatur à principibus, sed sine aulicorum obtrectatione. Celebratur à doctis, sed sine æmulorum offensione. Cum cæteris ita viuit, vt omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen discrimina nō confundat. Quanta autem illi prudentia? quanta fides, quanta rebus maximis administrandis animi altitudo, quæ vis, quæ facūdia, quæ acrimonia? quātum deinde amoris, officii, sedulitatis, diligentiæ, quæ porrò in conuictu comitas, facilitas, simplicitas? quàm vbique candidus, facetus, ingeniosus, quàm etiam eruditus ac literatus? quid postremo carminib. illis, siue quæ ad citha-

ram canit ex tempore, siue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, venustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu quantū potes, meam tuamq; vicem, Baccio meo: fruere Baccio, meis seriis, meisq; delitijs. Atque adeo non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque salem modo habent aliquem. Date vero operam (quo desiderium vestri lenius feram) crebris vt inter vos de me sermonibus sæpissime mihi (quod dici solet) aures circumsonent. De fraterculo gigantis quid mirum, si tu eadem prodidisti fermè abhinc biennium, quæ nos abhinc fermè quadriennium? Nonne etiam catuli sæpe duo léporis eiusdem cubile deprehendunt, si forte iisdem vterque vestigiis institerunt? Cacoethes vero non vlcus modo, sed & lenta quædam febris est in definitionibus apud Galenum, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Cæterum quid hoc est quod tu tam timide, & differēter tam lente, tam suspiciose, tam cautim, tā quasi pedetentim nos adis? An vereris ne me istis offendas? quasi vero non laudes tuæ redundent in nos, sicut in te nostræ: quasique nescias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quàm propriis. Ego te profectò in consortium laudum mearum (si modo meæ sunt aliquæ laudes) adeo non grauato admiserim, vt hāc potius mihi laudem vnam putem lau-
du

dum omnium maximam, quod eas tu non aspernaris. De copiæ cornu, Miscellaneisque nostris (quanquam amore labi tu quoque potes) à te tamen (vt verum fatear) nō magnopere dissentio. Veruntamen illud interim memini, Simiam quoque ipsam, quæ turpissima bestia vocatur ab Ennio, credere tamen suos catulos esse omnium formosissimos. Vale.

AVGVSTINVS MAFFEVS Angelo Politiano, S. D. 6.

CVm esses Romæ apud nos æstate superiore vir doctissime, ac non multis ego ante diebus accepissem, te non minore ingenio & doctrina, quàm cura Herodiani viri sanè clarissimi historias è Græco in nostrum sermonem vertisse, ad communem videlicet studiosorum omnium gratiam & vtilitatem: tantā sum equidem animi voluptate affectus, vt nihil profecto auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferri eo tempore potuisse existimem. Hinc enim factum est arbitror, vt ego recenti quodam desiderio eius visendi operis commotus, atque erectus, paulo curiosius exemplar abs te petere nō dubitauerim. Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate, non modo non negasti, sed & verbis amplioribus spopondisti, id te quamprimum Florentia vsque ad nos transmissurum, ne diutius scilicet tam floridæ, tamque amœnæ lectionis fructu, ac voluptate care-

renius. Quem librum cum auide per dies multos expectassem, neque meum ingens illud desiderium diutius sustinere possem (quippe iam dubia & incerta spe quadam meus detineri animus videbatur) omni studio, ac solicitudine, industriaque elaboraui id efficere, quo minus tale opus esset mihi vlterius desiderandum. Itaque inuento apud nescio quem, dubiæ sanè fidei exemplari quodam, quamprimum iussi volumen ipsum, vt erat, exscribi atque exarari. Quod equidem arbitror partim scriptoris incuria, partim exemplaris vitio, esse pluribus in locis corruptum, ac deprauatum, nec planè suis omnibus integris membris consistere. Quam rem adnotasse haud improbe videar, dum proxime luculentam ipsam historiam non incuriose, ac conniuentibus oculis perlustrauerim; quæ adeo meas aures impleuit, vt in ea lectione meum omne studium atque otium per hos continuos dies collocauerim. In qua præter elegantiam, concinnitatemque Romani sermonis, ac sententiarum varietatem, illud in primis non solum præcipua laude, sed esse singulari admiratione dignissimum cōspicatus sum, quod concionibus adeo crebris, adeo sublimibus abundat, vt in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodianus, Cornelio Tacito nostro, ne primo quidem loco cessisse videatur. In quo non minor profecto laus tua, & felicitas esse debet; cum in eo vertendo opere illud planè fue-

nè fueris assecutus, vt seruata vbique vera historiæ maiestate, nihil quod ad candorem, ad sublimitatem, ad decus Romani sermonis, aut ad sententiarum grauitatem, vel totius operis ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desiderari posse vllo modo videatur. Qua ex re illud proculdubio futurum de hac tua proxima fœtura ominamur, vt magnos scilicet atque vberes fructus, nec minores voluptates sit cunctis literarum professoribus succisiuis paritura temporibus. Quæ licèt hactenus non nisi ad paucorum manus peruenerit, authori tamen iam suo æternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem spondere affatim, ac polliceri videtur. Nam mihi vere persuadeo Græcum virum Herodianum, quem ipse nuper ciuitate Romana donasti, si in mille volumina diligenter impressus, transcriptusque ad manus literatissimorum hominum, semel reseratis carceribus peruenerit, de eo singulorum iudicio, expectationique satisfacturum, vt in eo libello nihil nisi candidum, nisi sublime, nisi luculentum, atque omni ex parte perfectissimum contineri omnes ingenue fateantur. Quamobrem nihil est vir literatissime, quod singularem hanc gloriam, veluti popularem quandam auram, vel contemnas, vel in postrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidem cum ex ingenii tui viribus orta sit, ac solo virtutis suffra-

gio, tanquam ex quodam legitimo certamine constet, in memoria profecto, ac recordatione sempiterna omnium mortalium euigilabit. Hanc ego medius fidius futuram de te famam, hanc lucubrationum tuarum æternitatē, tanquam ex altissima quadā specula intueri iam planè videor: nisi tamen (quod minime vereor) singularis meus erga te amor, & antiquæ ipsius historiæ maiestas & reuerentia, quam Græcis iampridem commendatam, vel potius occupatam literis, postliminio tandem in patriam redire iussisti, me in hac parte cæco, & obscuro esse iudicio facit. Non potui tamen non molestissimo & iniquo animo ferre, quod cum proxime (vt dixi) ex deprauato illo archetypo sumptum & emendatum non incuriose, non surda aure, non illotis (vt aiunt) manibus, retractauerim, quædam in eo adeo corrupta, adeo varia, & præpostera adnotaui, vt nullo pacto sententiis verba congruere, aut satis competere videantur. Quibusdam tamen in locis tentaui deprauatas libelli partes, si qua possem lima, vel ingenii ratione castigare. Quod cum minime assecutum me fuisse intelligam, cupiamq; nostro huic volumini suum ius, suamq; integritatem restitui, operæpreciū me hercle arbitratus sum illud ad te qualecunque transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad suum quamprimum dominum, serena fronte,
& cute

& cute candidula reuertatur. Quam curam si non molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profecto laudum in primis tuarum vocalissimum præconem, atque omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sane frigidum debitorem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Augustino Maffeo suo, S. D. 7.

QVanto tu erga me liberalior & humanior, tāto me abs te maiori affici iniuria puto: videlicet quod inhumanus habeor, cum tecum conferor. Accepisti me Romæ superiori æstate domi tuæ, mihiq; perbenigne libros veteres, aliaque monimenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendisti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilemq; roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem: solus ego si non contempsi, certe suspicionem dedi, quasi contempserim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitumne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ authoritatis & gratiæ, tam bene de nobis meritus petiisses. Si factum negligentiâ dixero, erit hæc ipsa negligentia vix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam cottidie cras missurum, cras

tamen videre adhuc non potui. Denique sic cogitabam: Sciet Augustinus eo plus esse apud me fiduciæ, quo sit minus officii. Plus amari porrò fiduciæ, quàm officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec vero ratiocinatio fefellit. Tantum enim abest, vt te offenderimus, vt honoris etiam nostri causa describi protinus egregiis & notis, & paginis Herodianum curaueris, epistolamque composueris ornatissimam, nostris refertam laudibus. Ac ne quid abesset, etiam grammaticũ vetustum, nec adhuc peruulgatum, quem commodari tãtum volebam, dono dedisti. Sic ergo meũ consilium si non sapiens fuit, at certe felix. Sed cur non & sapiens, cum bene coniectauerim, prorsusque diuinauerim? Quod Herodianum laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia quàm suffragium hoc tuum. Licet igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu neglegentiæ meæ subscribis, ego quoque iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industriæ defuerit. Exemplum certe quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, vt ex occasione contra obtrectatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quod nimiũ me laudat; qui tamẽ ibi prius laudem non inuenio. Fortasse vero laus eius nulla prior, quàm quod animata & spirãs, citra lectoris operam, per sese penè videtur loqui. Vale.

IOAN-

IOANNES FRANCISCVS BE-
nedictus Angelo Politiano, S. D. 8.

MIraberis fortasse eruditissime Politiane, quod ad te ignotus scripserim, & praesertim tanti nominis virum. Verum si ad huius calcem perueneris, inuenies profecto, si ignotũ, saltem tui amantissimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorem ad te scripsisse, si acerrimus propugnator is esse potest, qui nondum Velitis functus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Miscellanea tua, opus sanè multiiugum, ac eruditum perlegere decreui. Arbitrabar enim, id quod de te constantissime conceperam, me non minus eorum doctissima lectione, quam multiplici eruditione delectatum iri. Verum me Hercule superauit (vt ille ait) praesentia famam. Inueni siquidem non sellulariam, ac triuialem in eis doctrinam, sed qualem Marci Catonis, illiusue antiquitatis fuisse memorant. Quo factum est, vt si prius tuus fueram amicus, nunc deditissimus sim, publicoque praedicabam ore Politianum nostra aetate eruditissimum esse. Et ne fortassis me haec ad adulationẽ dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius, vir literatissimus, indubitans erit testis. Essent & alii, & praecipue Georgius Merula, si naturalis liuor permitteret: cum quo tui causa pugnando, res mea ferè ad Triarios de-

uenerat, qui te furem, te Cæsariani præcepti immemorem appellabat, instabatq; acrius (prout eius est instituti) amplissimam virtutum tuarum famam deturpare; ac statim post compositam in te inuectiuam ostendit, qua conatur te manifesti furti deprehendere. Ego autem virũ admonere non cessabam; hortans, & enixè rogans, vt ab huiusmodi inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se non tantum Politianum veteranum militem, sed Picum etiam, quem tu iure Phœnicem *appellas, in se concitaturum: omnem deniq; doctissimorum virorũ academiam; qui cum bonarum literarum studiosi sint, Politiani partes acerrimæ defendent. Verum irrita & vana nostra fuit omnis admonitio. Nam transcripturus inuectiuam, quamprimum in lucem dabit. Sed* parturiẽt mõtes, nascetur ridiculus mus. *Fateor certè Georgiũ Merulam virum doctum esse, verum Politianum doctiorem esse nunquam negabo. Et ne cogitares me in eum hæc odio dixisse, scias velim meũ fuisse præceptorẽ, cui (vt Fabius inquit) tanquam alteri debeo parenti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas. Et de iis satis. Tuã in Aristotelis libros prælectionẽ, his proximis dieb. vidi, quàm adeo admiratus sum, vt stupore quodã altera dubitari fieri Niobe. Proh Iupiter, sapitne hæc vulgatã aliorum lectionem? sapitne pædagogorum tritã enarrationẽ? Quicquid in vniuersali sciẽtia-*

rum

rum machina cōtinetur, in quatuor quinqueue schedas strictim à te repositum video. Faueant igitur alii cœptis: nam quemadmodum de Pico verissime dici potest, solum in literis esse phœnicem, sic quoq; de te iam fatendum erit. Reliquum est, vt scias Ioannis Francisci operam ad nutum te habere. Teq; sacratissimo academicorum vinculo obtestor, vt non minus me, & rebus vtaris meis, quàm propriis. Nec te pigeat Pico optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Francisco Benedicto, S. D. 9.

NOn minus gratæ mihi tuæ literæ, quàm si tu diu notus. Idem quippe in amicis quod in pecunia, iucundius multo parantur, quàm habentur. De Miscellaneis credo equidem ita tibi videri, vt scribis, fortasse aliter videbitur, cum in amoris locum censura subierit. Hoc & Merulæ fortasse vsu venit. Olim nos cum primis amabat, nunc (vt ais) accusationes quoque parturit, non liuore credo, sed iudicio. Cupio quamprimum clamet; Iuno Lucina fer opem. Ac si opus fuerit, egomet quoq; obstetrix accurram. Prælectionē vero, qua disciplinas omneis aut diuidimus, aut partimur, admirari tum desines, cum te ad Picum cōuerteris, cuius vno in pectore sese disciplinæ illæ omnes, tantæ tamq;

multiplices explicarunt. Nam quod vtriusque ambias amicitiam, causa non est, vtpote iam nunc vtriq; charissimus, vtriq; intimus. Non enim aliter amicos, quàm in commune paramus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Marsilio Ficino, S. D. 10.

LIbros quos graueis, & copiosos de vita nuper dedisti, accepi. Prima eorũ frõs, & indicium plurimum inuitarunt, vt capita decurrerem. Immorari in eorum lectione diutius non licuit; quoniam heri sunt redditi inter conclamandum ad vasa, exeunte in venationes principe. Cras vero Ticini me esse oportet, in qua vrbe (vt spero) absumam duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinum, id est ad vitam meam, regressum me esse arbitrabor: magno enim me studio iam nostratia hæc oblectant, qui vetera tantum sectari soleo. Nec ab re penè totas Athenas istuc concessisse video, vt Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, authore Laurentio Medice, viro ex omni æuo incomparabili, qui signũ quoddam omnibus bonis artibus, & disciplinis, ad bene sperandum sustulisse videtur: sed plura aliquando de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato planè fit noster. Interea nec gratias tibi ago, quando maximarum debitor sum. Nec magis contendo vt me ames, qui te parentis loco esse volui. Vale, & oculis nostri

seculi

culi Pico & Politiano me commenda. Vale. Mediolani.

ANGEL. POLITIANVS IAcobo Antiquario suo, S. D. 11.

IN calce epistolæ cuiusdam, quam tu ad Marsilium nostrum Ficinum scribis, mei, Picique mentionem faciens, oculos nos huius seculi appellas. Gauisus fateor opinione tua sum, delectatus testimonio, propè etiã elatus laudatore Antiquario, præsertim apud Ficinum illum, mortui penè Platonis Æsculapiũ. Sed vt in me descendi, nihil omnino reperi, quod istis laudibus responderet. Conuerti ergo ad Picum, partemque illam meam laudationis tuæ transcripsi. Nam vt Solem vnum mundus, ita vnum habet hæc ætas oculum, non duos. Vale.

MARSILIVS FICINVS ANgelo Politiano suo, S. D. 12.

ACceperam calamum Angele, vt Homericam Musam tuam miris in cœlum laudibus, quod possem extollerem. Repente autem sic interpellauit me Cupido. Quid agis inepte Ficine? semperne in laudibus Musæ versaberis? Me lauda philosophe, si vis absque adulationis suspicione laudare. Si Musam celebras Politianam, Angelum solum celebras; si Cupidinem, Angelũ vnà atque Marsilium. Ego enim cõmu-

nis veſtrum amor ſum, vtrunque colo, ab vtroque color. Hæc Angele Deus ille mihi. Sed ego illi, inquam, verax eſt Muſa Politiana, nunquam mētiri me cōpulit. At tu periure Amor, me cogis mentiri cottidie. Ita heri delitias Politianas amabam, vt iurarem eas in poſterū vehementius amare non poſſe. Sic hodie rurſus amo, vt iurem me heri eas non ſatis amaſſe; vtq; ſimul adfirmem, non poſſe cras ardentius amare quàm hodie. Cras iſtud cottidie ſimiliter me deludit, ſemper adultus eſt meus amor, quis credat? ſemper & adoleſcens. Adoleſcat tamen vt placet, modo non ſeneſcat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater eſt, ſed Calliope. Fouet hunc Muſa ſedulo; creſcit aſſidue, creſcat hoc fomento iugiter, & periurus ſit. Non eſt hoc vitium in amore. Sic igitur Angele communem amorem noſtrum, Muſamq; tuam colere vna & debeo, & volo. Tu Muſam ipſam adora, amoris & gloriæ matrem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marſilio Ficino, Philoſopho Platonico ſuo, S. 13

QVid obſecro indignatur amor iſte ſemper in noſtræ Muſæ laudibus te verſari? quaſi vero alius eam magis quàm amor laudauerit qui quoniam cæcutit, vt Plato inquit tuus, idcirco nec fidem facit. Itaq; iure noſtro ciuili ne poſtulare quidem cæco licet: ſed quoniam laudare iam

m se quoq; vult, à quo tandem laudabitur? n à Musa? quando nec in Phædro sine Mu- laudatus. Sed Musis non creditur, vtpo- dicentibus falsa (si credis Hesiodo) similia men veris. Dicunt & vera quidem (sic a- m est apud eundem) cum volunt: volunt opi- r apud Mineruam, cui noctua famulatur, ua vel in tenebris cernit. Mineruæ porrò numē miliare tibi, sicuti Musarum mihi. Vere igi- r apud nos amor noster laudabitur, licet ipse inus vere Musam laudauerit. Solet autem uod idem tuus author Plato affirmat) etiam uis permissu peierare amor. Vale.

MARSILIVS FICINVS ANgelo Politiano suo, S. D. 14.

Inunc Politiane dixero me literarum tua- rum acumen & eloquentiam non mediocri- r admirari, aliquis forte me nimis admira- undum existimabit. Quippe cum nouitas tā- um cæteris admirationem parere soleat, ego ero etiam quæ mihi in Politiano iamdiu no- ssima sunt, videar admirari. Sed re vera non ntiqua nunc in te, sed noua demiror. Adeo e- im feliciter Politianus meus breuissimo quo- am tempore adoleuit, vt mutata forma, alius ihi iam nouusque appareat. Ergo qui mihi uer non parum, qui multū placuit adolescens, dem plurimum perplacet adultus. Merito cre- ente indies forma, creuit & gratia, atque id-

quidem ea etiam ratione placet factum, quia sæpe vaticinatus sum futurum. Perge igitur fac obsecro, vt cœpisti, te diuinũ, vt simul me facias diuinãtem. Quod autem Marsiliana tantis vbiq; effers laudibus, nihil miror. Quis enim in propriis laudibus canendis non vehemens sit? non accendatur? Quis adeo gustu caret, vt non sibi sua maxime placeant? Retulit nobis Francus, quid cum doctis omnibus, præsertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas vt agam? agam equidẽ libenter, vtinam belle. Belle certe ago, atque bene, quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te vicissim salutibus obruũt. Vale.

ANGEL. POLITIANVS MARsilio Ficino suo, S. D. 15.

N*On tu noua deprehendis in me cottidie, quæ laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Suggerit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (sicuti Propertius ait)* Maxima de nihilo nascitur historia. *Diuinum vero tu puto me facies, qui fecisti diuinantem, dum quotidie diuinum te prædico. Vale.*

MARSILIVS FICINVS ANgelo Politiano suo, S. D. 16.

A*Lamannus Donatus noster iampridem ore illo Politiane suo (nosti hominem) ore rotundo, altius hunc in modum nostris auribus inso-*

insonat: Commenda precor per humanitatem, commēda obsecro per sacrum istum amorem in me tuum, qua quidem obsecratione nulla sacratior, commenda quàm primum Alamannū tuum Politiano. Cum vero tam ardentis, tamque pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligenter exquiro, ille similiter rursus ingeminat: Commendā Ficine modo, commēda quamprimum. Causam autem tam exoptatæ cōmendationis adhuc explicat nullā: Ego igitur causam eius qui nullā petitionis suæ causam affert, sine causa similiter tibi cōmendo. Sed caue Politiane putes præsentem commēdationem ob hoc ipsum, quod carere causa videatur, esse leuissimam. Ego enim contra ob id potissimum tibi grauissimam videri volo. Nempe summum apud Philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eo ipso genere causam nullam habet, quasi non ab alio vllo, sed à seipso dependeat. Quamobrem commendatio præsens, cuius nulla præter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te commendationum omnium censeatur. Et si Alamānus ipse, sicuti plerumq; solent, qui ad quosuis concitatius efferuntur, clamitat solum, eūdemque clamorem sæpius iam auribus nostris ingeminat: clamoris autem sui rationes vllas lingua sub rapidissimo cordis affectu, hæsitante plane explicare non potest: ego tamen indiciis certis adductus, opinor eum insano

quodam amore Musæ alicuius formosioris
sensum ardere iam totum, atq; vehementer
ptare, saltem gratiam Politiani Musarum
cerdotis, amicitiamq; inire; quo quidem co
ciliatore, amata quandoque Musa facilius
tiatur. Omnes vt secum studiis pro talib
annos Exigat, & pulchra faciat se pro
parentem. *Vale. Sed antequam epistolam*
signem, teste Angelo te prædico huic Alama
no, si quando huic officio meo, minus officio
gratus ve videbitur (quod absit) ei me sic pror
exprobraturum: Ha nimis ingrate dicam,
ne satis à me tibi factũ quondam existimab
si te non tam Musarum sacerdoti, quàm ip
Musis, quod multo maius est, videor comme
dasse? Vale.

ANGELVS POLITIANV
Marsilio Ficino suo, S. D.

HErculem me vocas in libro tuo de vi
quod monstra domem, puto illa intue
monstra, quæ veterum libros nimis obsident,
quibus ego purgandis diu multumque labo
Magnifica laus, præsertim à philosopho illo, q
sit princeps in secta principe. Sed ego tanti nom
nis pondus sustinere non queo, non magis qua
cœlum, quod ipse tamen Hercules sustinuit. I
laum *potius appellato me, si speciosis nomini*
delectaris: quod penè oppressæ ab hydra vetust
ti, vel

velut Herculi clamanti sum præsto cum fa-
Tu tamen indulgens amori (quod & paren-
alii facere solent) nomen imposuisti filio,
n quod aptissimum, sed quod pulcherrimum.
ale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER VII.

MACARIVS MVTIVS Eques Angelo Politiano, S. D.

Eruenit ad me nuper auspicio quidem tuo, sed ductu Guarini Camertis Centuria tua; vario splendore, multiplicíq; apparatu: nihil sanè lætius, nihil felicius memoria nostra prodiit in lucem. Præibat enim Centurio non Latiam, sed Ethruscam vitem gerens, omnis infantiæ, atque inscitiæ acerrimus expugnator. M. T. Cicero iam læto, hilariq; vultu, patrocinio tuo detersa macula grauioris censuræ Argyropyli, restitutoq; ordine literarum suarum, & Philotheoron, & Sciamachiam agnoscere lætabatur. Proxime Catullus reiectis Cer-

copithis, & Caprotinis longiore itinere Carp
tinas crepidas resumpserat, ac subinde comm
dis, atq; Hionius Arrii fluctib. ridens aspirab
Hunc Oarion, atque Harpocrates iam noti,
bera longo ignorantiæ situ facie sequebant
Horatius Chamelopardali, Lucretius equo D
rateo, Martialis compare mulo vehebatur, c
cum dulcissimi moduli poëticis concentibus r
spondebant. Genialia Ouidius naulia præfe
bat. Martiali Græcula recantabat echo. Orn
bant Claudiano tempora purpureæ rosæ, colo
Veneris colorata. Delectauit mirifice me h
spectaculum, in quo pulcherrimum planè er
aspicere, industria, atque opera tua, omnes
rè principes linguæ Latinæ, aliquid ornamen
ad suam pristinam dignitatem recepisse. P
cæteris vero Iuuenalis pulsis Domitii umb
purus nitebat, tandē Cotytto, & Cacoëth
approbabat. Fastidiebat pleraq; in primis br
sicas reponi. Inde Laconicum petere videb
tur, quo sese agnito per te denique Pitylisma
suo exerceret. Præclara deinde controuers
visa est, dum quisque magis se tibi debere co
tendit. Hinc Suetonius salutis augurium,
scoperam, Tetraones, automaton, Naso Siba
tidos authorē, Aristidis libellos, Priapi carme
Teuthrantiam turbam: Inde Quintilianus c
ratinas, & crocodilitas, Propertius ocnum
cum sparto, & asello, Valerius duriam noctem
Liuius causarios milites: Alii quoque alia ti

ccepta referebant. Postremo ferè ordine Iusti-
ianus, qui pluribus cicatricibus deformis fue-
at, clara fronte, rectoq; supercilio omnibus se
assim exhibebat. Tibi ciuicã parabat, te vin-
icem, te assertorem imperatoriæ maiestatis in-
enue fatebatur. Verum extrema centuria sub
ristes quidam incedebant. Dolebat siquidem.
l. Gellius ænigma Varronis, quod ad exercen-
a ingenia inuolutum reliquerat. Et Ausonius
gem puto sphingis veritus, scirpos qui hacte-
us insolubiles habiti sunt, te omnibus expli-
uisse. Longe vero ab his Domitius, nubila frõ-
, ac deiectis ad terrã oculis, præterea candidus
t comptus videbatur, vbi proxime accessit fu-
itus, accersitis quoque pigmentis ornatus,
mpositusq; apparuit. Fœdissimæ tamẽ macu-
censura tua relictis tectoriis, qui de se quæve
ominis natura esset, facile indicabant. Iamq;
ttegias, in quibus hæsitauerat, quampræcla-
ssimas illas Medicæ familiæ ædes malebat,
bi præstigiosis commentis fortasse locum inue-
iret. Cũ istinc quæ corrupta, inuersa, aut sup-
ysita olim Laurentio, ac Iuliano Medicibus,
ersuadere conatus est, deprehensa à Politiano,
iecta atque explosa perspiceret. Verum dum
æc, vel illa intentus spectarem, non potui sub
rimum aspectum singula colligere, quæ me-
iam Centuriam vario decore pulcherrime
spergebant. Effugerant siquidem Pliniani
oppismi ad Fulgetras. Leo quoque Nemiæus

à Luna desiliens, & canis Herculeus, qui p
puratis forte labris tyro delectabat. Multa
praeterea quae supremum ingenium, operos
industriam, exactam atq; multiplicem doct
nam, purum, erectũ, elegans, perpetuoq; sibi
stans dicendi genus apprime commendarent:
quae doctissimus quisque, & syncerae verita
studiosus, qui vel ipsos antiquorum codices
chetypos cupiat sine controuersia, omni lau
ac fauore cumulabit. Equidem si citra in
diam, & reprehensionem, vel infimum mihi
eo numero locum vindicem, non infimas tan
aut vulgares tibi laudes debere sum visus,
officio deesse volui. At vbi me collegi, Quid
inquam? quid lucis, aut splendoris à me ac
piet, qui clarissima quaeq; Romanae linguae
mina cottide suscitat, & accẽdit? Abunde q
dem & nitidus, & splendidus videri debet,
alios illustrat. Non video profecto quid vn
aut alterius approbatione, ad consummat
laudem tuam possit accedere, cum oratores, p
tae, atq; historici, eorũq; interpretes, studiũ t
ac doctrinam singularem necessario testent
Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, P
pertius, Plinius, Liuius, ac caeteri demum
Centuriam implent vel inuiti prae se fere
Nemo sanè leget illorum monumenta, qui
eos locos attigerit, quos tu aut correxeris,
restitueris, vel fidelius fueris interpretatus,
minis tui possit obliuisci. Viues igitur cum il
& p

& perpetuo viues, vt par est, quorum scripta ab iniuria audacis inscitiæ, & ignauæ posteritatis vindicasti. Nam qui apud Latinos aliquandiu docti sunt habiti, dum multa minus cognita, minusve inspecta temere transeunt, approbare sunt visi. Inde frequentes maculas clarissimis authoribus inustas cernimus, quos modo Politianus si polit, si abstergit, si emēdat, & ad propriam reducit dignitatem, merito sanè cum illis immortalitatem assequitur. Prodeant ergo aliæ Centuriæ, & tota acie cum barbarie decernatur. Nā si vna vertit in fugam, tota classis, aut legio facile triūphabit. Musset inuidia, vel liberius murmuret. Hæc mea sunt, ego prior inueni, ita sensi, hæc abstulit, hæc surripuit, sibi illa supposuit Politianus, nugæ & rapinæ. Ego sanè vt de me loquar, antequam Venetias annauigares, Harpocratem ex Varrone & Ouidio satis noueram: In aspiratione Arrii nunquam dubitaui. Ocnum apud Propertium ex lectione Plinii iampridem emendaram, Ænigma Varronis pluribus solui, & ne quæ dāno vitia subeam, pleraq; alia noui & docui. Cur autem non scripsi? cur non edidi? Mea est culpa, tua est laus, tua est gloria, cōueni tecum. Cui mirum? Communi literatorum iure hæc sunt communia, patent occupantibus. Verum illis tantum adscribuntur, è quorum sinu iam sua prius euolarunt. Gaudeant alii vmbra, vel intra limē se cōtineant, ibi signū semper expectent, ibi obstre-

pant, ibi cõtendant. Tu vero cum laude per ſta-
dium curras, tu coronatus incedas, qui rhino-
cerotes, aut maſtiges non horruiſti, nec liuidæ
cenſuræ aleam ſubire. Fruere igitur parta vi-
ctoria, & præclari certaminis, in quo nec labo-
ribus, nec periculis ceſſiſti. Cõſenſum doctorum
nomini tuo ad æternitatem præmia repone. T
quoq; felix Centuria quantum præſtantiſſim
duci debes, qui ad amuſſim omnis diſciplin
te inſtruxit. Abi victrix, tutus eſt tibi congre
ſus, nihil obſtabit. Nam (vt verbis Papinii te a
loquar, quibus ille Thebaidem eſt affatus) iam
fama benignũ Strauit iter, cœpitq; nouam mõ
ſtrare futuris. Iam te magnanimus dignat
noſcere Cæſar. (Quo etenim Cæſare Laurenti
tuus vnicum literarum præſidium habetur i
ferior?) Itala iam ſtudio diſcit, memoratq; i
uentus. Nec meritis honorib. mors expectand
ſed authori viuenti decus, atq; ſentiendi liter
rum ſtudioſi iam merito impendunt. Hæc ad
ſcripſi tumultuario ſtylo, ac licentiore epiſto
Excuſabis tantum occupationes meas, quil
nimium diſtringor, & primum ingenii motu
quem celeritas maturare non potuit. Malui
men hæc quæcunq; eſſent, ad te mittere, qu
diutius à me officium deſiderari. Omnia en
tibi debere ſum viſus, ex quo te ſemel Ven
ſum allocutus. Cepiſti enim me nimirum
reis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus
implicuiſti, quibus nec volui, nec potui vn

explicari. Vtinã mihi par esset ingeniũ laudib. tuis, vel saltem, quod olim fuit, vt cupiditati meæ satisfacerem: fuit fuit, inquam Macarius. Nunc tantum reliquiæ sunt sæuissimæ apoplexiæ, quæ me non multo postquam à me discessisti, dum publice Horatium profiterer, repente corripuit. Nota est pestis, inueniet nec hoc fidem? (vt prætercam biennium, quo attonitus sinistra quoque corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem vitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuisse. Cognoscebam libros, literas ignorabam, qua parte nihil sæuius, nihil crudelius expertus sum. Tandem ad me redii, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrii cæli liberatus sum. Nondum tamen Macarium agnosco, reliquias video tantum, quas viris doctis, & tibi in primis dedicaui. Neque quod morbus ille teterrimus reliquit, alia vis vnquam Politiano meo eripiet. Vale. Camerini.

ANGEL. POLITIANVS MAcario Mutio equiti Camerti, S. D. 2.

ACcepi superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio conscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram, velut in Circẽsi pompa vario tu quidẽ ornatu, variisq; insignibus ostentabas. In ea vero mihi non magis

oratorem facundum, quàm poëtam diuinũ videris exhibuisse, qui sic excellẽter pulcherrimas, atq; admirabiles visiones non modo animo cõceperis, sed & oculis repræsentaueris. Viuunt imagines in tuis verbis, & spirant. Vegetæ sunt, actuosæq;, non otiosæ, non lentæ, nõ cessantes, hilaria scilicet ipsa mediusfidius expressisti. Sic vbiq; personata occurrit varietas. Nec tã profecto apud me, quàm apud te culta Miscellane[a] mea sunt, ac plus fortasse iã tibi quàm authori parentiq; debent. Agnoui Macarium prorsu[s] illum, qui mecum Venetiis olim cõgressus, quo[n]dam penè facundiæ suæ torrente me rapuit, a[g]noui, nec ei quicquam morbus ille pestifer de[]traxerat, quod non etiam magno cum fœno[re] bona valetudo restituerit. O si mihi concede[r]e vsuram paulisper eloquentiæ tuæ, quàm pen[i]tus in eius epistolæ me laudes insinuarem. Qu[æ] mihi pro clypeo, & muro cõtra liuoris impetu[m] immo quæ non epistola mihi, sed quædam pr[o]pè immortalitas. At enim quoniam id reru[m] natura non patitur, circumferam certe, dimi[t]tam, spargamq; eam per omnium aures, vid[e]licet vt enixe laudetur semper ab omnibus, n[e] tamen vnquam putetur laudata satis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad summu[m] linguæ vtriusq; fastigium, pleno gradu conte[n]dit, sic vt inter doctos iã conspicuus digito mo[n]stretur.

T

TYDEVS ACCIARINVS
Angelo Politiano, S. D. 3.

INciderunt in manus nostras veluti mutilata ramenta quædam interpretationum tuarum in Papinii syluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis Angele vir eruditissime. Hæc ego diligentissime pensitata, non potui non vehementer probare, sumq́; coactus & ingenium tuum suspicere, & doctrinam singularem tuã mirificis laudibus persequi. Tametsi sua luce clarissimi viri alienis igniculis minus indigeant. Igitur & si non sum de te benemeritus, nullaq́; extent in te officia mea, peculiari tamen humanitate tua, qua cæteris omnibus te præstare vna, & constanti omnium voce audio, rogo, immo obsecro, & obtestor, vt tuis mihi literis significes an aliud, vel in eũdem Papiniũ, vel in alios Latinos authores edideris, quod à cæteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, & cognitione digna abs te acris ingenii viro collecta. Quibus si me impertire volueris, non parum me tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi non deesse librarios, pecunias ego ad te per colybistas numerabo. Age igitur, & amicitiæ meæ auspicem voluntatẽ ne contemne, vt apud me amicum ineuntem authoritas imminuatur tua. Tu vero si quid à me exigis, impera, polliceor imperata facturũ. Sum ego ex agro

Piceno oriundus. Sed fatis volentibus, & nouercante fortuna in Brutiis Cõsentiæ profiteor. Et qui hactenus principum familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene vale, & me ama, cum te venerer, & obseruem. Consentiæ 4. Nonas Iunias.

ANGELVS POLITIANVS TYdeo Acciarino, S. D. 4.

NOn tam auersus equos nostra sol iungit ab vrbe, vt huc quoque tui nominis fama non penetret. Illa te vindicat à fortunæ iniuria, nec patitur Consentiæ delitescere. Qua tamen in ciuitate si ludum aperuisses, scribente adhuc Lucilio, Siculis tantum profecto non etiam Consentinis ille scripsisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papinii syluas casu quodam peruenisse ad te, sic habeto, neque dictatas fuisse à nobis, neque cõpositas. Studiosus forsitan eas aliquis, enarrante me (qua licuit) orationis cursum calamo subsecutus exceperit. Nec autem quicquam habemus quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populum, nec inde nobis quicquam retinemus. Tibi tamẽ habemus gratiã, vel quod nostra friuola tãti facias, vel quod amicitiam tam diligenter expetas: dignus hoc ipso nimirũ, qui iam non in veteribus modo nostris, sed & in magnis amicis numereris. Vale.

BAC.

BACCIVS VGOLINVS RO-
berto Saluiato, S. D. 5.

MErito te Roberte docti diligunt, quos miro quodam ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant: quos non modo opera, sed & impensa iuuas, ut commodius proficiant. Ego vero & si nec doctis, nec studiosis quidem annumerandus, plurimum tamen tibi debere me fateor, quod per te nobis, vel remotioribus copia facta sit diuini admodũ operis, editi nuper à Pico Mirandula, viro sanè præ omnibus qui sint, quique fuerint, admirando: quem recte non iam Picum, sed suam vocat Phœnicem, in sacra Medicum lauro nidificantem Politianus meus, aliud ætatis nostræ miraculum. Illius tu librum de septiformi sex dierum Geneseos enarratione, veræ philosophiæ, & Christinæ religionis argumentum, magno Laurentio Medici, patrono meo dicatum, cum diligentissime imprimendum, tum ad loca diuersa ac distantia transmittendum, & plurimis eius lectionis percupidis vel gratis habendum curasti. Quos inter & mihi contigit, per Victorium Caianum tuum, hominem multi ioci, multaque suauitate aspersum, & salibus, optato hoc munere potiri. Hoc tuum in viros claros studium, hanc in omnes virtutis amatores officiosam liberalitatem, qui non laudet, & gratiore affectu prosequatur, is ab omni

humanitate discors, & à literatorum consuetudine alienus proculdubio est habendus. Non enim publicæ utilitati cõsuli à te amantius, rectius, celeriusve potuit. Quare hoc apprime tibi esse exploratum velim, haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciam; cum inde & bonorũ gratiam & non mediocrem gloriam sis consecutus. Vale. Neapoli.

ANGEL. POLITIANVS BACcio Vgolino, S. D. 6.

L*Egit epistolam mihi nuper tuam Robertus noster Saluiatus, in qua cum gratias ageres, quod eruditissimo te libro Pici nostri Mirãdulæ donauisset: mentionem quoque obiter nostri facis. Nec autem me dubitas, vt amori nimium indulgens, appellare alterum nostræ ætatis miraculum. Negare non possum Bacci, quin tua mihi grata voluntas omnino fuerit, gratus animus, vtinamque vere addere possem, gratum testimonium. Sed nimis magna ista laus; nec nostræ mediocritatis est, qua non efferor, sed obruor. Quis enim vel illud saltem patiatur, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis vnus bonis abundat, vt vnus omnium laudes exhauriat. Quare te rogo, ne me illius posthac, sed meo modulo metiaris: contentus in me vulgatis istis laudatiunculis, quæ secundæ notæ hominibus competant. Sed heus tu, nimis bella profecto tua mihi illa epistola est visa.*

visa. Nec enim puto laudatio imposuit, quam non agnoui. Latine scribis (ita me Deus amet) & eleganter: nec quasi diuerteris in hæc studia, sed quasi migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIVS ROmanus, Angelo Politiano S. D. 7.

ANnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me vt vel Dei (vt aiunt) ne dum hominum bellum fugerem, ex vrbe Ferraria Mirandulam contuli ad Ioannem Picum, principem ætatis nostræ doctissimum, quod & amaret literatos viros, & faueret ingeniis. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiarissimus meus, tuam mihi Græcam, quam ad se dederas ostendit epistolam, ornate quidem & docte, atq; copiose scriptam; quæ non à Romano viro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata videbatur. Quãobrem cœpi mi Angele, amare te vehementer, doctrinam tuam, atq; ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, vbi paucis ante mensibus, quàm ad te scriberem, excessit è vita. Cuius interitu ita quidem moueor, vt multis annis grauius nihil & molestius tulerim. Erat enim homo & morib. apprime ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meiq; amantissimus. Non possum igitur non mærere, tali amico

orbatus, quanquam meo magis ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facillimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beate semper vixit, non sum nescius. Quapropter malum si quod accidit, meum est. Iuit, inquam ille Ticinum, ego vero Mirandula Carpum perrexi: quò cum aliquot post mensibus venisset & Picus noster, Rusticum mihi ostendit tuam, quæ, mi Angele, mirifice auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspici facile potest, quantum abundes ingenio; quanti homo sis studii, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec vereor tibi me adulari ducas, εἰ σαυτὸν γινώσκεις. Scis enim quàm ipse scripserim esse impendio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit is ipse Picus, & dicit quoties in tui incidimus sermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcius Bononiensis, homo verus, ac integer vitæ, scelerisq; purus, necnon quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, non potui ad te non aliquid literarum dare, vt facerem te certiorem me ita esse tuum, vt posses omnia de me tibi constantissime polliceri. Incredibilis enim erga doctissimum quenque meus est amor: qui me etiam coëgit, vt ad te scriberem, peteremque, vt me pro tua erga studiosos viros humanitate, inter tuos, mi Angele, connumerares: quod vt facias, te quantum

possum

possum rogare, rogo. Quod profecto feceris, si me vteris familiarissime, mihiq; quoties vsu venerit, nõ secus iusseris, ac cuiuis ex domesticis tuis. Sic enim tua virtus postulat, facitque, vt sim tuus, quoad viuam. Vale. Carpi. V. calend. Nouembres.

ANGELVS POLITIANVS Aldo Manutio Romano suo, S. D. 8.

REddita mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perspicue declarant, non modo quàm sis homo doctus, verumetiam quã mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuum minime triuiale, cultũ quinimmo, subactumq; velut exercitatione multa, sparsumq; deniq; fruge bona veterum lectionum. Tum epistolam sic laudas nostram, Græcè scriptam, quippe ad Græcum hominem, magis vt amorem videaris habuisse in consilio, quàm iudicium. Sed tamẽ vtcunque sit, equidem tibi vel ob id placuisse eam lætor, quod quanto ego tibi fuero doctior, tanto minus fortasse pœnitebit amicitiam te nostram tam cupide, tam vehementer expetisse. Facit autem, vt in ea mihi epistola faueam, nonnihil Emanuel ipse Adramyttenus, qui respondens ita prorsus vltra modum laudauit, vt omnibus me suis Græcis, quicunq; aliquot ante seculis scripserũt, hominem citra mare natum, nõ dubitauerit anteferre. Iurare illum solitum

quoq; Picus meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidem tam esse Athenas Atticas. Quare placerem profecto mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset Emanuel. Etenim hoc genus vt mendaces notauit Epimenides: qui tamen & ipse Cretensis, vt mentiri non minus potuerit: ideoq; non mẽdaces illi. Sic ergo verus Epimenides, atque ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum ψευδόμενον [fallacem.] *Mihi tamen extra iocũ, veros esse omnino Cretenses libet. Iam quoniã de epistola me amo; ne palpum quidem reiiciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, immo autẽ scelus inexpiabile, si laudatori suo Poëta non crederet. Sed cupio præsens te præsente frui aliquãdo, siquidem absens ita delectas. Accipio vero iam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus vltra quem Picus noster receperit. Ille, inquam Picus, cuius nunquam nec cessauit ingenium, nec errauit iudicium. Alexandro Sartio cottidie plus debeo, tibiq; esse eum familiarem summopere gratulor. Vir est profecto syncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingeniosus, experiens. Hunc velim meo nomine plurima salute impertias, quando me assidue laudat, estq; non inter postremos Pici nostri familiares. Vale.*

MATTHÆVS VERONENSIS Canonicus regularis, Roberto Saluiato, S. P. D. 9

VT cæteros soles qui gratia tibi digni videntur, ita me quoque cum veneratione, tum meritis es prosecutus. Quin & quæ mea legisti, probata non modo tibi, acceptaque fuere, verum etiam illa sparsisti cum laude, & longe splendidiore, quàm ea ipsa prædicari mereantur. Tum mihi sæpe & amice illud suasisti, vt nostra salutaria gaudia imprimẽda proferrem. Quod & Ioannes Mirandula, & dulcis Politianus noster fecere: quorum alterum obstupescimus, tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimarum etiam literarum magno, grauique magistro insignis & læta est omnis Hetruria. Impressa itaque sunt, & vno veluti partu volumina supra sexcenta in lucem edita sunt: de quibus vnum transmittimus tibi, vt nostrum aliquid in manibus habeas. Quod quoties legas (si non id ante fecisti) spreta terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani falsaq; lætitia; felicitatem alto, atque firmissimo animo quæras: & certum illum, directumq; callem mi Roberte sequare; qui te ducat vbi maxima bona, & sempiterna sunt gaudia. Quoniam vero nullis ornamentis adiunctis, sed qualis duntaxat euasit ab arte purus, & nudus proficiscitur ad te libellus, illum tu Roberte, & ornare minio

& amicire tegumento curabis, qui es liberalis & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Matthæo Bosso Veronensi canonico regulari, S. D. 10.

HOnorifica mẽtio; quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum, magis ibi tamen amorem tuum; quàm meas agnosco laudes. Sed illud ex arte, quod falso me laudaturus, à veris Pici laudibus incœpisti, videlicet, vt per illum de me tibi credatur. Fortasse autem me talem credis etiam, qualem prædicas, propterea quod sic amor à Pico: sed non ob ista me Picus, ob amorem potius amat, ob amorem qui non cæcutiat. Hoc est enim cur vnus omnium penitus hunc amo, quod vnus omnium penitus inspicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Baptistæ Midæ, S. D. 11.

AGerem tibi gratias, quod vbique me laudas, sed vereor ne laudes ipsæ quibus me afficis, fidem perdant, si pro iis tibi gratias agam, quasi debeam, quasique veræ laudes non sint. Nam pro veris, hoc est, pro suis laudibus, nemo cuiquam debet. Quis enim pro suo debeat? At ego tibi me deberet amen dicerem, nisi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriam, quod es amicus. Ob id enim tibi non creditur, cum

cum me laudas. Sed interim te quoque furtim laudas: Nam si non laudari ego merito putor, haberis tu tamen ingeniosus: si merito, bonus. Vt autē rectius egeno, quàm diuiti datur: ita rectius qui caret, quam qui suis laudib. abundat, laudatur. Mihi certe non minus tuæ gratæ sunt laudes, hoc est, alienæ, quam si meæ laudes forent. Non.n.minus prosunt. Vt ergo non minus aliquando bene pascimur alieno sumptu, quam nostro: sic non minus aliquando decēter alienis ornamur laudib. quam nostris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Porcario, S. D. 12.

ANtonius Zenus homo cum cæteris in reb. tum maxime in amicitia diligentissimus; multa mihi sæpe de ingenio, de literis, de morib. etiam tuis, præcipue tamē de humanitate narrauit, & vt ad te scribam, vehementer hortatus est. Ego vero libenter obsequor candidissimo viro, suauissimo amico. Tibique nunc has literas ob id scribo, quo certiorem te faciam, me quanquam adhuc os tuum non vidi, tui tamen esse studiosissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS cuidam S. D. 13.

MVlto æquius fuerat denegare statim, quod tam vehemēter rogaueram, quàm postea non perficere, quod tam liberaliter vir

grauis promiseras. Non enim tunc fuisset iniu ria, quia nōdum debebas: at nunc est, quia iam debes. Debes, quia promisisti. Non enim cred adhuc te quoq; esse ex illo hominum genere quos promissa non alligant. Crediturus iden nec ne sim, deinde tibi est in manu: tantum ro go, si beneficium tribuere mihi non vis, desina tamen esse iniurius. Desines autem, si sperar diutius frustra vetueris. Denique debebo tib multum, si quod opto præstiteris: mirabor mul tum, si non præstiteris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Antonio Zeno suo, S. D. 14

A*Morem fugitiuum, quē penè puer adhu è Græco in Latinum cōuerti, non senten tiis modo, sed numeris etiam seruatis, ac linea mentis penè omnibus, cupienti, flagitantiq; di tibi mitto tandem. Causa vero cur tam ser miserim fuit, quod aliquandiu mecum delibe raui prius, an mitterem. Multa enim long post interuallo retractanti displicuerunt, qu tunc fortasse, cum scribebam, visa sunt optima Corrigere nimis durum, quod ita diu iam in ueterauerat. Mitto elegiam quoque de violis alterum eius ætatis lusum. Nam & eam t nimis cupere significasti. Mihi certe nihil es in iis videtur quod probes, præter indolem for tasse. Rogarem vero, ne cui nugas istas osten deres, nisi me scirem prorsus frustra rogaturū*

No

Non enim ob alіud puto nostra requiris, nisi vt quamplurimis ostendas: quoniam (qui tuus est erga nos amor) placitura statim, quia nostra sunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto, quod ea simul cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

Amor fugitiuus è Græco Moschi.

Cum Venus intento natum clamore vocaret,
i quisquam in triuiis errantem vidit amorem,
Hic fugitiuus, ait, meus est, precium feret index
Basiolum Veneris: quod si ad me duxeris illum,
Non tãtum dabo basiolum, plus hospes habebis,
nsignis puer est, en omnia percipe signa.
Non est cãdidulus, verum ignem imitatur ocelli
Acres, flammeoli, mala mens, suauissima verba.
Quod loquitur, non sentit idem, vox mellea, sed cum
ra inflammatur, tum mens est aspera, fallax,
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus,
Crispulus est olli vertex, faciesque proterua.
Exigueque manus, procul autem spicula torquet,
Torquet in vmbriferumque Acheronta & regna silentum.
Membra quidem nudus, mẽtem velatus, auisque
More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
Sæpe viri pressans præcordia, sæpe puellæ.
Arcum habet exiguum, sed & arcu imposta sagitta est.
Parua sagitta quidem, sed cœlum fertur adusque.
Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
Me quoque sæpe ferit matrem, sunt omnia sæua.
Omnia, seque ipsum, multo quoque sæuius angit.
Paruula fax olli, solem tamen vrit & ipsum.

Verbere si prendes, age, ne miserare puellum.
Si flentem aspicias, mox ne fallare caueto.
Sin arridebit, magis attrahe: basia si fors
Ferre volet, fuge tu; sunt noxia basia, in ipsis
Multa venena labris, si fors ita dixerit: heus tu
Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
Ne contingę caue, fallacia munera amoris.
Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

ELEGIA DE VIOLIS.

Formosæ ô violæ Veneris munuscula nostræ,
  Dulce quibus tanti pignus amoris inest,
Quæ vos? quæ genuit tellus? quo nectare odoras
  Sparserunt Zephyri mollis & aura comas?
Vosne in Acidaliis aluit Venus aurea campis?
  Vos ne sub Idalio pauit amor nemore?
His ego crediderim citharas ornare corollis,
  Permessi in roseo margine Pieridas.
Hoc flore ambrosios incingitur ora capillos,
  Hoc tegit indociles gratia blanda sinus.
Hoc aurora suæ nectit redimicula fronti,
  Cum roseum verno pandit ab axe diem.
Talibus Hesperidum rutilant violaria gemmis,
  Floribus his pictum possidet aura nemus.
His distincta pii ludunt per gramina manes.
  Hos fœtus vernæ Chloridos herba parit.
Felices nimium violæ, quas carpserit illa
  Dextera, quæ miserum me mihi subripuit,
Quas roseis digitis formoso admouerit ori
  Illi, vnde in me spicula torquet amor.
Forsitan & vobis hæc illinc gratia venit.
  Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
Aspice lacteolo blanditur vt illa colore,
  Aspice purpureis vt rubet hæc foliis.
Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
  Pingit lacteolas purpura grata genas.
Quàm dulcem labris, quàm latè spirat odorem

En violæ in vobis ille remansit odor.
fortunatæ violæ, mea vita, meumque
Delitium, ô animi portus, & aura mei.
vobis saltem violæ grata oscula carpam,
Vos auida tangam terque, quaterq; manu.
os lachrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
Perque sinum, viui fluminis instar, eunt.
ombibite has lachrymas, quę lętæ pabula flammæ
Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
iuite perpetuum violæ, nec solibus æstas,
Nec vos mordaci frigore carpat hyems.
iuite perpetuum miseri solamen amoris,
O violæ, o nostro grata quies animo.
os eritis mecum semper; vos semper amabo,
Torquebor pulchra dum miser à domina:
umq; Cupidineę carpent mea pectora flammę,
Dum mecum stabunt & lachrymę & gemitus.

ANGELVS POLITIANVS
Paulo Comparino suo, S. D. 15.

ROgasti me superioribus diebus, ut quoniam fabulam Plauti Menæchmos acturi ssent auditores tui, prologum facerem genere lo versiculorum qui sint comœdiæ familiaes: simul ut obiter notarem quosdam nostratatis, non quidem Plautos, sed tantum pistoes, qui comœdias absq; versibus, nullo nec arificio, nec elegantia docent, & ut actæ primum int, tenebris ipsimet (in quo nimis eos laudo) erpetuis damnant: Quæ tamen ab imperitis liquando non improbentur, quoniã stommaa sæpę isti quædã commiscent antiquorũ, quæ amen ipsa quoq; dũ male collocant, infamãt. ostremo ut & stylum Plauti laudarem, to-

tumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusd. sed molestis prædicatoribus defenderẽ: qui m ribus officere clamitent, quicquid vsquam elegans, aut eruditum, contraq; studium, pr positumq; hoc vestrum plebeculam conciten Gessi tibi morem, nec minus libenter, quàm c leriter candido amico, deque nobis benemerit quanquam (vt scis) otii non satis habeban Romam tum maxime proficiscens, itineriq iam paratus, atque accinctus. Et eum quide prologum, qualisqualis est, mitto ad te, cu gratia (si nihil aliud) celeritatis. Vale.

Prologus in Plauti Menæchmos.

Heus heus, tacete, sultis vos ego vt loquar.
Nam nostra conducta est huc lingua, vestri ocu
Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
Alioqui capite ipsi hunc ornatum scænicum,
Atque exporgite lumbos, tum nos sessum ibim
Spectabimusque vos taciti aut ridebimus,
Aut si actio frigebit, dormitabimus.
Comœdiam Menæchmos acturi sumus,
Lepidam & iocosam, & elegantem, vt nil supra
Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporu
Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum
Quæ si minus placebunt, auribus expuite,
Aut deuorate, ceu solitis catapotia.
Romanus est hic sermo, Romani sales
Nihil inuenustum est, aut ineptum, & Græculu
Quale solent nugari molitores cæteri,
Quorum nec vllis versibus Comœdiæ,
Nec argumento constant perplexabili,
Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titul
Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
Rebus agundis, ac nec personis indoles,

Tantumq; si quid furtiuum est, id eis placet.
Quippe alienis insidiantur laboribus.
Facient profecto maiora operęprecia nunc
Longe adulescentes isti, siquidem insueuerint
Puro sermoni Romæ vrbis vernaculo,
Quàm si magistris freti triuialibus
Linguas tenellas polluant stribiligine.
Siquidem ita traditum est à laudatis viris,
Latinè vellent etiam si Musæ loqui,
Nullis vsuras, nisi Plautinis vocibus.
Quod si qui clament nos facere histrionicam,
Atque ita reprehendant, minime diffitebimur,
Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
Etenim formandos Comœdo veteres dabant
Pueros ingenuos, actionem vt discerent.
Sed qui nos damnant, histriones sunt maxumi.
Nam Curios simulant, viuunt Bacchanalia.
Hi sunt præcipue quidam clamosi, leues,
Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Superciliosum, incuruiceruicum pecus.
Qui quod ab aliis habitu & cultu dissentiunt,
Tristesq; vultu vendunt sanctimonias,
Censuram sibi quandam, & tyrannidē occupant,
Pauidamq; plebem territant minaciis.
Sed iam valete spectatores, & gregi
Fauete nostro, vobis quod vortat bene.

ANGELVS POLITIANVS
Cæsari Carmento suo, S. D. 16.

Contemni te putas, quod non rescribo. Cōtemnerem, si rescriberem. Quos enim contemno, respondere his audeo vel occupatus, tibi nec otiosus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Modesto suo, S. D. 17.

Doles quod non rescribam, dolere desine, iam rescribo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS cuidam, S. D.

NOn præstas quæ pollicitus. Conqueror oblitus, magis etiam si non oblitus. O litum fuisse, vix amici est: non præstare cum corderis, prorsus inimici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ, S. D. 1

QVæ vellem corrigeres, tu laudas. Hoc ve facile facis, quod semper facis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S. D. 2

IRasceris quod iste me Simius carpit. Non ideo me carpit, vt carpat: sed vt sibi victu quærat homo famelicus apud quosdam, q multum gaudent assentatoribus, plus tam detractoribus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S. D.

SI te ob diuitias amare cœpissem, desissem t nunc esse amicus, cum tu desisti esse diu Verum si nunc desissem, ne tum quidem cu fuisti diues, fuissem tibi amicus, sed adulat quod esse qui potest, is esse liber non potest. Va

ANGELVS POLITIANVS amicis, S. D.

MVlti simul epistolas poscitis. Multis e mitto, sed unicã. Conuenit vnica mult

qu

uos vnicè diligo: quæ tamen erit vt multa, uando multi legetis. Valete.

ANGELVS POLITIANVS inuido. 23.

INuides omnibus omnia, præter inuidiã. Sed & hanc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiam, quàm tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quam tu illi tamen inuides. Ita rursus ille minus inuidus. Qui sitis non dicam, ne miseriores faciam, quàm nunc estis. Nam si nomen vestrum proferrem, nomen quoque ipsum vobis inuideretis, nec vterque vtrique modo, sed & vterque sibi.

ANGELVS POLITIANVS maledico. 24.

MAledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forsitan, hoc est ne laudare me desinas. Quis enim laudatur verius, quàm cui maledicitur à malo viro? Te vero appellare malum virum, tantum à maledicto abest, vt nihil dici possit melius.

ANGELVS POLITIANVS Laurentio Medici, S. D. 25.

CYcno poeta similis, vterq; candidus, vterque canorus, vterq; fluuios amans, vterq; Phœbo gratus. Sed negatur canere cycnus, nisi cum Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tandiu tuus poeta, cum tu tandiu non spires meus Zephyrus? Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ, S. D. 2

Vincebar abs te prius doctrinâ, vinceba ingenio, sed vinci tamen lætabar, atq; ad eo lætor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipsu diligo, quod his vincor. At nunc & humanita te me vincis. Hoc equidem ferre nequeo, qu niam turpe, sed iam fero. Nihil enim turpe m hi, quod honestum tibi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S. D. 2

Doles quod amicus in disputatione te v cerim, dolere non debes. Nam si sunt am corum communia omnia, non magis quàm t victor ego: nec minus quàm tu victus. Sed h tu fortasse doles, quod hac amicorum lege, n ego planè sum victor, qui te vici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico S. D. 2

Reprehendebam tacitus, quod te diuti oblectares in agro, cum mihi redditus a te calathus floribus plenus, & quidem rosi adhuc multicoloribus, ac suauè olentibus. I uidere (fateor) tibi agrum volebam, qui flo tam pulchros educaret. Sed vt epistolam tua deinde legi, floribus aliis multo pulchriorib cumulatā, quàm calathus fuerat, inuidere p

tius agro cœpi, qui de tuis (vt mihi videtur) epistolis floruisset. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S. D. 29.

D*Olui vehemẽter, lætatus sum vehemẽter, quod ægrotasti, quod & cõualuisti. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS cuidam, S. D. 30.

M*Itto lilia, non vt gratum faciam tibi, quãquam tibi quoque, sed vt ipsis liliis, hoc est, ne marcescant. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Puccio Florẽtino iuriscõsulto, &ad summum Pontificem legato, S. D. 31.

N*On desinam de te solicitus esse, quandiu Romæ fueris, vbi pestilentia laboretur. Etenim te periclitante, maior ac melior pars animæ meæ periclitatur. Quanquam vero tu legatione fungeris istic honestissima, partemq; magnã sustines tuæ reip. quæ difficillimis temporibus carere opera tua vix potest, tamen has noster amor cõsolationes nõ accipit, immo iam nec audit. Præcipit autem poeta Hesiodus mercatoribus, vt vilissima quæque nauigiis imponant, videlicet vt si iactus in mare fiat, saluis rebus tamẽ potioribus euadant. Cæterum Florentina ciuitas, quæ putatur in mercatura tenere principatum, nescio quo consilio te Romæ*

nunc talem ciuem quasi preciosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia lucrum sæpe fit ibi maius, vbi maius est periculũ? Iam vero illud quoq; mihi valde auget metũ, quod vt nimium de tua rep. solicitus, ita nimiũ diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare vestræ domui magna facere, magna pati pro rep. Sic videlicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus, cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ consulit, qui cum maiore deinde gloria cũ eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dũ victoriam nobis aduersus Ligurem procurat, nec labori parcẽs, nec periculum fugitans, nec omnino vllam suæ senectutis rationem ducens. Cui quidem, si mos antiquus maneret honestandæ virtutis, statuã sicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio posuissemus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa ætate susceperat, eidem vitæ quoq; reliquias libens consecrauit. Tua vero mi Pucci ætas, vigens & florens, ad multos vsus deinceps, & ad alia reip. tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ saluti, qui primus de iure consuleris: ac tibi tute caue, qui tam bene cæteris cauere soles. Nam salutem neglegere non potes, quin laudem quoq; tuam neglegas. Non enim (mihi crede) laudaberis, si talem ciuem periculis exposueris. Quod si te ratio temporũ cogit, & senatus authoritas, vt o-
mnino

mnino istic agites, habe quæso semper de tua salute prudentes medicos in consilio. Quando etiam Marcus Varro doctissimus ille Romanorum, se suamq; familiam, ratione certa dicitur à pestilentia vindicasse. Sed in primis tamen exposce cottidie summi Dei pacem, per sacra & aras: cui non dubito quin salus tua curæ futura sit, cum fides cordi esse debeat ea, quam patriæ præstas. O quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecum totum (quod soleo) noctisque etiam partem iucundissimis & fabulis, & sermonibus consumam? Sed interim tamen fratre tuo Iannoctio perfruor, homine suauissimo, studiosissimoque nostri, quem iure meus alumnus, publicum patriæ præsidium, Petrus Medices vnice diligit, amoris, ac prudentiæ merito: quin idem quoque de te sic honorifice quacunque occasione loquitur, vt testimonium tibi reddat amplissimum perfectæ laudis. Tu me velim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio commendes, quem colo, & veneror ob alia quoque; sed ob id in primis, quod non minus honoris adiiciunt ipsius dignitati literæ, quàm literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pandulfo Collenutio suo, S. D. 32.

GRatissimum fecisti, quod specimen herbarũ Gnaphalii, Gallicæq; Nardi misisti mi-

hi, quas nuper in Germania repereris, nec du-
bitari poteſt, quin ſint (vt Plautus inquit) i-
pſiſſimæ. Nam & Nardus hæc ab Aſſyria, &
Ciliſſa, neq; ſpecie multum, neque colore diſtat.
Et in Gnaphalio ſigna congruunt; albedo, mol-
litiaq; foliorum. Quamobrem pro Tomẽto ve-
teribus fuerit; quod & Artemidorus in quinto
libro de ſomniorum euentibus oſtendit, ſcribẽs,
eum qui ſibi viſus eſt triticum, pro Gnaphalo
habere in Culcita marem filium ſuſcepiſſe. Sed
de hoc aliâs. Diligentiam vero, ſolertiamque i-
ſtam tuam perueſtigandis, agnoſcendisque re-
bus obliuiis, dici non poteſt quàm complectar,
atque exoſculer; præſertim tamen hac parte,
quod ad eam plurimum ſcilicet medicina quo-
que ipſa noſtri temporis caligat. Miror autem
perſæpe, quomodo tu tam multis queas vnus
tamque diuerſis muneribus par eſſe. Res e-
nim principis adminiſtras, vt vix quiſquam
circumſpectius. Caues tuis conſultoribus, v
pauci prudentius. Orationem ſcribis (quod A-
puleius inquit) & proſam, & vorſam, ſic el
ganter, vt concedas ferè nemini. Sed & diſc
plinas attingis has interdũ remotiores, in qu
bus aliquid eruis cottidie, vel ipſis profeſſor
bus ignoratum. Poſtremo curam tuam ſic
diuerſa feliciter ſpargis, tanquam ſi totã coll
geris ad ſingula. Nec abſunt domeſticæ (ſicu
Cicero inquit) trichæ, quæ multum quoque ſi
vel cogitationum, vel operæ tuæ decerpunt,

inui

inuita prorſus, & indignante fortuna, fouere otium literatum videri poſſis. Quod vero ſcribis in exemplaribus Digeſtorum iuris veſtri ciuilis, deſiderari verbum, quo Græce nominetur edulis vua, quam tu vocari cibariam dicis à Plinio: ſimulque petis, vt ſcribam quo pacto denique res ea Græce dicatur, vt reſtitui ſuo loco poſſit. Scito non aliud eſſe omnino, quàm τρώξιμον. Quæ vox incolumis adhuc in archetypis Iuſtiniani. Sed & apud Theocritum primo Idyllio. Ἀμφὶ δ' ἂν ὄρχατος φοιτῇ, συνομήνια τὰν τρώξιμον. Conſulis etiam, num recte, Latinéque dicamus, ab ima die, cum ſignificare diem vitæ ſupremum volumus. Nam te quidem dicis apud Scæuolam reperire, titulo Digeſtorũ de legatis tertio: Titia ima die diſpoſuit. Sed vereri nonnihil, vt emendate ſit ſcriptum, propterea quod idem alibi non reperias. Recte vero, mi Pandulfe, ſuſpicaris. Non enim verba illa ſunt in archetypo, ſed pro his Græca magis, quorum exemplum ad te mitto. Τιτία διεθέμην, καὶ βούλομαι δοθῆναι Καλλιμάχῳ μισθοῦ χάριν δηνάρια δύο. Quod ita commodius ad Latinos transferas: Titia teſtamẽtum condidi, ac placet, vt Callimacho dentur mercedis nomine denarii duo. Niſi mauis tamen, vt ipſe quoq; denaria dicam neutro genere: ſicuti rudis iſte quiſquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoq; fortaſſe neruũ eſſe belli, non neruos putauiſſet. Ago etiam tibi gra-

tias, quod indicem misisti librorum veterum, quos in Germania reperisti. Mallem tamen orationem misisses tuam, quam dixeris habuisse magno consessu principis tui legatus, ad Imperatorem designatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixerim, nobis ab ipsa vsque Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat, quod ei multum sit virium, multumq; gratiæ decessurum, quoties alius ipsam, quam tu pronunciauerit. Etenim videre mihi Pãdulfe videor, linguæ istius fulmine Germanos attonitos, pẽdere de verbis quidem, sed oculos tamen oratoris Itali, vultumq;, & statum, & gestum, defixos ac penè stupentes contemplari: sicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu prætor vrbanus, pleno foro, me quoq; multum mirante, grandes illos heroicos intonabas pro rostris. Verum (vt dixi) mitte omnino descriptam nobis. Nam quoniam versatur adhuc ante oculos illa tua pronunciantis carmen imago, sic verba etiam soluta legemus: non quasi nos recitemus, sed quasi modo quoq; tute pronuncies. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Baptistæ Guarino suo, S. D. 33

AGo tibi gratias, quod librum misisti eum quẽ Picus abs te noster meo nomine petierat. Vtar ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoq; mihi Picus, cu

pere te admodum, vtq; de Thymele, ac Latino, aduersus Merulæ sententiã breuiter attigi, magis tibi perspicua faciã. Libenter obsequar tibi viro & literis, & morib. præstantissimo, deque nobis optime merito. Fuisse igitur Thymelem Merula prodit vxorẽ Latini, quã sit etiã prostituere solitus, sic vt à mœchis (inquit) nonnunquã cæderetur: Adeoq; notũ foret Thymeles adulteriũ, & ipsius Latini opprobriũ, vt de illis noua induceretur persona à Mimographis in scænã. Sed ego præfatus honorem docti alioqui viri, quæcunq; hoc loco tradit, partim manifesto falsa deprehendi, partim nulla nec authoritate probari posse, nec ratione dico. Quanquam autem Merulæ magis incumbit ipsi probatio, vel si quis Merulam defensurus est, quàm mihi: proponam tamen quibus eum credã suspicionib. adductũ fuisse, vt ista quasi cõminisceretur. Legebat videlicet apud Iuuenalẽ, quẽ tunc enarrabat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quem locũ vulgo sic interpretãtur, vt si Thymele sit vxor, quã summiserit Latinus, hoc est (vt existimant) lenocinio prostituerit. Cui fauere sentẽtiæ nonnihil & illos ad Domitianũ Martialis versiculos putauit, quos etiã citat: Qua Thymelen spectas, derisoréq; Latinũ, Illa frõte precor carmina nostra legas. Et rursus illud ex Iuuenale: Zelotypus Thymeles. Et itẽ: Quẽ toties texit perituri cista Latini. Nã cæsum fuisse à mœ-

chis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quàm dignus eras alapis Mariane Latini, Te successurum credo ego panniculo. *Personam vero inductam suspicari credo potuit, aut quod Zelotypus Thymeles legatur (vt diximus) apud Iuuenalē, aut quod apud Martialem spectet & Latinum pariter Domitianus, & Thymelē. Hæc autem quàm friuola sint argumenta, quamq; nihil efficientia, quiuis mediocriter doctus, etiam me tacente perspexerit. Iam primū igitur constat Latinum fuisse Domitiani familiarem, mimum temporibus illis celebrē. Cuius in scæna gestus maxime populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiam princeps delectaretur: Hæc ita esse declarat epitaphium, quod ipsius Latini legitur apud Martialem libro* IX. *his verbis:*

Dulce decus scænæ, ludorum fama, Latinus:
  Ille ego sum, plausus, deliciæq; tuæ.
Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
  Soluere qui Curios, Fabritiosque graues.
Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
  Et solâ tantum scænicus arte feror.
Nec poteram gratus domino sine moribus esse,
  Interius mentes inspicit ille Deus.
Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,
  Roma sui famulum dum sciat esse Iouis.

Declarat & Suetonius, ita scribens in Domitiano: Idq; ei cœnanti à mimo Latino, qui præteriens forte animaduerterat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem vero derisorem *vocat Martialis, aliorumq; velut irrisioni ne-*

ga

gat expositum, scilicet vt nasutissimum, scribens ita in Xeniis:

Nasutus sis vsq; licet, sis denique nasus,
Quantum noluerat ferre rogatus Atlas.
Et possis ipsum tu deridere Latinum,
Non potes in nugas dicere plura meas.
Ipse ego quàm dixi, quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus est, si satur esse velis.

Denique moribus ipsius fauet epitaphiū quoq; quod proposui. Nusquam igitur hoc legit Merula, Thymelen fuisse Latini vxorem. Nec propterea quod summissa dicatur à Latino, continuo prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino, quæ suam vicē palparet munere delatorē, quē palpabat & Carus. Nec absurdum est, vt mimæ opera mimus vteretur, etiam si non vxoris. Nam fuisse mimam Thymelen quoq; super nominis Etymon, persuadet illud quod itidē, vt Latinus à Domitiano spectabatur & ipsa. Cæterū mimæ (quantū legimus) ex ea ferè nota fuerunt, quæ corpus vulgarent: Quales Augusti ætate celebrantur, Arbuscula, Citheris, & Origo. Quo fit vt ferè nullus adulterio sit locus in mima. Nam cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodū scilicet & Zelotypus Thymeles nihil ad Latinū. Sed ita potest accipi Latini cista, quâ mœchus tegatur: vt ipsa generaliter mœchorū latibula designentur à cista illa, sub qua lateret in scæna (sic forsan argumento postulante) mœ-

chus aliquis, quem mimus hic nobilissimus agere sit solitus. Nã periturus ideo puto vocatur, non quia re vera Latinus perierit opera delatorũ, quem gratũ principi fuisse mortuũ quoque Martialis innuerit: sed quoniã pereat in argumento mimicæ fabulæ deprehẽsus adulter, aut omnino periturus videatur, nisi statim sub cistæ delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymele mima personam sustinebat vxoris alicuius in scæna, quæ viro Zelotypo verba daret, quem virum quiqui nobilis ille iuuenis aiebat, is à Iuuenale Zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria vero potissimum fuisse mimorũ segetem, declarat his ad Augustum versibus, libro Tristium II. *poeta Ouidius:*

Quid si scripsissem mimos obscæna iocantes,
 Qui semper iuncti carmen amoris habent?
In quibus assidue cultus procedit adulter,
 Verbaq; dat stulto candida nupta viro.

Et paulo post:

Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
 Plauditur, & magno palma fauore datur.

Et rursus:

Luminibusq; tuis, totus quibus vtitur orbis,
 Scænica vidisti lætus adulteria.

Line tibi liquet Baptista, nusquã adhuc probari, vel vxorẽ fuisse Latini Thymelem, vel ab ipso cõciliari solitos adulteros, vel postremo nouã de tali adulterio inductã personã à mimographis? Quando nec author hæc quisquã dixit, & inanes istæ quasi nebulæ non argumẽto-

rũ, sed leuissimarũ suspicionũ, vel insomniæ cuiusdã potius ipso pene spiritu difflantur. Restat vt ne casum quidẽ fuisse doceamus à mœchis Latinũ. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neq; non de Panniculo, magis accipi debet, vt Panniculum ceciderit ipse Latinus, quàm vt os præbuerit Panniculo. Quod esse verum, declarat & Martial. idẽ lib. 2. Epigrammaton, his verbis:

Hesterna factum narratur Posthume cœna,
Quod nollem, quis enim talia facta probet?
Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides vt os percisum, non Latino à mœchis, sed Panniculo ipsi potius à Latino. Percindi *vero dicitur os, cũ bene pulsatur. Ita certe Seneca vsurpat libro naturaliũ quæstionũ 3. qui tamen vulgo quartus inscribi solet, ac decimo subnecti. Verba Senecæ sic sunt:* Qui me vsq; ad mẽdacia hæc leuiora, in quib. os percindi, nõ oculi erui solent, credulũ præsto. *Panniculum vero ipsum quoq; fuisse mimum docet illud eiusdem Martial. lib. 3.*

Ne legeres partem lasciui casta libelli,
Prædixi, & monui, tu tamen ecce legis.
Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,
Non sunt hæc mimis improbiora, lege.

Sed fuit (vt videtur) Panniculus vilioris notæ mimus, cuius ob id ora quoq; vilia poeta dixit. Itaq; personã semper eam puto sustinebat, quæ cæderetur alapis ex argumento. Quod vt ho-

mo facetus, ingenti ſono ſolitus eſt Latinus, vt ipſo Panniculi malarum grandiore crepitu cachinnum tollerent ſpectatores. Nam fuiſſe in argumento fabulæ cuiuſpiam (ſicuti diximus) alapas iſtas indicat Iuuenalis, inquiens: Ridere poteſt qui Mamercorum alapas. *Taxat enim ciues, qui delectarentur edente in ſcæna geſtū nobilitate. Sic vt ex ea quidam, vel præberent os alapis, vel cæderent. Sed & illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis cæderetur Latinus, ſi vel vxorem mœchis proſtituebat. Aut quid opus denique contegi ciſta Latini mœchos, ſi iubente Latino coniunx proſtabat. Quapropter (vt antea quoque dixi) friuola ſunt hæc & falſa, ſibiq; prorſus ipſis obſtrepentia, nullaq; nec ratione munita, nec authoritate. Sed hæc hactenus. Quæſiuit autem Picus idem tuo quoque nomine, cum Gallus intempeſtiuum caneret, quo pacto illud vocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certo, mi Baptiſta, non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀπῳδὸν, quanquam mihi nunc authores ipſi non ſuccurrunt. Eſt vero ἀπῳδὸς ea vox etiam, quæ neq; choro, neq; fidibus concordat. Hæc nos ad te puſilla nimium, leuiaq; verecunde quidem, ſed tamen & libenter ſcripſimus. Quoniam ſicuti me tua multū deterret eruditio, ſic multum rurſus inuitat humanitas. Vale.*

BAPTI-

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano suo,
S. D. 34.

Perlectis literis tuis, non minus eruditis, quã humanis, agnoui & Pici diligentiam, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accurate perfecit. Tu ita satisfecisti, vt expectationem meam superaueris. Sed de grammaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis quæ mea magis sit, quàm tua. Nam si vsus librorum, qui apud me sunt, non ita vt cupis, tibi suppetit, locorum interuallo animaduertas velim, non meæ possessioni. Approbo quæ scripsisti de cæteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de voce gallorum immatura ampliari iudicium opto. Commune est enim quod scripsisti, aliis etiam cantibus absonis. Quærendum est aliud nobis, vt arbitror, aut ingenue fatendum nos homines esse. Quintilianus (vt credo) apposuit, sed in omnibus exemplaribus desideratur. Si quid à me fieri potest, quod tibi commodum futurum sit, optio tua est. Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ. 9. Idus Augusti. M.CCCCLXXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS
Pandulfo Collenutio suo,
S. D. 35

Negant eruditi quidam (sic enim scribis)
verum videri, quod consulenti responde-
ram tibi, τρωξίμους esse apud iurisconsultos v
uas, quas non vini causa haberemus. Ac ne il
lud quidem credunt in Digestis archetypis it
reperiri Iustiniani principis titulo de verbor
significatione: sed & Latine dici, contra qu
nos opinati sumus, affirmāt imam diem, qu
sit vltima vitæ. Damnant & quod specime
accepisse me dixi Nardi & Gnaphali, cum i
mihi non formam, sed ipsas potius herbas, au
(vt iurisconsulti vestri loquuntur) species m
seris. Reprehendunt item, quod Cottidie n
ster à manu scripserit, non quotidie, quodq
quotiēs, nō quod antea defenderim, quotie
Postremo culcitam pro culcitra. Quare acc
ad singula. Τρωξίμους in archetypis esse, n
quod ipsi volunt ἐδωδίμους, nolo mihi, sed a
chetypis credant. Qui sic publice custodiu-
tur, vt tamen etiam frequēter adeantur. Su
igitur Pauli verba sic in Pandectis ad liqui
Qui fundum vendidit, pomum recep
nuces, & ficos, & vuas duntaxat duraci
& purpureas, & quæ eiusdem generis
sent, quas non vini causa haberemus, q
Græci τρωξίμους appellarent, recepta vi-

l. *Nec obnuerim tamen* ἐδωδίμους *quoque re-* 'e *nuncupari, quo nomine quasi verso dixe-* am *prius* edules. *Sed* ἐδώδιμος *ad alia quo-* ue *pertinet:* Τρώξιμος *ad vuam duntaxat,* tiam *si non hanc adiicias. Nec vero me fallit,* 'a *vulgo illud accipi,* θεοκρίτειον, *quasi matu-* a *lædat vuam, non cibariam vulpes, cum sit* : *verbo facta* Τρώξιμος, *quod maxime secun-* dis *mensis congruit: à quo* Τρωγάλια *quoque* τραγήματα, τραγηματισμός. *Quare non a-* iam *profecto, quàm* τρώξιμον *Vergilius expri-* nere *tentauit, cum dixit in Georgicis:* Non ego te diis & mensis accepta secundis Trãs- ierim Rhodia. *Nec vtique tacuit Aristote-* lès, διαφέρειν τράγημα βρώματος ὅσον ἔδεσμα τρωγαλίου. *Sed* ima dies, *an Latine dicatur, vos videritis, qui scilicet vsurpatis vestro pericu-* lo. *Certe nec authoritas iurisconsultorum, nec Horatii poëtæ vos adiuuat. Nam nec apud illos (vt ostendi) nec apud Horatium legitur,* ima dies. *Non enim quoniam dixerit,* Seruetur ad imum, *pro illo ad finem statim se-* quitur, *vt & ima dies, pro vltima vitæ die re-* cte *dicatur: quæ potius dici* summa *debet, vt:* Venit summa dies. *&:* Summum nec metuas diē, nec optes. *Summus enim vere dies, quo summa dierum colligitur. Horatius au-* tem *sic ait ab incœpto ad imum, velut ad pedes à capite, ducta similitudine à pictoribus, qui prius laborant in capite. Cæterum specimen*

quoque vocari, quasi gustum quendam mercis ab empturientibus. Hoc est, quod in Demosthene Plutarchus δεῖγμα vocat, ut alii negent, indicat Cicero tamen, haud dubitans in Tusculanis quæstionibus, quin specimen naturæ capi ex optima quaque natura debeat. Cottidie vero c litera scripsit amanuensis meus, authore Quintiliano; Quotiens autem Prisciano. Nec tamen absurdum est, si nunc hoc, nunc illud, pendente adhuc lite, sequor. Huc enim me proportio vocat, illuc authoritas. In culcita sequor obseruationes veterum codicum, præsertim si nihil iis præter indoctam consuetudinem refragetur. Possum vero proferre tibi sexcentos, quoniam tamen procul abes, citabo paucos ex iis tantum, qui publice spectentur. Iube igitur adiri (potes enim) Suetonii, Martialisq; vetustissima exemplaria: quorum illud quidem Romæ Vaticanâ bibliothecâ patet, hoc vero Florentiæ publica Medicæ familiæ: reperiet is, cui negotium dederis, culcitam, vel in Tyberio, vel in Apophoretis: quod idem Satyr. 5. Iuuenalis codice peruetere, quem doctissimus princeps, ac dux Vrbinatium Guido, de pulcherrima sua librorum supellectile prompserit. Sed quid in iis laboro, cum sit in Florentinis etiam Pandectis, titulo de supellectile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam inargentati culcitæ toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri possit à calco, secundum verborum for-

ormam, quæ sæpius quid fieri ostendunt, verı tamē sicut in cōpostitiis a litera in u. Quod amen qui reprehendit, velim doceat inuicem, uam rationem potius ipse, vel authoritatem equatur. Siquidem mihi euenit interdum uod & Ciceroni, videlicet, vt habeam quem ugiam, non habeam quem sequar. Nec tanen fore vnquam credidi, vt hæc ad obrussam ic exigerentur in literis, præsertim non mea manu, sed meo dūtaxat ingenio formatis. Cum letur idiographis quoque doctorum hominum venia, sed à doctis: vel quod hæc orthographa pro friuolis habentur interdum, vel quod (vt Cicero inquit) vsum populo concedimus, scientiam nobis reseruamus. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER VIII.

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo pontifici maximo, S. D. I.

CVm Romæ abhinc triennium fermè in comitatu essem Florētinæ legationis, quæ tibi sancte pater Innocenti pontifex maxime, ad supremæ istius dignitatis fastigium

nuper euecto gratulatum aduenerat; memi
ni abs te mihi magna celebritate curã delega
vertendi in Latinam orationem Romanoru
principum res gestas, si quæ adhuc inter Græc
rum monumenta, nostris intactæ hominib
reperirentur. Quare cum cælestis animi t
iudicio, non plus mihi honoris additum, quà
oneris iniũctum animaduerterem, vt primu
Florentiam sum reuersus, altissima solicitud
ne circumspicere cœpi, quem potissimum ex
mni Græcorum copia interpretandum suscip
rem. Occurrit autem in primis Herodian
hic, excellens rerum scriptor; & qui diu in Pa
latina versatus aula, affectæq; iam ætatis, h
storiam de suis temporibus cõponere aggressu
neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem ta
men in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc vl
opus à nobis, neque multo sanè negotio, nequ
inuita (vt arbitror) Minerua elucubratum es
ea mox tempora inciderunt, quibus & nostr
impedirentur studia, & quæ plurimum valet
in scribendo, omnis propemodum alacritas ex
cuteretur. Postea vero quàm pro tua prouiden
tia & pacem Italiæ cupienti reddidisti, & cu
patrono meo Laurẽtio Medice, amplissimæ qu
dem fortunæ, sed amplioris ingenii, prudentiæ
viro priuatim affinitatem contraxisti; cessit v
delicet ille quasi nimbus, suaq; mundo redd
ta serenitas est. Sic vt nos iam ipsos colligamu
atque vt grauati pluuia flores, pleneque dec
du

tui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & vetera edere in publicum, & noua procudere iam libet: vnde aliqua modo vel tuo sacratissimo nomini celebritas, vel nostris temporibus claritas, vel studiosis etiam hominibus vtilitas pariatur. Cæterum Herodianum hunc nostrũ, donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, veluti præludium aliquod veri, iustiq́; laboris, læta rogamus fronte excipias summe pontifex. Magnam in eo negotiorum, personarumq́; varietatem, multam rerum nouitatem deprehensurus; crebraque in vtranque partem fortunæ ceu vacillantis exempla, consiliaque admirabilia, & consiliorum inopinatos euentus, grauesque pro tempore sententias, & plenam vbiq; dignitatis, plenam suauitatis orationem, copiosam videlicet quãdam ad instruendos mores supellectilem, & ceu speculum humanitatis, in quod inspicere omnis vita, vnde ea capere, atq; haurire documenta queat, per quæ vel publicis, vel priuatis rationibus consulatur, quæ sane nostræ fuerunt partes, tentauimus profecto, vtinamq́; etiam effecerimus, vti omnia ex fide responderet, ne inepta peregrinitas, ne Græculæ vsquam figuræ, nisi si quæ iam pro receptis habentur, Latinam quasi polluerent castitatem, vt eadem propemodum esset linguæ vtriusque perspicuitas, eædemque munditiæ, idem vtrobiq; sensus, atque indoles, nulla vocum morositas, nulla anxietas. Tu quando

nobis aliquod ceu signum ex arce ista tui ponti
ficatus, ad bene sperandum sustulisti, perge ob
secro sanctissime pater, perge inquam fouere, at
que illustrare bonas arteis, quæ sese pedibus isti
sanctissimis aduoluunt supplices, numenq́ tu
aduersus rudem inscitiam, tetramq́ Barbari
implorant: ut à quo pax Italiæ, atq; adeo ter
rarum orbi restituta est, etiam ab eodem pac
alumnæ literæ, ab iniuria scilicet, atq; indign
tate vindicentur.

INNOCENTIVS PAPA VII.
dilecto filio Angelo Poli-
tiano.

DIlecte fili salutem, & apostolicam bened
ctionem. Librum quem nuper ad nos m
sisti, è Græco in Latinum traductum, gratissim
animo accepimus: tum propter rei nouitate
tū quod doctrina, & ingenio ita cultus est mu
torum iudicio, quos apud nos doctos habemu
vt bibliothecæ nostræ magnum sit ornamētu
allaturus. Gratias tibi propterea maximūs
gimus, virtutemq́ tuam in Domino comme
damus: hortantes idem in posterum facere pe
seueres, vt his honestis laboribus, maiorem i
dies tibi laudem parias, & à nobis vberiore
gratiam promerearis. Nūc vero in signum ta
grati animi, quàm amoris nostri erga te pat
ni, ducentos aureos per dilectum filium Ioan
Tornabonum ad te mittere decreuimus, vt
vi

itæ præsidio facilius huiusmodi labores subire ueas. Datum Romæ apud sanctum Petrum, ub annulo piscatoris, die 16 August. M.CCCC-XXXVII. *Pontificatus nostri anno 3.*

INNOCENTIVS PAPA VIII. dilecto filio Laurentio Medici. 3.

Dilecte fili salutem, & apostolicam benedictionem. Agimus deuotioni tuæ gratias, quod eius potissimum opera dilectus filius Angelus Politianus, vir eruditissimus, librum è Græco in Latinum traductum nuper ad nos miserit, nostro nomini dedicatum: non solum nostro, verum etiam aliquorum peritorum, quibus illum ostẽdimus, iudicio maxime commendatum. Erit apud nos (vt decet) in magno honore, bibliothecæ nostræ ornamentum, virtutis, ac doctrinæ illius testimonium. Hortamur te maxime, eundem Angelum, authoritate tua permoueas, ad huiusmodi opera edenda, quæ nõ vulgarem sibi gloriam parient, & nobis delectationem maximam afferẽt: qui tam honestis laboribus, partim in beneficiis, partim in aliis rebus dignam mercedẽ collocabimus. Et nunc in huius animi testimonium, ducentos aureos per dilectum filium Ioannem Tornabonũ illi mittere decreuimus, ne hic liber indonatus remaneret. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die 16. Augusti, M.

CCCCLXXXVII. *Pontificatus nostri anno tertio.*

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo pontifici maximo. S. D.

NEscio quibus verbis gratias tibi agam sanctissime pater Innocenti, summe pontifex qui tā multis laudibus vigiliolas nostras, tamque ampla liberalitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, voluisse beatitudinem tuam huiuscemodi exemplo iacentes olim literatorum animos erigere: cum videlicet intellegant tantam esse in pontifice maximo nostri temporibus humanitatem, tantamque beneficentiam, vt nunc postremus quidem, atq; infimus illius ordinis, non dicam inlaudatus, aut inhonoratus, sed ne vacuus etiam munerum atq; indonatus dimittatur. Mihi sanè calcaria & stimulos, cum in me collatæ laudes, tum præsens quoq; & sperata benignitas subdiderunt, maximamq; iniecerunt curam cauendi etiam atq; etiam, ne quo vel tempore, vel casu, liberalitate ista, indulgentiaq; tua videri indignus queā. Quocirca curabo, atq; enitar, vt hic noster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumenti tua nunc munificentia suppeditat nouos subinde prouentus tuæ afferat sanctitati. Spero autem fore, vt quamdiu sub vmbra tui numinis recubuero, ita ab omnibus vel incom-

modi

oditatibus, quas vita humana fert, vel lan-
oribus, molestiisq; exoluar, vt ab vmbra apo-
oli Petri, cuius tu locum in isto fastigio obti-
es, omni prorsus ægritudine homines libera-
ntur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie
al. Septembres. M.CCCCLXXXVII.

NGELVS POLITIANVS IN-
nocentio octauo pontifici maxi-
mo, S. D. 5.

T si me pudor prohibet, hominem tenuus
fortunæ, nulliusque propemodum authori-
tis, literas dare ad te Dei maximi vicarium,
incipemque generis humani; tamen in tanto,
el priuato meo, vel publico totius nostræ ciui-
tis gaudio, facere non possum, quin tester a-
d te summe pontifex Innocenti subitum hoc
imi gaudium, profitear lætitiam, gratias agã
iuato quoq; nomine tuæ sanctitati, quod ad-
lescentem nostrum Ioannem Laurẽtii filium,
lorentinæ Reip. delitias, tuorum numero fra-
um, summique senatus collegio adoptaueris;
uod ciuitatem florentissimã, familiamq; no-
ilissimam, tam insigni munere, tamq; eminẽti
ignitate cumulaueris. Tum gratulor etiam ti-
i, quod hac acerrimi iudicii constantissima fi-
e, propè immortalem cæteris tuis egregiis vir-
tibus gloriam conciliaueris. Vt enim Laurẽ-
ium ipsum taceam, quem tibi in perpetuum
ncte pater, beneficio isto tanto deuinxisti,

*quid ipso tandem Ioanne Cardinali nostro per-
fectius? aut quid omnibus numeris absolutius?
Non indulgebo amori meo, nō tuo iudicio blā
diar Pontifex, nota cunctis, & testata loquar.
Ita natus & factus, ita altus atque educatus
ita deniq; eruditus, atq; institutus hic est, vt
nemini secundus ingenio, nec æqualibus indu
stria, nec præceptoribus literatura, neque graui
tate senibus concesserit. Natiua in eo probitas
& genuina, diligentia quoque parentis ita im
pense culta est, vt ex illius ore, non modo no
verbum dictu fœdius, sed ne leuius quiden
vnquam, aut etiam licentius exciderit. No
actio, non gestus, non incessus in illo notatus, n
aliud postremo quod in deteriorem partem cō
spiceretur. Sic in viridi ætate cana maturita
vt qui loquentem senes audiant, proauitam i
eo, nos paternam certe indolem agnoscamu
Cultum pietatis, & religionis penè etiam cu
lacte nutricis exsuxit. Etiam tum ab incun
bulis sacra meditatus officia, quando nondu
editum eum, tamen ecclesiæ iam genitor prou
dentissimus destinauerat. Protinus autē quà
est in lucem susceptus, multis, magnisq; præs
giis in hanc erudiri spem cœpit. Et quonia
tale de se specimē dabat, vt istius iam tum vi
tutis faceret fidem, compulsus fama Ludouic
ille Francorum sapientissimus, idemq; sanct
simus rex, ne summi quidem archiepiscopat
fastigio indignum hūc ipsum planè adhuc pu*

rum, est arbitratus. Illum tu igitur habes regem, collatæ istius dignitatis prælusorem. Telam rex maximus exorsus, quam pontifex maximus pertexeret. Audires vtinam voces, fausta tibi nunc, & prospera ominantis Florentini populi. Aspiceres gestientem vbique, & concursantem in atriis nostris, ac lætitiæ suæ impotentem ciuium multitudinem, plebemq; ipsam vix gaudium capientem animis. Non senes grauitas, non matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Confluunt in ædes Medicas sexus, ætasque omnis, omnis huc ordo (vt ad priuatas necessitudines) properant. Pro se quisque primi haurire oculis aspectum noui Cardinalis festinant, exultant, vociferantur, manus ad cælum tendunt; propitium tibi Deũ, prospera, secundaq; omnia comprecantur. Pro tua vel salute, vel dignitate vota prorsus ab omnibus suscipiuntur. Nec est quod annos, ac natales Cardinalis nostri numeretis, virtus illi ante diem contigit. Ne dubita pontifex, implebit vtique augustam purpuram. Non sub galêri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem eum tanto senatui, non imparem tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Constabit ratio collegis lati suffragii, nec te vnquam summe pontifex iudicii pœnitebit. Hoc tibi nomine (quod vnum valeo) gratulor, agoque gratias. Quos aliquando pedes

istos beatissimos præsens osculabar, iisdem nunc illis absens lætitia plenus aduoluor. Deumque precor, vt te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, vt prospera incœpta prosperrimi consequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas est) dabo operam certe, quandiu vires suppetent, vt istiusmodi tua benefacta sancte pater in omnē posteritatem, sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Cardinali Papiensi, S. D.

6

NOn possum facile explicare literis, in quā
tam nos admirationem adegerit Lauren
tius Medices, patronus meus, testimonio lau
dum tuarum. Nam & si illæ quidem vno o
mnium consensu maximæ semper, admirabiles
que prædicātur, & virtutis tuæ cōstans opini
in omnium pectoribus viuit, omnium lingu
celebratur; tamen cum Laurentium Medice
(id quod sæpenumero accidit) de te loquentē au
dio, cum te mihi totum (vt dicitur) atq; int
grum in oculis constituit, proculdubio intelle
pristinam illā de tuis virtutibus famam pa
cissimam sanè tibi, minusq; benignā fuisse. E
istimabam equidem antea Papiēsis gloriam
otio tantum literisq; cōsistere, eamq; per se sa
amplam, atq; mirificam in principiis animo st
tueba

tuebam. Alteram vero partem, quæ in rerum agẽdarum vsu, & ratione versatur, & si haud omnino ademeram, non tamen vt propriam tibi, peculiaremq; ascripseram. Ecce nunc Laurẽtii testimonio, in vtriusq; gloriæ splẽdore maximus nobis, admirabilisq; exoreris, & tanquam Homericus Asteropæus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorques. Caue autem putes, me tibi nunc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animũ, ac fidem, nihil me aliud scribere, quàm quod sentio; atque omnem gloriam, quãtacunq; ea sit, tua virtute inferiorem existimare. Neq; ego hæc de teipso ad te scribere auderem, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quasi suo iure extorsisset. Idem quoque ipse & Homerum nostrum, quem tu à Laurentio petieras, & meum ad te animum vno tempore pertulit. Hunc quidem velim Papiensis in tuum sinum placide suscipias: dignus est enim, quando tuus est, in quem omne genus humanitatis, ac beneuolentiæ profundas. Homerum vero nostrum seminudum quidem adhuc, atque inuolucrem, ardẽtibus iudicii tui radiis aduersum statuimus, perinde atq; aquilã ferunt implumes pullos, & nuper calido ex ouo prolatos orienti soli obiicere. Quod si ille intrepidus ad tuum radium, non conniuenti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & vt legitimum fœtum educabimus. Sin vero oculorum

acies offensa perstringetur, veluti alienum ac nothum exponemus. Aut tute ipsum magis tã-quam Musarum hostem proiice, & in profluentem aliquem demerge. Erit enim perquam gratum nobis, si Rheni fluuii ingenium imitaberis; quem quidem ferunt pusillos Celtarum infantes intra suum sinum coniectos, si quidem pollutâ matris pudicitiâ suscepti fuerint, tanquam impuri lecti vindicem, rapidis verticib. suffocare: quos autem senserit legitima fœtura editos esse, placido alueo leniter suspendere, atq; in trementes genitricis manus iterum subuehere, salutem pueri quasi intemeratæ pudicitiæ testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoq; Homerum nostrum vagientem quidem pusillum, atq; infantem in complexum soliciti parẽtis, si ea tibi esse indole videbitur, quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitissimi iudicio tuo faciat satis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale Musarum patrone, & animulum istum meum in delitiis habeas, rogo.

IACOBVS CARDINALIS PApiensis, Angelo Politiano, & Nicolao Michelotio, S. D. 7

AEquo animo feretis ambo, si vacui temporis raro aliquid habens, serò atq; vnâ tã-tum epistolâ vtrique respondeo. Legi traductionem tuam Angele diligenter satis pro otii co-

pi-

pia. Quærenti quid sentiam, promptius est quod respondeam, quàm quod bene responderi posse ab inducto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionem vestram sum multum. Si quid olim huc attuli lucis, infuscatum id est tenebris curiæ. Paupertas dudum, nunc dignitas, diuersa à primis institutis coëgerunt tractare. Intyba successit ambrosiæ, & gustui ingluuies; tam male nunc possum de oratoriis, & poëticis iudicare, quàm ineptè de musicis capti auribus iudicant. Ne desim tamen expectationi vestræ, accipite, quod beneuolentiæ potius, quàm retentæ disciplinæ sit signum. O-[illegible] tua, quantum remotior præterita, Latina e[illegible] illustris, vt huic commendationi addi possit. Pleni ei[illegible]versus, & suis [illegible] magnifice auribus seruien[illegible] In tam recenti ætate, laudis & admirationis hæc sunt. Neque ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendum grandibus spiritum, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis vestigiis incedere habeamus. Homerum tamen si quis roget, num Latinum fieri se velit, versumque versui reddi, vereor ne videns transmarina multa inter Græcos quàm nostros sentiri, linguæ porrò cuiusque suam excellentiam esse, quam vix in aliena est assequi: denique barbam mēti nec Latinum planè arguere, nec Græcum referre inquam vereor, ne respondeat,

malle se Colophonium, quàm Florentinum haberi: & pallium, quàm togam Græcis membris aptius conuenire. Tum eorum iudicium laudet, qui magno ingenio præditi, cum diffiderent eundem reddi posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitari quàm vertere. Censeo tamen (vt dixi) operam inchoatam non deserendam: hocq; exercendi styli studium, colendum assiduo à veteribus quidē laudatum, & ad cōplendum pectus maxime necessarium. Si nō assequeris, quod vis, rei nō sinit magis, quàm nostræ facundiæ inopia, æqualis tui Phaëthontis laudem inuenies, vt idem de suscepto à te cælesti Homero, quod ab illo de cælesti curru dicatur: Hunc si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. *Meū hoc est, vt imprudens, fidele tamen de labore tuo iudicium. Traductionem ipsam remitto, vt petis, & tibi gratias ago. Te vero in meū suscipio, tam altè amorem cōdens, quàm altè descendit admiratio virtutis insolitæ. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in stadio literarum currenti, vocibus secundis acclamat, vt pergas, vt non fatigeris, vt calcem ipsum cōtentis oculis spectes, & huic palmæ nil anteferēdū existimes, viuenti ac mortuo profuturæ. Ad te vertor Micheloti. Attende quid agas, in bona tua videris iniurius. Ais cœpisse teipsum amare, mox vt à me amari es cœptus. Si nullum est iudicium meum, te autem ex meo amas iudicio, nō sentis sine causa tuum de teipso esse amorem?*

rem? Atqui magnæ ſunt cauſæ, quibus teipſum extimatione propria debes diligere. Ingenium, literæque humanitatis ad obſequium dexter modus. In primis Laurentii noſtri fides, & gratia, quando principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt. *Quare caue poſthac ex meo magis, quàm tuo iudicio ipſum te ames. Papiẽſi etiam hactenus tribuere, vt eius beniuolẽtiam ex dignitate, non meritis ornamento tibi eſſe exiſtimes. De Balduccio gratias habeo, cottidianis officiis tuum animum probas. Hunc ego quod ſolus Florentiæ ex omnibus neceſſariis eſt, commendo liberius, & benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua abſolue, & me ama. Inque amicorum rationarium, non inter poſtremos relatum te ſcito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale, Romæ, calendis Ianuariis.*

ANGEL. POLITIANVS ASCAnio Sfortiæ Vicecomiti Gardinali, S. D. 8.

DIu, multumque fateor dubitaui, an ad te principem, dominumq́ excellẽtem, homo infimæ ſortis, humilisq́ fortunæ literas darem. Quippe à ſcribendo me magnitudo deterrebat tua, quaſique radiis quibuſdam noſtræ aciem mentis perſtringebat. Contra autem experta mihi humanitas, clementiaque, vt aliquando ſcriberem adhortabantur. Nimis autẽ ſtultum

videbatur, cum tute mihi author audendi fueris, pati, siue metu quodam intempestiuo, siue pudore subrustico, nostri apud te memoriã exolescere. Meministi arbitror, venire ad te aliquãdo visum, salutatumq; vnà cũ Laurentii Medicis filiolo, Angelum nescio quem Politianum, ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nõnulli haud omnino indoctissimum haberi hominem, eumq; apud te capta ex tempore audacia, te antiquis vrbis operibus, ac substructionibus aliquandiu fabulari. Ille ego sum scilicet, eademq; absenti vel fiducia erga te, vel audacia superest. quæ tunc haud defuerat præsenti. Sed eam tamen nihil est cur mihi quisquam vitio vertat, scilicet quæ ex humanitatis tuæ notitia, quàm ex magnitudinis ignorantia proficiscatur. Roges quid sibi hæ quærant literæ. Nempe aliud nihil, nisi vt mei apud te memoriam renouent, me esse hominem tibi deditissimum declarent, sperãtẽ maxime in tuo patrocinio; daturumq; operam (si res ferat) vt animum tibi meum, fidem, voluntatemq; aliquando probem. Orarem autem (nisi improbum est) vt si qua de nobis mentio apud summum Pontificem oriatur (orituram scio, cum tu voles) ostendas me illi esse hominem non ingratum. Facile enim intellego, quantum tua apud illum valitura sit authoritas; quoniam quantum iure valere debeat, non ignoro. Vale, Florentiæ

M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Francisco Piccolomineo, Cardinali Senensi, S. D. 9.

ET si scio pater amplissime, ita me tuæ debere humanitati, quam cum istic essem, egregiā mihi, singularemq́ȝ præstitisti, vt ei nullis officiis, nulla opera, labore, industriaq́ȝ mea posse videar satisfacere: tamen cogitans nihil tam ingrati esse animi, quàm dissimulare quod debeas, cum persoluere nequeas, decreui aliquid ad te literarum dare, quibus meum sensum aduersum te, conscientiamque testarer. Ego si mihi tecum dandæ, referendæque gratiæ certamen instaret, continuo scilicet manus dedissem tibi, vtpote cuius etiam in ædibus ipsæ habitant gratiæ. Sed quoniam maior tu es, quàm quò nostri aspirare conatus queant, velut imaginariis te quibusdam officiis pro re, pro copia remuneramur; bene videlicet sentiendo, loquendoque de te, fauendo tibi, omniaque bona cupiendo. Quod si officia officiis duntaxat, ac non voluntate potius, animoque pensantur, fateor soluendo non sum: sin (vt Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipso quod habetur refertur, non vereor, quin sim quæ debeo, saltem animo ipso persoluturus. Qui quoniam tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc eum tibi addico, ea lege, vt nunquam manumittatur. Nos ad historiam de

Romanis principibus conscribendam, magno spiritu, atque animo adgressi sumus. Et quamuis oram nuperrime soluerimus, paulumque adhuc à portu promouerimus, tamen ferentem nacti ventum æquo pede prouehimur. Neque dubitamus, quin prospero Innocentii fauente numine, cuius ab auspicio proficiscimur, perpetuo nobis Alcedonia futura sint. Te vero obsecro, vt si quando apud eius sanctitatem nostri inciderit mentio (inciderit autem quoties tu voles) hisce me, si videtur, commendes verbis: Angelus hic Politianus neque malus homo est, neque planè indoctus. Tibi vero sancte pater ita studet, vt non sit fortasse indignus, quem tu aliquando respicias. Hoc satis est ipsi, cætera mando Deo. *Antonii autem Lollii familiaris tui orationem illam aureolam de circumcisione legi nuper, iterum, atque iterum: quàm magis legi, tam magis placuit. Græcum autem est verbum:* Ter pulchrum esse, quod ter lectum placeat. *Commendarem tibi eum hominem, nisi absurdum, præposterumque videretur, commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, vt tibi me ab ipso vehementer cupiam commendari. Vale.* M.CCCCLXXXV.

FRAN-

FRANCISCVS PICCOLOMINEUS Cardinalis Senensis, Angelo Politiano, S. D. 10.

COnceperamus eam de Politiano opinionē, vt augeri illam posse minimè putaremus, ad summum enim peruenerat. Auxit tamen suis & ornatissimis, & grauissimis literis. Et ita auxit, vt nos, qui rebamur ante de ipso omnia concepisse, ne attigisse quidem quanti valeat, videremur. Laudamus ingenii tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia silentio potius, quàm infirmo sermone obeunda sunt. Nec putes in eorum nos esse numero, qui sub capite consuunt puluinaria. Amor enim verus adulari non nouit. Testis Deus, testis conscientia nostra. Quod autem de Romanis principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expectamus vltimam eius manum, quam fore non dubitamus consummatissimam. Nos quia virtuti debemus, tibi debemus, cui & opera, & industria nunquam deerimus. Romæ. 8. Idus Aprilis. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Antoniotto Gentili, Cardinali sanctæ Anastasiæ, S. D. 11.

PAruum quidem tuo nomini libellum dedico, sed (vt spero) nec inanem rerum nec in-

opem. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera. Titulum Nutricia diximus, qua figura & Statius Soteria. Plenior hic enim mihi visus & argumēto cohærentior, quàm qui olim placuerat, Nutrix. Tu vero electus potissimum, in cuius appareat nomine, non quo rem tantillam tantæ virtuti, fortunæq́; conuenire arbitrer: aut hoc esse denique putem, quod tuis erga me meritis debeatur. Verum cum prodire nollet in publicum liber sine patrocinio, tuum præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque honestior. Quare suscipe quæso, quicquid hoc est mei fœtus, qua me quoq; ipsum soles humanitate. Deinceps autem plura, melioraq́; forsitan accipies, modo hunc primum quasi gustum non asperneris. Nec enim vel ignoro, vel dissimulo, quantum tua mihi apud Innocentium pontificem maximum suffragata sit authoritas. Cui quidem & ipsi cottidie à me, si non par gratia, certe aliqua tamē pro virili parte scribendo saltem, beneq; & sentiendo, & loquendo refertur. Vale, Florentiæ. 6. calend. Iunias. M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS Francisco, episcopo Cephaledensi, Hispano. S. D. 12.

NOn causam dico, neq; absolui me postulo, quin ipse mihi nigrum appono calculum, quod me tibi scripturum aliquando pollicitus,

fidem quam ad mensam etiam hospitalem dederam, non præstiterim. Ipsum tibi igitur memet noxæ dedo: Abduc, vinci, quasq; est commodum pœnas irroga. Sed quid agas? Non ego scilicet ex ingenio emigraui meo; sum quippe homo omnium hominum ad scribendas epistolas pigerrimus, diem ex die ducens, ac procrastinator mirificus: præsertim si cum eis res amicis est, quorum mihi sit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tute igitur accusandus, qui ita me istic humanè habueris, vt omnium quæ facturus essem, veniam mihi, & impunitatem pollicerer. Sed non erit profecto cur mihi in posterum succenseas. Nam ita crebras literas missiculabo, vt eas propediem aut ne lecturus quidem sis, aut mihi silentium imperaturus. De Græco autem adulescẽte haud sanè satis ex sententia res cecidit. Illis enim ipsis quibus Romæ eramus diebus, alium sibi patronum optauerat. Nos tamen haud quaquam destitimus, propter eos quorum consilio fretus est, hominem illinc potioris spe conditionis electare. Sed vereor, ne si ad nos defecerit, tamen dies præuertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procurãda negocia sit abeundum. Laurentius Medices noster magnopere his diebus ex intestinorum doloribus laborauit, qui nunc vt planè liberatus est, ita non planè recreatus. De te verò apud illum statim vt huc peruenimus, multum sumus diligentissime locuti: spe-

ramusque nos illius in te amori, & si erat antea quoq; maximus, nonnihil tamen addidisse cumuli, tuis in nos officiis exponendis. Vale. Florentiæ. MCCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Episcopo Siluensi, S. D. 13.

ET doctrina quædam non vulgaris, cũ mihi haud dubium specimen, & singularis quædam humanitas, cuius omneis impleuisti aduersum me numeros, exigere quasi suo iure aliquid à nobis videntur literarum, quæ nostri apud te memoriam foueant, nec tam planè refrigescere patiantur. Nostra autem cautio esse debet, ne diutius quàm par est, hominem scilicet occupatissimum teneamus. Itaq; rem ipsam in pauca conferemus. Ego me præstantissimo domino Cardinali Olisipponensi, germano tuo, viro excellentis ingenii, doctrinæ, atque humanitatis, tantum debere intellego, quantũ nunquam sim persoluturus, etiã si me opposuerim pignori, aut si bonorum omnium meorum, atque adeo ipsius capitis fecerim auctionẽ. Quare aut decidam cum ipso oportet, aut certe addicar. Atque ego quidem addici malo, vt illius mihi periculo viuendum sit, non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, vti de nobis apud pontificem (vbi occasio tulerit) ita aliquam faciat mentionem, vt intellegat eius sanctitas, nos etiam tanti viri iudicio non improba-

probari. Neq; tu autem absurdum, ineptumq; putaueris, si quo magis debemus, magis etiam debere nos postulamus. Mos hic videlicet debitorib. cum sint maxime óbruti ære alieno, tum pecunias maxime mutuantur. Sed hæc hactenus. Nequeo autem quin obiter commendem Phædrum nostrũ, hominẽ candidissimi animi, elegantissimiq; ingenii, tibiq; in primis deditũ. Scis eum minime dubitare, quin aliquãdo hortatu, impulsuque tuo adduci Cardinalis tuus possit, vt cum pontifice de horologio illo aliquid explicetur. Quæ ne spes eum frustra habeat (si qua modo copia sit) etiam atque etiam te rogo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Petro Arriuabeno Vrbinati Episcopo, S. D. 14.

ETsi nunquam dubium fuerat, quin tibi omni laude præstanti viro, nulli nõ honores iampridem, dignitatesq; deberentur; tamẽ posteaquam auditum est præsulem te esse Vrbinatem factum, tanta vniuersi quidem, sed præcipue qui literarum sacra veneramur, affecti lætitia sumus, vt inexpectatum propè, nec spe vlla, quasi dixerim, præcontrectatum contigisse hoc nobis gaudium videatur. Etenim cum timere iam inciperemus, quicunque tibi vnicè studemus, ne qui dilatus à fortuna fueras, etiam planè præteritus fuisses: quo grauior

ille fuerat, atque indignior metus, eo nunc & maior lætitia, & iustior, postquam is euanuit, eborta est. Ad hanc autem quasi publicam tanti gaudii, priuata etiam mihi, & peculiaris accedit causa, quod eum prouehi ad ingentes titulos aspicio virum, cuius mihi & authoritas, & humanitas durissimis etiam meis temporibus ita suffragata est, vt tantum crescere spes mea & fiducia, quantum tua vel fortuna, vel dignitas merito debeat. Quapropter in hac animi mei præcipua quadam voluptate, præcipuam quoque gratulandi rationem desiderarem, nisi tecum mihi, hoc est cum homine peritissimo res esset. Cuius insignis prudentia (sicuti credimus) quasi Linceis oculis in ipsa quoque hominum præcordia introspiciat. Illud autem neutiquam omiserim, videri mihi Innocentium Pontificem maximũ, ceu via quadam regia, ad immortalem gloriam contendere, qui viros augeat honoribus & eruditos, & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur) præclarum virtutis lumen patiatur. Nam vt omittam cæteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto studio pontifex ornandum sibi prius, mox autem tuendum quoque, defendendumque suscepit: etiam nuper Hieronymum ipsum Balbanum audio præstantem doctrina, & moribus hominem tecum pariter præsulem esse factum, quo nobis excellentis huius lætitiæ, ac voluptatis ingens hinc etiam quasi

quasi cumulus accederet. Cui tu quidem velim (si pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Leonello, episcopo Concordiensi, S. D. 15.

FRanciscus Soderinus Volaterranus pontifex, epistolam nuper mihi ad ipsum tuam super Miscellaneis nostris ostendit, in qua certare dubia palma inter se doctrina mihi, & humanitas videbantur. Ac doctrinam quidem non modo ipse stylus exhibebat, elegans, ornatus, & grauis: sed illa etiam multo magis, quæ mihi abs te de authore stromateon Clemente obiiciebantur. Humanitatis autem certissima illa visa sunt indicia, quod vir & authoritatis maximæ, & sortis amplissimæ, multisq; & magnis agendis rebus occupatus, etiam nonnihil ad te pertinere putasti, quid ego in meis aliquãdo libris tenui fortuna homuncio retulissem. Mitto autem quàm benigne, quàm blande, quàm verecunde, quàm amanter, quàm lente etiam, & cunctanter erratum illud, ita enim videbatur, nostrum protulisti. Quàm multis me prius laudibus, etiam si eloquentius longe, quàm verius adobruisti. Mitto quod & Soderinum delegisti, qui mihi rem potissimũ significaret: quo viro nec grauior, nec prudentior, nec itẽ humanior, sed nec mihi amicior quisquam

deligi potuit: vt si me literæ illæ tuæ offendere aliqua ratione potuissent, hac vna tantum potuerint, quod nimium solicitus videbaris, ne aliorsum fortasse acciperem, quod obieceras. Ego mi Leonelle, non modo in iis quæ hactenus edidi, sed & quæ scribere deinceps conor, omnibus hoc testatũ volo, nihil mihi esse prius veri studio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet; sin minus, at ab aliis & placide admoneri gaudeo, & aspere castigari non recuso. Quin vt illis habeo gratiã, sic istis non irascor: honestius ducens aliquando doceri, quàm semper nescire: non. n. tam turpe refelli, quàm pulchrũ corrigi. Quod autẽ ad Clementem attinet, artificis librarii vitiũ, non authoris est. Is in exemplarib. nostris quædã male (vt fit) aut inducta, aut deleta repererat, eaq; tamẽ pro rectis, ac legitimis incõsulto excudit. Ita necesse habui curare protinus, vt errata ipsius omnia, nisi quæ relegentẽ fefellerant, primis ibidem paginis imprimerẽtur. In eas tu fortasse paginas nõdum incideras, cũ locum notasti; quas tamẽ se ait è vestigio misisse ad te Volaterranus pontifex, etiã antequã tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur primo statim capite correctũ hoc à nobis erratum reperies. Nec vero vllis opus est ad hanc rẽ, vel Eusebiis, vel Hieronymis: Ipsos enim & legimus Græcos, & excerpsimus octo Alexandrini Clementis libros, qui στρωματεῖς appellantur. In quis alterius etiam Clemẽtis (quod vere ais)

Roma-

Romani pontificis identidem testimonia citantur. Reliquum est, vt agam tibi gratias. Ago igitur quàm possum maximas, vt tibi me deditissimum profitear, profiteor, & quidem ex animo. Sed & rogo te etiam, atque etiam adhuc, vt si quis locus apud te vacat, numeres me quoque inter tui studiosos. Postremo quoniam verbis honorificentissimis in tua epistola Cardinalis Alexandrini fecisti mentionem, cuius sæpe mecum de literis, & vita Ioannes Picus Mirandula meus diuine loqui solet. Ei me quoque (si fas est) velim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Paulo Cortesio suo, S. D. 16.

REmitto epistolas diligentiâ tuâ collectas, in quibus legendis (vt libere dicam) pudet bonas horas male collocasse. Nam præter omnino paucas minime dignæ sunt, quæ vel à docto aliquo lectæ, vel à te collectæ dicantur. Quas probem, quas rursus improbem, non explico. Nolo sibi quisquam vel placeat in his authore me, vel displiceat. Est in quo tamen à te dissentiam de stylo nonnihil. Non enim probare soles (vt accepi) nisi qui liniamenta Ciceronis effingat. Mihi vero longe honestior tauri facies, aut itẽ leonis, quàm simiæ videtur, quæ tamen homini similior est. Nec ii qui principatũ tenuisse creduntur eloquentiæ, similes in-

ter se, quod Seneca prodidit. Ridentur à Quintiliano qui se germanos Ciceronis putabant esse, quod his verbis periodum clauderent, esse videatur. *Inclamat Horatius imitatores, at nihil aliud quàm imitatores. Mihi certe, quicunque tantum componunt ex imitatione, similes esse vel psittaco, vel picæ videntur, proferentib. quæ nec intelligunt. Carēt.n. quæ scribunt isti virib. & vita, caret actu, carent affectu, carent indole; iacent, dormiunt, stertunt. Nihil ibi verum, nihil solidum, nihil efficax. Nō exprimis (inquit aliquis) Ciceronem. Quid tum? Non enim sum Cicero, ne tamen (vt opinor) exprimo. Sunt quidam præterea, mi Paule, qui stylum quasi panem frustillatim mendicant, nec ex die solum viuunt, sed & in diem, tum nisi liber ille præsto sit, ex quo quid excerpant, colligere tria verba non possunt, sed hæc ipsa quoque, vel indocta iunctura, vel barbaria inhonesta contaminant. Horum semper igitur oratio tremula, vacillans, infirma, videlicet male curata, male pasta, quos ferre profecto non possum. Iudicare quoque de doctis impudenter audentes, hoc est, de illis, quorum stylum recondita eruditio, multiplex lectio, longissimus vsus diu quasi fermentauit. Sed vt ad te redeam, Paule, quem penitus amo, cui multum debeo, cuius ingenio plurimum tribuo: quæso ne superstitiose ista te alliges, vt nihil delectet quod tuum planè sit, & vt oculos à Cicerone* num-

nunquam deiicias. Sed cum Ciceronem, cum bonos alios multum, diuque legeris, contriueris, edidiceris, concoxeris, & rerum multarum cognitione pectus impleueris, ac iam componere aliquid ipse parabis; tum demũ velim (quod dicitur) sine cortice nates, atque ipse tibi sis aliquando in consilio, solicitudinemque illã morosam nimis, & anxiam deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasq; denique vires vniuersas pericliteris. Nam qui tantum ridicula ista, quæ vocatis lineamenta, contemplãtur attoniti, nec illa ipsa (mihi crede) satis repræsentant, & impetum quodammodo retardant ingenii sui: currentique velut obstant, & (vt vtar Plautino verbo) rémoram faciunt. Sed vt bene currere non potest, qui pedem ponere studet in alienis tantum vestigiis; ita nec bene scribere, qui tanquam de præscripto non audet egredi. Postremo scias infelicis esse ingenii, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS
Angelo Politiano suo, S. D. 17.

NIhil vnquam mihi tã præter opinionem meam accidit, quàm redditus à te liber epistolarum nostrarum. Putabam enim illum tibi in tantis occupationibus excidisse. Nunc autem lectis tuis literis, video illum non modo à te gustatum, sed etiam planè deuoratum; cũ & scripseris puduisse te in eo legendo bonas ho-

ras malè collocasse, & eas ipsas minime tibi dignas videri, quæ vel ab aliquo docto lectæ, vel à me collectæ fuisse dicantur, præter nescio quæ hominum perpaucorum. Ego autem totum istud tibi remitto, nec planè iudicium meum interponam, cum nefas sit quodammodo à te dissentire; & ego is sim, qui de altero iudicium facere (vt ait Marcus Tullius) nec velim si possim; nec possim, si velim. Sed veniam ad illud, in quo te dicis à me quam maxime dissentire. Scribis enim te accepisse me neminem probare, nisi qui liniamenta Ciceronis consectari videantur. Ego vero quantum repetere memoriā possum, nec istud recordor vnquā dixisse, nec dictū volo. Quæ enim stultitia esset, vt, cum tā varia sint hominum ingenia, tā multiplices naturæ, tam diuersæ inter se volūtates eas velle vnius ingenii angustiis astringi, & tā-quam præfiniri? Sed quoniā me in hanc disputationem vocas, non erit fortasse alienū tempus purgādi iudicii nostri, & tuendi mei, cum planè cognoscam verba tua esse suasoris, non lacessentis. Et primum de iudicio libenter fatebor, cum viderem eloquentiæ studia tandiu deserta iacuisse, & sublatum vsum forēsem, & quasi natiuam quandam vocē deesse hominibus nostris, me sæpe palàm affirmasse, nihil his temporib. ornate, varieq; dici posse, nisi ab his qui aliquem sibi præponerent ad imitandum. Cū & peregrini expertes sermonis, alienas re-

giones malè possint sine duce peragrare, & anniculi infantes non nisi in curriculo, aut nutrice praeeunte inambulent. Cum autem multi in omni eloquentiae genere floruerint, memini me vnum Marcum Tullium ex doctorum acie abduxisse, in quem omnium ingeniosorum hominum studia conferenda putarem. Non quod ignorarem multos dicendi gloriâ praestitisse, qui & acuere industriam, & multis oratoriis virtutibus alere ingenia possent; sed & quia videbam hunc vnum omnium seculorum consensu principem esse iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero semper optimum esse eligendum; corrupti stomachi, & intemperantis aegri esse putabam, deteriorem cibum seligere, salutarem & optimũ aspernari. Ausim nunc etiam affirmare idem, quod saepe, neminem post Marcum Tullium in scribendo laudem consecutum, praeter vnum, aut alterum, qui non sit ab eo eductus, & tanquam lactis nutrimento educatus. Sed erat tum quaedam certa imitandi ratio, qua & fastidio similitudinis occurrebatur, & nitidũ illud genus hilaritate quadam aspersa condiebatur: nunc autem illa ab hominib. nostris aut neglecta est, aut ignorata. Similem volo mi Politiane, non vt simiam hominis, sed vt filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantum deformitates, & vitia corporis deprauata similitudine effingit, hic autẽ vultum, incessum, statũ, motum,

formam, vocem denique, & figuram corporis
repræsentat: & tamen habet in hac similitudi-
ne aliquid suum, aliquid naturale, aliquid di-
uersum, ita vt cum comparentur, dissimiles in-
ter se esse videantur. Dicam idem iterum ha-
bere hoc dilucidam illam diuini hominis in di-
cendo copiam, vt existimanti se imitabilē præ-
beat, experienti spem imitationis eripiat. Fit e-
nim vndique ad eum concursus, & quisq; ar-
bitratur illo modo se posse dicere. Homines e-
nim naturâ suauitatis auidiores, difficillima
rem voluntate, non facultate metiuntur. Ita-
que dum abundantiam sermonis, & (vt ips
aiunt) facilitatem imitantur, neruos & acule
os deserunt, & tum à Cicerone absunt longis
sime. Nec autem refert alieno ornatu, & qui
busdam luminibus, ac quasi insignibus, nostr
scripta explere, nisi queamus id distincte, apte
que facere. Fit enim nescio quid monstrosum
cum membra cohærentia male dissipantu
Quare (vt de me loquar) nihil est Politiane
quod me à Ciceronis imitatione deterreas; se
quod potius obiurges inscitiam, quod nequea
bene illum imitari: quanquam ego malo ej
assecla, & simia Ciceronis, quàm alumnus, a
filius aliorum. Sed permagni interest, vtru
quis videatur quenquam velle imitari, a
neminem. Ego autem statuo non modo in el
quentia, sed in aliis etiam artibus, necessaria
esse imitationem. Nam & omnis doctrina

ani-

antecedenti cognitione paratur, & nihil est in mēte, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ esse imitationem, sed naturæ fieri, vt ex eodem genere dissimilitudo nascatur. Homines enim cum inter se dissimiles sint, similitudine coniunguntur: & quanquam alii coloratiores, alii pallidiores, alii venustiores, alii proceriores sint, vna tamen est omnibus figura, & forma. Illos autem quibus aut crus, aut manus, aut brachia desunt, non omnino ex hominum genere excludendos, sed aut mancos, aut claudos appellandos putarem. Sic eloquentiæ vna est ars, vna forma, vna imago. Qui vero ab ea declinant, sæpe distorti, sæpe claudi reperiuntur. Aspice nunc eos homines, qui sibi elegerunt Marcum Tullium imitandum, quantum ab eo distent, quantum etiam inter se dissimiles sint. Profluentem quandam sine modestia vbertatem Liuius arripuit, acumen Quintilianus, sonum Lactantius, lenitatem Curtius, elegantiã Columella; quorum cum esset vnum propè imitandi propositum, nihil est tam dissimile, quàm ipsi inter se, nihil tam distans (si cõparentur) quàm ipsi à Cicerone. Ex quo intelligi maxime, & cum iudicio ponderandam esse imitationem, & eum ipsum hominem mirabilem fuisse, ex quo tam diuersa ingenia tanquam ex perenni quodam fonte defluxerint, omnino Politiane certis authoribus insisten-

dum est, quibus ingenia formentur, & tanquã alantur. Relinquunt n. in animis semina, quæ in posterũ per seipsa coalescunt. Qui autem neminem imitari, & sine cuiusquam similitudine laudem consequi videri volunt, nihil (mihi crede) roboris aut virium in scribendo præsefe- runt: & illi ipsi qui se niti dicũt ingenii sui præsidiis, & viribus, facere non possunt, quin ex aliorum scriptis eruant sensus, & inferciãt suis, ex quo nascitur maxime vitiosum scribendi genus, cũ modo sordidi, & inculti, modo splendidi, & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquam in vnum agrum plura inter se inimicissima sparsa semina. Fieri enim non potest, quin varia ciborum genera male concoquantur, & quin ex tanta colluuione dissimillimi generis inter se verba collidantur. Nec minus huius corruptæ orationis asper concursus aures ferit, quàm ruentium lapidum fragor, aut strepitus, aut quadrigæ trãscurrẽtes. Quid enim voluptatis afferre possunt ambiguæ vocabulorum significationes, verba transuersa, abruptæ sententiæ, structura salebrosa, audax trãslatio, nec felix, ac intercisi de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accidere qui ex singulis sensus, & verba eruunt, & neminem imitantur. Horum sanè omnis oratio est tanquam Hebræorum domus, quibus sunt ad quoddam tempus diuersorum hominum bona oppignerata. Nam ibi & lacernæ

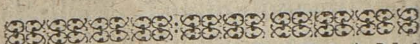
& ami

& amictus, & penulæ, & multorum sæpe pallia suspensa internoscuntur. Ego autem tantum interesse puto inter eum qui neminem imitatur, & qui certum ducem consectatur, quantum inter eum qui temere vagetur, & qui rectâ proficiscatur. Ille deuius inter spinas volutatur, hic autē ex proposito itinere ad constitutum locū, sine lapsu, & molestia contendit. Præterea Politiane sic habe, neminem eloquentiæ laudem consecutum, qui non sit in aliquo imitationis genere versatus. Apud Græcos non modo oratores, Demosthenes, Hyperides, Lycurgus, Æschines, & Demarchus; sed etiam illi ipsi philosophi, virtutum magistri, alicuius imitatores esse voluerunt. De nostris hoc loco taceo, ne videar tibi vni omnium doctissimo, quasi scholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto. Exploratum est iam illud omnibus, vt qui se ad Marcum Tullium effingendum contulerit, si minus aliquam imitandi gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quod illum sibi elegerit exprimendum: vt illud fuisse naturæ, & ingenii videri possit, hoc iudicii. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Baptistæ Mantuano theologo Carmelitæ suo. S. D. 18.

NEc dubito quin amer abs te, nec exigo quod sit incommodum, sed nec officio li-

terarum metior amicos; quippe quod & ab inimicus præstari solet. Gratulatione tua, quod philosophiæ sim deditus, ipse mihi medius fidius ita gratulor, daturus vt operã sim quo possis indies magis merito mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset vsus, magis fortasse suis rationibus consuluisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam volet vti. Veruntamẽ ei cupio scribas, vt à me expectet omnia, tui quidem causa Nihil enim molestius quàm fuisse hunc mihi abs te frustra commendatum. Vale.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. IX.

ANGELVS POLITIANVS Matthiæ Dei gratia inuictissimo Pannoniæ regi, S. D. I.

VM superioribus diebus ego, & Philippus Valor Florentinus, præstans vir, tuæq; maiestati deditissimus, de nostri seculi principibus casu loqueremur; ac tu primus nobis inuicte rex, immo vero solus occurrisses, quem videremus audacter cum quouis laudatissimo veterum posse conferre: castigauit ille me verbis amicissimis, quod nunquam tibi, aut lucubratione

tiones vllas nominatim dicauerim, aut epistolam saltem scripserim, quo tibi si non ingenium quodcunque, doctrinaque mea, certe animus tamen, ac voluntas innotescerent. Etenim te regem temporibus esse nostris aiebat vnum (quod ego illi facillime assentiebar) in quo vel maxime celebrando labores, industriam, vigiliasque suas omneis ponere literati homines certatim debeant; vt in cuius egregiis, innumerisque laudibus habeat vtriusque linguæ facultas, vbi liberrime posset, & velut in patentibus campis exspatiari. Quare sumpsi animum (fateor) de sermone prudentis, & amici viri, gloriosissime rex, cumque animo statim sumpsi calamum, videlicet in hoc, vt tuas eximias virtutes honore saltem quocunque styli mei prosequerer. Sed cum se mihi illæ tam multæ, tam magnæ protinus obtulissent, vt facilius mundum pugillo posse crederem, quàm eas epistolæ breuitate complecti; mutato protinus cõsilio, dilatis paulisper tuæ claritatis præconiis, statui duntaxat in præsentia significare tibi, me quoq; vnum rex è multis esse, qui magno animi fauore te venerer, dariq; mihi occasionem celebrandi tui nominis concupiscam. Non quia me sperem naturali facundia parem tuæ laudi fore, sed quod est à sapientibus hominibus obseruatum, non minus animi vires aliquando, quam ingenii valuisse. Quocirca si quid erit inclyte rex, in quo tibi mea gratifica-

ri professio possit, rogo, obtestorque perinde vtaris opera nostra, quasi vnus ex eo sim numero qui regni tui finibus continentur: vt autem Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese habitu ius dicenti obtulit Alexandro, cumque se cogitationes, ac formas afferre dignas illo rege, videlicet Atho montem statuæ virilis effigie figurandum docuisset, ita regiam commendationem videlicet adeptus est. Idem mihi ego quoque vsu venturum speraui rex magne, si pro leonis pelle non obscuram indolem; pro claua, non absurdum ingenium; pro corona populea, non incelebrem doctrinæ mediocritatem; pro vasta illius molis compositione, multiplices tibi linguæ vtriusque figuras obtulissem. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui studiis istis liberalibus claruerit: nisi forte diutius marmora, & cæmenta restituta vetustati, quàm literarum monimenta confidimus. Nec tu profecto Macedoni Alexandro (sit vero venia) iure cesseris Matthia rex, seu victorias eius, seu beneficentiam consideres. Quæ duo prima tanto in rege fautrix miratur antiquitas, nisi forte credimus Arabas, Indos Armenios, Chaldæos, mollissimas, fugacissimasque gentes laboriosius vinci, quàm Turcos, & Mysios, & Triballos, & Illyricos, & Liburnos, & Boemos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicosissimas nationes: quarum ipsa quoque nomina

Martium sonant: nisique plus esse putamus, quod vnum, aut alterum donauit ille bene de se meritis hominibus oppidum, quàm quod in omnium penè sinus quoscunq; dos aliqua ingenii, virtutisque nobilitat, è tuis istis beneficis manibus, quasi perenne fluit aurum semper, vt aqua de fontibus, & in maximam venire iam quæstionem cœpit illud: vndénam tibi tãta ista, tamque inexhausta diuitiarum copia, sic omnibus vsquequaq; largienti; quanquam facile à prudentibus intellegitur, quæ plerique alii principes in suas cupiditates, ac libidines profundant, ea te tantum vel in ædificiorũ nobilissimas substructiones, vel in vsus publicos, vel in hanc postremo, de qua nũc agimus beneficentiam conferre. Quapropter vehementer cupio labore aliquo meo tuam celsitudinem demereri: cupio studiis, ingenioloq; meo, si detur, commendare me tibi rex inuicte. Qui sim vero quemve inter literatos locum teneam, malo equidem ex aliorum tibi, quàm ex meis indicari verbis. Tantum dixero, me Laurentii Medicis magni, sapientisq; viri, tuarum virtutum studiosissimi, non diligentiâ minus, quàm liberalitate de obscuro, tenuiq; loco, qui nascẽtem susceperat, in aliquam certe luce, dignitatemque, nullis adeo nisi literarum adminiculis peruenisse; profiteri iam multos annos Latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notum est) celebritate: sed & Græcas ex pari cum

Græcis, quod nescio an alteri Latinorũ (dicam enim audacter) mille circiter annos ante contigerit, stylum denique sic ipsum per omnia penè materiarum diuerticula duxisse feliciter, vt (quod erubesco, quanquam penè testatum, referre) cunctos fermè quicunque in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atque hæc ego de me rex indulgentissime, nouo scilicet & periculoso more, multorumq; reprehensionibus obnoxio, simpliciter tamen, sed & vere; nec enim hoc, nisi & illud ad te scribo, quod deliberare secum tua sapientia, velutiq; præscribere possit (modo non hæc aspernetur) vbi nos potissimum, scilicet in tuæ spem gratiæ nostri neruos ingenii contendamus. Si quid igitur ipse mandaueris, obibo libens; sin minus, eligam tamen pro iudicio, captuque meo, quod tibi fore arbitrer quam gratissimum. Bibliothecam video iampridem comparas omnium (sicut expectamus) non ornatissimam solum, sed etiam copiosissimam. Possumus igitur multa (si res postulet) è Græco vertere in Latinum tibi, multaque rursum quasi noua cudere, quæ nec ab eruditis forsitan respuantur. Regiam construis idem longe magnificentissimam, forumque tuum simulacris omne genus, vel æneis, vel marmoreis exornas. Nec autem cessant vbique terrarum nobilissimi pictores tabulas tibi pulcherrimas viuis animare coloribus. Et ista ergo possumus, te iubente,

non

non erubescendis illustrare carminibus. Iam bella, & paces mandare victuris vtriusque linguæ monumentis, & historiæ molli filo contexere pridem didicimus: tum vel vndanti solutæ vocis eloquio, vel immortali Musarum cantu totam posteritatem sacris implere præconiis. Quin philosophiæ seria ne defuerint cupienti, milleque iocis tædium subinde, mille profecto argutiis fefellerimus. Nec autem vendito ista tibi, dum sic indico. Nec mihi referri ob ea gratiam quæro, sed abunde relatam putabo, si placuerit ex me tibi, non dicam res ipsa, sed animus. Vt autem gustum sumere aliquem iam nunc vigiliarum nostrarum possis; en poëma tibi multa lima cruciatum; quod laudes poëticæ, quod historiam continet omnium ferè vatum. Sed & mittam commentarios paulò post in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de varia, multiplicique lectione condidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepti laboris fallit) tantas ex hoc libello velut è thesauro diuitias proferemus, vt magna ex parte studiosæ iuuentutis quædam veluti inopia releuetur; ac tum denique puto quiuis intelleget, quàm multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Quare ne quæso numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu vero, Matthia rex regum, prorsus omnium celeberrime, dum tibi commentarios quoque multiplici pagina surgentes e-

uigilamus, accipe hunc interim rogo libellum vultu quo regem decet, hoc est, sereno & hilari, quem tibi videlicet ego si non eruditissimus, at certe tuo nomini deuotissimus homo, quasi Deo donum, religiosa mentis atque animi pietate consecraui. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Bernardo Riccio suo, S. D. 2.

A*Ccepi versiculos tuos ingeniosos, elegan-teis, venustos, faciles; sed ita tamen affectibus plenos, vt eos non fictos, quemadmodum tu vis, sed veros esse amatorios existimem. Delectatus lectione sum, sed & admiratus admodum superfuisse tibi tempus in hos tam delicatos lusus à publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudenter. Quod autem me rogas, vt eos angulo cuipiam secretiori solus insusurrem, mox vero domi septos, & inclusos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamen in hoc vno minus obtemperabo, ne quid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & velut in ergastulo supprimam. Sed de versiculis aliàs. Scribis autem permultos istic esse, qui Ioannem Picum Mirãdulam laudari à nobis in cognitione rerum, studioq; sapientiæ, nõ moleste ferant, iidem tamen ornamenta dicendi, splendoremq; illi quasi oratoriũ tribui vix patiantur. Itaq; rogas, vt ipsius vel epistolã tibi mittam, vel breue ali-*

quod

quod omnino scriptum, quod circũferre tecum possis, & ostentare; ne tuis tantum verbis, aut illius æstimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluẽda. Gero equidem morẽ, descriptãq; tibi epistolã Pici mitto, qua barbaros philosophos aduersus Hermolaũ Barbarum, sed nihil minus quàm barbarum defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculente scriptum, quo conferre vtriusq; stylum, genusq; dicẽdi possis. Æstimabis igitur ex hac epistola Picum, sed vt leonem (quod Græci dicunt) ab vnguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quædã semper, & scribere, quod opera illius indicabunt, magnis de reb. quæ domi clausa cottidie maturescunt ad argumẽta deinde minora hæc, & leuiora vix exiguã partẽ conferre suarũ virium dignatur. Quapropter hanc ipsam epistolã tam plenã, tam spissam, tam diuitẽ, paucis antemeridianis horis extempore propè dictauit. In qua tamen (vt videbis) electa verba, casta Latinitas, Atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata cõcinnitas, hilaris color, pura venustas, ornatus facilis, agentes figuræ, sensus acres, apta exempla, multa fides, argumẽta fortia, graue consiliũ, subtile iudiciũ, vis alta, indoles rara, mira maiestas. Sed hoc vsu plerunq; venit, quod & Marcus Cicero quodã loco scribit, vt in rebus diuersis eundem præcellere nolint homines. Itaque Picus noster, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quãtum

emineat in ſtudio ſapientiæ, pro quo ſunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare non poteſt, cum ſit eloquentiſſimus, vt in dicendo ſaltem, nec incultus omnino, nec intelligẽs habeatur. Sed qui deinceps ſequentur dies (vt Pindarus inquit) teſtes erunt ſapientiſſimi. Tibi tamen interim ſtudioſo videlicet vtriuſque noſtrûm, quaſi de lacu muſtum, quod deguſtes, hanc illius epiſtolam propino. Quæ diſplicere non debet, propterea quod eloquentiam deſtruit. Deſtruit enim ſic eloquenter, vt adſtruat hoc ipſo quod deſtruit. Ita nihil eloquẽtiam deſtruere præter eloquentiam poteſt; ideoque nec ipſa poteſt, quoniam ſcilicet hoc quoq; poteſt, quod omnino non poteſt. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS VEnetus, Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 3.

NOn poſſum tibi non videri planè barbarus, & ingratus, qui tibi totiens, & tam multa de me non minus ſcribenti ſemper, & prædicãti, ſed ſentienti quoq; gratias agere diſtulerim. Nullæ enim vnquã venerũt huc à te literæ, ex quo ſum tibi cognitus, quin mentionẽ in illis de me illuſtrẽ, & honorificã habueris. Sed vide quanti faciã teſtimonium tuum de me, ſiue id iudicio agas, ſiue propenſione volũtatis. Ego alioquin modeſtus, imò timidus, & parum mihi fidens, videor aliquid eſſe, quod tu me laudas, quod mea probas, quod in Themiſtio

noſtro

nostro quemadmodum scribis, tanquam in iucundissimo diuersorio sæpe conquiescis. Quid quod in literis tuis plerumq; me recognosco? Ecquid arbitraris quicquam nobis esse posse iucũdius, quam cum te vel nostrum aliquod incisum, vel circuitum, vel figuram dicendi nõ adeo notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quod ad multos scribendo non videris hoc facere simulanter, & ex composito, magnæ mihi sese rationes offerunt, quamobrem hoc à te repertum putem ad gratiam. Nec enim videre poteram, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frangeres, & ad me deficeres: qui filum orationis aridum, & prætenue sequutus, humi serpo, nunquam assurgo, non inspiro, non circumduco, non eleuo, non abiicio, inuita scilicet & repugnante natura. Omnino de me nescio quid in me laboris, & diligentiæ; cætero nihil sum, nisi cum à te, vel similibus tui quam paucissimis commendor; aut cum placere tibi mea, vel ad imitationem vsq; comperio. O præclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cum optima sint ea, quæ tu scribis, ita tamen exprimas, & effingas aliena, quæ sunt pessima, vt videantur esse tua, quæ sunt optima: nam dimittere se, ac descendere, pluris esse deputo, quàm in ardua conari. Vt enim sit hoc honestius, illud certe laboriosius, & operæ maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quibus imitandis operam impendas; siue hoc agis

demerēdi mei causa, vtroq; modo tibi plurimū debeo; relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunquam enim potero) sed cum tuipse, vel tui posse me putabitis: tanta enim est familiæ totius vestræ bonitas, & humanitas, vt beneficium quod non est, imputare pro beneficio soleatis: quamobrem ex vsu meo fecero, si vobis & modū, & tempus reposcendæ gratiæ reliquero, vt in expunctione rationum paralogismus omnis, & impostura non à me, sed à vobis tota proficiscatur. Quæ vero de ratione studiorum tuorum ad Scytham scripsisti, & cōmunicanda mecum esse voluisti, maxima voluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic seculo virum tāta doctrina, vt nihil ferè nesciat; tanta cura, vt nil omnino scire videatur. Video te poëtam egregium, oratorem eminētissimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum, nūc etiam Platonicum esse factum. Video literas Græcas, quæ in te solæ desiderari poterūt, & sine quibus nihil eras futurus, non didicisse modo, sed hausisse: idq; facilitate tanta, celeritateq;, vt literas Græcas ignorasse aliquando te, neq; tu memineris, neq; persuadere possis alios: id quod de Hieronymo Donato meo nō plus libenter, quàm vere prædico. Hortarer te ad has literas, vti eas tam planè familiariter, quàm Latinas teneres: sed non indiges calcaribus. Et Hercule verba prodigūt, quicunq; peritioribus se consiliū dare pergunt. Vnum te scio

scire

ſcire, nullius Latinæ linguæ tot ſeculis extare monumenta, qui literis Græcis caruerit. Nec enim inter authores Latinæ linguæ numero Germanos iſtos, & Teutonas, qui ne viuentes quidem viuebant, ne dum vt extincti viuant; aut ſi viuunt, viuunt in pœnam & contumeliam. Appellantur enim vulgo ſordidi, rudes, inculti, barbari. Quis malit ſic eſſe, quàm prorſus non eſſe? At enim vtile aliquid dixerunt, valuere ingenio, doctrina, bonarum rerum copia, non nego penitus quod & poſſum negare; ſed ſermo nitidus, & elegans, ſaltem purus, & caſtus, qualis vel in autoribus Chriſtianis, Græcis, Latinisq́ perſpicitur, laudem, & memoriam ſempiternam ſcriptoribus conciliat. Niſi quis pictorem, & excuſorem, & ſtatuarium, & cæteros opifices laudari poſſe iudicet hoc ſolo, quod magni conſtet, & precioſa ſit materia circa quā verſentur. Aut ſi Chœrilus, & Mæuius habuiſſent illam ſegetem canendi, quam Virgilius & Homerus, futurum fuiſſe, vt primum à Criticis, & Ariſtarchis, mox communi Grammaticorum conſenſu redigerētur in numerum poëtarum. An verius eſt Chœrilum & Mæuium quacunq; materia, Chœrilum & Mæuium futuros, neq; Chœrilum Iliada neq; Mæuium Æneida conſcripturos vnquam fuiſſe? Non plus vtiq; quàm Chœrilū Æneida, Mæuium Iliada. Qui enim poſſum non iocari, cum ſcribo de ridiculis? Sed nimis fortaſſe multa de nebuloni-

bus, *redeo ad propositum. Amplectere literas Græcas, non iam vt discipulus, sed vt doctor, gloriareq́ de nullo verius dici posse tritũ illud, quàm de te, per omneis arteis* multos discipulos meliores esse præceptoribus: *id qđ senario Græco significantius exprimitur,* πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. *Quod vero me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnosco beniuolentiam tuam. Habeo Platonem in manibus, & habebo semper cum sponte mea satis inuitatus, tum à te fideliter, & amice commonitus. Verbum est Simplicii:* Nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociet, vt diuersa sentientem. *Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele, nisi ei qui libros, & commentationes vtriusque cognouerit? Codices quicunq́ sunt apud nos, ex iis quos desideras, curabo tibi protinus exscribantur. Vale. Venetiis. Nonis Aprilis.* M CCCCLXXXV. *Politianum meum* ἀσπάζομαι.

IOANNES PICVS MIRANdula, Hermolao Barbaro suo, S. D. 4

EGo quidem mi Hermolae, nec possum aut tacere quæ de sentio, aut non sentire ea, quæ de illo debeant, in quo omnia veluti singula summa reperiantur. Sed vtinam esset is meæ mentis captus, vt pro meritis tuis de te sentirẽ

vtinam

vtinam ea dicendi vis, vt exprimere aliquando possem quod semper sentio. Scio quæ de te cõcepi infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcunq; loquimur, longe esse minora iis quæ concipimus. Tam deesse scias animo verba, quàm rebus animus deest. Et tamen ita me audere credis, vt sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tam pauci possunt, quàm nemo reprehendere. Et vtinam ea mihi felicitas, vt quæ scribam Hermolaum meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (vt taceam cætera) stylus tuus, cui tu adeo male faues, mirum quantum me afficit, atq; delectat. Ita est doctus, grauis, compositus, eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositum, nihil vulgatum, nihil sit triuiale, seu verba, seu sentẽtias spectes. Legimus sæpe ego & noster Politianus quascunq; habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas. Ita semper prioribus certant sequentia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt Veneres, vt perpetua quadam acclamatione interspirãdi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quàm persuadeas, & legentis animum quôcunque velis impellas. Expertus sum ego, cum semper aliâs, tum hac proxima tua ad me epistola, in qua dũ barbaros hos philosophos insectaris, quos dicis haberi vulgo sordidos, rudes, incultos, quos nec vixisse viuentes, nedum extincti viuant; &, si-

nunc viuant, viuere in pœnam, & contumeliã
ita Hercules sum commotus, ita me puduit, pi
guitq; studiorum meorum (iam enim sexenni
apud illos versor) vt nihil minus me fecisse ve
lim, quàm in tã nihili faciẽda re tam laborios
contendisse. Perdiderim ego inquã apud Tho
mam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apu
Auerroëm meliores annos, tantas vigilias, qui
bus potuerim in bonis literis fortasse nonnihi
esse. Cogitabam mecum, vt me consolarer, si qu
ex illis nunc reuiuiscant, habiturine quicquam
sint, quo suam causam argumẽtosi alioqui ho
mines ratione aliqua tueantur. Demum suc
currit ex ipsis quempiam paulo facundiorem
suam barbariam, quam poterit minimè bar
bare, hunc in modum fortasse defensurum. Vi
ximus celebres, ô Hermolaë, & posthac viue
mus, non in scholis Grammaticorũ, & pædago
giis, sed in philosophorũ coronis, in conuentibu
sapientũ, vbi non de matre Andromaches, no
de Niobes filiis, atque id genus leuibus nugis
sed de humanarum, diuinarumq; rerum ratio
nibus agitur, & disputatur. In quibus meditã
dis, inquirẽdis, & enodandis, ita subtiles, acuti
acresq; fuimus, vt anxii quãdoq; nimium, &
morosi fuisse forte videamur, si modo esse moro
sus quisquam, aut curiosus nimio plus in inda
ganda veritate potest. Atq; in his quidẽ si qui
nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age a
mabo quicunque is est, pedem conferat; expe

rietur habuisse barbaros non in lingua, sed in pectore Mercurium, non defuisse illis sapientiam, si defuit eloquentia; quam cum sapientia non coniunxisse tantum fortasse abest à culpa, vt coniunxisse sit nefas. Quis enim cincinnos, quis fucum in proba virgine nō damnet? Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris munus, & philosophi pugnantia, vt pugnare magis inuicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officiū, quàm mentiri, decipere, circūuenire, præstigiari? Est enim vestrum (vt dicitis) posse pro arbitrio in candida nigrum vertere, in nigra candidum; posse quæcunq; vultis tollere, abiicere, amplificare, extenuare dicendo. Demum res ipsas magicis quasi (quod vos iactatis) viribus eloquentiæ, in quam libuerit faciem, habitumque transformare, vt non qualia suopte ingenio, sed qualia volueritis, nō fiāt quidē, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum est ne quicquam aliud, quàm merum mendaciū, mera impostura, merum præstigiū, cum à natura rei semper, vel augendo excedat, vel minuendo deficiat, & fallacem verborum concentum, veluti laruas, & simulacra prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet? Eritne huic cum philosopho affinitas, cuius studium omne in cognoscēda, & demonstranda cæteris veritate versatur? Adde quod nobis nulla erit fides lautitias vocum, & Veneres affectantibus, quasi rebus parū fiden-

res, nec vero nixi trahere in sententiam [illegible]s lenociniis homines quæramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticè potius, quàm eleganter scriptas: quod nihil sit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de vero cognoscendo agitur, quàm vniuersum istud dicēdi genus elaboratū. Hoc hoc forēsiū est quæstionum, non naturalium, atq; cælestium. Non est eorum qui in academia, sed qui in republ. illa versantur, in qua quæ fiunt, quæque dicuntur, populari trutina examinantur, apud quam flores fructibus longe præponderant. Nonne scis illud? Non omnia omnibus pari filo cōueniunt. Est elegans res (fatemur hoc) facundia, plena illecebræ, & voluptatis, sed in philosopho nec decora, nec grata. Quis mollem incessum, argutas manus, ludibundos oculos in histrione, & saltatore non probet? In ciue, in philosopho quis non improbet, arguat, abominetur? Si puellam viderimus moribus lepidā, atq; dicaculam, laudabimus, exosculabimur. Hæc in matrona damnabimus, & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes Vestæ agant Bacchanalia, qui grauitatem philosophicarum rerum, & castitatem ludicris veluti, & calamistris dehonestent. Profectò quod Sinesius de adolescente, de oratione dici commode potest, comatam orationem semper cinædam. Quare nos nostram malumus, capillis hirtam, globosam, inexpeditam, quàm cum impuritatis, vel nota, vel su-

spicio-

bicione bellè comatam. Alioqui Palladis pe-
lum non reuelaret, sed à sacris vti profana re-
elleretur. Et vt nihil sint reliqua, hoc est veris-
imum, nihil esse diuersum magis ab instituto
hilosophi, quacunq; in re, quàm quod luxum,
ut fastum aliqua ex parte sapit. Sicyonios cal-
eos habiles, aptosq; ad pedem dicebat Socrates,
ed Socrati non conuenire. Omnino non eadem
atio ciuilis habitus, & philosophici, sicut neq;
nensæ, neque sermonis; vtitur his philosophus
luntaxat ad necessitatem, vtitur ciuilis homo
tiam ad gratiam: quam & hic si neglexerit,
non ciuilis; & ille si affectauerit, non erit philo-
sophus. Si posset Pythagoras viuere sine cibo,
oleribus etiam parceret; si sua sensa aspectu,
aut demum minore, quàm sermonis opera ex-
plicare, omnino non loqueretur, tantum abest
vt linguam poliat, & exornet. Quod vel ob id
cauendum nobis, ne illectus cute medicata le-
ctor demoretur ad eam, ad medullam, & san-
guinem non peruadat, quem subesse sæpe ceruf-
sato ori infectum vidimus. Vidimus inquam in
hisce omnibus, quibus propterea in vsu venit,
cum nihil sit intus non inane, & vanum, deti-
nere lectorem in prima facie, modulatu vario,
atq; concentu: quod si fecerit philosophus, cla-
mabit Musonius non philosophum loqui, sed ti-
bicinem canere. Non ergo nobis vitio detur id
non fecisse, quod fecisse vitium erat. Quærimus
nos quid nam scribamus, non quærimus quo-

modo: imò quomodo quærimus, vt scil. sine pōpa, & flore vllo orationis, quã nolumus vt delectabilis, venusta, & faceta sit, sed vt vtilis, grauis, & reuerenda, vt maiestatem potius ex horrore, quàm gratiam ex mollitudine consequatur. Non expectamus theatri plausum, quod aures demulserit æquabilis clausula, vel numerosa, quod hoc sit salsum, illud sit lepidũ; sed expectamus paucorum potius præ admiratione silentium, introspicientium penitus aliquid, aut de naturæ adytis erutũ, aut de Iouis aula ad homines adductum; tum vel aliquid ita argutũ, vt defendendi; ita defensum, vt arguendi non sit locus. Admirentur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in vinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatẽ styli, fœtam rerum multarũ, atq; magnarũ, sub expositis verbis remotissimas sententias, plenas quæstionum, plenas solutionum, quàm apti sumus, quàm bene instructi ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismis & infirmare falsa, & vera confirmare. His titulis ô Hermolaë vindicauimus hucusq;, & vindicaturos posthac ab obliuione memoriã nostram non dubitamus. Quod si vulgo (vt dicis) habemur sordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam est, non ad contumeliam. Vulgo non scripsimus, sed tibi, & tui similibus. Nec aliter

quam

uam prisci suis ænigmatis, & fabularum in-
olucris arcebāt idiotas homines à mysteriis; &
os consueuimus absterrere illos à nostris dapi-
us, quas nō polluere non possent amariori pau-
um cortice verborum. Solent & qui thesauros
ccultare volunt, si non datur seponere, quis-
uiliis integere, vel ruderibus, vt prætereuntes
on deprehendant, nisi quos ipsi dignos eo mu-
ere iudicauerint. Simile philosophorum stu-
ium celare res suas populum, à quo cum non
robari modo, sed nec intelligi illos deceat: non
otest non dedecere habere aliquid quæ ipsi scri-
unt, theatrale, plausibile, populare, quod de-
num multitudinis iudicio accōmodare se vi-
eatur. Sed vis effingam ideam sermonis no-
tri? Ea est ipsissima, quæ Silenorum nostri Al-
ibiadis. Erant enim horum simulacra hispido
re, tetro, & aspernabili, sed intus plena gem-
narum, supellectilis raræ, & preciosæ. Ita ex-
rinsecus si aspexeris, feram videas; si introspe-
eris, numen agnoscas. At, inquies, non ferunt
ures nunc asperam, nunc hiulcam, semper in-
onsonam texturam, non ferunt barbara no-
nina, ipso etiam penè timenda sono. O delica-
e cum accedis choraulas, & citharœdos, pone
e in auribus; cum vero philosophus, auoca à
ensibus, redeas ad teipsum in animi penetra-
ia, mentisq; secessus. Assume illas Thianei au-
es, quibus cum omnino nō erat in corpore, non
errestrem Marsiam, sed Apollinem cælestem

diuina cithara vniuerſi melos ineffabilibus tẽperantem modis exaudiebat. His auribus philoſophorum verba ſi delibaueris, mellea tibi ad Neſtoris inuidiam eſſe videbuntur. Sed hæc ſinamus nimio plus aſſurgentia. Profectò faſtidire in philoſopho ſubtiliſſime diſputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati ſtomachi eſt, quàm inſolentis. Neq; eſt aliter, ac ſi quem in Socrate de moribus docente offendat, aut laxus calceus, aut toga diſſidens, & ſectum praue ſtomachetur ob vnguem. Non deſiderat Tullius eloquentiam in philoſopho: ſed vt rebus, & doctrina ſatisfaciat. Sciebat tam prudens, quàm eruditus homo noſtrum eſſe componere mentem, potius quàm dictionem, curare, ne quid aberret ratio, non oratio. Attinere ad nos ἐν διαθέσει λόγον, [in affectu orationẽ] *nõ attinere* τὸν ἐν προφορᾷ [in eloquentia, ſiue enunciatione. *Laudabile in nobis habere Muſas in animo, & non in labris; ne quid in illo vel per iram ſonet aſperius, vel per libidinẽ eneruatius. Deniq; ne qua ſit diſcors à genuina ipſa, qua temperatus eſt modulabiliter harmonia, quàm Plato cum intelligeret, theatrali iſta & poëtarum ſæpè corrumpi, à repub. ſua poëtas omnes eliminauit, gubernandam autem philoſophis reliquit, mox certè ſi per laſciuiam diſſerendi poëtas fuerint imitati, exilio condemnandis. At inſtabit Lucretius, & ſi non egeant per ſe philoſophiæ cõmentationes amœnitate dicẽ-*

di, per

di, per eius tamen adhibitionem dissimulandã esse ipsarum rerum austeritatem; sicut absynthia per se pellunt morbos, melle tamẽ illinuntur, vt puerorum ætas improuida ludificetur. Hoc forte tibi faciendum erat, ô Lucreti, si pueris scribebas tua; si vulgo, faciendum vtiq; tibi, qui nõ absynthia modo, sed meracissima toxica propinares. Sed longe alia nobis habenda ratio, qui vulgus (vt ante diximus) nõ allectare quærimus, sed absterrere, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed contendet Lactantius satis constare in auditorum animos, vel seniorum influere potentius veritatem, & vi sua instructam, & luce orationis ornatam. Si fuisses ô Firmiane, tam frequens in sacris literis, quàm in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses: & nostra non minus bene fortasse cõfirmasses; quàm destruxeras aliena. Dic quæso, quid mouet fortius, & persuadet, quàm sacrarum lectio literarum? Non mouent, non persuadent; sed cogunt, agitant, vim inferunt legis rudia verba, & agrestia, sed viua, sed animata, flãmea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominẽ totum potestate mirabili transformantia. Periclis orationibus elaboratis, & luculentis nihil se commoueri inquit Alcibiades; sed Socratis verbis rudis, & simplicibus. Addit etiã, si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & velit & nolit, faciẽdum ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo verba in re confessa? si non desipit auditor à

fucato sermone, quid sperat aliud quã insidias? Tribus maxime persuadetur, vita dicentis, veritate rei, sobrietate orationis. Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt: si bonus fuerit, si veridicus, si id genus dicẽdi appetens, quod non ex amœnis Musarum siluis, sed ex horrendo fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare veritatem. At dicet quispiã: Age amice, examinemus hæc deposita contentione. Reuerẽdum quoddam, atq; diuinum per se est sapientia, nec exotico quoquam eget ornatu; sed quæ inuidia & hunc accedere? Quis negat, quæ per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego amice hoc in plerisque nego, adeo multa sunt, quorum splendorem, si quid adiunxeris, elumines, & non illustres, ita sunt scil in sua natura optimo statu, vt demutari ab illo nisi in peius, nõ possint. Marmorea domus pi cturam nõ recipit, si opus albarium superindu xeris, demas de dignitate, de pulchritudine. N aliter & sapientia, & quæ tractantur à philo sophis, tectorio non clarescunt, sed offuscantu Quid plura? Nonne vulgatum bonas forma cerussâ deuenustari? in vniuersum quicqui pulchri superimponas, celat quod inuenit; quo affert secum, illud ostentat Quare si quod priu fuerat aduẽtitio præstat, iacturam fecerit illu quicquid est, non lucrum. Ob eam causam nu dam se præbet philosophia, vndiq; conspicuam tota sub oculos, sub iudiciũ venire gestit, scit

habere vnde tota vndiq; placeat. Quantum de ea veles, tantum de forma veles, tantũ de laude minuas, synceram, & impermixtam se haberi vult, quicquid admisceas, infeceris, adulteraueris, aliã feceris, stat puncto insectili, & indiuiduo. Quapropter nec ludendum tropis, nec verbis aut nimiis luxuriandũ, aut translatis lasciuiendũ, aut factitiis audendum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, addere, demutare aliquid sit flagitium. At, inquies, Age damus hoc vobis, vt nõ sit vestrũ ornate loqui, sed vestrũ est certe, quod nec præstatis, vt Latine saltem, vt si non floridis, suis tamen verbis res explicetis. Non exigo à vobis orationẽ comptam, sed nolo sordidam, nolo vnguentatam, sed nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Non quærimus vt delectet, sed querimur quod offendat: bene habet, iam scilicet ad nos deficis. Sed amabo incognoscamus, quid istæc sit Latinitas, quam solam dicitis debere philosophos, & non persoluere: si dicendo incurrat, exempli causa, à Sole hominem produci, causari hominẽ nostrates dicent. Clamabis actutum, hoc non est Latinum, hucusq; vere, non est Romane dictũ, hoc vero verius, igitur non recte, peccat argumentum. Dicet Arabs eãdem rem, dicet Ægyptius, non dicent Latine, sed tamẽ recte. Aut enim nomina rerũ arbitrio constant, aut natura, si fortuito positu, vt scilicet communione hominum in eandem sententiam conueniente, quo sanxe-

rint vnũquodq; nomine appellari, ita apud eos recte appelletur: quid prohibet hosce philosophos, quos nuncupatis barbaros, conspirasse in vnam dicendi normam, apud eos nõ secus sanctam, ac habeatur apud vos Romana? Illam cur rectam non appelletis, appelletis vestram, nulla est ratio. Si hæc impositio nominum tota est arbitraria, quod se dignari illam Romani nominis appellatione non vultis, Gallicam vocetis, Britannicam, Hispanam, vel (quod vulgares dicere solent) Parisiensem. Cum ad vos loquentur, cõtinget eos pleraq; rideri, pleraq; nõ intelligi. Idẽ accidet vobis apud eos loquẽtibus, Ἀνάχαρσις παρ' Ἀθηναίοις σολοικίζει, Ἀθηναῖοι δὲ παρὰ Σκύθαις, id est, Anacharsis apud Athenienses solœcismum facit, Athenienses apud Scythas. Quod si nominũ rectitudo pendet ex natura rerũ, debemusne rhetores, an philosophos, qui rerum omnium naturam soli perspectã habent, & exploratã de hac rectitudine consulere? Forte quæ aures respuunt, vtpote asperula, acceptat ratio, vtpote rebus cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & si nati erant inter Latinos, nõ Latine loqui? Non poterant illi ô Hermolaë, dum legebant in calo fatorum leges, euentorum notas, ordinem vniuersi: legebant in elementis nascendi vices, & obeundi simplicium vires, mixtorum temperaturas: Non poterant, inquam, eodem tempore in Cicerone, in Plin. in Apuleio Romanæ lin-

guæ proprietates, leges, obseruantias adnotare. Quærebant quid abhorrens, quid receptum in natura, quid à Romanis interea non curabant. Verumenimuero iam te loco meliore statuo, do tibi eloquentiam, & sapientiam mutuo nexu inuicem conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia; abiunxerunt historici, rhetores, poëtæ, quod deflet Philostratus, eloquentiam à sapientia. Hos tu victuros celebri fama minime dubitas, illos non nisi in pœnam & contumeliam. Vide quid agas, indisertam mauult Cicero prudentiam, quàm stultã loquacitatẽ. Non quærimus in pecunia, quâ monetâ percussa sit, sed qua materia cõstet. Nec est qui purum aurum non malit habere sub nota Teutonum, quàm sub Romano symbolo factitium. Peccãt qui dissidiũ cordis & linguæ faciunt, sed qui excordes toti sunt lingua, nonne sunt mera (vt Cato ait) mortuaria glossaria? Viuere sine lingua possumus, forte non commode, sed sine corde nullo modo possumus. Non est humanus, qui sit insolens politioris literaturæ. Non est homo, qui sit expers philosophiæ. Prodesse potest infantissima sapientia; insipiens eloquentia, vti gladius in furentis manu, nõ obesse maxime non potest. Ergo, inquies, & statuæ non à figura, sed à materia commendantur. Et si Chœrilus eadem quæ Homerus, & de eisdẽ Mæuius, ac Vergil. cecinissent, futurum erat vt æque illi, atq; isti inter poëtas reciperentur. Non-

ne vides disparilitatē similitudinis? Illud & nos asseueramus, à specie rem æstimari, non ex subiecto. Est enim à specie res id quod est; sed alia specie quispiā inter philosophos, alia inter poëtas recipiendus. Scribat Lucretius de natura, de Deo, de prouidentia; scribat de iisdem ex nostris quispiam, scribat Ioannes Scotus, & quidem carmine vt sit ineptior. Dicet Lucretius rerum principia, atomos, & vacuum, Deum corporeum rerum nostrarum inscium, temere omnia fortuito occursu corpusculorum ferri, sed hæc Latine dicet, & eleganter. Dicet Ioannes, quæ natura constant sua materia, specieq; constitui, esse Deum separatam mentem, cognoscētem omnia, omnibus cōsulentem. Nec propterea quod vniuersa etiam infima videat, ac moderetur, è sua pace minimū dimoueri, sed quod dici solet, καθιόντα μὴ καθιέναι. [i. descendentem non descendere.] At dicet insulse, ruditer, non Latinis verbis. Quæso quis in dubium reuocet, vter poëta melior, vter philosophus? Extra omnē est controuersiam, tam rectius Scotum philosophari, quàm ille loquitur ornatius. Sed vide quid differāt: huic os insipidū, illi mēs desipiens. Hic Grammaticorū, ne poëtarum dicam, decreta nescit; ille Dei atque naturæ. Hic infantissimus dicendo sentit ea, quæ laudari dicendo satis non possunt; ille fando eloquētissimus eloquitur nefanda. Hæc illi fortasse afferēt Hermolaë charissime, in defensionem suæ bar-

bariæ,

bariæ, aut quæ sunt subtilitate multo fortasse meliora. Quorũ sententiæ nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquam & liberali accedendum puto; sed exercui me libenter in hac materia, tanquã infami, vt qui quartanam laudãt, cũ vt ingeniũ periclitarer, tum hoc cõsilio, vt veluti Glauco ille apud Platonem iniustitiã laudat, non ex iudicio, sed vt ad laudes iustitiæ Socratem extimulet. Ita ego vt eloquentiæ causam à te agi audiam, in eam licentius repugnãte paulisper sensu, atque natura inuectus sum; quam si vel negligendam, vel posthabendã barbaris existimarem, nõ ab illis ad eam, quod nuper feci, ad Græcas literas, ad tuum nunquam satis laudatum Themistium penè totus defecissem. Quamuis (dicam libere quod sentio) mouent mihi stomachum Grammatistæ quidam, qui cum duas tenuerint vocabulorum origines, ita se ostentant, ita venditant, ita circunferunt iactabundi, vt præ seipsis pro nihilo habendos philosophos arbitrẽtur. Nolumus, inquiũt, hasce vostras philosophias. Et quid mirũ? nec Falernum canes. Sed nos hac fini epistolam claudamus. Si decus aliquod, nomenq; sibi promeruerunt barbari illi sola rerum cognitione, non esse facile dictu, quem locum, qu[illegible] laudum tu tibi vendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquentes, vt dicam Græce, φιλοσοφώτατος. Florentiæ. 3. Nonas Iunias.

M. CCCCLXXXV.

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. D.

5.

EXpectabam quidem istinc vsuras aliquas omnino ex iis literis, quas superioribus diebus ad te dedissem; sed tu eas (quæ tua liberalitas est) etiã inciuilibus, & immodicis remunerandas esse censuisti, non epistolam rescribens, sed volumen ferè iustum. Ea mihi res, vt par erat, attulit incredibilem voluptatẽ, quod videbam te quãquã occupatissimũ, delectari lectione literarum mearũ, adeo vti ne minima quidem in iis, & friuola præterire inexplorata patiare: id quod ego nuper ex hac epistola tua facile animaduerti. Nam cum ipse in quodã literarum ad te mearũ angulo quasi aliud agẽs, & in trãscursu philosophos æui nostri barbaros insectatus essem, quib. te quoq; infensum esse factum, & nuncium remisisse scriberes, occasione hinc arrepta litem, & controuersiam veterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis millibus versuum comprehẽsam, & explicatam, opus elegans, eruditum, elaboratum ad nos misisti, perfectum celeritat tanta, vt nisi quod opes ingenii tui perspectissimas habebam, crediturus fuerim paratum fuisse tibi pridem hoc argumẽtum, vt ad primam quamq; occasionẽ proferre posses. Sed vt ea mihi res & festiuior, & iocundior eueniret, hom

lepidissimus, humanissimus, Latinissimus; barbaros contra Barbarum defendis, vt hostis *pro* hoste, socius *contra* sociũ, *ipse* cõtra teipsum stare, *patrocinariq́ simulares. Illud sanè plurimum me delectat, quod sub specie defensionis exitialiter iugulas, quos defendis. Primũ, quod hostes eloquentiæ tueri se, nisi per eloquẽtes viros non possunt, quasi mancipia, quasi bruta; deinde, quod si te patrono, te vindice, te aduocato non elabuntur, neq collucturi, neq tergiuersari præterea poterunt. Proinde ab amicis quos habeo Pataui, certior factus sum, apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum est inscribi cœpta, quasi Typhonis, & Eumenidum laudatio molestissimam accidisse maiori eorum parti, quos defendis, aliis aliter factum tuum interpretãtibus. Nam nobis quibus cum verbo litigas, corde sentis, gratissimam omnibus rem fecisti, quia & ductum, & emphasim intelligimus,* Ἄλλα μὲν γὰρ Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος υἱός. [i. Alia.n. Leucon, alia vero Leuconis filius.] *Alioquin* transfugã *appellare te possemus, si quemadmodum scribis, etiã sentires. Quanquam vt tecũ iocer, si transfuga non es, præuaricator sis oportet, qui parietes duos linas, & causam quã susceperis schemate corrũpas. Nihil enim interest, quacunque ratione barbaros clientes tuos prodas. Quod autem schema callidius adire poteras, quàm reos eloquentiæ confitentes, & noxios eloquentia cona-*

ri summa defendere? idq; rationibus, quas vel ipsi facillime diluant, quos tueris; modo si quis est ex illo grege, qui possit ea capere quæ dixisti, tanto cultu prædita, tot luminibus, tot emblematis oculos adeuntium stringentia, adde tot sententias prurientes, tam multas historias, & exempla remotioris doctrinæ, quasi flosculos, & omnino θάλασσαν ἀγαθῶν, [i. mare bonorum] ad quæ si qui sunt ex illis paulo minus asini, volebam dicere ἄμουσοι [inelegantes,] auriculas tantum mouent, cæteri diffugiunt, respuũt, detestantur. Quorum è numero vnus aliquis à gymnasio Patauino (nihil confingo Pice, ridiculum omnino, sed veram historiam denarro) audaculus, & insolens, cuiusmodi fere sunt, qui literas humaniores & odio, & ludibrio habent: Picus, inquit, iste quisquis est, Grammaticus opinor, paruo pedi calceos magnos circumdedit. Quid enim opus est tã multis rhetoriis? aut quid ranis propinat? addidimus ipsi, & quidem Seriphiis. Ecquid est, inquit, tam stolidus, atq; sensu carens, qui patronum hunc egregium cum altero quisquis est nephario Grammatista colludere non intelligat? Mihi quidem videtur flere ad tumulum nouercæ, nullam homini fidem habeo. Accedit quod nec prima huius cantionis, nec media, nec postrema teneo, non secus Hercule, quàm si Græce nos vel Ægyptie defenderet, & omnino litoribus loquitur. Sed finge patrocinium eius fidele: si vincimur, male

factum;

factum; sin vincimus, pessime. Futurum enim est vti non iure nostro erepti, sed eloquentiæ viribus dicamur, cui sumus, & semper esse volumus infensissimi. Quid autem potest ingenuo molestius accidere, quàm ei vitam, & salutem debere, quem sublatum, & perditum velit? Atque iste ipse noster inopinatus, & magnus patronus si superabitur; quoniam superari eum eloquentia non posse prædicant, ratione ipsa superatus, & veritate putabitur; sin superabit (quod abominor) deficiet ad suos illico, decus hoc & victoriam eloquentiæ suæ tribuet. Malo non defendi, quàm hoc periculo defendi, suspectum mihi hoc hominum genus est. Lepori canis fauet: intẽpestiua beniuolentia (nescio qui poëta dixerit) nihil à simultate differt. Iam quis vnquam hominem sic defendit, vt ea quæ dicuntur, intelligat solus accusator? Aut quis ita causam suã agi patiatur, vt is qui sententiam est laturus, ex aduersa parte iudex idem, & arbiter cooptandus sit? Ita ne reiectioni quidem locus esse possit, vt conditione simus peiore futuri multo, quàm fabri, quã mãcipes tabernarum, & institores, & venalitii. Sed audio eum exemplis, historiis, fabulis, testimoniis poëtarum vti; nec enim percipio ipse quæ pro nobis scripsit. Quod si hæc vera sunt, miseri quô recidimus? Adeon rem redisse, vt tenere iura nostra per fabulas, & apologos oporteat? At vero esse, vbi & hypotheticis, & indu-

ctionibus, & enthymematis agatur. Quid nil? Philosophus sum, apodixin desidero, cætera oratoribus relinquo. Dices non omnia posse per apodixin doceri, probabilibus interim locum esse. Reuocatur ergo res ad aleam, probabilia multa contra nos, pro nobis item multa, quis arbitrabitur? Finge dictum esse ab isto philosophiam rebus constare, verborum pompa nihil indigere. Credo enim hanc esse summā omnium, quæ pro nobis dicantur. Contra illi philosophiam, quæ sit munus diuinum, sanctum, religiosum, religiose adiri oportere, manibus non illotis, sed puris, sed nitidis, sermone casto, nō spurco, non lutulento contrectari. Vtrunq; probabile, tam illud prius, quæ sua vi polleant, extrariis non egere, quàm hoc posterius, rem nobilem, & eximiam, & visendam sordidis verbis, & ignobilibus inquinari, contaminari, pollui non debere. Vendibilius hoc fortasse, non quod philosophia sine verborum delectu pellucentium, & nitentium desinat esse summum bonum; sed quemadmodum numina, quanquam nihil indigent humanis opibus, tamē & donari, & coli volunt: ita philosophia ornari se non modo patitur, sed amat, inquiunt, & laborat. Deo perfectius, absolutius nihil esse, nusquam tamen plus auri, plus argenti, plus marmoris, plus preciosæ vestis, plus gemmarum, quàm in templis, & in altaribus conspici. Non igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse. Noue-

runt-

runt enim & oratores locum à repugnantibus, & contrariis: eoq; vel frequentissime vtuntur, qui est inter omnes (vt ipsi prædicāt) instantissimus, & acerrimus. Quid autem sit instans, & acer sermo, nihil docent; sed nos ad Aristotelem nunquam à nobis lectum, nunquam legēdum remittunt. Iam ne illi quidem philosophos eloquentibus postponunt. Non enim tam parum pudentes sunt. Sed philosophos eloquētes infantibus præferunt. Nempe, quia plus sit bonis duobus esse præditum, quàm vno. Dicunt enim hoc argumentum à toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum vertisse gloriantur. Nam totū & quantitatis esse, quantitatem porrò aliam numeri, aliam modi faciunt. Quia vero nos argumento respondebamus (sæpe enim cum ista grammatistarum, & nebulonum manu congredior) alterutrum duorum aut eloquentiam bonum non esse, aut bonum quidem esse. Cæterum nihil attinere ad eam de philosophia, vtiq; non plus quàm ad sutoriam, statuariam, excusoriam, vtramque disiunctionis partem longissimo, & profundissimo risu exceptam amoliuntur, & diluunt in hūc modum. Primum quod philosophia omnis bonum sit. Rhetoricen porro philosophiæ partem esse testari Peripateticos omnes ferè contendunt. Speciem enim esse ciuilis scientiæ Rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellatio-

nem ab Aristotele vocari affirmant eam, quæ generaliter obnunciet, & ad primam tantum syllogismorum figuram pertineat: sicut eã quæ particulariter cõcipitur, in figuram summam, nec aliter reponi posse. Hoc ego verum sit, an contra, nescio: nec enim Aristotelem vbi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum à genere sumptum esse. Quanquam dicat hæc Aristoteles portenta, nec ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem philosophi eius omnes ferè libri nimiam propter obscuritatem à nobis deserti sunt, ab illis, vt iactant, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, & suillas, quique pomenta nobis hæc delicatos, & ociosos homines suffurari facile passi sumus, cõgressum hunc in Aristotele, quasi scopulum vitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porrò disiunctionis parte sic eludimur, s ad rhetoricen philosophia nihil pertinet, nec animal ad hominem. Pertinet autem anima ad hominem, quis hoc non viderit? ad rhetoricen ergo philosophia pertinet, siue quasi partem, siue quasi formam, & speciem, quod & magis probant. Respondi, philosophiæ partem eius esse, quam practicen vocamus, non eius quam theoricen. Studebamus, inquiunt vobis hoc exprimere. Philosophi vultis esse dimidiati, semiperfecti, mutili, Rhetoricen philosophiæ partem esse conceditis, & tamen fœdum, & turpe ducitis Rhetoricen à philosoph

tener

teneri, sine qua philosophus perfectus, & cumulatus nemo sit futurus. Cui enim desit aliquid, hoc perfectum, & consummatum esse non posse; alioquin si philosophia omnis ad animi nostri perfectionem pertinet, Rhetorice non pertinet: syllogismum figura secunda necti, qui sit elenchus, philosophiam aliquam non esse philosophiam; quod genus ex contrapositis *appellatum ab Aristotele primo volunt. Quod si animus eloquentia perficitur, quæ inuidiæ est contendere philosophum eundem, & eloquentem esse non oportere? His quasi cumulum quendam, & corollarium hoc addebant.* Valeat authoritas, & exempla maiorum: *Aristotelē, & Platonē, quorum sectam, & placita profitemur, eloquētissimos viros fuisse, nihil vt sit oratione illorū suauius, purius, luculentius. Proinde qui philosophiam cum eloquentia pugnare diceret: quia rhetoris officium aliud non esset, quàm decipere, quàm mentiri, calumniā euidentē esse, & quæ Peripateticū nihil sapiat, & quæ ignorare videatur inter oratorem & sophistam quid intersit: quod discrimen in Topicis, & Rhetoricis Aristotelem reddidisse perhibent. Nec minus auide cauillari, qui dicant orationē in philosopho mollem, & delicatam esse non oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidē feratur. Sed quēadmodū oratio luxu diffluēs, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulenta, sar-*

dida grauitatem, & maiestatem philosophiæ comminuunt; medium quendam tenorem, & filum dicendi probant. Atticam volunt esse, non Asiaticam, non Germanicam, sicut neque mensam. Displicet Cynica; displicet Persica; sumptuosa hæc, illa sordida; placet frugi; sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re confessa mentiantur, dicentes orationem, quâ philosophi modo vtũtur, setosam, & squalidam, & horrentem venerationis cuiusdam, & maiestatis plenam esse. Iam hic ego fateri verum adigor; nam impudens mendacium ne in patrono quidem, & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus non est, non video quod genus dicendi sordidum esse possit. Aut si hũc horrorem, & maiestatem habet, eundem habebit & cerdonum, & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, quàm cerdones; & populus vernaculo melius vsuri, quàm sic Latino. Aliterne loquuntur agrarii sacerdotes, & pædagogi, tabelliones, & formularii, quàm nos loquamur? Quis tamen vnquam in illorum sermone religionem, & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter versari, qui testimonio Ciceronis contra se nitantur scribẽtis quodam loco; & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner; si non habeat, non admodum flagitem. Nec enim potuisse maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui

sic di-

sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrum triarium minus ab eo delectari, quod ista Platonis, Aristotelis, Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci vix possum, vt ea quæ senserit ille, tibi non vera videantur. *Tum Cicero:* Vide quantum fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit. Nam & complectitur verbis quod vult, & dicit planè quod intelligam: & tamen à philosopho si afferat eloquentiã, non asperner; si non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æque satisfecit. *Hæc illum nõ tam ex animi sententia, quam ad hominem dixisse. Multa enim in disputando non plus ex animi sententia dici, quàm vel captandi, vel molliendi gratia, vel docendi. Alioquin multos in Cicerone locos esse, ex quibus id commonstrant. Primum eodem libro De finibus,* Sed ex eo, *inquit*, credo quibusdam venire vsu, vt abhorreant à Latinis, quod inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis Latine scripta deterius; quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res vero bonas, verbis electis grauiter, ornateque dictatas quis non legat? *Item alibi;* Philosophia, *inquit*, iacuit ad hanc ætatem, nec vllum habuit lumen literarum Latinarum, quæ illustranda, & excitanda nobis est. In

quo, *inquit*, eo magis nobis elaborandum est, quod multi iam esse libri Latine dicũtur scripti inconsiderate ab optimis illis quidẽ viris, sed parũ eruditis. *Fieri autẽ potest, vt recte quis sentiat; & id quod sentiat, polite eloqui nõ posse; sed mãdare quenquã literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec accurate illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorẽ, hominis est intemperate abutẽtis & ocio, & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cũ suis, nec quisquam attingit, præter eos qui eandẽ scribendi licentiam sibi permitti volunt. Mille alios esse locos, quibus hoc ostendant, tam vbi nouitatẽ verbi non satis apti fugiendã esse Cicero præcipiat, quàm vbi commoditatem in dicendo non negligendã cõtendat.* Nolim (*inquit*) nisi Latine quidem dici possit speciebus, & specierũ dicere. *Heus tu quisquis es patrocinii fides vbi? hoc tu defendere appellas non prodere, testi denunciare, qui nos iugulet? Sciebas quid is dicturus esset perfidia, nesciebas imprudẽtia testẽ citare subiectũ ab aduersario qui authoritatẽ habiturus esset, non arguentis modo, sed etiã confitentis. Quis hoc peccasset tantũ non orator? At vero arbitraria res est vocabulũ non profectũ natura, sed ex aliqua quasi cõuentione hominũ, & pactione. Quis hoc negat? sed & petasus, & tunica; nemo tamẽ tunicã pedibus circundat, petaso latus integit. Non omnia quæ placeant, etiam bona esse.*

Bra-

Brachatum os Mæcenatem, quasi Sarmatam; otuisse quidē ius dicere; quoniā arbitraria res ſſet. Sed qui non reprehēderit fuiſſe neminem, ıt calceos à ſutoribus, & veſtes ab inſtitorib. ta rationem dicendi ab oratoribus petendam, & condiſcendam eſſe. Quid tam arbitrarium ſt, quàm leges, quàm iura, quàm cerimoniæ? Quis tamen ferat hæc philoſophum, quàm lu- ıet egregium, quàm lubet Deo proximum, vel ıouare, vel immutare cupientem? Præſertim ıobis, qui de contemplatore modò loquimur, & ıb eo practicen diſcludimus, ſine qua homo nō philoſophus eſt, inquiūt, ſed ſtupor. Hæc illi ne- ſcio quàm vera, certe veriſimilia, neq; tamen protinus herbā dedi: eſt enim hic noſter in diſ- putando mos, rigere ſemper, nūquam dare ter- ga, nunquam manus, confugia ſemper aliqua, ſiue latebras habere, à quibus ne Ariſtoteles quidem ipſe ſi reuiuiſcat, poſſet nos reuellere. Quanquam & hac parte nos inceſſunt, ruſti- citatem, & impudentiam appellantes. Natam ex hoc ipſo, quod literas bonas contempſimus; mirum dictu liberalium artium profeſſores, nō ſatis eſſe liberalibus literis carere, niſi eas & o- diſſent, & omnibus modis laceſſerent: vt nemo ſit liberalibus ſtudiis infenſior, quàm qui libe- ralium artium doctores vocari volunt. O iocu- larē ambitionem, aliquos eſſe, qui nomine glo- rientur, rē contemnāt! Quāobrem, inquit, hæc ſumma eſt, aut rationē aliquā euidentē, & ne-

cessariam pro nobis habent, aut non habent; [si] habent, proferant hanc quamprimum: hæc v[n]a mihi sufficit, nec in ea re desidero patrocini[um] hominis eloquentis; sin non habent, loci sun[t] cõmunes, & translatitii, non minus cõtra no[s] quàm pro nobis fortasse valituri; & quod i[n] pari causa facilius persuadent, qui apposite lo[]quuntur, quàm qui contra; & quod præiudi[]cijs clarorum virorum premimur, Aristotelis & Platonis, & omnium antiquorum; quos n[on] solum philosophiæ, sed etiam eloquentiæ præsi[]des, & antistites fuisse constat. Proinde au[t] quæstio tota iaceat, aut suscipiatur ab his, q[ui] loqui nesciunt, hoc est, qui partibus nostris [&] verbo, & animo fauent. Hanc tu quisquis e[s] anagyrim (vt prouerbio medicorum vtar) n[e] moueris. Malumus causâ totâ cadere, quà[m] per te seruari: satius enim est fortiter vinci, qu[àm] turpiter vincere. Quandoquidem & ita vin[ci] minus erit molestũ; & victoria per hostes qu[æ]sita, dulcis, & speciosa esse non potest. Hæc P[a]tauinus ille simius, quæ omnia scripsi ad te l[i]benter, vt intelligeres, nullam tibi popularen[] auram apud istos quæsitam esse, plurimã apu[d] nos. Cæterum suscepisti rem non solũ (vt scr[i]bis) ὑποζυγιώδη [iumento indigentem] se[d] etiam ἀδύνατον [impossibilem.] Quid enin[] est aliud αἰθιοπα λευκαίνειν [Æthiopem de[]albare,] quàm rationem philosophandi bar[]baram, & ineptam velle defendere? Quid, in[]

quan[]

uam, eſt cotem alere, niſi gratiam expectare b iis quos ipſæ deæ Gratiæ nunquã nouerunt? Quocirca mirum nõ eſt (pátere tecum in re facta iocer) ſi non modo nobis contra, quos egi, i, ſed ne illis quoque, pro quibus egiſti, cauſam uam probaris. Ὀρθὸς γὰρ λόγος θαυμαστὸς, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. [Ipſa quidem oratio admirãda, qui autem dicit non credendus.] *Tu vero nec enim deſino iocari) credebas ex actione tua arbaris extorquere tritũ illud,* Ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, [Homo homini Deus, aut Dæmonium] *ceu per te ſeruatis; & quidem ex nſperato, ſed* αὕτη ἡ μήρινθος δ' οὐδὲν ἔσπασε, [iſte funis nihil attraxit] *captaſti ventos retibus. Quamobrem moneo te mi Pice,* χερσαῖος ὢν, μὴ ζήτει θάλασσαν· καὶ μὴ Σύρος ὢν, μὴ Σύριζε· καὶ νέους φίλους ποιῶν λῷστε τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. [Terreſtris cum ſis, ne quæras mare: & cum non ſis Syrus, ne Syriſſes; & nouos amicos parans optime, veterũ ne obliuiſcaris.] *Alioquin feciſti quod liberales & opulenti ſolent,* ὁ γὰρ ἔχων πολὺ τοῦ πεπέρεως, τίθησι κἂν λαχάνοις. [Nam qui multum piperis habet, admiſcet vel holorib.] *Vale. Politianum ſaluta. Venetiis.*

IACOBVS ANTIQVARIVS Bernardo Riccio ſuo, S. D. 6.

P*olitianus noſter magnus literarum arbiter, immo cẽſor, immo aſſertor, id agit quod*

omnes qui ex eadem fidelia sunt, agere debent; cuius epistolis, quas nuper mihi complureis legendas tradidisti, mirifice delectatus sum. Sed illa me præcipue affecit in manum sæpius resumpta, quæ ad Pici laudē, viri clarissimi, consensuque omnium nunquam satis laudati verissime pertinet. Nam merito eos retaxat Politianus, qui Picum præterquam honoris causa nominarint; in cuius admirabili natura, nisi quoddam nostro æuo contigisse cæleste munus fateamur, sentimus vt pecudes, neque melius vocem effundimus, quàm vt balantes. Ille vnus omnium mihi sapientissimus videtur esse, qui gentilitias diuitiarum sarcinas abiecit: ac beatissimum ob id existimo, quoniam à sapientiæ studio nunquam cessat. Qui quãquam in omni disciplinarũ genere admodum est versatus, multa tamen (vt arbitror) antistitibus philosophiæ inuenienda superfuisse, aut adhuc perficienda cognoscit, ex quibus animum suum diis ipsis propinquiorem fieri posse non desperet, continuo vestigatur. Qui vero eloquentiam, quæ in eo singularis est, maiorem desiderat, hic mihi suauitatem in melle desiderare videtur. Orationis enim vis, ac ornamenta rebus ipsis, quas felicissime tractat, nusquam minora sunt, adeo vt ratio atq; oratio cum ipso e eodē vtero natæ credãtur. Sapienter igitur Politianus (vt assolet) ac pie importunas abigit muscas, non à Pico, sed à venerando quodam

diuini

diuini hominis simulacro, cui publice serta, ac thura debeantur. Vale. Mediolani, Nonis Iunii, MCCCCLXXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D. 7.

Epistolam quam tu dederas ad Riccium, protinus vt accepi legendam, Pico misi; quoniam pertinere magis ad ipsum, quàm ad me visa est, vt in qua laudor ego abs te, nihil ob aliud, nisi quia Picum laudo: quod qui non facit, aut omnino brutus, aut inuidus est. Scripsit igitur homo omnium gratissimus, & ipse ad te hanc epistolam statim, quam tibi nunc mitto, doctam (sicuti videbis) acutam, cordatam, plenamque humanitatis. In qua facile perspicies, quanti non modo officium tuum, sed & voluntatem fecerit. Interim consules tuis pariter, nostrisque rationibus, si laudanti putabis ei credendum, qui mentiri ferè sit nescius, etiam in amicorum laudibus. Ego certe me vere laudatum soleo credere, quoties à Pico laudor. Multoque nunc verius, quia tecum laudor: nisi (quod opinor potius) in te laudando veras omneis laudes exhausit, ac iam falsis vtitur, contentus veris in te, quibus abundat. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVdula Iacobo Antiquario suo, S. D. 8.

INter voluptates, quas cum eram Florentiæ, de Politiani consuetudine maximas capiebã, viri mea sententia nostro æuo omnium literatissimi, non erat illa mediocris, quod tuas ad ipsum epistolas graues illas semper & elegãteis, vt quamq; accepisset, statim mihi dabat legendas. Delectabat in illis me vehementer, & prudentia quædam singularis, qua magnis etiam in rebus, negotiisq; tractandis à prudentissimis commendaris, & orationis cultus atque sobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionem faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebant, sed in illis quoq; ipse mihi placebam, scilicet testimonio tanti viri cedente conscientia; quæ non nihil dissimulãs quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & propemodum volens fallebatur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ virtutis, hinc collati sæpius in nos non officii modo, sed beneficii. Cogitaui non semel agere tibi gratias per epistolas, ne forte parum gratus aut ne tecum rusticus existimarer. Verum cum tu, Politianusque noster pulcherrimum quoddam inter vos literarum commercium exerceretis, nolui Musis importuna Pica obstrepere quasiq; male vocalis anser, alterne sibi concinẽtes olores interturbare, alioqui tibi animum nostrum

nostrum per Politianum ipsum patere sciebam. Tum conscius infantiæ meæ, interprete libens vtebar eloquentissimo. Nunc ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Bernardũ Riccium nuper dedisti, iuuenem ingeniosum; in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare au-sim, nedũ mereri me credam. Rupit officii magnitudo nostrum hactenus, nescio an ciuile, certe non superbum silentium. Nec potui tibi non agere gratias immortaleis, nõ quod premas me laudibus immodicis, quas non agnosco; sed quod ita me ames, vt tuum illud alioqui constans, robustumque iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere vacillauerit. Debeo igitur tibi supra quàm vel ego possim persoluere, vel tu facile credere. Nec est quicquam tam arduum, tam difficile, quod non æquè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu quidem in Politiano me possidebas hactenus, nunc vero nihil mutata re, tuis tantum orationibus Pici nomen, quod suberat, explicatis. Vale. Ex agro Ferrariensi, IV. Calend. Iulias, MCCCCLXXXXIIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. D.

POlitianum merito laudare potes, me non potes: amari abs te cupio, laudari vero puto ineptissimum; sed neque antiquius mihi quicquam esse potest, quàm cum Antiquarium in-

tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum, cum mea causa, tum magis seculi, quod à te tantopere illustratum cernimus; adeo vt non dubitem gentilem, atq; cognominem auem tuam à posteris cõsecratum iri miraculo tenus. Sed si Ægyptiis figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certe illud palàm est, quod philosophantium omnium maximum, viuentium optimũ, scribentium præclarissimum, nemo est qui te non arbitretur. Id si inficiaris, caue maxima deorum munera penes te deposita dissimules, & male habeas. Ista enim animi ingratitudinẽ, quam in te nullam esse nobis olim persuasimus, efficeres, vt quicquid ex omni ætate, de viris vnquam clarissimis fuit prædicatum, sentiremus desideratũ fuisse, potius quàm compertũ. Nam si quicquã vel studio nõ quæsitum, vel non tributũ à natura, aut à fortuna tibi minus præstitum fuisse censes, aliũ postnatos homines si adeptum ostendes, non Picum tenemus, sed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes Græculas odimus semper, vera & solida est gloria tua. Quod animus desentit, lingua depromit. Neq; aliter laudauerim, quàm probem. Nam qui te laudib. prosequendi finẽ facit, is admirandi rursus quærit initiũ. Nec putes, quoniã me nuper tuis literis exornasti, testimonium à me tibi mutuo reddi. Meipsum nemo melius nouit, quã ego. Ex omni nulla, ex negotio autẽ vel minimam opinionem
vsurp-

vsurpaui. Principum benignitas effecit, ne omnino in turba delitescerem; quibus præterquã fidem & diligentiam, quid repẽdere possim, non video. Itaq; si quid in hoc vitæ meæ instituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non solum multitudinem suorum magnis liberalitatibus extulerunt, verum etiam sæpe in regna restituerunt hostes, quos vicerant. Vale. Mediolani, Nonis Augusti, MCCCCLXXXXIIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D. 10.

D*Ebebam tibi antea quantũ sat erat, nec addere poterã aliquid amori erga te meo: sed tu visus es, quod non putarã, tuis de meipso rationib. permultũ adiicere, conciliata nuper omniũ qui viuunt clarissimi Pici beniuolentia. Sciebam eũ mirum in modũ comem esse; sed tã cito fieri posse familiarẽ non credebam. Fecerũt planum id nuper eius literæ, quas (vt nosti) ita elegantes expuit, vt homo ad gratiã natus, atque expositus, & obuius, quicquid à philosophis præclarum in omni æuo memoriæ fuerit mandatũ, tum ad vitæ institutũ, tum ad animi sui ornamẽta libenter vsurpans, vtriq; philosophiæ in admirationẽ adductæ, priscã illã Barbariæ expultricem eloquentiam restituisse censeatur: neq; aliud magis videatur egisse, quã oratorem & philosophum iuxta bonum, atque*

humanum esse. Inde quoq; neminem ostenderet insolescere, nisi agrestibus moribus conspersum. Rescriberem porrò nec ne ad eum aliquantulum dubitaui, quoniam tam suaue de me concinisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum censuram incurrerem, & quem doctum, idoneumque ad scribendum ipse iudicasset, isti longè aliter esse deprehenderent. Sed quanquam nihil tutius sit quàm silentium hæsitationem tamen euicit meam de memoria nunquam exituri Pici mansuetudo, ad quem quod videbis respondeo, verum fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opis egemus tum aduersus sciolos, quorum fœtura his temporibus multa contingit; tum præcipue cum eodem Pico, quem orabis, ne literarum condimenta ex me requirat, sed mea singulari adversum se obseruantia contentus; Antiquarium inter suos habeat, neque antiquari vnquam patiatur susceptæ semel amicitiæ legem. Vale, & me ama. Mediol. Nonis August. MCCCCLXXXXIIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D.

COmplicaueram iam Politiane literas ad Picum eas superscripturus, ac illius nomen adiecturus; quid ex omni fortunæ, ac etiam virtutum cõsummatissimi hominis acervo potissimũ deligerem, non occurrebat. Nam

quid speciatim illi tribuissem, videbar non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaque explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illum, in quem dii suorum munerum sinum prorsus effuderũt. Quod omnino haud fecissem, nisi à te recte factum censeri crederem. Vale: Nonis Augusti. MCCCCLXXXXIIII.

MARSILIVS FICINVS
Angelo Politiano suo, S. D. 12.

Contra multos astrologos, qui more gigantum eripere cælum Ioui, tã frustra, quàm impie moliuntur, merito & Picus alumnus Palladis, & tu miles Herculeus sæpe, feliciterq; certatis. Nempe Palladem Orpheus gigãtum expultricem canit, & ab Hercule poetæ multi gigãtem Antæum à terra simul, & è vita sublatum ferunt. Ego autem quid? Profecto tanquam in omni vita vobis vnanimis, in hoc quoq; studio conspiro vobiscum. Et si forte non decerto strenue, tamen ita planè decerno. Cæteri quidem Platonici, cælestes imagines, quas describunt astronomi, pro opportunitate commemorant, neque reprobant eas, neque rursus comprobare student. Plotinus autem talia extra controuersiam ridet. Ego quoque in commentariis meis in eum tanquam interpres eque derideo, partim quidem eius anthoritate confisus, partim etiam quoniam nullam ha-

beo certam eiusmodi imaginũ rationem. Multas praeterea ibidẽ astrologorum regulas in controuersiam simili ratione deduco. Sed in libro de vita, vbi profiteor medicinam, ac remedia vitae, vtcunque, & qualiacunque possum, vndique diligenter exquiro; neque despicio prorsus imagines illas, neque omnes respuo regulas. Etsi enim arbitror certam his rationẽ nullam inesse, tamen vt studiosissimus humanae medicinae curator, remedia non solum sapientibus certa, sed etiã multis probabilia sector, vt subsidia passim accumulem quomodolibet profutura; ne quid denique praetermiserim intentatum, quod ad vitam vtcunque conducturum cuiquam videri possit, nonnulla tamen intersero firmiora, multa quoq; passim congero, quae & si forte minus spero, tamen opto prodesse. Quod autem in principio libri tertii dicere videor, imagines ab antiquioribus Platonicis in caelo dispositas esse, non id equidem volo. Non enim consilium ibi meum est Platonicos affirmare caelestium imaginum assertores, de quib. aut nihil, aut parum quid loquuntur; sed Platonicorum quorundam fuisse sententiã, mundi animam caelestia sibi corpora peperisse, stellasq; cum caelo, atque vltra stellas singulas, si modo ibi vllae sint imagines, eiusmodi quoque imagines genuisse. Narro autem illic dispositiones signorum, imaginumque, non quales apud Platonicos; sed quales apud astrologos obserua-

seruauerim. Iam vero quantum imaginib. vel cælestibus credam, vel arte factis cõfidam, progressio libri declarat. Præterea in libro de sole, non tam astronomica doceo, quàm per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Deniq; tam in libris de vita, quàm de sole & lumine, cum philosophicis poetica miscens, liberius sum interdum, & forte licentius euagatus. Cum Plotino parcius, & seuerius ago; vt mihi tandem nõ ingratum sit futurum, astrologica portẽta fuisse à Pico nostro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nusquam affirmo, immo & cum Plotino derideo, explodi à Mirandula gaudeo. Superstitiosam præterea vanitatem ab illo, tanquam à Phœbo Pythonicum virus extingui, tecum Politiane cõgratulor. Tu enim semper hac in causa, vt vbique soles, te Herculem præstitisti. Soles profecto iam diu hæc astrologorum prodigia, vt alia monstra, passim acriter insequi, vt non terris solum, sed etiam in cælo monstra fortissimus Hercules expugnaueris. Vtinam denique sicut Herculi, sic & tibi superata tellus sidera donet. Interim in terris viue diu. Vale feliciter. XII. Calendar. Septembres, MCCCCLXXXXIIII.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. X.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Dei gratia inuictissimo regi Portugalliæ, & Algarbiorum citra, & vltra mare in Africa, dominoque Guineæ, S. D. 1.

QVANQVAM nec fortunæ mea, nec eruditio, nec vlla omnino virtus eiusmodi est, vt licitum mihi putem scribere ad te rex inuicte, tanta me tamen dignitatis, splēdoris, gloriæque tuæ, tantaque laudum tuarum iam per omniū ora volitantium perculit admiratio, vt sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi literas, testari animū, significare voluntatē, gratias agere denique totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nunc virtutum tuarum penè cælestium beneficio iam cum vetustis seculis, iamque cum omni fortiter audet antiquitate contendere. Nam profecto si breuitas hoc epistolaris, aut si ratio temporis pateretur, ipsa me faceret audacem veritas, vt ostendere tentarem nullius vnquam veterum nec laureas, nec auratos currus, cum tuis posse rebus, fa-

ctisque

ctisque prorsus immortalib. cōparari. Vt enim quæ penè puer aduersus impias Africæ contumacis gētes prælia gesseris, vt fusos diuersorum hostium validissimos exercitus, vt capta oppida vi, prædas abactas, impositas nationibus asperrimis leges, vt item domesticas artes, & decora pacis minime bellicis concessura præterirē. Quanta se mihi tandem rerum vix credibiliū facies aperiret, si lacessitos, confractosq; remigio tuo rudes, intactosq; prius oceani tumētis fluctus cōmemorarem, despectas Herculis metas, redditum sibi ipsum, qui fuerat interuulsus, orbē terrarum, Barbariamq; illam, ne rumoribus quidem nobis antea satis cognitā, fatuā, immanem, incultā, sine more, sine lege, sine religione, ferino propè ritu degētem, nunc humanitati, nunc vitæ, nunc docilitati, & cultui, nunc etiā pietati restitutam? Porrò mihi tum narrandi locus idoneus hic esset, quantæ nostris hominibus illinc inuectæ commoditates, quàm larga compendia, quàm multa importata viuendi subsidia; quanta etiam veterib. historiis accessio facta, quanta rebus antiquis olim sanè vix credibilibus adiecta fides, quantaque rursus eisdem sit admiratio detracta. Tum mihi etiam Plato ille magnus, & Ægyptiorum compares seculo annales, omni mendacii suspicione forent absoluendi, qui de istius à te perdomiti oceani, magnis quibusdam exercitibus, non magno tamen assensu memine-

runt. Ergo & Macedonem iure ingemuisse Alexandrũ faterer, qui mundos adhuc alios suis restare victoriis suspirabat. Etenim quid tu aliud obsecro rex nobis, quã terras alias, mare aliud, alios mundos, aliaq; postremo sidera, non magis inuenisti, quàm ab æternis tenebris, & à veteri penè dixerim chao, rursus in hanc publicam lucẽ protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam multa? Nempe vt te rogem, nõ seculi modo istius, sed omnis etiã posteritatis, omnium gentium verbis, ne perire rerum tantarum, neve intercidere consecrandam scilicet æternitati memoriam patiaris, quin ferrea doctorum hominum; atque adamantina potius signari iubeas voce, quæ nec æui quidẽ tacite se voluentis edaci dente consumitur. Et cur autem qui virtuti faueas, non & comiti virtutis gloriæ faueas? Aut cur vnus generosi maxime spiritus animiq; rex, non hanc instabilem vitæ humanæ breuitatem, quæ sic exigua spe, tenuique pendet, quæq; tam angustis limitibus concluditur, immortali gloriæ semper florentis curriculo promoueas? Cur nõ memoria rerum maximarum, vel ad successores tuos propagetur, vt præclara ista facinora, caritura semper exemplis, ad institutionem quoque ipsorum, regulamque proficiant? Cur non aliquam rogo formulam natis, nepotibusque deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac vnquam perenni, contestataq; maiorum virtute degeneret, cuius ad instar illo-
rum-

rum potissimum regalis effingatur indoles? Cur non postremo cæteri quoque sub omni, qua latissime patet ambitu cæli nascituri principes habeant ex te, si non quod imitentur, at certe quod admirentur? Nihil autem interest, vtrū pulcherrimos quispiam filios gignat, nec cibis tamen enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamen illustret. Absit hoc, absit excellentissime rex, vt tuæ istæ immortalitate dignissimæ laudes, in vasto illo nostræ fragilitatis aceruo delitescant. In quo videlicet omnium labores obruti iacent, quicunque doctissimorū virorum suffragiis caruerunt. Memineris Alexandri, memineris Cæsaris, quæ duo nobis præcipue nomina fastosa vetustas obiectat. Quorum videlicet alterius nobilis illa ad Achillis tumulū fertur exclamatio, fortunatū vocantis adulescentem, qui suarū laudum præconē Homerum inuenisset. Alter etiam in procinctu, ac penè in acie quoq; ipsa, rerū suarū cōmentarios ita diligēter conficiebat, vt nihil à quoquā tam putetur accurate perscriptum, quod non illorū purissima elegantia superetur. Hi tibi sunt igitur insequendi saltem rex optime, quos longo interuallo in cæteris antecellis. Atque id quidem tum denique vere à me, nec adulandi studio dictum intelleges, cum tute rex in temetipsum diuinæ mentis aciem reflexeris; cum tanti honoris, tantæ maiestatis, tanti denique istius imperii pulcherrimos titulos

intentis (quod dicitur) oculis perspexeris, quantumq; teneas in rebus humanis fastigium, toto penitus obtutu consideraueris. Etenim Lusitaniæ te regem cernes, hoc est (ut semel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (sicut accepimus) coloniis ista potissimũ regio frequentabatur. Cernes Africæ te vindicem, quæ tertia pars orbis, magna sui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiam indies magis, magisque plenæ libertatis expectatione triumphat. Cernes eundem te vasti illius, & indignantis oceani domitorem, cuius ad primos quoque impetus, etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres tute tibi sanctæ Christianæ fidei, veræque religionis propugnator, ac maximus aduersus Maumeticam perfidiam, pacis, armorumque arbiter, rabiem illam teterrimam sola maiestate prosternens, solo nomine, solo virtutis miraculo grauissima bella conficiens. Idemque mundi alterius sequester, & ianitor, tot illos sinus, tot promontoria, tot litora, tot insulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas vrbes, vno veluti pugillo concludens, & numerosissimas nationes penè sub manu tenens, ad quas antea tamen ne ipsius quidem famæ qualibet præpetes alæ peruolarunt. Quid illa? Quãta sunt obsecro, quod te visere ignotissimi reges, tua gestiunt adorare vestigia, quod tuis aduoluere se genibus, perque tuam istam tam fide, quàm armis potentem

entem dexteram rigari se certatim salutari
nte festinant? Quid quod exciti virtutis amo-
,priscis inauditæ seculis, extremi quoq; homi-
ũ cõuolant ad te populatim, totusq; iã meri-
ies, suis penè funditus sedibus reuulsus, ad eũ-
em te venerabundus accurrit; vt vultum pro-
us istum parem Cœlicolis, vtque regiæ frontis
ecus, diuinamq; penitus maiestatem contem-
etur. Conferat iis nunc aliquis captã Babylo-
a, quanquam lateritio muro superbam, pro-
gatos Orientis etiam suapte natura fugacis-
mos barbaros. Conferat Scythas campestres,
 vagos; ne satis quidẽ fortiter irritatos, dum
 occisum quoque inter pocula charissimum
iẽq; laudi tribuat, dum ne peregrinos cultus,
 indecoras adulationes turpiter ascitas. Con-
rat & Gallias etiam toto decennio vix suba-
as; aut minora his alia rursum, dum ne ciui-
n quoq;, & cognatum toto orbe fusum cru-
liter sanguinem præconio dignetur. Tu tu i-
tur præcipuè dignus (rumpatur inuidia licet)
 præcipue dignus, vnice rex honoribus sempi-
rnis. Tibi aduigilare nostras lucubrationes, id
, omnium quicunque Musarum veneramur
ra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si quæ
hi est apud te, quamuis ignoto homini, tui
men studiosissimo fides) delegetur obsecro ma-
e rex idoneis hominibus officium mandandi
eris (interim quidem) quocunque stylo, qua-
nque lingua, materiam, segetemq; rerum, a-

tè, tuisq́; gestarum: sed in qua deinceps operosius excolenda, tam cæteri, quibus idem est ardor animi, quàm nos ipsi quoq; neruos qualescunq; nostros intendamus. Et quidem rogaui ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes, ingenio, moribusq́; præstantes, Ioannis Teixiræ Cancellarii tui maximi liberos, vt mihi istic ipsorum opera rerum à vobis gestarum (si qui modo extent commentarii) describerentur. Qui quanquam se diligentissime curaturos, pro eo quod præceptori debent, officium pollicerentur, deesse tamẽ ipsemet mihi nolui, sed has vltro ad te literas indulgentissimum, clementissimumq́; regẽ iam meum quoq; dare decreui: malens vtiq; audacis animi subire scribendo crimen, quàm tacẽdo pusilli. Iam quod ad personam meam deinde attinet, homo equidem sum non mediocris fortunæ, sed literarũ tamen professione me quoque non omnino postremæ credunt, esse aliqui celebritatis. Innutritus autem penè à puero sum (si quid hoc ad rem facit) castissimis illis penetralibus magni viri, & in hac sua florentissima rep principis Laurentii Medicis; qui cum sit ipse quoq; in primis tui cupidissimus, ẽt me verbi aliquãdo suis in istius amorem virtutis ita inflãmauit, vt dies, noctesq́; de tuis cogitare præconiis non desistam: nec omnino quicquã nun exoptem magis, quã vt ea mihi vis, ea facultas ea deniq; detur occasio, qua nomẽ tuum cælesti prædicatione dignissimũ, qua pietatis, integritati

atis, innocentiæ, religionis, continentiæ, prudẽ-
iæ, iudicii, qua iustitiæ, fortitudinis, prouiden-
iæ, liberalitatis, animique magnitudinis, quæ
ostremo tot operum, tot illustrium facinorum
uorum testimonia, sic etiam per me fidelibus,
eu Græcæ, seu Latinæ linguæ consecrentur mo-
umentis, vt nulla humanarum rerum vicis-
itudine, nullo vnquam fortunæ variantis in-
ursu, nullo etiam squallentis æui senio deleant-
ur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA REX Portugalliæ, & Algarbiorum citra & vltra mare in Africa, dominusq; Guineæ, Angelo Politiano viro peritissimo, & amico suo, S. P. D. 2.

EX *suauissimis tuis literis doctissime vir, iã diu perlectis, & maxime ex dilecti Ioannis Teixiræ, Cancellarii nostri maioris frequenti relatione vberrime intelleximus, te gloriæ nostræ (si qua in humanis est) fore percupidum, & nomen nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ & si satis magnũ summæ in nos beniuolẽtiæ, ac obseruantiæ argumentũ testãtur, tamẽ ea magis ab animi tui probitate, ingeniique acumine, atq; doctrinæ copia, quæ lõge maiora suspirant, credim⁹ emanasse. Pro quib. magnas tibi habemus gratias, quas dum tẽpus, & res exegerint, cumulatiores referemus, spera-*

musq; tuæ erga nos affectionis te non pœnitere. Et vt tibi breuibus ad propositum respondeamus, scies nos tui officii, & pii laboris, quem in nostræ mortalitatis redemptionem tam crebro polliceris esse admodum gratos, idque amplectimur, vehementerq; laudamus. In cuius executionem curabimus diligẽter, vt annales nostri, quos vulgari, & patrio sermone pro regni instituto posteris tradendos iubemus; hi Hetrusca lingua, vel Latina saltem familiari demum conficiantur, ad te scilicet quàm primum deferendi, vt eos iuxta veritatis tenorem, nostram in memoriam ita tuis salibus, & grauitate, doctrinaq; respergas, limaq; expolias, vt saltem tua cõiuuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multum interest (vt melius nosti) quo dicendi modo vnumquodq; licèt egregium sit, referatur. Quia quemadmodum vsu videmus optimos natura cibos prudenter reiici, cum sordidius parati sint; sic etiam historiam, quæ ornatu suo, ac nitore vacat, contemnendã, reiiciendamq; existimamus. Sed his erroribus minime metuendum est, quando tibi viro laudatissimo, omniumq; disciplinarum genere prædito, erit curæ rebus nostris consulere. Habes igitur quæ nobis sit sententia menti. Reliquum est Angele noster, vt præfati Cancellarii filios, regiæ nostræ generosos, omnium tibi habeas commendatissimos. Quod & si tua sponte, atq; humanitate eras facturus; tamen vt nostro intui-

u aliquid cumuli accedat, te nimium roga-
mus. Hi enim sunt, quibus te in omni genere
ratitudinis debes credere obnoxium: nam vi-
issim pater & filii, alter meritis & laudibus, &
lii approbatissimis doctrinæ tuæ testimoniis,
on cessant apud nos te sæpius extollere, nomen-
ue tuum in hos mundi fines propagare, quod
uæ gloriæ, & existimationi haud parum cõdu-
it. Sed adolescentibus ipsis plurimum congra-
ulamur, in id ætatis, & temporis incidisse, quo
tuo literarum fonte aliquid doctrinæ possint
eliciter haurire. Cum qua Deo præcipue, &
obis deinde seruientes vtramq; cælestis, & ter-
estris regni felicitatem promereantur, eamque
ibi vindicet. Vale. Ex Vlixbona 23. die Octob.
I.CCCCLXXXXI.

NGELVS POLITIANVS
Ioanni Teixiræ Maximo regio Can-
cellario, S. D. 3.

Onatus persæpe sum scribere aliquid ad te vir clarissime, quo tibi meus animus, stu-
iumq;, & voluntas innotescerent. Verum ne-
cio qui semper ingenuus dixerim, an rusticus
bstitit pudor; vt qui nec me tibi satis notum
ciebam, & virtutis fortunæq; tuæ quodã qua-
i fulgore deterrebar. Sed impetrauit à me tan-
em qualescunq; has literas, vel mei officii ra-
io, vel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur
pistolæ huius, vel mihi accõmodatius, vel tibi

acceptius fore argumentum sperem, quàm si de tuis liberis, iisdémq; meis discipulis, ex vero quid sentiam perscripsero? Misisti tu quidem illos in Italiam vir excellens, vt moribus, vt literis, vt omnibus denique ingenuis artibus, ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo secum credo paternos attulere mores, vt exempla non magis accipiant ipsi: quàm præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodestum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum supercilium, non licentes oculi, non proteruior lingua, nõ inconstans vultus, non aliquid postremo vel in facie tota, vel in gestu, vel in statu, vel in incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidum, quod odiosum sit. Ædes cottidie sacras frequentant, magistris operam dant, non assiduam modò, sed & alacrem: Doctiores condiscipulos humanitate sibi, & obsequio deuinciunt: quos moribus obfore, vel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullum inter ipsos, nisi de studiis, ac de iis perpetuum certamen. Nullibi sæpius aut libentius, quàm aut in oculis præceptorum, aut in cœtu condiscipulorum versantur. Horas quoque tempestiuas bonæ valetudini dedicant, eamque ob id prosperrimam tuentur. Ingeniis autem sic excellunt, vt facile se (ne multa dixerim) tuos esse liberos declarent. Percipiunt facile quæ traduntur, pronunciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter.

Iam

am de studio quid dixerim? Nihil equidem e- ardentius, nihil vidi perseuerantius. Tantos go iam lingua vtraq; fecere profectus, vt ipse uoque non imperitissimus ingeniorum magi- er obstupescam. Quem vero eis domi custo- em, moderatoremq; dedisti, sic eos prudenter, manter, diligenter curat, excolit, gubernat, in- tituit, vt omnino desiderari nihil possit. Non llo equidem te, sed nec ipse rursus fallor. Ita sse rem, vel admirans inuidia fateretur. Quo- irca multum equidem fortunæ isti tuæ, non ninus animo tamen propositoq; gratulor. Nec nim leuis hinc ad te quoq; redundat honos, fi- os tot ac tales imbecilla adhuc ætatula, tam rocul abesse à tuis oculis, à laribus, à patria, amq; diu, non quidem fœnori multiplicando, ec mercibus commutandis, vt nostri solent, ed vt optimis institutis, vt optimis artibus, ac lisciplinis imbuti, viaticum sibi ad senectutem arent; in quod ipsa quoque fortuna nullum us habeat. Quæ res tibi iam non modo supra pem, sed opinor etiam supra vota succedet. Mi- hi autem crede vir magne, nō tibi illi apud nos ninus acquirunt gloriæ, quàm sibi literaturæ. am equidem vel tua, vel ipsorum causa sic eos mo, sic me redamari sentio, vt in tuum penè mihi locū videar amore, & diligētia successisse. Qua fiducia videlicet ausim rogare te clarissi- me vir, vt epistolæ meæ, quæ iudicium regis tui tanquā Apollinis subitura iā nunc tota tremit,

atque horrescit, tantum fauoris impertias authoritate, qua polles, vt indulgentiam potius, quàm censuram tantæ illius maiestatis experiatur. Vale. Florentiæ, 16. calend. Septembres. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Marquardo Breisatio,
S. D. 4.

CVm superioribus diebus Petrus Medices Florentinæ decus reipublicæ, quem nos à tenero educatum linguæ vtriusque literis erudiuimus, Romam te proficiscentem salutauisset, ac me sibi comitem forte in diuersorium adduxisset, memoriâ tenes ortam ibi esse mentionem commentariorum quorũdam, quos in ius ciuile Romanorum multis dicebar vigiliis elucubrare. Quo quidem loco, cum tu ex nobis humanissime quæsisses, quæ ratio suscepti operis foret, atque ego eam breuiter (vt in illis temporis angustiis) exposuissem: rursus te cupere adhuc significasti, vt illud ipsum, quod ibi tum perstrinxeram, posteaquam Romam te suspicarer peruenisse, scripto repeterem. Sed ego ne tibi confestim, tanti regis obeunda legatione multum forsitan occupato, molestus essem, dies complusculos etiam de industria expectaui. Nunc autem quoniam nonnihil iam remissum tui laboris existimo, ꝓpterea quod in istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima: vi-

sum-

ſum mihi tempus eſt, quod tibi eram pollicitus
dependendi. Principio igitur ſcire te illud opi-
nor: Imperatorem Iuſtinianum poſteaquam
ius ciuile perpurgauit, in ordinemq; redegit, ca-
uiſſe illud inprimis, vt in omnibus ciuitatibus,
quæ dignitate aliqua præcellerent, exemplaria
legum quam emendatiſſima publice aſſeruarē-
tur, quaſcunq; ipſe vel nouas cōdidiſſet, vel et-
iam antiquas enucleaſſet. Sed nullum ex his
clarius tamen, aut celebratius, quàm quod ad-
uſq; vrbis eius captiuitatem Piſis magna reli-
gione ſit cuſtoditum. Nam & maximus iuris
interpres Accurſius, & alii pleriq; viri doctiſſi-
mi, quoties de ſynceritate lectionis ambigitur,
literam Piſanam (ſic enim ipſi vocant) quaſi
fideliſſimum quoddam teſtimonium citant,
mendumque eſſe omnino putant, quicquid vſ-
quam aliter, quàm in quo diximus volumine,
reperiatur. Captis autem deinde Piſis, liber i-
dem Florentiam, cum præda reliquã videlicet
in vrbem victricem tranſlatus eſt. Ibi vero in i-
pſa curia, loco celeberrimo monachorum quo-
rundam, ſummique magiſtratus diligentia, &
religione ſeruatur. Tum quoties profertur (quod
ipſum non ſine graui cauſa fieri ſolet) accenſis
funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi
quos dixi, ſummusq; magiſtratus capite aper-
to, venerabundi circumſiſtunt. Nullæ in eo li-
bro interpunctiones, nulla ſcribēdi compendia,
grandes vbique literæ, & compares: Græcum in

fronte epigramma, Græcæ præfationes, authorum, librorumq; index: quorum hæ leges à fontibus emanarunt, prorsus vbiq; argumēta plurima, quæ breuitati seruiens omitto, quibus esse eum librum Iustiniani ætate descriptum non dubitemus: inprimisq; voluminis ipsius veneranda facies, & quæ sanctam illam vetustatem procul ostentet. Hoc ergo mihi inspicere per ociū licuit, rimariq; omnia, & olfacere; quæq; vellē excerpere diligenter, & cum vulgatis exemplaribus comparare. Tribuit enim hoc mihi vni Laurentius ille Medices, vir optimus, ac sapiētissimus, fore illud aliquādo arbitratus, vt operâ, labore, industriâq; nostra magna inde omnino vtilitas eliceretur. Deprehendi igitur multa nouis in codicibus vitia, multa in interpretib. quoniā videlicet inerudito nati seculo, cū latinitatis ipsius imperiti fuerunt, tum Græcā linguam penitus ignorauerunt: multæ vero sunt ibi leges Græcis editæ verbis, quas aut omiserūt iuniores, aut in Latinum sermonem pessime cōuerterunt. Quapropter operæpretium me facturum credidi, si commentarios aliquos euigilarem, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, & linguæ Latinæ vis, quæ tota penè in legibus est, explicaretur. Quod vt ex sententia perficiam, multum quoq; me adiuuat, quod eos quoq; sum libros nactus, quos è Latino in Græcam linguā Iustinianus idem transferēdos curauit. Vnum duntaxat est, quod quidem

ne nõ tam impedit, quàm remoratur; quod pu-
licis lectionibus dum linguam vtramq; , dum
hiloſophiam profiteor, multũ mihi operæ ſub-
rahitur, multumq; temporis eripitur. Etenim
uæ res præcipuum laborẽ deſiderabat, in eam
videlicet ſtudia tantum ſubſecundaria confe-
imus. Sed erunt noſtræ vigiliæ tamen authori-
ate quoque Maximiliani veſtri Romanorum
nuictiſſimi regis muniendæ. Qui cum deſigna-
us iam (ſicuti ſperamus) imperator ſit, cuius
ſſe legibus armata maieſtas debet, fauebit
pinor illius ſtudio, qui tantopere ſit in armis
pſius, aut expoliendis, aut reconcinnandis oc-
upatus. Vale, Florentiæ 3. Nonas Februar.
M. CCCCLXXXXIII.

LAVRENTIVS MEDICES ANgelo Politiano, S. D. 5.

EX literis quas ad Michelotium dediſti, factus ſum certior, filiolos noſtros aduerſa va-
etudine vexari. Id vt humanum parentem
lecet, grauiter moleſteq; tuli. Quam profecto
moleſtiã tu præuidens, ita multis verbis, ac ra-
ionibus animum noſtrum confirmare conatus
s, vt in maximã de noſtra conſtantia dubita-
ionem incidiſſe videare. Quod tam & ſi ab a-
more in nos tuo proficiſci certus ſum, multo ta-
nen maiori moleſtia nos affecit, quàm ſignifi-
io vlla aduerſæ valetudinis liberorum. Quam-
is enim parentis ſubſtantia liberi eſſe dicãtur,

multo tamen magis propria est animi ægritudo quàm filiorum. Quibus enim integer, ac sospe est animus, cæterarum facile rerum incolumitatem consequuntur; quibus vero infirmus nullus vnquam portus est à fortunæ fluctibu tutus, nullum est tam placatum æquor, tan quieta militia, quin perturbatione vexentur. Existimasne me adeo naturâ imbecillum vt tam parua re mouear? Si vero eiusmodi nostra natura est, vt facile huc atq; illuc perturbationibus agatur; at multarum rerum experientia confirmatus animus, sibi constare iam didicit. Ego filiorum non valetudinem tātum sed fatum quandocunque expertus sum. Pate immatura morte præreptus, cum annum agerem primum & vigesimum, ita me fortunæ ctibus exposuit, vt quandoq; me vitæ pœniteret meæ. Quapropter existimare debes, quam nob virtutem natura negauit, experientiam attulisse. Verum, cum tu in epistola ad Michelotiu imbecillitati animi nostri diffidere non parum videaris, atq; in tuis ad nos literis summope virtutē, atq; ingenii nostri dotes extollas; hæc simul pugnare videantur, aut alterum falsu est, aut non ea es animi magnitudine, quam me desiderare videris, cum ea in tuis ad nos literis silentio prætereas, quæ scripta ad Michelotium sunt, tanquam non tua à me accipienda sint; vtpote qui existimas, multa mag nuncium, quàm liberorum valetudinem mi

mol

moleſtiam allaturum. Sed nolo eſſe in paruis longior, vt non idem incurram vitium, quod in te vitupero, neq; in iiſdem literis & parua ſpernere, & prolixioribus verbis proſequi videar. Si quid eſt in epiſtola quod te mordeat, id totum condones amori noſtro, atq; exercitationi, cui vt puto abundantius materiam ſuppeditat, ſi in quenquam inuehimur, quàm ſi laudamus; multoq; latior campus eſt in vnoquoq; vituperationis, quàm laudis. Gaudeo mirum in modum Iulianum noſtrum ſe totum literis tradidiſſe, illi gratulor, tibiq; gratias ago, quod eum ad hæc proſequenda ſtudia excitaueris. Tu vero fac, vt hominem ad literas inflammaſti, ita ſedulo cures, ſtimulosq; adiicias, vt perſeueret. Ego propediem vos reuiſam, comitemq; vobis in hoc felici Muſarum itinere me adiungam. Bene vale. Piſis, pridie calend. Aprilis. M. CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS
Laurentio Medici ſuo,
S. D. 6.

NOn quod tuæ conſtantiæ, ſapientiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotium potius quàm ad te, de liberûm tuorum valetudine; ſed quoniam ſum veritus, ne forte inconſultior viderer, ſi grauior tibi à me nũcius alieno tempore obiiceretur. Tabellarius enim ſæpe literas non apte, non loco reddit; ſcriba ve-

ro temporum captat omneis articulos. Reueritus igitur iure suum Laurentium Medicen, cui male si palpare, recalcitrat vndiq; tutus. Nec vero ista repugnãt, quod hic te reuereor, ibi laudo. Non enim ob aliud reuereor, quàm quod omni laude puto dignissimũ. Molles vero illæ tuæ morsiunculæ, tantum abest vt me lædant, vt ipsas quoque nescio quo pacto, penè mihi magis blanditias cõmendent. Iulianus tuus vere frater, hoc est vt docti putant, ferè alter, ipse sibi in studiis est non modo iam mirificus hortator, sed & præceptor. Nihilq; nobis ad summam voluptatem deest, nisi quod abes. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Laurentio Medici patrono suo, S. D. 7

Baptista Leò Florentinus, è clarissima Albertorum familia, vir ingenii elegantis, acerrimi iudicii, exquisitissimæq; doctrinæ, cum complura alia egregia monumenta posteris reliquisset, tum libros elucubrauit de architectura decẽ, quos propemodum emendatos, perpolitosq; editurus iamiã in lucem, ac tuo dedicaturus nomini, fato est functus. Huius frater Bernardus, homo prudens, tuiq; inter primos studiosus, vt vnâ operâ tanti viri memoriæ, voluntatiq; cõsuleret, & tuis in se meritis gratiã referret: descriptos eos ex archetypis, atq; in volumen redactos, tibi repræsentat Laurenti Medices.

cupi

cupiebat ille quidem, vt ipsum apud te munus, authoremq; muneris Baptistam ornarē verbis. Quod ego mihi nulla ratione statui faciēdum, ne tam absoluti operis, tamque excellentis viri laudes culpa detererē ingenii. Nanq; operi quidem ipsi maius multo ex lectione præconiū accedet, quam quantum ego vllis verbis consequi possim. Authoris autē laudes, non solum epistolæ angustias, sed nostræ omnino paupertatem orationis reformidant. Nullæ quippe hunc hominem latuerunt, quamlibet remotæ literæ, quamlibet reconditæ disciplinæ. Dubitare possis vtrum ad oratoriam magis, an ad poëticen factus; vtrum grauior illi sermo fuerit, an vrbanior. Ita perscrutatus antiquitatis vestigia est, vt omnem veterum architectandi rationē, & deprehenderit, & in exemplum reuocauerit. Sic vt non solum machinas, & pegmata, automataq; permulta, sed formas quoq; ædificiorum admirabiles excogitauerit, optimus præterea & pictor, & statuarius est habitus. Cum tamen interim ita examussim teneret omnia, vt vix pauci singula: quare ego de illo, vt de Carthagine Sallustius, tacere satius puto, quàm pauca dicere. Huic autem libro Laurenti, cum vel præcipuum locum in tua bibliotheca velim attribuas, tum eum & ipse legas diligenter, & legendum vulgo, publicandumque cures: nam & ipse dignus est, qui volitet docta per ora virûm, & in te iam vno propemodum recum-

bit, desertum ab aliis patrocinium literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ramberto Malatestæ Principi, S. D. 8.

NOn possum facile consequi verbis, quantũ mihi epistola tua pariter & admirationis attulerit, & voluptatis. Admiratus enim te sum loco, fortunaq; ista iuuenẽ, cum popularib. regendis, tum vero militaribus studiis occupatum, sic iam profecisse in literis, vt conferendus propemodũ cum professoribus ipsis, & hoc vnũ semper agentib. videare. Voluptati autẽ fuit amor erga me quidem tuus non vulgaris, cuius in epistola eadẽ non significationẽ modo aliquã mihi, sed expressã propè imaginẽ ostẽdisti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quod animum mihi tui tã facile conciliauerint. Qui tamẽ vtinã digni forẽt laudibus, quas in eos nimis homo humanus cõtulisti, magis illud cogitans, quomodo indulgeres amori tuo, quã quomodo pudori meo parceres. Quod vero ad causam tuam attinet non concedo tibi prorsus, vt eam rem vehemẽtius optes, quam ego. Quapropter enitar, faciã experiar, denique nullum remittam studium quo tuæ isti voluntati, atq; honestissimo deside- rio satisfaciam. Cæterum illud molestum est quod certi adhuc, quod quidem ad te scribam nih

nihil habeo. Non enim conueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hos dies; quoniam scilicet adhuc animi causa rusticatur. Cum primum se in vrbem receperit, præsto erimus operamq; dabimus, ut illius erga te voluntas aut eliciatur, aut si opus etiã fuerit, impellatur. Rumor certe vanus apud vos de belli apparatu, deq; militũ delectibus increbuit. Nam contra res ad pacem magis, quod bene vertat, & concordiã spectat. Librariã prouinciã Marcellus ipse suscepit, nos ei operã polliciti omnẽ sumus. Picus Mirandula noster, ex tuis literis vel ad me, vel ad Marsiliũ, mirifice te diligit: cuius etiam nomine salutem tibi ascribo. Vale. Florentiæ, Nono calend. Augusti. M.CCCCLXXXIII I.

ANGELVS POLITIANVS
Laurentio Medici, Petri Francisci F. S. D. 9.

*Cogis tu quidem me Laurenti carmen edere inconditum, inemendatum, & quod in publico semel pronũciatum nimis fuisse impudens visum sit. Satis profecto fuerat vixisse vnum diem, quod tã foret imperfectũ animal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ vocentur E*phemera, *connumerari. Nanq; ego id ad præsentem duntaxat celebritatem, quasi Adonidos hortum cõcinnaueram. Prorogare tu nostra Mantûs (ita enim inscribimus) nõ tam vitam cupis, quàm dedecus: ferreus sim, si tibi quid*

denegem, tam nobili adolescēti, tam probo, tam mei amanti, tanto deniq; eam rem studio efflagitanti. Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desiderio nostro aliquando subueni, & quæ tibi Musæ amatoria carmina vernaculæ suggerunt, ne patere quæso à nobis expectari diutius. Vale. Florentiæ. 4. Nonas Nouembr. M.CCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Saluiato suo. S. D. 10.

EN Rusticum tibi, id scilicet ab argumento inditum nomen. Tuo coactu prodit in vulgum, tibi est vni quicquid acciderit imputaturus. Iamne sentis, quàm tibi tuendus sit, vel tuo ipsius nomine, vel meo? Tua enim fides in eo, meus honos agitur; cuius quidem & si semper cura apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen eum tueri nunc vel ob idipsum impensius debes, quod es nuper Laurentio Medici, principi viro, cuius ego cliens, alumnusq; sum, vnus ex omni Florentina iuuentute gener ascitus. Profer igitur in tali patrocinio authoritatem omnem, atq; gratiam, quam videlicet tibi & viri excellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas conciliant. Vale, & me vt facis, ama.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS Laurentio Tornabono suo, S. D. 11.

DEbetur hæc sylua tibi vel argumento, vel titulo. Nam & Homeri studiosus es, quasiq; noster consectaneus & propinquus Laurentii Medicis, summi præcellentisq; viri; qui scilicet Ambram ipsam Caianam, prædium (vt ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ciuilium laborum. Tibi ergo poëmation hoc qualecunque est, nuncupamus, vt sit amoris nostri monimentum, sit incitamentum tibi ad studia literarum, præsertim Græcarum, in quibus tamen ita tantum processisti, vt videare ad summum breui, si modo perrexeris, euasurus. Vale. Florentiæ. Pridie Non. Nouem. M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Petro Medici suo, S. D. 12.

FAcere non possum, quin tibi agam gratias mi Petre, quod authoritate, operaq; tua curaueris, vt in collegium nostrum Matthæus Francus, homo (vt scis) mihi amicissimus, cooptaretur. Est autem non modo isto (licet inuidi quidam rumpantur) sed quouis honore dignissimus. Prima illi commendatio contigit apud patrem tuum, sapientissimum virum, iocorũ, & vrbanitatis, cum faceta illa scriberet carmi-

na, patrio sermone, quæ nunc Italia tota celebrantur. Quin idem parens tuus penè infantem adhuc te, quædam ex his facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutiebas, & eleganti quodam gestu, qui quidem illam deceret ætatulam, commendabas. Nec tamen insuauior Francus in sermonibus, vsuq; domestico, siue tu dicteria, siue fabulamenta, siue id genus oblectamenta alia requiras, in quis non eius ingenium magis eminet, quàm prudentia. Nihil enim vnquam scurriliter, nihil immodeste, nihil non suo loco, nihil extra rem, nihil incaute, nihil sine delectu. Quare siue rusticaretur animi causa, siue balneu operam daret Laurentius parens tuus (quod te meminisse non dubito) Francum sibi adducebat comitem, cuius lepôre quasi recrearetur Adhibuit eum deinde cõsiliarium Magdalenæ sorori tuæ Romam proficiscenti ad virũ, videlicet vt rudis adhuc puella, quæ nunquam de materno sinu se prompserat, paternum aliquem circa se haberet amicum, ad quem de re dubia referret. Hic se Francus (vt homo est eximia patientia, sed & dexteritate) sic se nescio quo pacto diuersis, ignotisque moribus accommodauit, vt & vniuersorum beneuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile vnus omnia paternæ domus solatia repræsentet. Gratus esse Innocentio quoq; pontifici mire dicitur, gratus aliquot è purpuratis patribus; tui certe illũ ciues,

ues, qui Romæ negotiantur, in oculis gestant. Quid quod breui causarum foriq; Romani sic peritus euasit, vt iam non inter postremos habeatur? Est autē omnino ingenio versatili Frācus noster, & quod rebus, ac personis omnibus congruat. Cæterum dispensatione domestica nemini cesserit, quippe gnarus omnium quæ postulat vsus non tam præscribere familiæ potest, ac solet, quid quisque agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Addam vnum adhuc illius insigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certe in ipsum, contraq; ipsius in me sic amor innotuit, vt quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaq; bis me esse canonicū puto abs te factū, quando illum quoq; nunc, id est alterum me, nostro cœtui aggregasti. Non n. minus in eo mihi, quàm in meipso videor honestatus. Vale.

ANGEL. POLITIANVS FRANciotto Vrsino suo, S. D. 13.

EXigebas à me superioribus diebus, vt ponderum nomina, & mensurarum breuissime tibi colligerem, sed quorum potissimum sit apud Vegetium Renatum mentio libro, quem nunc in manum sumpseris, quo medicinam veterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libenter mi Franciotte. Nam cum tu Petri Medicis alumni, patronique mei sis amitinus, iisdem cum ipso laribus educatus, excellentis

& indolis & virtutis, & ingenii iuuenis, idemque singularis erga me semper humanitatis, nihil est vtique quod magis ex animo faciam, quàm quod esse tibi quam gratissimum sentiã. Prius igitur de ponderibus accipe, mox vero & de mensuris. Minimum pondus est, qui Latine scripulus, *& idem Græce dictus* obolus : *pendere is putatur siliquas omnino sex, quæ* ceratia *Græce nominantur, hoc est quantum lentis octo semina. Tres vero scripuli drachmam faciunt, quod est argẽti pondus. Duplex drachma* sicilicũ *facit. Drachmæ additus scripulus sextulam creat. Sextulas vncia senas habet. Sextulæ duæ* duella *vocantur. Octo drachmæ reddunt vnciam, quæ scripulos omnino continet quatuor ac viginti. Sed & vnciis duodecim Romana libra cõstat: nanq; Attica minor est, vt quæ drachmis conficiatur septem & septuaginta, cum Romana sex & nonaginta. Sic drachmæ centũ minam constituunt, maiorem drachmis quatuor Romana libra. Talentũ vero Atticũ maius est, ac minus; quod minus his, minas habet sexaginta, quæ sex milia drachmarũ sunt; quod maius, tres & octoginta minas, sed & vncias insuper quatuor; nec maius vllũ pondus Attico talento. Dixi de ponderib. dicã vero & de mensuris, illis, inquã, non quib. agros, sed quibus aut fruges, aut liquores demetimur. Incipiendũ vero ab amphora consecrata Romanis in Capitolio, ne cui violaretur. Capit*
has

hæc omnino quantum tessera quoquouersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim cōstat digitis. Duplex amphora modius est, aut si manis Græce, medimnus: eademq́ triplex efficit sextarium; sextarii dimidium cotula vocatur, & hemina; quatuor vero sextarii chœnica cōplent, ita sex cōgium, qui Latine chus dicitur: inde forsitan sextarii nomen, quod eum sexies congius capit. Scribit tamen Pollux cotulam chœnicis esse tertiam partem, chœnicas octo & quadraginta medimno contineri. Sed & hemina sex impletur cyathis, cyathi vero pondus ferè drachmæ decem, sicut oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta mystros, huius tertia cyame, quæ duo cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiūt modios. Et omniū maximus culleus, quem viginti amphoræ cōplent. Addam notas etiam quasdam, quæ legentem perturbent. Sextarii nota hæc est [symbol]. Scripuli ℈. Vncia [symbol]. Semis [symbol] Libræ [symbol]. Absolui iam quod mihi pensum dedisti. Si quid est quod in eo genere adhuc desideres, et atq́ etiam potes audacter vti opera nostra. Restat vt te laudem Franciotte, quod studium tantū adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, sic vt libros etiam diligenter, quibus ipsorum cura continetur, & exquiras, & euoluas, ac peritos, id est, veterinarios consulas, quorum scilicet ope vocabula quædam desita, ne doctis-

simis quidem viris intellecta consequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiantem, vestigiisque maiorum, gentiliumque tuorum fortiter insistentem; qui semper in armis incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: sic vt familia Vrsina nihil esse aliud videri possit, quàm militum fortissimorum, ducumq; magnanimorum quoddam quasi seminarium. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marsilio Ficino suo, S. D. 14.

QVanta me voluptate, quantoq; putas affici gaudio Marsili Ficine, cũ te, Picumque meum, sic esse concordes video, non modo vt idem velitis in vita, sed & idem sentiatis in studiis: quanta rursus, vbi me vobis non minus esse charum perspicio, quàm vos estis vterq; vtrique. Quid quod omnes in hoc incumbimus, vt recta studia pro virili iuuemus, ac non vllo præmio, sed operis amore solicitati, semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos officiis, vt nulla fermè studiorum parte cessetur. Etenim Picus ipse Mirandula sacras omnes literas enarrat, aduersus ecclesiæ septem hostes directa fronte decertat, inter Aristotelē iam meum, Platonemq; semper tuum, caduceator incedit. Tu Platonem, quanquam & alios veteres, sed Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, & Latine loqui doces, & vberrimis

rimus cõmentarius locupletas. Mihi vero (quã-
diu catechumenos in Philosophia vestra sum)
varietas ista certe literarum cessit; quæ nõ mi-
nus habent iucunditatis, etiam si minus au-
thoritatis. Nam quod ad astrologos attinet,
de quibus epistolam mihi pulcherrimam scri-
psisti, lætor summopere, quod à Pico nostro tu
quoque vel nunc primum stes, vel olim iam
steteris. Nec enim referre arbitror, vtrum tibi
aliud aliâs visum sit, an ex aliorum potius o-
pinione aliquando scripseris. Nam nec muta-
re sententiã turpe philosopho, qui cottidie plus
videt, & ad opinionem vulgi sæpe se non inuti-
liter accommodat, quod & Aristoteles in Exo-
tericis libris, & in dialogis Plato fecit, qui qui-
dem dogmatici non habentur. Quin ipse quo-
que Iustiniani principis leges, in quib. aliquid
repugnare contra leges est, aliud in Institutio-
nibus, aliud in Pandectis decernunt, hoc est (vt
mihi videtur) aliter rudibus, aliter eruditis
præcipiunt. Ago vero tibi gratias ingenteis,
quod me dignatus honore tanto fueris, vt mihi
potissimum tuam sententiam participaueris.
Illud vero nescio satisne probem, quod Hercu-
lem vocare me pergis. Tu quidem opinor io-
caris. Sed tamen ansam timeo ne præbeas ca-
uillandi, ridendique maleuolis, & inuidis, qui-
bus nemo vnquam vir bonus, ac doctus caruit.
Quod enim tu, si non amore deceptus (quan-
quam id potius) at leui certe similitudine, quæ

parua ſæpe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis; hoc iſti maligni interpretes adulationi credo potius aſſignabunt, ac me quoque ridebunt, ceu ſi de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino longe pluris eſt argumentũ hoc amoris erga me tui, quàm quid omnes iſti vel ſentiant, vel loquantur. Contemno enim falſa, & leuia, vel conſcientiâ meâ fretus, vel authoritate tua munitus. Sed hæc tamen coràm commodius. Tu velim quando Caregianum tuum Sextili menſe nimis æſtuat, ruſculum hoc noſtrum Fæſulanum ne faſtidias. Multum enim hîc aquarum habemus, vt in conualle minimum ſolis, vento certe nunquam deſtituimur. Tum villula ipſa deuia, cum penè media ſylua deliteſcat, totam tamen æſtimare Florentiam poteſt. Et cum ſit in proximo celebritas maxima, ſemper apud me tamen ſolitudo eſt mera, qualem profecto ſeceſſus amat, vti poteris autem duplici ſpe. Nam ſæpius è querceto ſuo me Picus inuiſit improuiſus obrepens, extractumq; de latebra ſecum ducit ad cœnulam, qualem noſti frugi quidem, ſed & ſcitam, plenamq; ſemper iucundi ſermonis, & ioci. Tu tamen ad me potius, non enim peius hîc cœnabis, bibes fortaſſe vel melius. Nam de vini quidem palma, cum Pico quoque ipſo valde contenderim. Vale.

ANGE

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. XI.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Sfortiæ Vicecomiti principi clarissimo, S. D. 1.

ET si minora fortasse videri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribam, quàm vt animaduersione, curaq; tua digna sint; tamen qua tua esse humanitas dicitur, æquo animo laturum confido, si dum probari tibi quam maxime studeo, deuocare paulisper ad hæc inferiora, velut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cum tu princeps habearis ingenii perspicacissimi, prudentiaque singularis, idemque bonas arteis, & hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas, omni ope contendere debemus, vt tu quam honestissime de nobis & loquaris, & sentias. Est enim bonorum principum cum viris eruditis tacita quædã, naturalisque societas, vt alteri ab alteris illustrentur, ac dum sibi mutuo suffragantur, & gloria principibus, & doctis authoritas concilietur. Sed vt ad id veniam aliquando, quamobrem scribere hanc epistolam institui, Georgium habes Merulã prouidentissime prin-

ceps, hominem doctiſſimum, qui non ſolum docendo politiores cottidie tuos ciues reddit, verũ ſcribendo quoque res tuas geſtas, maiorumque tuorum, nõ poſteritati modo, ſed etiam (vt credimus) æternitati commendat. Hunc ego virum cum antea ſemper dilexi & colui, tũ poſteaquam ſub tuum quaſi vexillum ſe contulit, quibuſcunque officiis potui, ſum proſecutus. Nam & quotiens incidit mentio, laudaui, ſic vt neminem magis; & obtrectatoribus eius, quibus profecto non caret, audaciſſime reſtiti: & eiuſdem poſtremo nomen, quam honorificẽtiſſime potui, ſcriptis meis intexui; ſperauique fore, ne minor eſſe inter nos animorum, quam ſtudiorum coniunctio diceretur, quæ me tamen ſpes valde fefellit. Nam triennio iam, & literis ſuorum familiarium, & multorum ſermonibus, & fama denique ipſa cottidie certior fio, non modo eum de nobis aſpere & acerbe, quacunque occaſione, ſed etiam contumelioſiſſime ſolere loqui. Poſtremo librum quoque aduerſus Miſcellanea noſtra compoſuiſſe dicitur, plenum fortaſſe (quod ipſe ait) erratis noſtris, certe plenum conuitiis. Quo equidem libro tantum abeſt vt offendar, vt etiam gratias agam, modo aliquando edatur. Sed hoc moleſtum, quod cũ diu vulgo recitet, adhuc tamen domi retinet, multa iactans, multa minitans. Itaq; viſum mihi eſt dare ad hominem literas honoris mei cauſa: non quidem vt in his iniurias vllas expoſtu-

pstulem, sed vt eum tamen rogem verbis ami-
issimis, vt mihi etiam aliquando potestatem
iciat audiendæ accusationis; ne scilicet indictæ
ausa condemner, ac si non excusandi quæ scri-
si, certe castigandi copia quandoq; fiat. Hoc est
enique quod ab ipso non solum multis precib.
ed loco etiam maximi cuiusdam beneficii peto.
'erum ne quis fortasse ad te mearũ literarum
ententiam secus deferret, ex quo tuus animus
ffenderetur, mitto exemplum ipsius epistolæ,
ua videlicet æquitatem postulationis meæ co-
noscas; quod etiam vt impetrem, rogo me ad-
iues nutu, authoritateque tua. Nam si mihi
espondendi facultas dabitur, neminem equi-
em alium, nisi teipsum iudicem nuncupabo.
'um vt alia multa posthac, ita nunc respon-
im meum tuo clarissimo nomini dedicabo.
Quanquam enim adhuc non contigit, vt te
llis officiis demererer, curabo tamen sapien-
issime princeps, vt intellegant aliquando ho-
ines, fuisse etiam Politianum gloriæ, splendo-
isq; tui studiosissimum. Vale. Florentiæ, pri-
ie calend. Februar. MCCCCLXXXXIII.

NGELVS POLITIANVS Georgio Merulæ suo, S. D. 2.

EX literis & sermone multorum cognoui,
iam diu te parum amice de nobis & senti-
e, & loqui: scripsisse etiam contra Miscellanea
ostra librum criminosissimum, quem soleas

quoque libenter, vt in quenq; incideris, recitare; deniq; meipsum abs te (quod vix equidē credo) tertio quoq; verbo contumeliosissime appellari. Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quàm vt dissimulari iam possit, visum mihi est dare ad te has literas, quibus voluntatem, sensumq; omnem tibi meum declararem. Ego te ad hanc diem, mi Merula, semper & dilexi, & colui, cotidianisq; sermonib. atque hoc ipso Miscellaneorum opere, quod reprehēdis, collaudaui. Nullaq; denique est à nobis in te vnquã (cuius quidem mihi sim conscius) orta iniuria. Quapropter non video quæ causa sit, cur tu suspicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concupiueris; aut cur nō potius ipse ad me libere scripseris, copiam que feceris amicissimo tibi homini, vel agnoscendi errores suos, vel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, si quis aliter atq; ego sentiat, aut scribat: quoniã sententiarum diuersitate, præsertim in literis, amicitiam distrahi nō est necesse: quin potius debere me illis magnoper intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquando reuocent. Quare tu quoque si quid i me tale vel peperisti iam, vel adhuc parturi. vnde ego bonam frugem sim laturus, adeo no offendar, vt etiam perpetuo me tibi debiturum profitear. Rogoq; te per amicitiam nostram, p communia studia, perque tuas vigilias obt stor, vt istud quicquid est, edas aliquando

lucem.

cem, neve mihi occasionem vel emendandi
ei eripias; si vero, vel defendendi, si falso ac-
ser. Illud me fateor valde mirari scripsisse
l me familiares quosdã tuos, quibus adhuc
o tui honoris causa, ne respondi quidem;
lere te in omnes inuehi nostra ætatis professo-
s, ac sustulisse animos de libellis quibusdam
odo repertis, vnde etiam lactis gallinacei
quod dicitur) haustũ sumpsisse te iactes. Quos
o tamen sermones ab obtrectatoribus tuis
nfictos, quàm abs te vsurpatos libentius cre-
iderim: non enim decent canos istos. Nam
uid habes in hoc seculo Merula, quod conte-
nas? Aut cur tantum libris iis censeri te po-
ulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapien-
ssimi principis inueneris? Cuius tu beneficium
supprimes, quod patêre quàm latissime debet,
agnam profecto in te calumniam concitabis.
Cæterum de eo tu videris. Multo enim tu me-
ius perspicere quàm nos, quod tuum officium
t, & potes, & debes. Ego illud à te breuiter
eto, notas vt istas scriptorum meorum (quas
iunt) aliquando publices, locumque mihi des
vel purgandi meipsum, vel corrigendi;
quod si feceris, polliceor me quoque
par pari relaturum. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D. 3.

Bernardus Riccius inter disciplinas, & alumnationes tuas sanè iuuenis non pœnitendus, potestatem mihi fecit legendi exempla earum literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimum principem Ludouicum eadem de re nuper conscripsisti, & quid à me cõsilii postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiam, vt literæ ipsæ ordine suo redderentur, ne illis forte suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset de Miscellaneis tuis, in aliquo metu fuisse videreris, cum defensio longe validior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex vir, alioqui (quod nosti) lectionis multæ, atque eloquentiæ non indiligentis, ex literariis tumultibus velit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi comparauit; quoniã quæ commentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & viuentium gratia sunt recepta, nunc alienæ, si quo fato imminet famæ, tam male audiet, quàm maledixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus suæ. Inter professores primas sibi partes vendicat: id ambienti concedatur & merẽti, sed ea lege, vt ab illo secundus esse non debeas, nisi ætatis concessu. Spero tamen (ne à ioci absim) hominem tibi non multum nocere posse, cui vndique dentibus sit os vacuum. Inter ea vero pietatis erga illum meæ fuerit, & amo-

ris quoque in te maximi, diligenter curare, ne te mordicus lacessat. Sed quod æquissime petis, si quis in tuis libris à veritate, aut à maiestate Latina, cuius assertor studiosissimus semper fuisti, remotum deprehēdit, & alienum, ostendat boni consulētis more; quia sis paratus herbam dare, neq; pudi turus errata corrigere, qui plurimū prodesse ingeniis concupisti. Vale. Mediola. XV. *Febr.* MCCCCLXXXXIIII.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano, S. D. 4.

ID ab natura, & maiorum instituto erga doctos nobis insitum est, quod fieri tu optas, vt eos diligamus, & vbi accidit, etiam libēter ornemus. Hoc autem tecum eo studiosius agimus, quod ad doctrinam hoc plus habes; quia in Medicum gente nobis amicissima & vixisti hactenus, & illi charus haberis. Itaq; minime grauatim cū Georgio Merula id egimus, quod petiisti; non modo vt tu clarius intelligas, quæ per obscuros hominum sermones de illius in te accusatione istuc ferri dicis; verumetiam quia minime probamus, vt viri eruditi aut mutuo odia exerceant, aut quod inuicem fraterne agi deberet amice monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant. Rescribit tibi ille, quod scribæ oratoris apud nos agētis dedimus. Itaque putamus eum tibi satisfacturum, & ostensurum, quamuis moleste tulerit, quæ sua

putat ab aliis tanquam sua vsurpari; non obliuisci tamen quod veteri amico, & homini literato à se debeatur. Vale. Vigleuani, die XI. *Martii,* MCCCCLXXXXIIII.

GEORGIVS MERVLA Angelo Politiano, S. D.

COnquereris ô Angele per literas, quod maledictis, siue profitear, siue in circulis aduersus literatos sermo habeatur, te insecter; criminosissimum præterea libellum confecerim, quem & si nondum edidi, tamen vt in quēq; incido recitē: atq; non parū miraris, cur hæc in te moliar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego, mi Angele, priusquam te nossem, famâ nominis tui adductus, quibus potui officiis sum prosecutus; libros Græcos, in quibus eruditio ampla, & recōdita continetur, Florentiam ad te misi, nihil sanè veritus, quod æmulus, & imitator studiorum fores. Quid quod de te semper honorifice sum locutus; tantumq; tibi deferebam, vt qui audirent, plus amicitiæ, quàm veritati me tribuere existimarent. Meministi credo, quid in frequenti auditorio Venetiis, cum ad me accessisses, palàm dixerim, te illum esse, quem priscæ, & Romanæ doctrinæ instauratorem mihi pollicerer. Nihi vnquam contumeliosius sum locutus, nec es qui audiuerit Merulam aduersum tua scripta (Miscellanea excipio) quicquam quod te offen

der

lere debeat, protulisse. Notauere alii syllabas n metris vitiose positas, alii solœcismos tetige-e. Ego hæc, & talia in Politiano nec exigi, nec ulpari debere duxi. Miscellanea vt primum nihi oblata sunt, titulo ipso permotus, carptim egi. Cum in eum incidissem locum, vbi cum honesta præfatione mentionem de me facis, nõ otui non gaudere testimonio tuo. Quis enim à viro erudito laudari non expetat? Cæterum familiares quidam, & discipuli animaduertis-se se mihi retulere, non admodum pauca, quæ iampridem à me didicissent, & literis prodi-dissent, ceu author eorum esses, in Miscellaneis à te vsurpari, atq; suppresso nomine, alia velut peruerse interpretata damnari. Mouit ea res mihi stomachum, extra tamen iram, & obtre-ctationem. Deinde paulo curiosius, dum capi-ta percurro, plus inueni, quàm à familiaribus accepissem. Ita dum mea partim subrepta, par-tim subdole designata cognosco, pauca tumul-tuario in aduersariis magis, quàm in codice a-scripsi. Dices, cur non continuo mecũ iniuriam expostulasti? Non æqua facere me existima-bam, quasi tu errata nec cognoscere, nec corri-gere scires; ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, vbi te notari sensisti, diligẽtius Miscellanea explorare, tũ re-tractare, si quid perperam scripsisses; & quod bona nomina facere solent, si non erat vnde de-

bitum redderes, saltem apud creditorem, quantum debeas profiteri. Quod autem indignaris, & ægre fers, quod dictitem nostri temporis professores, non admodum doctos mihi videri, abstineas quæso ab ira, & indignatione. Satis enim constat ex commentariis nostris, qui circumferuntur, quid in re Latina præstare valeat Merula. Exibunt in publicum, & in aciem elucubratæ nostræ Centuriæ, quarum vim, & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, & diffugient. Cæterum vt ad libros redeam, quos auspicio Ludouici principis excellentissimi à situ, & propinquo interitu vindicauimus, quid reum calumniæ me facis? quasi beneficium supprimere velim. Publicaui authorum nomina, & operum titulos. Gestiunt credo vmbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentiam, & fidem Merulæ iam peruenisse puto. An existimas ex ingenio, si non tuo certe multorum me esse, qui si thesauros homines inuenissent, iterum eos defodissent? Canos mihi obiicis, importuni non sunt; superest animi vigor, corporis robur, celeres ingenii motus manet præterea pertinax, & ampla illa tam rerum, quàm literarum memoria. Et hæc satis ad Politianum nostrum. Vale.

Ex Mediolan. VI. Calend. Mar.

MCCCCLXXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS Georgio Merulæ suo, S. D. 6.

GRatæ mihi omnino literæ tuæ fuerũt, gratiores futuræ tamen, si quod ego in primis optabam, petebamq; à te, secum quoq; Miscellaneorum nostrorũ notas attulissent. Nam ista quidem ratio scribẽdi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniam in manu mea non fuit, quo tu tandẽ pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quoque epistolæ tuæ capita respondebo. Commemoras officia, quæ adhuc ignoto præstiteris. Misisse enim Græcos ais libros ad me Florentiam, plenos eruditionis reconditæ, nihil veritum quod æmulus, & imitator studiorum forem. Non soleo Merula nec facile obliuisci, nec libenter dissimulare, si quod aliquãdo in me quisquam beneficium cõtulerit. Cæterum tu quidem ad me libros misisti nullos, ac si qui Florentiam Venetiis allati sunt, eorum copiam senatus Venetus Laurentio nostro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator studiorum tuorum: quanquam enim tu vir omnino in literis magnus, nõ tamẽ planè tantus, vt te mihi vnquã ad imitandum proposuerim. Nã quod te semper de nobis honorifice ais locutum: malo equidẽ tibi, quàm tuis familiarib. credere. Solent. n. minuti quidã, & pusilli, famam quoq; libenter magistrorum suorũ detrectare. Cuiusmodi

hominum malignitates, ingratumq; animum nos quoq; interdum, magis etiam, quàm volumus, experimur. Videlicet cõmittere me tecum studuerunt, falsisq; ob id suspicionib. impleuerunt. Sed vitiosas deprehendi syllabas inquis in nostris versibus. Rogo, quas? an eas forte dices, quas in fronte ipsa statim, sicuti alia errata librariorum collegimus? At hoc periniquum est: non n. præstare alienam culpam debeo, quã præsertim correxerim. Nescis quàm sæpe semidocti illi, qui librorũ excusoribus operã nauãt, ita explicare se soleant, vt in quoque hæsitauerint, vt aut inducta pro receptis supponant, aut ipsi ex tempore ad suum commodũ falsa quæpiam comminiscantur? Præsertim si confuse, ac perturbate scripta sint exemplaria, sicuti plerunque solent, quæ prima procudimus. Nam & illud vsu quandoque venit, vt ne ipsi quidem scripta nostra facile relegamus. Quod si calumniæ isti sit locus, quomodo, quæso, illa tua defendes: Non stratum, non vlla valent velamina pati. *Et item:* Cui dat latratos obuia turba panes. *Non enim saltẽ codices proferre antiquos potes, qui corruptæ lectioni adstipulentur, sicuti nos in Catulliano illo versiculo, quem quidam frustra inuadunt:* Ista tamen lingua si vsus veniat tibi possis. *Fit autẽ interdũ profecto, vt ne nostra quidem relegentes, mendum si quod ibi est librariorum deprehendamus. Ecce enim quàm multa mi*

præ-

præterierunt, quæ nemo bonus, & æquus obiecerit. Eulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia. Sabadium pro sabazio, Theodoritũ pro Theodoreto subdiderũt. Iidem capite duodeuigesimo, Pedianum pro Pompeio, pro Iuuenale Vmbritium. Capite rursum duodequinquagesimo, quintum ac vigesimũ Plinii volumen, pro, quinto & trigesimo. Sexto autem octogesimoque, Martialis septimũ pro vndecimo citauerunt. Mustelariam quoq; alibi quàm mostelariã: & Cæcilianos annales, quam Cælianos maluerũt. Solœcismos porrò adhuc nemo mihi ex doctiorib. obiecit. Nã quæ vilissimi quidã nugatores in angulis garriebãt, ea nos propalàm citatis authoribus confutauimus. Verum hæc, & talia, inquis, in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Recte tu quidẽ, quando hæc errata nostra non sunt. Nam si nostra ibi culpa vlla foret, magis aliquanto in nobis & exigenda fuissent, & reprehendenda, quàm in quibus nulla iactura fieret, quocunq; modo tandem vel loquerentur, vel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quibus offensum te scribis, quod tua quædam subripuerim, quædã autem subdole (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis & plagium Merula obiicis, & dolum malum: graue vtrumque crimen, sed vtrumq; falsum: nihil. n. est apud me, quod tibi subreptũ dicas: queniã quæ scripsi, partim nihil ad tuos commentarios attinent, partim ab iisdem ma-

gnopere dissentiunt. Tantũ de baptis nonnihil apud te, sed rude tamẽ adhuc, & inchoatũ, de quo mihi tacendũ putaui, ne statim ibidem reprehendere in cotyto nominatim te cogerer. Nã quod Ouidianũ tu quoq; versiculum citasti de nauliis in cõmentariolis quibusdã, quos adhuc equidẽ non viderã, tam pusillũ, minutũ, tamq; nihil est, vt illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autẽ subdolè tua notauerim, nondũ profectò intellego. Bis equidẽ toto opere te laudaui, prius à doctrina, posterius & à moribus. Sed tu fortasse iniuriam tibi factam credis, quod de rebus iisdem non eadem tecum prodiderim; quasi verò maior tui mihi, quàm mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiæ dedimus, quod vt quæq; fuit occasio, te laudauimus, nunquã reprehẽdimus. Iam nostra illa errata, quæ te aliis indicasse prædicas, rogo nobis quoque ipsis aliquando indices. Efficiã credo, efficiam Merula protinus, vt sententiâ decedas. Nec tamen si quid vsquã peccasse ostenderis, defendam: sed agnoscam protinus, agamq; tibi merito gratias. Nam & ipse posterioribus scriptis non dubitem quædã interdum ex prioribus, exemplo doctissimorum virorum retractare; sicuti pitylism *illud apud Iuuenalem, quoniã* pytisma *quoq pulchre videor posse tueri, quo poeta illos innu at, qui conceptos ore aquarum haustus, per Laconicũ spargant: verbum enim ipsum* Διαπυτίζειν *etiam apud Alexandrinũ Clemẽtem, q*

Stromateus dictus, inuenitur: cuius simplex, & grammaticus declarat quispiam, sicuti nos ante meminimus, & vulgaris etiamnum Græcorum lingua vsurpat: à quo Terentianũ quoque illud pytissare formatũ crediderim. Quod si tibi idem sensus, atque animus est, vt indicari à nobis vicissim tua tibi vel optes, vel saltem nõ moleste feras, profiteor hoc me quoque laute munus administraturum. Nam quod & tu Cẽturias facis, ac ne titulis quidẽ nostris abstines, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, vt tergadent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorum gente tuæ istæ Centuriæ sunt, vt videlicet fugientes prælientur? Sed hoc iocatus, neque enim me fugit aliud planè sensisse te, quàm quod in tuis omnino verbis expresseris. Libros autem recens inuentos, si publicaueris, optimi viri officio fueris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos eruimus, quorũ cottidiẽ nostris quoque non modo æmulis, sed etiam obtrectatoribus copiam facimus. Illud miror, quod obiici tibi canos pro vitio putas; vtinam enim mihi quoque sic aliquando obiiciantur. Non enim turpis canities homini docto præsertim, sicuti tu es, versantique semper, quod ipse facis, in studiis literarum. Vale.

GEORGIVS MERVLA LVDOuico Sfortiæ duci, S. D. 7.

POstulat apud te princeps excellentissime, Merulam titulo iniuriarum Angelus Poli-

tianus, atq; acrius premit, quod in illius scripta inuectus sim, neq; parcā quotiens de literis agatur; & proinde iniquum, & ingratū me esse, qui cum me coluerit, & aduersus obtrectatores defenderit, non aliquid gratiæ reponam, aut crimina impingam. Postremo petit, vt ab obtrectatione desistam, & quod domi, & in capsis clausum contineo, cur id aliquando non publicem, vt causam is dicere possit. Ego princeps clementissime, si quicquam de Politiano paulo licentius locutus sum, citra contumeliā id fecisse fateor, poetas & oratores enarramus, & si quid in illis habetur quod interpretationis indigeat, illud palam aperimus, etiā cum offensa grammaticorū nostri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morem tenuere prisci, quotiens difficiles quæstiones, aut occultum quiddā, & abstrusum enucleare, & expedire oportuit. Intercessisse inter nos amicitiam non diffiteor, sed prior Merula magnis beneficiis in Politianum prouocauit. Græcos libros eruditionis variæ, partim meos, alios mea opera, & diligentia Venetiis trāsscriptos, Florentiam misi, quos optarem, vt paulo curiosius tractaret; gratiam se retulisse existimat, quod de Merula in Miscellaneis cum præfatione honesta mentionem fecit. Quorsum tendit agnosco. Pugnant facta cum dictis: nam quotiens explicare quippiam, & obscuros sensus explanare tentat, Merulam perstringit. Hæc animaduertunt, & rident, qui Miscel-

Miſcellanea legunt. Et quod non bene literati hominis eſt, interuertere, ne dicam circumducere iis Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos expoſuimus, & literis prodidimus. Hermolai manibus & vmbris bona optamus; is ingenue fatetur, per quos profecerit, ita ſortem facit ex vſura. Politianus plus æquo ſibi arrogat, nec pati poteſt, ſi contra quàm ſentiat, aut ſcripſerit, quippiam proferatur. Mutuis aſſentationib. quidam ſibi aures permulcent, & vt audio, velut diſciplinarum proceres triumuiratum in literis ſibi vendicant, qui ſine Sole, puluere, & lucta parari minime poteſt. Pugnãdum eſt perpetuo pro literis: tantum abeſt ab iniuria huiuſmodi concertatio, vt nihil honorificentius, aut quod magis conducat ſtudioſis, fieri poſſit. Cæterum quid tantopere depoſcit, vt quæ iam triennium conſcripſi, edam? an non videt datum ſibi ſpacium, vt ea retractare, & corrigere poſſit, quæ minus erudite conſcripſerit? Illud, vt coniector, hominem ad viuũ pungit, quod libros, te auſpice, & noſtra diligentia inuentos, Florentiam non miſerim, ſemel, atque iterum illos efflagitarunt, breui exibunt in publicum, tibique gratias habebit poſteritas, quod tuo auſpicio magis renatæ, quàm reſtitutæ literæ Romanæ fuerunt.

Vale princeps potentiſſime. Ex Mediola. IV. *Calend. Mart.* MCCCCLXXXXIIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D. 8.

GEorgio Merulæ nūquam videor familiarior fuisse, quàm cum è vita modo discessit; neq; senem vnquā tanti feci, quanti cū illū amisimus. Ipse .n. tum docendo, tū quoq; scribendo admodū occupatus, nisi cū animum contemptim tamen aliquādo relaxaret, nihil de se nobis reliqui faciebat. Et ego principis negocio assidue implicitus ad eū non accedebam, nisi in via forte fortuna cōspicatus, gressum ad salutandū deflexissem, filii officium præ me ferens. Cœperat proxime ægrotare, de cuius ancipiti morbo, cum ad principē Ludouicum, qui tum prandebāt, nuncius esset allatus, animum, & mensam nō mediocriter conturbauit. Est enim princeps ipse natura sua in omnes bonos facile procliuis. Sed Georgium inprimis vehementer amabat, quia de se, & de maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicam æternitatis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduertebat. Itaq; de ministrantium, atque aliorum turba, quæ mensām circumstabat, sensim me subtrahens, ad ægrotantem conuolaui. Offendo non synanche, & anginâ, sed quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioquin vocis meatu loquentem. Saluto, hortorq;, vt bene speret. Animo respondit valido se esse. Et quanquā cerneret medicos animi pendentes, ipse tamen nihil metue-

metuere statuerat. Qui insecutus est, ac tertio etiã die ad ipsum redeo, alebatur fistula argentea in eiusmodi vsum fabrefacta: quoniã crassioris materiæ neq; mansum, neq; pinsum deglutire per se quicquam poterat. A vino prorsus, cuius alioquin per ætatis indulgentiam, ac etiam per morbũ auidus erat, Medici tẽperandum fore præceperant. Dies decem produxit, præter postremum biduum, in bonam spem. Vbi vero è vita discedendum esse cognouit, expiato animo, & religione Christiana rite recognita, in somnum abeuntis more, vt speramus, cælo receptus est. Concordiã tibi, complexũ, & osculum testamento reliquit. Atq; in his quas scripserat Latinarũ literarum nonnullis obseruationibus, & cæteris id genus, ob Miscellanea tua, nomini tuo parci mandauit. Nam vt totã eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidẽ verbis consequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui vtilis instituendæ iuuentuti, rerũ memoria, & iucũditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contenderim, vt iacturam nostram tibi cõmunem existimes, & quod semper fecisti, fato functum illa tua pietate consequaris, per quam in tuo nomine illius nomen semper coniunctũ appareat, & quæ forte in diuersum alterius fuerat censura, vtriusq; studium pari voluntate semper copulasse cernatur. Vale. Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D. 9.

AN vero Merulam nostrum fato functum? O incertam spem, fragilemq; hominum vitam! O nimiam profecto studiorum iacturã! Sed quô me vertam Antiquarie? quodve consilium capiam? Tacebone penitus, & ipse me prodam? an potius iniquissima conditione certabo cum mortuo? cui scilicet in inuidiæ locum misericordia successit? At, inquies, testamento cauit, ne nominatim taxareris; quasi vero quicquam intersit, nomine an signis nosciter. Sed quicquid futurũ, rogo, obtestor; cures ne diutius animi pendeã, notæq; illæ scriptorũ meorum, quales quales omnino sunt, vt quã ocyssime publicentur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominẽ leuiter pungens ad edenda quæ supprimeret, euocabã: sed retraxi statim, posteaquã tu me certiorẽ de illius interitu fecisti. Fuit autẽ impetus etiã concerpere quæ scripserã. Nec abfuisset quin facerẽ, nisi tu eum decessisse, dimisso prius in nos aculeo, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quãquam scio intempestiuas, immo vero etiam inuidiosas, illo iam mortuo. Sed tamen perire vigilio-las meas pati non quiui. De cætero, quod mihi consilium dederis, id exequar. Nam cum viuente illo, retaxatio quoq; foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto, parum etiam speciosa vide-

videtur defensio. Quod vero tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago equidē gratias; sed ita tamē, vt fatear gratiam, quæ tibi à nobis maxima debetur, nulla ex parte agendis tantum gratiis posse referri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Georgio Merulæ suo, S. D. 10.

DEderam commodum literas ad te, quibus ad eas respondebam, quas proxime acceperam, cum redditum mihi est eius ipsius epistolæ exemplū, quam tu pauloante ad Ludouicum Sfortiam sapientissimū principē scripsisses. Miratus in ea epistola sum, non quidem quod in ordinē me coegeris, aut quod viros in literis præcellēteis, quibus ego sim charus, oblique perstrinxeris, neq; enim hæc in te iam quisquā miratur: sed quod apud eum principē tam multa, non dico mentiaris, sed certe fingas, cuius & authoritatem vereri debueras, & ingenium. Cæterum ego ad conuitia illa tua, siue quæ propalàm aduersus me, siue quæ aduersus homines me mihi ipso chariores obscure fudisti, nihil in præsentia respondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia supersit, sed quoniā certare maledictis tecum, hoc est cum homine exercitatissimo, non libet. Illud adhuc vt taceam persuaderi mihi non potest, nullum me vnquam abs te beneficium accepisse, præter hoc vnum forte, quod arrogantem me vocas apud

principem. Licebit enim tandem correcto mihi (quando ætas mea discendi nondũ præterijt) doceri abs te modestiam & humanitatẽ: qui cum sis homo omnium (sicuti vis) eruditissimus, adeo teipsum deiicis, adeoq; summisse geris, vt cõferri te cũ professorib. cæteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominẽ doctum, & probum; quẽ tamen si viueret, vt morem tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper à nobis, nescio quo pacto cõtra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino vanum, quod semel atq; iterum me dicis à te libros istos efflagitasse: quod ego profecto nec feci; nec si facerẽ (quæ tua liberalitas est) impetraturũ confiderem. Porrò autem quod ais non posse me pati, si contra, quàm sentiã, aut scripserim, quippiã proferatur, adeon quæso oblitus nũciorum, literarumq; mearum, quibus ad edenda, quæ aduersum me scripseras, cohortabar, debiturũ tibi me magnopere professus, si mihi vel quod defenderem obiiceres, vel quod emendarem. Quod quoniã vt facerem, nec meis vllis adduci precibus, nec authoritatẽ præclarissimi principis potuisti; faterisq; tamen apud eum scripsisse iã triennio cõtra nos, quod in tuis ad me literis ferè negaueras; alia iam via te Merula adoriar, eliciamque tandem si potero ex vmbraculis in solem. Nec vero te imitabor, vt in vniuersitatẽ inuehar scriptorum tuorum, quod bellissime poteram; sed ad partis accedã potius, in quibus inge-

ingenium, doctrinamq; præterea memoriam illam amplam tuam, quam prædicas, desideramus. Cæterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoq; tecum blande potius, quàm adhuc certo, paucula tantum de multis, eaq; breuiter attingam. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis authores. Quod si non statim fateris, profiteor argumentis euicturum. Peccas idem, quod ais causas primum reddere poëtam, cur relicta frequenti poëtarum materia satyras adgressus. Nõ enim hoc ille primum, sed cur omnino carmen componat; deinde autem cur & satyras potissimum, quo loco ita subdit: Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthone bis peccas, & quod rusticos authores hic quoq; contaminas, & quod vilissimum fuisse nugatorem falsò credis, cuius etiam Græco epigrammate poëmata celebrantur. Nego vero vsquam legi, quod asseris excogitatum fuisse tum primum vt rubigo vulneribus adhiberetur: cum Telephum curauit Achilles; in quo te Plinius quoq; tuus nihil adiuuat. Sed à spadonibus vxores duci solitas, notari credis epigrammate Martialis, in quo nõ magis vxor, quàm meretrix, non magis spadonis esse videtur Eglæ quàm senis. Lacernã credis vbiq; militarem vestem, parum memor exemplorum, quæ passim refragantur, quale nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata mouebit, Cum Palatina nostra lacerna toga.

ga. *De Latino & Thymele vanissima omnia: nam nec illa vsquam Latini vxor, nec eius celebre adulterium, nec à mœchis Latinũ cæsum significant alapæ, nec ipsius vnquam noua persona inducta est à Mimographis. quæ si mẽtior, refelle. Sequitur velut extra ordinẽ corruptus à te Nasonis versiculus, vbi pro* Teuthrantia turba, *de qua nos in Miscellaneis, tu* Thestitiam *supposuisti. Vt igitur & erratum tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc etiam tanta illa occasione cum iactura aliqua debitæ mihi gloriæ tacuerim, dico te quater in vna voce peccasse, quod antiquam pariter, & vulgatam dictionem sustuleris, ac pro* Teuthrantia, *cõtra omnium fidem exemplarium,* Thestitia *subdideris, quod Thestium credideris fuisse, qui sit apud Eustathium* Thespius, *quod à Thestio Thestitiã contra analogiã deduxeris, quod antepenultimam feceris longam, quæ breuis esse in Thestio debuerat. Hinc si te Merula extricabis, virum putabo. Nolo nunc tibi quæstionem super* Ichthyocolla *mouere, satis enim te (si modo sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud quæro, præsepia pro meretricibus, aut quod mox adiicis, pro ipsarum locis, vbinam legeris, aut cur necesse habueris ad lupanar confugere, cum statim illud sequatur:* Dum peruolat axe citato. *Quid autẽ pugnantius, quàm per amicam lacernatam puerum significari Sporũ, quod virilis ha-*

bitus

pitus lacerna sit, eundemq; tamen dicere muliebriter fuisse vestitum? Quid porrò tam ridiculum, quàm supinum accipere pro superbo, & recto; tum authores ibidem aduocare, qui delicatum, & mollem tueantur? quod & vsus doctorum comprobat, & historiæ fides. Quid postremo tam rude, quàm putare traductam gyacis turbam significare in gyaras relegatã? Quid quod & tabulam doces, in quam tesseræ mitterentur, etiam dici latruncularíam? Quare ad authores te voco. De lithostrato nihil dixerim, quoniam quamuis exceptione ista non vteris, conferre tamen in librarios culpam facile posses. Crispinum certe significari per hominẽ, qui sit ad Euphratem natus, mihi Merula nõ persuadebis: cum fuerit Crispinus (vt aperte Iuuenalis ostendit) Ægyptius, non Armenius. Volo de hemistichio quoq; illo taceamus: Quid cõfert purpura magis. vbi te nõ sentis hexametrum versum pyrrichio clausisse. Nam rancidula illi tuæ ciconiæ, quã repræsentari concordiam putas, nullus opinor idoneus author, sicuti nostræ cornici suffragatur. Docebo aliâs quã multa prætercam, sed & hæc ipsa vides quam presse, quam astricte, quã breuiter, necdũ satyram vnã exhausi, nimis tamen epistola extenditur. Itaq; ne mihi in libellũ surgat, carptim paucula tantum sequentibus delibabo, videl. vt quæque in oculos incurrerint. Ergo secunda satyra, vuluã dici vis in reliquis animalib. in mu-

liere uterum. Nos ediuerso vuluam quidem mulieris ibidem legimus, uterum vero cerui, & equi, apud Vergilium. Defende igitur hoc quoque si potes. Defende illud etiam, Creticum deriuari à Græco iudice, reclamantibus opinor, & orthographia, & syllaba. Tum doce nos magister, vbi sit is locus, à quo præclara ista Cocytos, repugnãte spatio syllabæ cognominetur. Etenim de Lyde satis dictũ opinor in Miscellaneis. Illa vero tua ratiocinatio in satyra tertia eiusmodi est, ut plane palmarium repereris: colligis enim (sicuti video) peracute alium esse hunc apud Iuuenalem Vmbricium, alium de quo Plinius ut haruspice meminerit. Quoniam hic inquis, haruspicina imperitum se dicit: sed ostendas velim, quo loco dicat hoc Vmbricius. Nam ranarum viscera tu quoq; ad veneficium trãsfers, & recte quidem: non enim pro victimis credo ranæ quoq; cædebãtur. Iam palliolum, quod esse linteum putas, crederem fortasse, nisi tutemet aduersus te Martialis hũc versiculum aduocasses: Succida palliolo vellera quinque petit. *At opicos pro frendẽtibus accipis, & barbaris. Sed opicos esse authores idonei persuadent illos, qui Græce nesciant, etiam si Latine non indocti sint. Itaq; festiue mures opici vocantur, qui Græca rodebant carmina, quæ nec intellegebant, & male Græcissantis amicæ vitia velut opicæ mulier illa mera Cecropis castigabat. Verum deos etiam Phæcasios apud Appianum legisti,*

isti, nos calceos ibi Phæcasios legimus, nō Deos. Sed & strigiles corrupte profers, Persiumq́ aduocas in syllabæ quantitate reluctantem. Iam si placet, ad quartam descendamus, nisi nimiū fatigatus; verum quiescas paululum, mox tamen opus repetemus. Nego Aricinos axes ad bouillas pertinere. Nego te verum scripsisse in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corrupte legis in quinta, quam indocte explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidisti, satis vt arbitror, in Miscellaneis arguuntur. Nec illud in sexta defendere à risu possis: Et agello cedo paterno. Vbi pariter & latinitatis obliuisceris & intellectum confundis. Glaphyram vero, qui tamen est apud te Glaphyrus, nunquam profecto comœdum, citharœdum vo-credidisses, si Græca teneres Antipatri epigrammata, & Philippi. Nec inter Veneris figuras Græcus vspiam concubitus reperitur, vt ad has confugere ineptias necesse habueris, cum taxētur ibi fœminæ etiam inter coëundum Græco sermone blandientes. Certe Capitolina quercus, quomodo consulatum triumphumve significet, haud intellego: Nec tu quercum doces fuisse in Capitolio, sed (quod nihil ad rem facit) in palatio: numerosum hic agmē quasi transmitto, breuitati seruiens; ad columnas tamen delphinorum te voco, rogoq́ videas aliquando, si potes, quæ Dion historiæ scriptor, libro vndequinquagesimo de Agrippa prodidit. Intelleges profecto quàm male istud intellexeris. Vis &

septimam percurramus? An tibi Cacethos de-
fendes? pro quo nos Cacoëthes, quod siue vl-
cus, vt multi, siue etiam febris est, vt Galenus
tradit, malā certe consuetudinē significat. Ete-
nim de Parnasi iugis, Helicone illo, Citheroneq;
tuis, leuauit onere nos Beroaldus, à quo simu
cum Seruio refelleris. Beroaldus, inquam ille
doctus homo, & celeber, qui tuis & ipse conui
tiis irritatus, dentes acuit timendos, vt in te
morsibus incurrat. Hic tibi credo non concedet
vt hydros à crinibus casuros ad Turni galeam
referas, sicuti nec est Hermolaus noster passus
à quo te laudari falsò credidisti. Satū lacertam
ditissimum videri causidicorum, qui nostram
quoq; cū laudauit Crambē, nō sine magno cre
do tuo dedecore, laudauit. Chrysogonū quoq;
& Pollionem rhetoras credis, oblitus quæ supr
legeras, quæ citaueras. Octaua iam nos appel
lat, vbi Numantinos ortus, nobilemq; tuam a
luciferi ortu nō satis astronomiam percipimu
quanquam illud omnino teneamus, quoniam
rotunda terra sit, aliis sidera tardius, atque a
liis gentibus exoriri. Me quidem interpret
pernox alea luditur ante Numantinos, hoc es
in atrio pleno imaginibus maiorum, quos po
ta per Numantinos potissimū triumphales ho
mines, ac fama celebres indicauit. Tum ort
luciferi legerim, non ortus, vt sit oriēte lucif
ro. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tan
tum polliceor indicaturum me vbi voles, no
mo

modo vana te, sed & pugnantia scripsisse. Teste præterea idoneum non habes, qui coronari pinu doceat eos, qui Nemea vicerint. Nam Lucianus Apio testatur. Nec tamen illa me prætereūt, quæ de pinu & Apio scribit Plutarchus in quarto Symposiacôn, vbi victores Isthmiis vtroque coronat. Græcum quoque nescio quid in satyra nona reperitur, quod si quis legat, vt adhuc ipse legis, non eum equidem dicam nullas, sed nimis potius longas habere aures. Librarium vero partiendis pensis præficis, ipso quem aduocas Vlpiano stomachante. Sed strumam tergo, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro autoribus? Non enim hoc vspiam Celsus. Sed & in vndecima lanista ille coquum se negat esse & laniū. Nam pytismati nostro puto iam credis, saltationemq; tuam Lacedæmoniam derides, sicuti artificē Partheniū duodecima. Tum vbi sanum fuerit sinciput, non semper esse quoniam te in tertia decima coctum sinciput æstimauit: Remitto spithamen tibi, & pleuresin; quoniam quartadecima nos vrget, quæ vitē libello posci, non post libellos ait. Sed quo libello principi supplicatur. Nam de Attegiis, & Cerealibus nihil tibi compertum credo, nec de Petauro. Non enim scimus vnde expiscatus, ludum esse in quo homines per aëra rotarum pulsibus iactarentur. Duæ restant satyræ, quarum prior minime illos innuit, qui currentes facem tenerent, posterior de Bardaico non consentit, Mar-

tialisq́; versiculum tribus abs te plagis deformatum grauiter fremit. Hæc atq; alia multa in tuis istis famosis commentariis nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed erit operæpretium credo aliquando etiam in emendationes Plautinas, in quibus Herculem te facis, inquirere. Qualem enim te spondes in cæteris, qui e- musitata *legas in Milite, pro eo quod est* amusitata : *quod nemo ignorare poterat, qui modo vulgatissimum scriptorem Nonium Marcellũ sumpsisset in manus. Verum de hoc, & item de rusticis authoribus aliâs prolixius. Nũc autem rogo te Merula cõcedas hæc, aut defendas: quoniam in altero ingenuus, in altero etiam doctus haberi poteris. Des etiam veniam nostræ inscitiæ, si tibi paulo asperior videtur crassa hæc, & rustica veritas indocti hominis, cui delinimenta illa verborum nota non sunt, quibus epistolæ videlicet eruditissimorum virorum, tuiq́; similium condiuntur. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS LVdouico Sfortiæ, principi clarissimo, S. 11

ITA mihi cõtigant in otio, & literis mollite consenescere clarissime princeps, vt hoc tam subito, tamq́; inexpectato Merulæ nostri obitu non leuius commotus sum, quàm si ei discipulus, aut alioqui familiarissimus fuissem. Quod fortasse parum credent, si qui certamen hoc in-

er nos de communibus studiis exortum, parum benigne interpretabuntur. At enim quod ego sæpissime sum testatus, non video quod impediat, quo minus dissidere inter nos de literis, saluo tamen amicitiæ iure potuerimus. Cæterum contracta hæc opinio est quorundam immodestia, qui lædi se capitaliter ab iis existimant, qui dictum, scriptumq; ipsorum de leuissimis etiam rebus cõfutauerint. Ego certe semper & sum professus, & præ me tuli maximi loco beneficii positurum, si notas aliquando meorum scriptorum mihi Merula noster indicauisset. Dedissem vero protinus manus, & gratias ingentes egissem, quod admonitu illius essem consecutus, vt (iterũ quod dicitur) ad eundẽ lapidem non offenderem. Denique certamen hoc inter nos eiusmodi futurum videbatur, vt ego nec vinci turpiter ab homine tam docto, nec eũ contra vincere, nisi magna mea cum gloria potuerim. Dolendum profecto studiosis omnibus illius desiderio est, in quo publice res Latina iacturã fecit. Sed quoniam sic ille vitã, quasi bonus poëta fabulam magna laude, magnaq; omnium approbatione peregit, non lachrymis eius interitus, verum dulci, grataq; potius mentione prosequendus est. Quod ego profecto, quãtum ratio studiorum meorum patietur, polliceor quacunque occasione libenter, cumulateq; facturum. Hunc autem quando illæ historiam familiæ vestræ luculẽter scriptam, librosq; item

quosdam vetustissimos, auspicio tuo repertos, quoniam mors præuertit, publicare nō potuit: rogamus te princeps quicunque in studiis literarum versamur, vt ista latere diutius non patiaris. Quod si tibi ad vtranq; editionem, quāuis doctissimis hominibus abundes, conferre aliquid tamen nostra quoq; mediocritas valet, vtere quæso audacter; nō dicam ingenio, & doctrina, sed labore industriaq́; nostra. Nam cum defungi hoc vltro tam honesto munere cupio, tum vero tibi quem merito plurimi facio, gratificari: profiteorq́; si velis, me vel historiæ, vel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primū est) illustri gloria, sic tamen vt ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius doctrinæ, diligentiaq́; testimonio fraudemus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. 12.

Consilium ego tuum semper, ac valde probaui, qui nec aduersus pugnantē remitti quicquam, neq; vbi aduersarius cessit loco, victoriam vllā honestiorem esse putas, quàm vincere potuisse. Sed Merula prouocator tantū fuit quem cum cœpti sui pœniteret, mors nobis subtraxit. Itaq; in eū qui desiit esse inter homines quod cudas nihil est amplius; si teipsum fueris imitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis passibus ire cōsuesti. Nam quid cōficere

*ptueris, delectis ad prælium ex illius commen-
triis in Iuuenalem variis locis, probe, atque
tis ostendisti. Sed quia suæ erga te optimæ
oluntatis sequestrem me esse voluit, tu nunc
conciliandæ cum fatis eius pristinæ beniuo-
ntiæ ne deprecatorem auerseris, etiam atque
iam rogo: curaturum diligenter, ne vllius vn-
uam aculei vestigium inter vos superfuisse
rnatur. Vale Mediolani, Non. Aprilis. M.*
CCCLXXXXIIII.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano, S. 13.

*Acile credimus tibi viro eruditissimo mor-
tem Merulæ nostri, doctrina, & eruditione
ultarum rerũ excellentis grauem fuisse. Quid
nim minus ei conueniat, qui bonus esse, & ha-
eri cupit, quàm ita literariam contentionem
scipere, vt eam ad odium plusquam ad veri
uestigationem exerceat? Facis ergo probè, qui
teris viuentem amasse Merulam adeo de li-
erarum studiis meritum, licèt in quibusdam
mbo dissideretis, & nunc amissum mentione
moris plena prosequeris. Quod monumenta e-
s mones ne perire patiamur, & operam tuam
fers siue in historia eam, siue in vetustis co-
icibus, Merulæ diligentia inuentis desidere-
mus: agnoscimus in eo bonitatem tuam, ac ma-
næ nobis voluptati est, quod vir literatissi-*

mus tantopere, & famam nominis nostri, & rei literariæ causam curare videatur. Nos vero & si minime neglecturi sumus, quod ad vtrãque rem pertinet, tamen quia recens casus amissi Merulæ, & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dum quid agi vellemus constituendi falcultas fuerit. Quicquid autem ag cõtinget, si aliunde quàm hinc opem ab literatis petendã duxerimus, ostendemus & virtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga no Politiani rationem minime in obscuro apu nos fore, & pergratum habuisse, quod tam stu diose, & amanter operam tuam nobis obtule ris. Vale, Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Chalco
suo, S. D. 1

OBsecro vos Chalce, ne tolli patiamini scr ptorũ meorum notas de Merulæ comm tariis. Multo enim vos mihi grauiores notas i uretis; occupabunt hanc inuidi ansam, crea turi semper, immo futuri similes credentibu hoc me à vobis imbecillitatis meæ consciũ mu tis precibus impetrasse. Si iure me carpit, cur psius inuidetis laudi? Si iniuria, cur meæ? R spondeas forsitan ad biceps argumentum. Si i iuria te carpit, illi parcimus; si iure, tibi. Nem igitur à vestra ista indulgẽtia veritas rursus Democriti puteum demergitur, sed testame ca

cauit, vt tollerentur. Esto, scio quale istud testamentum, graui malo expugnatus, ac præsenti iam morte solicitus, roganti hoc Antiquario, multumq; instanti negari non potuit. Quod vtinam vt faceret, Antiquario nostro nunquam venisset in mentem. Hoc enim illius officium, quanquã scio sedulo, ac pie susceptũ, metuo mihi ne valde offecerit. Sed pauca sunt, & leuicula (sic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula: cur ergo ea deletis, tanquam si multa, tãquam si grauia? Iubet, inquis, princeps Ludouicus. Ille vero iubet, quoniã se mihi beneficium facere, non iniuriam putat. Notum enim quantopere mihi faueat, quàm de me bene sentiat, honorifice loquatur. Rogate meis amabo eum verbis, meis dico, studiosorum immo omnium, ne fœdari doctissimi viri lucubrationes turpissimâ iturâ patiatur. Imitetur Augustum Cæsarem, qui Vergilii Æneida contra ipsius testamenti verecundiam vindicauit à flammis. O si liceat istuc excurrere, quàm me suppliciter aduoluam principis genibus, quibus eum verbis, quibus (ita me Deus amet) etiam lachrymis obsecrem, ne tantũ fieri flagitiũ, ne rursus extingui Merulam permittat, ne illius fructu vigiliarum seculum nostrũ, posteritatemq; defraudet, ne mihi Lydium lapidem quasi de manibus excutiat. Non quo aurum purum, subæratumq; discernam, sed quo verum, falsumq; diiudicem in meis scriptis. Per fortunas Chalce-

circumfusi omnes exorate principem, ne quid ibi mutari, neve quid interlini sinat. Edantur autem quamprimum, nec vero interpolentur, non modo quæ ille absoluta reliquit, sed & quæ rudia, quoniam magni artificis opera speramus illa optima, quæ postrema frustraq; summa desiderata manus est in Apellea Venere, siquidem tantopere inchoata protinus oculos tenuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. 15.

R*Em ambiguam, & ancipitis consilii plenam, ex obitu Georgii Merulæ tibi euenisse cerno; quoniam nec cum viuo licet referre pedem, neq; iacentem decet, ac deloricatum vulnerare. Nulla tamen res tam difficilis vnquam fuit, aut molesta, in qua si animũ sedabis, non reperias modum, & laudem pares. Centurias quasdam in te scripsisse aiebat. Ferebas grauiter, quod eas non ederet. Nos vero qui putabamus aliquid esse quod cudendum censuisset, vt est tui nominis dulcis cura, ne rumusculis adolescentium inter vos dissidium aleretur, agere cœpimus, vt vtrinque rediretur in gratiam. Ego quoque iocabundus sæpe id ætatis hominem aggressus, ne se ad Vergilianum Entellum referret hortabor. Iam in amicorum preces totus concesserat. Iam te vt antea diligebat, cum subito in eum morbum incidit, vnde à nobis desi*

pos

posse amplius videri. Prius tamen quàm è vita discederet, quàm tibi concordiam instituisset, satis nosti; verum adhuc patienti fronte velle inspicere videris, quod ille admodum segniter de literis certamen parauerat. Morem tibi profecto gereremus, nisi Ludouici sapiẽtissimi principis decreto Chalcus vir optimus, & rarissimus, id genus quicquid Merula scripserit vnquam, diligenter collectum coniecisset in vincula. Centurias in primis neque quidem reluctantes, nõ enim sunt eiusmodi quæ lucem perferre possint. Vix 30. adnotamenta sunt, in quis tam ad alienas lautitias compellere muscas, quàm inde abigere, quæ alioquin nusquam erant, visus est, adeo vt vicem hominis doctissimi pudenter doleam. Repetit (vt audio) pauca quædam de Miscellaneis tuis tanquam sua; nõ multa rursus per te ab aliis accepta, quod tua esse volueris, somniculose conqueritur. Quæ igitur euanida fuit illius, ac edentula morsicatio, tam ad te eã pertinere credimus, quàm ad elephantum culices Indum. Neq; tibi ex vsu amplius foret illius manes ad pœnitentiam reuocare: quoniam historiæ quam de Vicecomitum gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnem scriptoris authoritatem saluam esse oportet.

Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo,
S. D. 16.

VTar igitur cõsilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamq; non potest fieri quod volo, id volam quod possit. Sed quid tu ais? Adeon pauca Merula noster, adeon incondita reliquit, ut iussu principis etiam supprimantur? Vbi ergo Centuriæ illæ, tam paratæ, tam instructæ, tam formidabiles? Vbi tã diu nobis expectatæ, toties promissæ Plautinæ quæstiones? An eas secum forsitan tulit ad manes: nec dignos putauit nos quicunque superstites eramus, indoctos prorsus homines rerum tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcam ego Merulæ semper, quando nos euasit, cui tamen iratus nunquam fui, ne me simultatem credas exercere aduersus umbram. Defero hunc honorem libenter sapientissimo quoque principi Ludouico Sfortiæ, cuius authoritas non minus tueri nunc extinctum, quàm olim viuentem debet. Vale.

BARTHOLOMÆVS CHALcus Angelo Politiano, S. 17.

EX literis quas nuper ad me dedisti, intellexi te summo desiderio teneri, ut quæ Georgius Merula iampridem aduersus Miscellanea tua conscripsit, aliquando in lucem prodeant.

Idq;

Idq; vt magis animum tuum ostendas, non solum multis rationibus, sed multis etiã precibus contendis, vt Ludouicũ principem cõprecer, vt assentiat, velitq; Georgii scripta, quod iniuriam tibi atque illi faceret, litura non destrui. Est quidem tua hæc petitio non honesta tantum, verum etiam ingenua, quando non tam vt te ab offensione, & nota vindices, quàm vt studiosi homines iacturam in fruge, quam ex scriptis Merulæ sperant, non faciant: id vt optes, te adduci profitearis. Neque vero nos hoc ipsum abs te desiderari permisissemus, nisi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te submolestum id ducere animaduertit, & ne in lucem proferrentur, anxie per vicarium agere deprehendit, in eam sententiam deuenisset, vt ne offendereris, edi ea non debere statuisset; & Antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula vt velle videretur, extorsisset. Verum quãdo vtraque res in gratiam tuam facta est, tuq; nihil minus quàm id voluisse videris, & maximopere copiã tibi horum scriptorum fieri petis, dabimus operam, vt & principis sententia, qui te omnino promereri optat, & violentũ (vt ita dixerimus) decretũ tibi quo minus mos geratur, non obstet; sed quod quæris, tibi largiter suppetat. Sed quoniã ea adhuc vix notata prima in forma sunt, neq; Georgius morte occupatus, ea elimare, & meliore nota conscribere potuit, primum curabimus, vt prius quàm edan-

tur, censeantur; & in eum ordinem quem prætendisse Georgius videtur, redigantur, moxque ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Chalco
suo, S. 18.

A*Go tibi gratias ingenteis, quod de Merulæ scriptis edendis rem confeceris ex animi nostri sententia. Ludouico autem sapientissimo pariter, humanissimoq́ principi, quantopere debere me, vel hoc ipso nomine sentiam, nō explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego vix optare vnquam ausus. Nam & antea supprimens, & nunc emittens, honori præcipue meo consultum voluit. Sed quid ais animaduertisse eum de meis literis moleste me laturū, si publicarentur? An ego vnquam aliud precatus, quàm vt copia fieret audiendæ accusationis? Deniq́ quos ego istic habeo vicarios? Aut quid vnquā cuiquam mandaui, nisi vt omneis machinas adhiberet, quo notæ istæ de latebris eruerentur? An forte amicus istic aliquis plus in mea re videre se, quàm ego videbam, credēs, meumq́ animum spectans ex animo suo, quicquam vel egit inscio me, vel dixit quod ego nollem? Expostulabo iniuriam, si resciero, quamuis ille sedulo, quamuis amice, quamuis officiose fecerit. Sed cui magis credendum, quàm tot epistolis meis vulgatis, contestatis, Latine (vt arbi-*

arbitror) scriptis, & perspicue? Quare apage quæso à me istã calumniã, quo nemo vnquã fuit & confessioni paratior, & defensioni. Quo maiorem tibi nunc habeo gratiam, quì vt mihi vtriusq; fieret potestas, opera & authoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. 19.

IAm in Merulanis rebus nihil melius sentio, vt qualem se effinxit, planè relinquamus, per historias, & epistolas quasdam, sine aliis monumentis superstitem. Plautinæ quæstiones apparent nullæ, commentarios in Iuuenalẽ vix illius fuisse crediderim, nisi ipse suos edendo affirmasset. Tu quidem recte facis, qui ab eius nomine temperandum statuisti, cuius retaxatio impietatem non effugeret, etiam si Ludouici nobilissimi principis authoritas non intercessisset. Qui te amant, vt in literariam, & communem rem pro consuetudine tua studium conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desiderabitur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bernardo Riccio suo, S. 20.

SIgnificas desperandam planè mihi esse publicationem Georgii Merulæ scriptorũ, quod friuola, quod paucula, quod imperfecta, quod perturbata sint, & interlita. Sed à Corycæo ta-

men quodam tuis ais esse auribus insusurratũ, reprehẽdi ab illo me quodam loco, quod albæ lineæ prouerbium secus acceperim, quàm debui, videlicet in bonam partem. Respondebo leuiter, & quod aiunt, suspensa manu. Non.n. defensio grauis, vbi leuis oppugnatio. Græcum prouerbiũ celebratur, λευκὴ στάθμη, quod A. Gellius albã lineã transtulit. Possis tu tamen & amussim dicere, filum scil. illud fabrorũ, quod oblinitur rubrica. Valet ergo in eos prouerbiũ, qui sine discrimine dicunt aliquid, aut faciunt. Vt autem recte dixerimus haberi odio malos omnes sine discrimine, sic rursus & amari bonos. Certe Socrates in Charmide Platonis, is qui nullius rei scientiam sibi præter amoris vindicat, albam se tamen esse lineam dicit erga formosos: propterea quod omnes amaret ex æquo. Quod idẽ trãstuli ego prorsus ad hominem non doctum quidem, sed amatorem tamen vtcunq; doctorum, cuius amori pudenter (vt mihi quidem videor) iudicium delectum, discrimẽq; detraxi, ne mihi scilicet ob eum quasi iam planè docto nimiũ dicerer tribuere. Nec amico tamen iniuriam feci. Nam vulgo quoq; laudatoribus nostris dicimus, falli quod ament. Est vero integrum, sicuti quidam referunt, hoc adagium, λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. quod ita commode vertas: In albo lapide alba linea, videlicet quæ nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidam Plato-

nis

nis interpretes, quàm Suidas ipse (si qui modo hic vnquam Suidas) non omnino malus author, testati sunt.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA dux, Angelo Politiano. 21.

NOn est quod verearis Angele, ne tibi notam aliquam inurat, si supprimãtur scripta, quæ in te Merula parasse dicebatur. Tua enim opera minime factum putari debet, qui non quæsiuisti vt occultentur: sed multis precibus per nostros agere apud nos non destitisti, vt ea in lucem venire pateremur. Quod scribere ad te voluimus, vt hæ nostræ apud omnes testari possent te scripsisse, non modo non futurum graue tibi, si in manus hominum viri literatissimi scripta venirent, sed etiam si ita pateremur, nobis te gratias ingentes debiturum affirmasse. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Sfortiæ principi suo, S. 21.

NOn tam gloriæ meæ consulis, quam tuæ, quod & veritati suffragaris, & litterarum professorem vindicas ab iniuria. Sic itur ad astra, mi princeps. Non enim tam solidam, tam veram laudem vanæ prædicationes, quàm suæ cuiq; rectè facta conciliant. Sed tamen & rectè factorum memoria ipsa parum per se fida,

nisi literarũ testimonio roboretur. Equidẽ quã-tum tibi debeam, nec ipse ignoro, nec tu pateris ab aliis ignorari. Si tamen æstimas, quantum præstare tibi volo, soluendo sum: si quantum valeo, non sum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano, S. 23.

ANgele si, dum tibi operam damus, ut veritas locum suum habeat, gloriæ nostræ cõsulimus, in lucro nobis labor noster est, & desiderium nobis sæpe pro te laborandi relinquitur. Est autem hic fructus eo gratior, quod etiam præter exspectationem contingit. Satis enim putabamus, si dum mutuè præstitimus officium nostrum, in eo consuetudo nostra nõ intermitteretur, benigne cum omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius virtus, & doctrina iam diu nobis nota est, & in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaq; iam plus est, quàm quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, & dum vis, & dum quæ potes agis, ducimus; & plura tibi videmus superfutura, cum solueris, quàm ea erunt, quæ soluendo quod debes, impenderis.

Vale.

PHI-

PHILIPPVS BEROALDVS ANgelo Politiano suo, S. 24.

QVod Merula imposturam fecerit posteritati, minime miror. Sic enim gloriosi milites facere cõsueuerunt, qui verborũ strepitu vigentes, reflaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetũ impatibilem minitatur, nondum decurias in acie collocauerat; & dum hastatos, triariosq; terrificos cum solicitudine præstolamur, vix rorarios, accensosq; cẽturiauerat. Sed iã viuat, valeatq; Merula apud Manes cum sua canina facũdia, qui vt bellissime, verissimeq; scripsisti, iam perierat, nisi periisset: prout sementem fecisset, ita messem planè facturus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane te hic propè plures quàm istic habere fauissores, buccinatoresque tuæ politissimæ eruditionis, quæ veluti frutex odoratissimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, concordat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LVdouico Bolognino, equiti ac Iureconsulto Bononiensi, S. D. 25.

VEllem Ludouice vir clarissime, cæteris quoque iureconsultis, quæ tibi est corrigendis.

restituendisq; legibus, in veram, atq; eam ipsam lectionem, qua ab imperatore Iustiniano publicatæ sunt, & olim fuisset, & nunc esset diligentia. Non enim nos puderet multorum, quæ tum ridicule, tum perperam leguntur in legibus, sed emaculata omnia, & vera haberentur. Scripsisti tu superioribus diebus ad Laurentium Medicen, ætatis nostræ Mæcenatem alterum: nam vt Romanus ille Mæcenas consilio, diuitiis, opera fauebat sui seculi literatis viris, ita & hic noster facit; quandoquidē doctos omneis doctus ipse iuuat semper, sustentat, alit, dat munera, prodest omnibus studiosis. Scripsisti inquam, vt legem quartam, titulo de verborum obligationibus, *de Pandectis, quæ olim Pisanæ fuerunt, nunc Florentinæ, ad vnguem exscriptam ad te mitteret, propter contextum eius,* §. Cato, *in vulgatis exemplaribus incuriâ temporum deprauatum. En igitur ea tibi ex ipso archetypo eius ipsius Laurentii Medicis iussu excerpta à nobis summa fide. Est autem liber characteribus maiusculis, sine vllis compendiariis notis, sine vllis distinctionibus, nec Græcus, sed Latinus, videlicet ille ipse, quem inter cæteros publicauit Iustinianus, quod & hoc pulcherrimum in fronte libri Græcum epigramma ostendit:*

Βίβλον Ἰουστινιανὸς ἄναξ τεχνήσατο τήνδε
Τὴν ῥα Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμε παμβασιλῆϊ,

Θείω

Οἷά τις Ἡρακλῆϊ παναίολον ἀσπίδα τεύξας,
Ἧ ἐπιμαρμαίρουσιν ἀγάλματα πάντα θεμίστων.
Ἄνθρωποι δ' Ἀσίης τε, δορυκτήτου τε Λιβύσσης,
Εὐρώπης τε πίθονται ὅλον σημάντορι κόσμου. h.e.
Librũ Iustinianus Imperator construxit hũc vero,
Quem vtique Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori.
Qualiter quis Herculi varium scutum fabricatus,
In quo splendent imagines omnes legum.
Homines vero Asiæq; captiuæque Libyæ,
Europæq; confidunt totius imperatori mundi.

PAVLVS LIBRO DVODEcimo ad Sabinum.

EAdem dicemus & si dolum abesse à te hæredeque tuo stipulatus sim & aut promissor aut stipulator pluribus hæredibus relictis decesserit Cato libro quintodecimo scribit pœna certæ pecuniæ promissa si quid aliter factum sit mortuo promissore si ex pluribus hæredib. vnus cõtra quã cautũ sit fecerit aut ab omnib. hæredib. pœnã cõmitti pro portione hæreditaria aut ab vno pro portione sua ab omnib. id factum de quo cautũ est indiuiduũ sit veluti iter fieri quia quod in partes diuidi non potest ab omnibus quodammodo factum videretur at si de eo cautum sit quod diuisionem recipiat veluti amplius nõ agi tum eum hæredem qui aduersus ea fecit pro portione sua solum pœnam committere differentiæ hanc esse rationem quod

in priore casu omnes commisisse videntur. quod nisi insolidum peccari non poterit illam stipulationem per te non fieri quo minus mihi iure agere liceat sed videamus ne non idem hic sit sed magis idem quod in illa stipulatione Titium hæredemque eius ratum habiturum nam hac stipulatione & solus tenebitur qui non habuerit ratum & solus aget à quo fuerit petitum idq; & Marcello videtur quamuis ipse dominus pro parte ratum habere non potest si is qui duplā stipulatus est decesserit pluribus hęredibus relictis vnusquisq; ob euictionem suę partis pro portione sua habebit actionem idemque est in stipulatione quoque fructuaria & damni infecti & ex operis noui nunciatione restitui tamen opus ex operis noui nunciatione pro parte non potest hæc vtilitatis causa ex parte stipulatorum recepta sunt ipsi autem promissori pro parte neq; restitutio neq; defensio contingere potest.

ANGE.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. XII.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. D. I.

Vantopere me semper dum vixit Hermolaus Barbarus dilexerit, quantumq; ego illi vicissim tribuerim, notũ tibi, mi Pice; qui ita vtrũq; amabas, ita rursus ab vtroq; amabaris: vt sicut vterq; se esse apud te primum, sic tu primũ te esse apud vtrũq; existimares. Adeoq; singularis hic inter nos amor alios delectabat, alios rursus perstringebat, vt qui vnũ vel laudabat è trib. vel vituperabat, idẽ sibi cæteros vel laudandos esse, vel vituperandos arbitraretur. Edidit ille paulo ante quàm diẽ obiit, opus (vt scis) elegans, & eruditũ Plinianarũ castigationum; quo in opere, quantum equidẽ æstimare possum, iuuit apprime rem Latinam: siquidem multũ ingenio nisus, & studio, vetusta diligenter exemplaria contulit, & authores vtriusque linguæ penè omnes aduocauit. Libertate autem vsus est omnino aliqua, sed modesta, nec tam in alios, quàm in se quoq; ipsum: multa enim posterioribus confutauit, quæ prioribus commentariis defendisset. Ita (quod ego in pri-

mis laudo) nihil sibi prius esse fide putauit a-genti negocium posteriorum, qui sententiam de nobis sine gratia, sine inuidia laturi sunt. Sed in me vnũ tamen paulo fuit indulgentior: vbi enim occasio laudãdi, nominatim me citat; v-bi rursus dissidet, rẽ refellit ipsam, nomini par-cit. Et cupiebam defensionem omittere, quo-niamque sunt vtriusq; nostrûm scripta in ma-nibus, doctiorum iudicio relinquere. Sed oc-currunt interdum scioli quidam, male inau-gurati literis, qui pro damnato accipiunt, quic-quid non protinus defendatur. Quocirca tu mihi nunc adeundus, mi Pice, doctorum o-mnium doctissime, non quidem vt iudex, sed vt arbiter honorarius, qui videlicet inter ami-cos disceptantis litem dirimas. Defensus à no-bis Cicero est, quod Endelechian *sic exponat,* motionem quandam continuã, & peren-nem. *Placet hoc Hermolao, veteremq; suam reuocat sententiam. Censet autem nihilomi-nus* Entelechian *scribi* t *litera, oportere, quod in hanc vertere* d *soleant Attici. Tum id au-thoritate Luciani tuetur, & grammaticorum quorundam ignobilium, qui de dialectis con-scripserunt. Cæterum si Luciani verba ipsa Græca perpendas, nihil ibi aliud inuenias, nisi furtum obiici* t *litera, quod ea quæ sit* Ende-lechia, *vocare malit* Entelechian. *Quare cum constet apud omneis vocabulum id ab A-ristotele primitus fuisse confictum, non dubium*

est,

est, quin Endelechian, quod prius fuerit, non Entelechian, quod posterius, & author ipse protulerit; & authorem Cicero secutus. Apparet autem nasutissimum hominem Lucianum carpere indoctos iam tum lingua philosophos, qui dum vocem contaminant, etiā intellectum non assequerentur; quem tamen Luciani salem parum degustantes, quicunque isti insipidi literatores ad Attici sermonis discrimina detorserunt. Quod & ipsum tamen Hermolao quoque non fauet, quando vtrumque in confesso est, & authorem fuisse vocis eius Aristotelem, & in d locum, t literam successisse. Nec ego tamen, quod ille (vt video) putauit, occasione abutor deprauati exemplaris. Nemo igitur me magis defendit, quàm qui sic accusauit. In Tetraonibus vero mecum planè sentit aduersus Erythrotaonas, g tamen insertat, & scriptos calamo Plinianos aduocat codices. Ego vero contra, tam Suetonianos profero quàm etiam Plinianos, sed vetustos vtrosque, quales in Medica quoque gentis bibliotheca patent. tetrax apud Athenaū libro nono, nihil ad tetraonos. Illi enim à Plinio dicuntur absoluta esse nigricia, & quasi coccinis superciliis, quidamque tamen vulturum colore. Tetracem vero Porphyrioni similem tradit Athenæus, eiusque volucris admiratur τὸ εὐανθὲς, [conspicuum] quasi picturatum significans, & floridum, quod Hermolaus forma conspicua con-

uertit. Tum pendere vtrinq; ab auribus paleā, ſicut gallinaceis oſtendit. Paleam .n. interpretari τὰ κάλλαια malo, quàm quod Hermolaus criſtas. Melos quoque defendi apud Perſium poſſe putat, authore in hymnis Homero: quaſi uero non conſtet hymnos iſtos, quos etiam uatis eſſe Homeri quidam dubitant, plurimis eſſe locis mendoſiſſimos; quod & Demetrius Chalcocandyles in præfatione quadam ſua conqueritur. Scio autem verſiculum citari quendam male compaginatum de hymno ipſo, puto in Mercurium: quem ob id opinor Hermolaus ipſe non citat, quoniam videlicet in eo fides vacillabat. An igitur cum vniuerſis Græcorum latifundiis vnus iſte infamis angulus conferetur? nec quicquam profuerit, quod etiam tum cum locum ipſum tractabamus, friuolis iſtis authoritatibus occurrimus? Iam quod Aſcoperam nos inueniſſe putat in codicib antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim ſcopa eſt peruulgatis exemplaribus, ita in vetuſtis Aſcopa. Quod ipſe tamen ob id rectum putat, quod eo ſit vſus Hieronymus: nec autē animaduertit idem eſſe vtrobiq; lubricum mēdum, nec Græcum tamen probari Aſcopa, nec Latinum. Cæterum ſecūda editione quaſi priorem ſententiam pertæſus, Græcos quoq; allegat authores, apud quos Aſcoperam reperiſſet. Illud etiam quidam pertinere ad nos contendunt, quod Dionyſium non à Priſciano, ſicuti ego

prodideram, sed à Rhemnio Fannio cõuersam licit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec authoritatibus obtinet, & æquo iure viuimur omnes in literis, ad noua pariter, & vetusta, quæ indicari possunt, exemplaria prouocamus. Illud equidem miror, quod vt Theodorum Gazam defenderet, à nobis in suada reprehensum, cui tamen nec ipse pepercit, mella nescio quæ poetica miscuit, quæ nihil omnino (vt videtur) ad rẽ. Deniq; ista sunt fere in quibus aliter quàm nos Hermolaus noster prodidit: cũ tamen idẽ pleraq; inuenta nostra nunc edito, nũc suppresso nomine tutetur. Declarant hoc illa quæ de Bœotia, de Crambe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis augurio; de Hecale, de Prœtidibus, de Causariis, Harpocrate, de Ocno, de Priapeis, de Philyra, de Poppysmo, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quæ fabulatus ego cũ eo Florentiæ inter cœnã de solstitiali herba, de Elutriato vellere, sed & de Dioscoride domi tuæ sum, retulit in hoc ipso statim libro mei honoris causa. Quanquam ego inibi tamen etiam Dorcada non recipio. Sed cum mihi pleraq; omnia placeãt in Hermolai scriptis, tũ illud in primis, quod vtiq; sentit, quãta in perplexitate versemur librorum enarratores, quos & barbaria cõfudit, & veritas obscurauit, vt vituperãdi non sint, quorũ etiam sedulitas retrahere illa non potest, quæ maioribus nostris (vt Varro inquit) ademit obliuio fugitiua;

digni magis æternis honoribus, qui hæc asse-qui, tam remota, tamq; obliuia quoquo modo potuerunt; quo minus ferendi qui vel se, vel alios refelli talibus in rebus ægre ferunt. Contra ego profiteor, tam magis reprehensoribus debiturum, quàm magis errasse me docuerint. Etenim vt idem testatur Marcus Varro, non si non potuero indagare, eo ero tardior, sed velocior ideo si quiuero. Non mediocres enim tenebræ in sylua, vbi hæc captanda. Tantum illos nec ferre interdum, nec dissimulare possum, qui de me tacent, & mea suppilant. Vale mi Pice. In rusculo Fæsulano. VI. Nonas Maias, MCCCCLXXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ suo, S. D. 2.

QVàm vellem te quoque hodie nobiscum Paulus Vrsinus inuitasset ad epulas, vir vt in omni militari gloria celeber, ita nec abhorrens à literis, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius vndecim natus annos, insigni cum pulchritudine, tum virtute. Flaui puero crines in terga molliter fluentes, alacres oculi, facies liberalis, vultus ingenuus, status elegans, decorus habitus, atque is militaris. Vt ergo discubuimus, canere quædam iussus notata Musicis accentiunculis carmina, simul cum peritis aliis, statim suauissima quadam voce sic in aures nostras illapsus, immo vero in præ-

ordia est, vt me quidem (cæteros nescio) penè extra me rapuerit, certè sensu tacito diuinæ prorsus cuiusdam voluptatis affecerit. Pronunciauit heroicum deinde carmen, quod ipsemet nuper in Petri Medicis nostri laudē composuerat. Id ab ipso reuera, non (quod ego tamen suspicabar) ab alio factum, signis euidentissimis, argumentisq; postea cognoui. Roges quale carmen, quale ferè nec meum dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis, nec quasi canentis, sed in qua tamen vtrumq; sentires, neutrum discerneres: varie tamen prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, gestus non ociosus, non somniculosus, sed nec vultuosus tamen, ac molestus. Rosciolum prorsus aliquem diceres in scæna versari. Postularunt subito quidam carmen, vt illud in prosam retexeret, & oratione soluta totum rursus vt argumentum colligeret. Cunctatus paululū quasi deliberabundus cœpit mox dicere, verecunde quidem, sed tamen admirabiliter. Et fluebant ex ore tenello verba lectissima, tāto cursu, quātum facile nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & eum pater iusserat ibidem cibum capere stantem, non enim solet aliter. Iam secundæ mensæ cum pro-

ponere iubeor, quot & quæ argumenta episto-
larum velim, quas ille simul pluribus dictaret
ex tempore, proposui quinque duntaxat (non
enim plura libuit, ne forte puerũ fatigarẽ, plu-
ra ille tamẽ blande adhuc deposcebat) sed quæ
proposui nata ibidẽ statim sunt varia, noua,
quædamq; ridicula, sic vt ad ea comparare se
prius nõ potuerit. Collocati quinque igitur per
ordinẽ librarii cum stylis & pugillaribus, exce-
pturi quod ille dictasset. Consistit in summo
puer, terrã intuens modeste, cogitat aliquãtu-
lũ, mox tamen oculos attollit, imperat ei qui
summus cõsederat, vt iam scribat, vbi pauca
dictauit; innuit & secundo, dictat & huic alte-
rũ argumentũ, pergit ad cæteros deinceps, donec
ad infimũ, rursus quoq; ad primũ reuertitur;
sarciens quod omiserat fulciẽs quod pepẽderat;
dissidebat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sæ-
pius in orbem remeans, epistolas vno tempor
(quis credat?) quinq; absoluit. His actis equo
conscendimus, vt concurrẽtes hastatos, inq; ii
Petrũ Medicem nostrũ spectaremus. Ibi res ac
cidit, quæ sicuti me statim maxime turbauit
ita diuinitatẽ penè quandã postea pueri huius
ostendit. Vehebatur equo Fabius, quo plurim
delectatur, pulcherrimo illo quidem, sed qui n
miũ freno repugnet. Hoc persultare campũ s
let, hoc decurrere, citat, flectit, vt sciẽter, ita f
rociter. Ibat ergo mecũ sermonibus captus,
fabulis inhians literatis, auresq; mihi penitu

an

animumq; dederat, cum repente collapſus equus in limite quodã ſuper equitẽ ruit ipſum reſupinus. Clamat puer, quiritatur, vt in extremo periculo; accurrunt vndique famuli, pro ſe quiſq; ſubleuatũ; quorum vnus etiã dum ſalit incautius, ſibi miſer crus defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror obſtupefecerãt. Pater adeſt, hortatur animo bono ſit. Ille vbi patrem videt (vt generoſi ſpiritus facile indolem cerneres) nullum vltra clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari, pedetẽtim, cautimque agerent, ne forte ipſum grauius, dum conſurgere conatur equus affligeret. Abſciſſa igitur cingula iacenti equo, ſubtractusq; ita Fabius, nobis multum pauefactis incolumis reſtitutus; quanquam tamen vexatus nonnihil, atque ob id in ædibus deinde relictus. Ego vix mei compos, omiſſo ſpectaculo, nec mihi ipſi adhuc de ſalute pueri ſatis credens, domum ſum reuerſus bene attonitus, ac periculi tanti metu quaſi præſentis exanimatus. Habes diei vnius hiſtoriam de Vrſino Fabio, qui ſi ſuperſtes fuerit, ætatisq; numeros (quod ille ſinat Deus) impleuerit, ſi iam quo gradu cœpit, ad excellentem gloriam perrexerit, auguror euaſurum talem, qualis tu ſolus mi Pice noſtro ſeculo eſſe videris, hoc eſt, vt eum quoque propter admirabilem virtutem mortales omnes, tanquam ſi cælitus demiſſus venerentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Pico Mirandulæ suo, S. D. 3.

QVod honoris mei causa, tu quoque sederis inter auditores meos, non habeo gratiam. Nam si placui, iam retuli; si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVla Angelo Politiano suo, S. D. 4.

NArrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & vno Laurentius Medices egerat, cum aduersus Aristotelem, cuius tu Ethica hoc anno publice enarras, Platonicorũ innixus rationibus disputaret, efficaci adeo vir ingenio, & multiformi, vt videatur factus ad omnia. In quo illud præcipue admiror, quod cum sit semper in Rep. occupatissimus, quasi tamen otiosissimus literarium semper aliquid aut loquitur, aut meditatur. Et quoniam qui Aristotelem dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem vtriusq; facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro consentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem venerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quàm nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, vt quanquam de iis fusius in ipsa, quam adhuc parturio Platonis, Aristotelisq;

telisq;

teliſq; concordia ſim ſcripturus, breui tamē ad te commentariolo perſtringam ea quæ tunc tibi coràm de hac quæſtione ſum locutus, cū forte & Dominicus Beniuenius adeſſet, vtrique noſtrûm pro ſua & doctrina, & integritate chariſſimus. Ego vero negare tibi quid poſſum, in re præſertim literaria, ſocio penè dixerim indiuiduo? Liceat autem mihi per te linguæ politioris vindicem verbis vti quibuſdā nondum fortaſſe Latii iure donatis, quæ tamen ipſa rerum nouitas, & quædam propè neceſſitas expreſſit, nec elegantioris ſtyli lenociniū quæras: vt enim Manlius inquit: Ornari res ipſa negat contenta doceri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ ſuo, S. D. 5.

ARſi penè ſemper (nimis improbe forſitan) ſed arſi tamen ſemper ſtudio famæ perpetuæ, ſic vt pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, voluptates habuerim, ſi cum ſuperſtite gloria conferrentur: ſed quoniam quæ ſcribebam, vix etiam vetuſtatem nominis pollicebantur, extitiſti tu Pice, qui quod ego mihi non poteram præſtiteris, dedicato commentario de vno & ente (ſic enim titulum facis) in quo riuos per Lyceum decurrentes, & Academiam reuocas ad verum caput, & cum philoſophia magis vna, quàm gemina noſtram quoque Theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci

gramen requiram victurus æternum per te, sed & tecum? Narrabit autem quandoque posteritas fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoque Picus, omnium doctrinarum lux, vt librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus altissimis non dubitauerit. Ago itaq; tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ suo, S. D. 6.

C*Elebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen hastis concurrentium, quo mihi spectaculo carere penè non licebat, certe non libuit. Etenim plerique certatorum de schola nostra prodierant, tu tamen à me solos fieri poetas, aut oratores putas: at ego non minus facio bellatores. Et vicerunt omnino quos optabam, Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster vterque non discipulus modo, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremq; Petrus, alteram Laurentius abstulit, sed insigni tamen populi totius acclamatione, plausuque multiplici; videlicet admiratio quædam suffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes, aliâs in toga, & foro conspicui, cum militibus exercitatissimis concurrerant, & eos in ipsorum (quod dicitur) harena superauerant. Scis autē quàm gratus multitudini sit, & ciuibus Petrus noster, non minus iam sua, quàm familiæ gloria,*

scili-

scilicet in quo patris ingenium, patrui virtus, patrui magni humanitas, aui probitas, proaui prudentia, pietas abaui reuiuiscit: omnium vero maiorum suorum liberalitas, omniumque animus. Sed & ipsi Laurentio mire fauetur, non ob opes modo, & nobilitatem, quanquam ob has etiam; verum multo magis, quoniam cum Petro assiduus est, vtpote consanguineus, vtpote simul educatus, vtpote fidissimus. Itaq; sicuti rem nummariam curat eius vniuersam diligenter, caute, fideliter, ita diligit ipsum vehementer, sic tamen vt colat, & imitetur. Est enim Laurentius quoque doctus admodum lingua vtraque, poetarumque, vel ex tempore. Dat & Musicis operam, vires etiam corporis exercet, omniaque feliciter vni Petro longe concedens, id quoque feliciter, vt qui plus ei fauet etiam quàm sibi. Denique cum recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremo nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plausus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profecto tu quoque adfuisses nobiscum; quanquam popularia ista vos philosophi magni contemnitis, mihi tamen philosophastro adhuc venia dabitur credo, si pluris id spectaculum feci, quàm tuum quoque conuiuium. Tu certe, cuius ho-

die vocatores fefelli, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus libenter hanc à me accipis epistolam, quàm me accepisses conuiuio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. 7.

CVm superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticum nostram, cui tu quoq; poemati nonnihil tribuis: & ad eum iam locum deuenissem, quo lunares dies Hesiodum secutus, alios aliis aut inspectionibus, aut operibus tribuebam; dubitare mecum cœpi doctissime Pice, nunquid istiusmodi tam veteres obseruationes à naturæ causis, an à vulgi magis crudelitate profectæ sint. Quare quoniam tu nunc librum cum maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisq; argumentis instructum, quibus hæc esse vel propria, vel certe finitima videri possunt, adeundus præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui vatis legibus, quas iam nostras imitatione fecimus, obtemperandum sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctioribus literis occupato, requirendi, relegendiq; Rustici poetæ onus imponam, breuiter hac epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego vel rationes, vel causas partim de Procli, cæterorumque lectione, partim vero de mea coniectura posse videar afferre. Summa

igitur est Hesiodi partitio, dies vt alios admittat, vel ad inspiciendum, vel ad efficiendum, rursus vt alios velut emortuos prætereat. Tres tamen Iouis appellat, vt primum diem mensis, quartumque & septimum. Primum puto, quoniam princeps vnitas numerorũ, principiumque omne diuinum (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum μονόκερως μόσχος dicitur. Quartum vero, quoniam in eo rationes omnes musicæ continẽtur, quæ de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius in vnitate semina latitabant, ex quo veteres eum Pana vocabant. Septimum denique, quoniam sola hunc numerum producit vnitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionem, quæ videlicet in vnitate, binario, quaternarioque reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio, sed quaternarium nuptiis accommodat, quoniam de binario nascitur, siue componas eum, siue ducas in se. Porrò binarius fœcundus appellatur; estque duntaxat inter duos matrimonii copula, quod illã tamen quã diximus harmonia præ cæteris indiget. Sed & denarium constituit quaternarius, modo partes ipsas inter se iunxeris, qui primum limitem cludit, ac perfectissimus habetur. Iubet item vates quarto die naues ædificari, fortasse quoniam solidi natura quaternario debetur, sub quo videlicet tria, superficies, linea, pun-

ctum comprehenduntur. Idemque primus eſt numerus pariter par. Nec à nauibus conſtruendis abhorret harmonia, ſic vt Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellaſſe. Septenarium tamen etiam ſacrum vocat Heſiodus, vt in quo natus Apollo ſit, vt ipſe ait, atque ob id arbitror conſtare ſeptenis fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis vtilem perhibet. Credo quod à binario, ternarioque naſcitur, hoc eſt à fœmina, maſculoque: in eo maſculus tamẽ pollet, vt ex cuius partibus ipſe reſultat. Itaque tum maxime caſtrare agnos iubet, vt planè videlicet emaſculentur, ſed & includere ſeptis pecora, quo ſcilicet perfectus numerus (talis enim ſenarius etiam vt ſuis æqualis partibus) ipſum quaſi recenſeat numerum. Cauilliis etiam, mendaciis, blandimentis, & clancularis omnino ſuſurris hunc diem dedicat, quoniam Lunæ facies ipſa quoque tunc mentitur, vtpote quæ dimidua videtur, cum tamen ex æquo lumen, vmbramq; non habeat. Octauum laudat, vt operibus efficacem, ſuibusque tamen, & bubus caſtrandis accommodat. Eſt enim primus hic cubus, cuius interualla tria ſunt: ideoque Neptuno ſacer, cuius inſigne tridens, cui maxime verres, ac tauri cædũtur: quoniam ſiſtere impetum creditur, itaque contra terræmotus etiam colitur, atque ob id ἀσφάλειος appellatur. Nonum vocat innoxium, pangendis arboribus

aptum,

aptum, gignendisq; liberis. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam radice principium, medium, finisq; sit; sed & componitur è cubis duobus, hoc est, ex vnitate, & octonario; quorum alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi rursus adiiciens vnitatem, numerum creat plenissimum, quo limes ipse tandem numerorum primus excurrat, vt merito tot eum priuilegia genituris, incrementisq; præfecerint. Vndecimum messi, tondendisque lanis; sanè quoniam secundi limitis initiũ, quo Lunæ maxime lumen augetur, idque lumen ipsius esse vel pabulum, vel indumentum non absurde dixeris. Huic tamen duodecimus præfertur, vt quod initium præ se agat incrementi maioris; sed & numerus ipse nouenariũ cũ latere continet, repetitumq; senarium perfectum sicuti diximus. Est vero deorum quoque numerus. Tot enim colligit Ennius geminis versibus, hoc igitur telæ congruit, vt cuius causa tonsura peragitur. Igitur in hoc araneus (vt ipse ait) fila sua net, in hoc & ex aceruo formica prædatur. Castrari quoque mulos eodem præcipit. Mulis enim Lunam fabulantur inuehi. Bos quippe Soli sacer, asinus Typhoni, qui terrestris Deus. Inter hos media Luna est vtriusq; particeps, hoc est obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter par: itaque progressum quasi sistit, quod & domitor facit, & vt mixtus numerus,

ita mixtum est animal. Tertiusdecimus conserendis arboribus idoneus, quod (vt ait Plutarchus) insita vis radicibus pleniore iam lumine diffunditur. Idem seminibus iaciendis incommodus, quod iactum semen pluuiis magis adiuuatur, vt cõputrescat, & germinet. Quartusdecimus & ipse sacer dictus, fœminis gignẽdis, bubusq́ʒ, & ouibus, prætereaqʒ mulis, canibusqʒ mansuefaciendis laudatur, in quo sit & dolium degustandũ. Diues hic luminis videlicet, vt in quo Luna sub occasum solis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo suum Luna peragit orbem. Perfectio vero circuli totius in semicirculo, præsertim tamen in Luna, cuius à medio sint incrementa vtrinqʒ, & decrementa; & humidius lumen est, ideo fœminis conuenit. Ita sextusdecimus quoqʒ maribus magis quam fœminis congruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: vnde nec habilis plantationi, quod germina non euocet. Nec idẽ nuptias amat, vt in quo Sol à Luna procul abest, vt ob id Athenienses Lunæ silentio Theogamia celebrarẽt, quasi naturales hæ sint nuptiæ, cũ Sol ac Luna coeant. Decimoseptimo cædi arbores tempestiuũ, quod decrescere Luna incipit, & humor qui cariem faciat, imminuitur. Cõportari quoqʒ iubẽtur in areã fruges: quoniã venti post plenilunium surgunt, quibus à grano palea ipsa, & gluma discernantur. Vndeuigesimi pomeridianũ tempus duntaxat

taxat in transcursu laudatur, quod tūc Atheniensiū more ciuitas lustrabatur. Vigesimus ideo magnus opinor vocatus; quod è tribus portionibus ipse duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros; fortasse quonia satis ille doctus haberi potest (vt sunt humana) cui plura sint perspecta, quā ignorata. Vigesimusquartus mane, quā vesperi, laudatur fortasse, quoniā vesperi iam vigesimaquintæ coniungitur: vt.n. quartas omnes laudat Hesiodus, ita quintas vituperat. In quib. errare Furias, & vindicare periuria testatur. Hunc enim Pythagorei numerum iustitiæ tribuebant. Vetat autem vigesimoquarto die conficere animum curis. Non quod idem cæteris quoq; diebus facere non sit vtile, sed quod sacris potissimum diebus retinenda sit animi tranquillitas. Trigesimus quoque laudatur, in quo sit Lunæ coitus, qui veritatis imago creditur, vt cuius propria sit vnitas, sicuti mendacii multiplicitas. Præcipit igitur, vt opera inspiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc est (vt arbitror) quod Latine demēsum vocabatur. Tūc enim cessatur ab opere; quod & formicam facere dicunt. Est vero vulgatum præceptum, quæ sunt vsui faciendo operi, præparanda esse, cum vacamus. Sed processit epistola longius, & vides quàm multa comprehenderim quàm paucis, quæ mihi tamen ipsi vix interdum probantur. Quamobrem te rogo, dicas ad hæc aliquid ab-

strusum, remotũ, & (vt Horatii verbis vtar) insigne, recẽs, adhuc indictum ore alio, quod potes vel in epistolã (quod cõmodo tuo fiat) colligere, vel (si hoc ratio studiorum tuorum nõ patitur) in aliquam nostram (sicuti soles) longiusculam deambulationem conferre. Mitto etiam ad te Græcum hoc epigramma, quod effutiui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum professione ipsorum rixantem, diutius etiã quàm velim, ruri te remorantur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ suo, S. 8.

E*Gi tecum liberius (ita enim soleo) qui, quoniam tu culicem muliebri genere, quod cõtra virili decuit, vsurpaueras in epigrammate, luserim sic ex tempore Culicis verbis:*

Non sum fœmina Scala: nec Latinis,
Nec Græcis, ideo placet puella.

Quos tu meos versiculos aliis eiusdem generis remuneratus es, bellis me Hercules, & facetis, sed in syllaba tamen vna, & altera neglegentibus, vt in quibus hoc sit: Congressum petis sic meæ puellæ. *Rursusq;:* Sed tu ni caueris, scio iacebis. *Possis tamen in priore, sicuti veteres illi solebant, cum fluerent adhuc lutulentiores, elidere s literam: quod hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexametris iam liquidioribus: nisi tu grammaticis credis, parum docte putãtibus ita legendum esse apud*

Maronem: Inter se coiisse viros, & decernere ferro. *Sed & illa videntur* ἄκυρα [impropria] *citare somnum, bonam cutem ferire: sicut* ὑποσόλοικον, [subsolœcum, & fere absurdũ.] Pasce meas carnes, *pro illo,* vescere meis potius carnibus. *Cæterum, quoniam tu versiculos ais istos ad imitationem te fecisse Græci cuiusdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate Græco tueri causam Culicum. Quod an quibusdam placiturum sit, nescio: immo plane scio non placiturum, quia non transmarinum, quamuis ipsi quoque iampridem (sicuti vides) transmarini homines mussent. Vale.*

Τοὺς κώνωπας ἐρᾷν μᾶλλον πρέπει, ἤπερ ἄνδρας,
  Φύντας τῶν γονίμων ὡς Κύπρις ἐξ ὑδάτων.
Καὶ μιμνησκομένους ἀερσιπότητον ἔρωτα
  Εἰρεσίῃ πτερύγων, τῶν τ' ἔμεν αἱμοπότας.
Τὸν κῶμον τ' ᾄδοντας ἐγερσιγύναικα πλανήτην
  Αἰνῶς ὑπναπατῶν ἱεμένους ὀάρων,
Ἐς λέχος ἐμπλαίοντας, ἐς αὐτοὺς πολλάκι μαζοὺς,
  Κἀμφαφόωντας ὅλης ἅψεα θηλυτέρης,
Ψαύοντας χειλῶν τε καὶ ἐκμυζῶντας ὀπωπῆς
  Μαρμαρυγὰς γλώσσης τ' ἠρέμα γευομένους,
Ἀγρύπνους, ἰταμοὺς, σκοτοδερκέας, ἆρα τίς ἀνδρων
  Ὅσσα γε κώνωπες δείγματ' ἔρωτος ἔχει; h. e.

Culices amare magis decet, quàm viros,
Productos fertilibus vt Venus ex aquis.
Et imitatos altiuolum amorem
Remigio alarum, vt sint sanguinis potores.
Comum cantantes suscitatorem mulierum vagũ
Grauiter somno captarũ cupidos mulierum,
Ad lectum inuolantes, ad ipsas sæpe mammas,
Et contrectantes totius mẽbra effœminatioris,
Tangentes labraque, & exugentes faciei
Splendores, linguamque paulatim gustantes,
Vigiles, impudentes, tenebris videntes. nunquis viroꝝum
Quanta sanè culices signa amoris habet?

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano suo, S. 9.

AGo iam errori illi meo, quo fœminino appellaui culicem genere, gratiam; & quod causam dedit tibi elegantissimo disticho illo hendecasyllabo admonendi mei, & mihi vtcũque respondendi. Fateor, vix putaui, vt quicquã succederet adeo inexercitato, adeo id carminis genus ignaro; sed ridicula ego non minus forsan ipse ridiculus sum persecutus. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano suo, S. 10.

NImis emunctæ es naris Politiane. Nõ scribuntur (mihi crede) nostratia hæc tibi, qui ad antiquitatem planè accesseris propius. Nos quoque popularibus ista, & qui nostra hac mediocritate elimandi quæ scribimus, cõtẽti sunt. Quid enim istis tuis eruditissimis

auribus

auribus conuenire potest? Quid iudicium implere tuum quæso? Te tamen vide, ne quando vel iniuria acrior esse accusator scriptorum alienorum videare; consuetudine docendi credo, qua Florentinam iuuentutem tot iam instruis annos, reddisq; pro viribus meliorem. In hendecasyllabis in tuum Culicem meis, nondum à me editis, quædam carpis festinantius meâ sententiâ, quàm grauem virum deceat. Non quod refugiam, fastidiamq; limam tuam, qua nihil accidere talibus in rebus quicquam potest optatius; sed nescio quũ præcox illa (vt ita dixerim) vilescere sic videtur seueritas. Mitto vero alia quæ legeris postea forsan emendatiora. Illud rigidius à te castigatum est, quàm è re fuerit. Solet amor mutuus etiam, quæ minus firma posita sint, vt quandoq; accidit, excusare, & munire. Tu contra, quod rectum est (vt mihi quidem videtur) intorques. Citare certe mouere est, verbum (vt puto) à cio per frequentiam significandi factum; vnde concito est, & incito & oscito, & excito, & alia huiuscemodi, in quibus est omnibus commouendi vis, quæ nihil somno est magis contrarium; siquidem otio is ali solet, & quiete, quæ & ipsa somnus est, authore Vergilio, apud quem Venus placidam per membra quietem Irrigat. Non satis video, cur citare somnum non sit commouere, & turbare. Adde quod quantum ego nouerim, nemo de somno inducendo sic, vt tu inter-

pres esse vis, nunc loquitur. Veruntamen si displicet, velim mutes, fugare *sit pro* citare. *Fit aliquando difficilis mutatio, si quid dempseris, vt quod quadret reperias, hic nihil negotii fuit. Non placet,* pasco meas carnes, *nec tam bonã cutem ferire. Non miror, delicatior gustus est tuus, vix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in palatum. Sed paro hæc minus doctis, non Persio, quem & C. Lucilius non curat sua lege apud Marcum Tullium. Volo ego quoque L. Decimum, qui hæc omnino non contemnat, vt rideam. Sic cum amicis in istis æstatis feruoribus, cum otium est, non quod posteritas custodiat & miretur, cudo, aut quod ditet informatores hos librorum, quorum tam cupide quidam implorant operam. Græcum epigramma, quod ad me misisti, tanta inopia linguæ est Græcæ, vix verbis interpretor, nedum elegantiam perspicere possim carminis, sed puto tuum est. Vale. Venit nescio quid in mentem de Græco epigrãmate, postquam hæc scripseram: vereor ne Venerem læseris, & eius filium ἀεροιπότητον,* [in aere volitantem] *vt tu appellas, an ex aqua ortus culex, vt è mari Venus? Nisi Thaletem indicas, vix persuaseris hyemis tempestatib. potius, aut veris aquosis magis natura ortum oportuit, feruentioribus magis æstibus nascitur, sæuitq;. An tu amorẽ Deum ita terrificum numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi* quo-

quoq; Palinodia opus sit, nec cæcº cãtites. Quid age culici est rei cum mulieribus, id est cum hominibus? Amoris is ludus est, non fœdissimi insectuli, natiq; in sterquiliniis. Naturam melius imitantur figmenta poetarũ. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmẽ erit? Piscis mihi videtur Veneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si volatus, Aquilæ; sanguinis vero sugendi Hirudinis palma est. Nam & Vespertiliones quoq;, & Noctuæ, & id genus volantes in tenebris aues, vident per noctis vmbras; arbitror & quidẽ culicibus minus obscuriter, magis forsan apposite cæcum induxeris, si Cupidini comparandũ putas. Nam quod ais eũ mulierum excitatorem, aduertas & hic licet, ne Comum tu alterũ numen offendas, cuius officium id esse Græci putant. Neq; culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officii ministros. Homini tu quoq; ipsi tandẽ in amando præfers culicem. Ridiculum est, dabunt veniam. Sed tu videris melius. Ego sic indocte, sicq; amice garrio. Iterum vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. D. II.

OFfendit (vt video) te nimis, quod in tuis versiculis de culice quadã parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrẽ vocas accusatorem scriptorũ alienorum; nec grauẽ sa-

tis virum putas, quod festinantius carpserim, quæ necdum fuerant edita. Tu negas ista tua scribi mihi, nimis videlicet emunctæ naris, & cui sit fatuus vel acipenser. Vteris idem vulgata & publica iudicum reiectione, quæ sit apud Lucilium; sed & tentas quædam tueri contra meam sententiam; cum de cæteris taceas: arcesque denique à tuis etiam scriptis ipsam posteritatem, nec vel eis omnino parcis, quicunque suas vigilias formis istis nouitiis excudunt. Post hæc tandem ludis in epigramma nostrum, quod ad te Græce scripsimus. Pudet igitur (vt verum fatear) me rescribere ad hæc tam leuia. Sed vt tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te non oportuit amici magis officio, quàm vt tu parum benigne interpretatus es, accusatione: scilicet qui secum non ita dixerit (vt est apud Horatium) Cur ego amicum offendam in nugis? quoniam videlicet sequitur: Hæ nugæ seria ducunt. Nam quod ita superscripsisti literis tuis, Angelo Politiano, monitori meo, & patrono: quanquam subesse stomachus, & ironia quadam videri potest insueto titulo, tamen ego libēter homo simplex agnosco: propterea quod & monui te sedulo, & contra male sensuros exhibui patrocinium. Quod vero edita negas, quæ iam publicasti; quodque ab iis me reiicis, quæ scripta mihi tua manu misisti, mox etiam epistola dicasti, nō queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te vt emen-
dares

dares admonui, quæ iam periculoſe vulgaueras. Iam quod in me grauitatem deſideras, non eſt moleſtum, videlicet homo grauior etiam quàm velles; vt cui ſit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed & grauitatem prorſus aſpernatur culex iſte tuus, qui nobis materiam ſcribendi præbuit. Nec inſipidus mihi tamen fuit acipenſer (vt ais) immo rana, & gobio; quos te mihi, non acipenſerem poſuiſſe, vel illud indicat, quod & tu quædam ex iis ipſis etiam conuiuator expuiſti. De illo autem citare fruſtra laboras: quoniam ne ſi mouere quidem ſomnum pro illo fugare dixeris, probabitur: ſicuti nec authores ipſi fugantur, qui quidem citãtur: Nec rurſus qui fugatur exercitus, is ideo ciatur. Vt autẽ bona crura, bonam formã puellæ dixerim: ſic bonam cutem facile non dixerim, ſed nitidam potius, teneram, beneque curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferẽdum, paſce meas carnes, quod tamen ſine authoribus defendis. Ego certe ne triuialibus quidem literatoribus, vt ita loquantur, permiſerim: ſicuti nec vt hendecaſyllabos duodecim, tredecimque ſyllabarum faciant, quales in tuis nonnullos reperies. Certe ſtridaculum tibi, & clangacem, quæ nunquam lecta ſunt apud idoneos, ideo cõcedimus: quoniam Perſio te non ſcribere teſtaris, & poſteritatis negocium nõ curare. Sed heus tu, quæ tãdem inuidia eſt, ideo quoniam tuas ipſe præ-

damnaueris, nos vigiliis nostris fidere nonnihil, ac dare formis propagandas, quæ sic flagitētur, celebrētur, laudentur à doctis, eædemq; rursus (quod fortasse non minus optandum) ab indoctis vituperentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, sed illi nostram potius implorant, dū suum compendium sectātur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perspicere te negas (vt homo es modestus) ob inopiā Græcæ linguæ; sed putare tamē aut esse meū, quod in vtrā partem mihi sit accipiēdum, non video. Nec enim adhuc scio, de nostro ingenio quid omnino sentias. Cauillaris tamē, & quasi totū mox vellicas argumentū, vererisq; ne Venerē læserim, ne Cupidinē, quod cū iis culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis; læserit & Græcos Homerus, quod eos muscis cōparauerit. Nec vero putas ex humore natū culicē, quem Vergilius idē vocat humoris alumnum: *cuiusq; gratia conopœū illud Ægyptiis militib. vtpote paludosis exprobratur: nec rursum quod æstate magis cōpareant, ideo nō ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam penitus ebibi credas. Illa certe nimis friuola, sed & nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hirudine congeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia sit & piscis ex aqua: nec ideo non volat ille, quia volet altius Aquila. Nec ἀερσιπότητος* [in aere volantem] *Aquila, sed araneus vocatur ab Hesiodo. Nec*

item abest à suctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirudinis. Nã certe hirudini cõparat amorẽ Theocritus, nec amorẽ creditur offendere. Deniq; eodem pertinẽt, quæ tu de Noctua, quæ de Como subiecisti. Nõs autẽ non piscẽ, non aquilã, non hirudinẽ, non etiã vespertiliones, & noctuas, non illũ postremo comessationis Deum, sed omnino ipsum tuũ culicẽ tractabamus. Nec item si pastor quidem apud eundẽ Theocritũ, cæcũ dixit esse amorem. propterea nos eũ quoq; velut exoculabimus, cuius etiam sunt (vt ait Moschus) ὄμματα δριμύλα καὶ φλογόεντα [oculi acres & flammantes.] *Iam ne illud quidem absurdum est, vt homini culicem præferamus, quando hoc semel argumentũ susceperamus in amoribus; vtpote qui columbis quoque cedant, lepusculis, gallinaceis, cuniculis, passerculis. Nec si sit argumentũ poetæ, contra quàm natura ferat susceptũ, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argumẽto respõdeant, quod & culex Vergilianus, & ipsa Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de iis hactenus. Non enim satis mihi digna videntur, in quibus opera diutius nostra ponatur, videlicet ne fiat Elephantus è culice. Tantum illud addidero, nihil me habere obscurũ, nihil fictum, nihil clanculariũ, nec eorum blandimẽtis præsentem capi qui facile obtrectent absenti. Placet enim mihi illud Homeri:*

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλησιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δ' εἴπη.
Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ,
Qui aliud quidem celat in pręcordiis, aliud vero dicit.

Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano suo, S.   12.

VIx adducor, ut credam hanc postremam quam ad me misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, morosior est, suspectior est, vanior tandem. Ah quis credo ex tuis discipulis, dum tu in penetralib. istis philosophiæ versaris, & contemnis ista leuiora, id sibi muneris respondendi mihi desumpsit. Non sapit salem tuum, multa miscet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor. Tuo nomine indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est, expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoq; si incideris in hendecasyllabos, una plus, alterave syllaba, meos esse scies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. 13.

SI tibi reddita est illa ipsa epistola quam dedi, non est quod dubites, quin mea sit. Quæ si te tamen nimis læsit, in causa tuæ sunt aures, quas habes profecto nimis teneras. Soletis enim quidam blandiri semper inter vos, & quod dicitur, mutuum scabere; nos ediuerso sicuti verum libenter audimus, ita facile dicimus. Sed & clamas, pene dixerim, rabiosius in epistolam meam: quo tamen ego non modo non offendor, sed & propemodum delector, vt qui videam tui iudicii rem non esse. Nam de epigrammate si quæris quid sentiam, simillimum cæteris tuis est, & omnino (quod dici vulgo solet) eiusdem farinæ. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano suo, S. 14.

HEsterno die vesperi redditæ fuerunt mihi literæ ex Fæsulano tuo: & quod erat aliquid mihi cum podagra negocii, quæ dextram manum pro arbitrio (vt sæpe solet) cruciabat, nec tum quidem amanuensis alicuius copia erat, differebam in aliquod felicius tempus responsum. Iam cœnaueram, & captabam somnos attentus; prius vero quàm cũ somno venirem in gratiã, voluebam (vt fit, cum aliquid

curæ impendet) cum animo, sic respondebo, sic agam, hoc sic diluam. Illud rectum est, & sapit barbatum magistrum. Sed nihil lædere Politianum potest. Num amicus est? num bonus vir? num etiam apprime eruditus? Num ex Mediceo tandem communi gremio, & si meritis valde disparib. fortuna tamē pari, si illa desæuierit? quod dii prius omen in hostes conuertant. Non sunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius velim. Ne me precor ex quorūdam metiare exemplo, qui vel tantillo dicteriolo cōmouentur. Error meus fuit, si fuit illa epistola tua. Id.n. satis iam superq; est, si tua est. Nesciui rectum videre: quidam ex amicis, qui etiā ante me lectitarant (nā tu non signatas mittis epistolas) tuā esse enixe asseuerabant. Hoc sic agebam. Nam quod verū & audire, & dicere libēter solere vos scribis, O faustam, & felicem istam sortem! Perrarum est, at præclarum: neq; qui id audiat, aut ipse dicat, facile inuenire est, hoc quidem tempore: nam veritas odium parit, Comico prouerbio: & hoc sic. Nam de epigrammatibus meis vt feras tu tuum iudiciū, opus non est, neq; ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quàm curta sint illa quidē didici, & quidam familiares monuerunt, si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, vt mos est meus, simul vt tu lætior tuis fieres, qui tanto te superiorem facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penè omnia sint in meis

scriptis, te tamen nihil ridere, neque tu ἀγέλαστος [a risu alienus] *es, quod Græci vocāt: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos vna familia, qui inde cognominantur, quod non rident. Sed arbitror, vos veri auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblanguescere cœpit agitatio, sopore circumeunte. Itaque ea omissa, dormiendo indulgebam & aucupandis, & inescandis somnis, quos mihi difficiliores & morbus cum ille plus sæuit, efficere solet. Et ecce nocte fere intempesta, cum obdormissem tandem, multa prius cum morosissimo Deo colluctatus, venit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, insanis? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Letale est. Atque illinc ego ad te vmbra venio. Misit me vero Laurentius Medices ex alto cælo, vt te sic admonerem, tibi subtimens. Cum hæc dixisset, cum vmbra pariter somnus discessit. Mi Politiane vale. Non insaniam profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, sternatior es; milesque, & dux, neque ego resisto. Vale, & me serua amicum, & cultorem tui.*

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. 15.

LIteras accepi tuas multò blandissimas, in quibus receptui canis, ac multa repetēs recōciliare te mihi studes, quo nihil accidere mihi

quidem potuit optatius. Nam quis non tecum malit officiis, humanitate, gratia, quàm iniuriis, altercationibus, odioq; contendere? Nec ego profecto tam fuissem tuis respondendo literis inciuilis, nisi te viderem nimis agi iam præcipitem, non dico aduersus nos (nam de nobis facile est) sed omnino aduersus eruditos omnes. Itaque putaui beneficium tibi me facturum, si te tibiipsi tanquam in speculo ostenderem, persuasionemq; istam scientiæ falsissimam de pulmone reuellerem: quæ facit; vt super ætatis nostræ doctos homines etiam veteres illos cõtemnas; quos tamen extra aleam tot seculorum consensus diu posuerit. Non enim credo reputasti fortuna dulci nimis ebrius, tantundem te descendisse in literis, quantum ascenderis in honoribus; vt cõpensatiõne quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aspernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur Tantum illud breuiter testamur, vt tu fortunam, sic nos te Scala feremus. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano suo, S. 16

MOdestius, vt mihi videtur, fecisti tãdem qui obsignatas ad me misisti literas. Puto enim inter alias quoq; causas antiquæ huius consuetudinis signandarum literarum modestiam quoq; ipsam non in postremis locum sibi vindicasse. Constitueram vero modum facere scri-

re scribendi ad te, quia iratior semper in respondendo fueris. Sed vel Merulam interea potius, quàm ita modo vel amicitiæ, vel antiquitatis causam indefensam siuerim. Mouit me videlicet impudens, da veniam, nescio quo appellem pacto, ista disputandi consuetudo. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, asseritis, diluitis pro arbitrio. Quis quietus sit? quis non animo commoueatur? Appellant te quidem Herculem, neq; te inuito quod audio, vtputa qui tibi temporis huius monstra, præsertim quãtum ad literas pertinet, superanda susceperis. O ego tardi ingenii, qui quid id rei sit nesciuerim hactenus perspicere! Nũc sensi, & video, es tu quidem Hercules, vel multo etiam meliore conditione, quàm ille Iouis filius Alcîdes, quẽ imperii necessitas trahebat in periculũ. Ille iussa adibat monstra, tu tibi ea confingis, instruisq;, vt superari à te queant. His demis arma, hæc eneruas viribus, priusquam aggrediare, etiam quæ nulla sunt; & quæ tu pro ingenio effinxeris, euicta à te trahis in popularem gloriam. Si placet, volo & ego indere tibi aliquod cognomentum. Volo vt sis mihi Hercules facticius, nomen certe factum ex re, habiturum apud te quoque authoritatem. Habeat ille sua nomina, habeat sacra, habeat cælum, nos hîc fortunâ nostrâ gloriemur. Quæso te bone vir, quid tibi cum amicitia, quid cum inimicitia, cum ridicularia, ita vt nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita le-

uis est apud te amicitia, vt vel leuissima etiam quaque de aura fluctuet? Constantior illa multo est, ac firmior, multo virtus elegantior, quàm quæ hos amicorum ludos pertimescat. Arbitrar non tenere te penitus amicitiæ vim, quam quidem in animo constituisse sedes oportuit, & iecisse grauissimas ancoras, vt contra tempestatũ omnium vim illæsa, & quieta maneat. Quæ quidem ab amoris consuetudine nomen habet, vt quædam plebeiæ magis amicitiæ, & in horas mutabiles ab hamo esse appellatas duxerim; vt sunt illæ quæ ob formam, quæ ob auaritiam, quæ ob ambitionẽ, cæteraq́ue peruersa animi desideria conciliantur. His cauendũ est, ne vacillent. Illa stabiliora sunt, atque vt rem facilius intelligas, velim induas patris alicuius personam, qui unicũ habeat filiũ, atque eum quidẽ haudquaquam satis morigerũ. Nunquid ex omni eratulo abiiciet? An vincet potius paternus amor? & quoad spes aliqua effluxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitiæ imitantur. Peruicacior est (vt ita dicã,) vera amicitia, vix cum vapulauerit discesserit. Parum multa scio esse hæc ad amicitiæ cõditionem; sed ipsa se melius tuebitur, quæ testis mihi est, de ea cantanda tecum, aut minuenda, ne cogitationẽ quidem vllam in animum incidisse Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego nõ sum semper eam admiratus Profer scripta mea, profer dicta. Non legisti (vt videt

video) Apologum meum de antiquitate, qui facile arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionẽ. Nostrorum piget temporum, pudetq́3. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamẽ laudari quidam, & collocari inter diuina monumenta antiquitatis, non possum. Date quæso veniã. An ego sum tanti, vt istam beatissimã fortunam vestram violem? Neq3 ego auidior gloriæ sum, gratius fecerit qui me præterierit, vt ego præteritũ esse à vobis diu putaueră. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores vitæ obiicis? Sed teneo in fortuna quid agas. Cõfingis tibi tuo more monstrum, quem deuincas. Cum honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omnium rerum bonarũ, egenus ad remp. vilissimis ortus parentibus, multa cũ fide, nullis omnino diuitiis, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Cosmus tamen pater patriæ nostræ me complexus est, recepitq́3 in familiæ obsequia. Interea Florentinus populus ad prioratum me euexit, deinde ad vexilliferatum; tandemq́3 & in senatorium me ordinem, equestremq́3 collocauit, tanto profecto suffragiorum cõsensu, vt nihil esse factum vnquã popularius multi putarẽt. Extat & illa de me Laurẽtii Medicis præclarissima vox, qua nusquam collocatum melius fuisse honorem homini nouo testificatus est. Cum illo nunc tibi de honore meo agenti, cum Florentino omni populo res

habẽda est. Hoc ego affirmauerim, me multum fuisse consecutum, plura quàm aut putauerim, aut optauerim. Neq; habui quod referrem, nisi fidei integritatem. Ea in me (volo esse vanus) semper fuit quam excellẽtissima. Atq; hoc quoque asseruerim in calce epistolæ, nullum me honorem sine honore gessisse. Respub. ipsa, resq; à me gestæ in magistratibus, citentur testes velim. Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua monstra. Nam illud quod scribis, vt reuellerem de pulmone sciẽtiam, ex illo genere est, Herculis indiget viribus. Scribis, in quibus receptui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi studes. Sunt & hæc ex eodem genere mõstrorum, quæ tu ad vanitatem alis. Quando ego nõ fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra habes? non tuli te tandiu ita insanientem, ita insultantem, sæuientemq; penè in mortuum? Relege epistolas ad te meas, videbis vanam esse omnem reconciliationis mentionem. Sed vt video, de amicitia, vt supradixi, nõ recte sentis. Apud me inuiolata est, atq; maior multo iis, quæ ita inferri possunt iniuriis. Receptui canis, inquis, ô præclarum duellum! De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandũ vniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent viam Curiatiorũ, Horatiorumq; sepulchra. Culex maior est, quẽ tu ex aqua ortũ inter monstra tua confingis. At Græcus excellẽtissimus poëta telluris animal appellat γαίης

κνώδαλα

κνώδαλα δίπτερυγα, [terræ bestias binis alis præditas] *Putauisti facturum te mihi beneficium, si tanquam in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostendisti, qua adeo ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, vt nihil magis ego iam de industria refugiam. Rectius feceris, si tute aspexeris, quẽ ista ætatis deformitas non tangit. Multo id tibi erit vtilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgaui iam, mi Politiane, virus, quod tuæ literæ excitarunt. Redii ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam aliam facere posset, ne cogito quidem. Velim autem vt ad beneficium conuertas animum. Da mihi hanc veniam, vt hanc epistolam meam illi tuæ, cui respondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quæcunque te causa mouerit, mutaueris consilium meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, vt & mea impressa legatur: quod non feci hactenus, nec putaui esse me facturum. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. 17.

ACcepi literas tuas, nescio magisne virulentas, an ineptas, omnino tamen ridiculas. Itaque me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondeo, quia nondum constitui (quando ego tibi Hercules sum facti-

tius) quomodo tu mihi ſis tractandus, monſtrum furfuraceum. Cogito etiam pauliſper mecum, vocandusne tu ſolus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, ſtatim ſcies. Vale vt meritus.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. 18.

HErculem factitium me vocas in epiſtola tua, propterea quod (vt inquis) monſtra mihimet fingam, quã ſuperem. Tum negas iniuriam te mihi vnquam feciſſe, negas antiquitati derogaſſe, pigere tamen ac pudere tuorum temporũ præfers, multa quoq; de tuis honorib. falsò iactas, falſius nonnulla de noſtris meritis. Poſtremo quaſi iubes, vt exprimi formis, & interſeri epiſtolis epiſtolam tuam curẽ. Quare tibi ad ſingula reſcribam, ſed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur Herculem Scala non epiſtolis modo ſed & libris editis Marſilii Ficini tanti philoſophi, profectò (vt verũ fatear) non moleſte fero. Nam ſi cognomẽ hoc mihi (quod equidẽ non puto) cõgruit illius iudicio: ſi minus, illius amore delector. Auget autẽ voluptatẽ, quod tu nec hoc iam ferre, nec diſſimulare potes. Factitium vero cur appelles Herculẽ, non intellego. Nam nec tale ſignificas quale natiuo repugnat, nec item quale ſit à ſono vocis, vt ſunt murmur, & ſibilus. Itaque

que tute videris, quid hic aut senseris, aut expresseris. At ego monstrũ vocaui te furfuraceũ. Monstrum quidẽ, quod ex colluuione monstrorum compositus es. Furfuraceum vero, quod in pistrini sordibus natus, & quidem pistrino dignissimus. Audes autẽ negare factam mihi abs te iniuriam; quam neq; clàm tuleris, neq; dissimulaueris, vt qui dux, & signifer vsquequaq; contra me fueris. Possum tibi (si sit opus impingere, atq; inculcare longam illam, quam scis amici quondam tui, nunc vero mei epistolã, quæ frontis integumentũ detrahet, neq; tergiuersari te diutius patietur. Eam tamẽ adhuc nõ ostendo, ne simul domestica (quod nollẽ) tuæ maculæ proferantur. Non.n. tam quid te, quàm quid me dignum sit, respicere debeo. Sed & antiquitati fauere te dicis, in quam pene solenniter sic vbiq; declamitas, vt sit hæc iam notissima fabula, nihil Aristotelem scire, nihil Ciceronem sapere iudicio Scalæ. Nam seculũ tibi tuum displicere non miror, cum tu vicissim quoq; tuo seculo displiceas. Displices autem meritissimo; quoniam nihil ei fermè deerat ad summam laudem, si te vel non tulisset, vel certe non extulisset. Etenim tibi maximum semper studiũ fuit extirpandi radicitus bonas artes (vt vtar Liuiano verbo) subolescentes, sic vt nec ei quidem viro peperceris, qui vel solus illustrare quodlibet seculum posset: nec instauratori Platonicæ familiæ, cuius famam publice per

te, perque tuos ire oppugnatum non dubitasti. Quorum quamuis hoc loco neuter nominetur, vtrque tamen suo sibi titulo agnoscitur. Reliquos taceo doctos viros, qui mecum maxime nunc celebrant, affectantur, adorant, quod vnus extiterim, qui fumos inaneis tuos contemnam, qui publicam seculi causam sustineam. qui nimiam istam insolentiam retūdam. Nam de honoribus quidem nihil est quod tibi nimiū placeas: vetus enim ludus hic, vt indigni tollantur in altum, videlicet, vt hoc quoque se posse fortuna declaret, cuius tu solius opus es, quæq; iam tamen (sicuti credo) longe alio vultu te respiciet, exactura sortem cum fœnore, ac puluisculo. De Cosmo quæ iactas, deque Laurentio Medice, falsa omnia. Certe Laurentius (hunc enim familiariter colui) quotiens de te mecum loquebatur, satis indicabat, alienum se iudicium fouere, nō suum. Scis autem tu quoq; literas illum sæpe tuas publice scriptas reiecisse, nobisque dedisse formandas, quæ prima odii, liuorisque in me tui causa extitit. Nec me passus Iambicum carmen, quod in te scripseram, concerpere; quippe qui diceret esse indignum nimis, vt ita bonum carmen interiret. Illa duo sunt apud te verissima, quod & de tua fide locuturus, vanum te esse velle profiteris: es autem profecto vanissimus, id est mendacissimus. Et omnium bonarum rerum egenum venisse te ais ad rempublicam. Debueras hoc tamen adiicere,

dicere, rerum omnium malarum venisse te diuitem. Stultissimum vero est, quod excellentissimum poëtam vocas nescio quem istum, qui de culice scripsit, & qui mihi fraterculus esse tui culicis potius, hoc est ipse quoque terræ filius videtur. Quid quod epistolam cupis tuam, quippe bellam, propagari formis opera nostra? Sed frustra, mi Scala, cupis; non enim tam mihi es odiosus, vt tuam prodere insulsitatem velim, puerisque te deridendum propinare, lecturis vel hoc ita scriptum in ea epistola, monstrum quem deuincas: sic enim tu monstrum virili genere nunc dixisti, quemadmodum prius muliebri culicem, quæ ne in ludo quidem triuiali dicerentur impune. Mitto enim dehonestamenta illa Romanæ linguæ, vexilliferatum, prioratū, mille alia prorsus hausta de vulgi fece: quæ publicari nolim Florētinorum causa, ne tam præclara ciuitas habere scribam dicatur, qui literas omnino nesciat. I nunc igitur, & nega Politianum tibi esse amicissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. 19.

VTrum pugnantia scribam, post videro. Tu certe reprehēdis apud nos, vt monstra, quæ bonorum defendit authoritas. Inelegans enim tibi videtur illud, respōdeo ad literas. At elegās Quintiliano, qui dixit, ad proposita respōdeat. Monstrum putas, quod respondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te scribam. Sed

Augustino monstrũ hoc non videtur: qui cum se respondisse dixisset epistolæ cuidam Paulini, sic adiicit: si tamen respondi, tanquam non respondisse videatur, qui paria nõ retulerit. Itaq; monstrum erit (vt tu vis) cum quis taceo dicit; non enim tacebit is qui sic loquetur. Monstrum quoq; illud Terẽtii: Quære q̃ tibi respõdeat. negat.n.se respondere quæ respondet. Tectius etiam tibi videtur furfuracei nomen, quod tamẽ ego si vis, in tuam gratiam retegam. Sed si Latine dictum negaueris, & ego Latine dictũ probauero. Sapere monstrum videtur, & illud mecum cogito; sapiet ergo tibi monstrum Terentianum quoque hoc: Cœpi egomet mecum inter vias, ita vt fit, vbi quid in animo est molestiæ, aliam rem ex alia cogitare. Verum exactiora, inquis, à philosopho expectantur. At nos à philosopho didicimus, loquẽdum esse vt multi, sentiendum vt pauci. Nec tamen pro philosopho me gero, quamuis Aristotelis publice libros enarrem. Nam quod perobscurum dicis illud, vocandus ad partes, non nostra, sed Iuuenalis est culpa, cuius verba retulimus. Illud stultum, quod in tuis mundanos omnes accipis: hoc vsus argumento, quod & tu mundanus es: tanquam si quoniam lactuca hortensis est, diceres, quæcunq; in horto sunt, esse lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiretur? Plus ipse nimirum vidisti, quàm Cicero, qui sic in prima statim ad Lentulum epistola

ſcribit : Amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcēt. *Et ad Appium:* Velim ita fortuna tuliſſet, vt quāti omneis ego tuos facio, tanti tu meos facere poſſes. *Sed & inſulſius multo, quod fieri non poſſe credis, vt quod ego nunc neſciā, ſcire alius à me quandoq; poſſit. Ergo ſi cras didicero Vergilianos puta verſus, quos hodie neſcio, docere ipſos perendie non potero? Vides quàm te demonſtrent iſta, nō ſolum literas vllas non habere, ſed ne ſenſum quidem communem? Quare teſtor me poſthac ad hæc ita frigida, & inania non reſponſurum: non enim reſpondendum eſt (id quod Ariſtoteles præcipit) iis qui ſine ratione loquantur. Vale.*

Ἄγγελος ὁ Πολιτιανὸς Ῥαφαήλῳ τῷ Βολατερράνῳ εὖ πράττειν.

Ἐξέπληξεν ἐμὲ Ῥαφαῆλε, τὰ σὰ γράμματα, καὶ νὴ Δία, πολὺν χρόνον ἠπίστουν αὐτοῖς, ἀδύνατον ἡγούμενος τὸ οὕτως ἐξ ἀπροσδοκήτου, εἰς ἄκρον ἐληλακέναι τὸν Ἀττικισμόν. Πῶς γὰρ ἐχρῆν πιστεύειν ἐμὲ ῥᾳδίως, ὡς αὐτὸς ὑπῆρχες ὁ αὐθέντης, οὕτως ἀκριβῶς ἠττικισμένης ἐπιστολῆς, ὃν ἐγὼ καὶ πέρυσι πάντως ἄπειρον οἶδα καὶ ἀνήκοον τῆς Ἑλλάδος οὔσης φωνῆς. Ὑπερτεθαύμακα γοῦν, πόθεν ἐξαίφνης ἐκπορίσαιο δυσπόριστον οὕτω χρῆμα, καὶ πῶς οὕτως ἐν βραχεῖ διανύσειας ἤδη τὸ στάδιον. ὃν οὔπω οὐδὲ ἐφ' ὑπαληγος ἑωράκειμεν. ἄπιστον γὰρ, ὡς λόγος, τὸ παράδοξον. Ἐγὼ μὲν οὖν καίπερ τεταλαιπωρημένος τὸν ἅπαντα βίον τοῖς γραμματι-

ραῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ὀλίγου δεῖν ἐγρηγορηκὼς, τοῖς τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων ἀνειλιγμένοις, οὔπω τοσοῦτον προσκεκοφέναι μοι δοκῶ, ὅσον σὺ νῦν εὐθὺς εἶναι, οὐδ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἐσχολακὼς, καὶ ταῦτα κατὰ μόνας, καὶ ἀδιδάκτως. Τίς γοῦν εἰπέ μοι θεῶν σοι, τὴν ἀποτομωτάτην ἐδακτυλοδείκτησε τὴν ὁδόν; ἢ πῶς οὕτως ἐν ἀκαρεῖ, Ἕλλην ἡμῖν κατέστης ἐκ Ῥωμαίου; ποῖαι δὲ σοὶ μέλιτται, ὅλας τὰς ὑμηττείους ἐνέσταξαν σίμβλους; αἰδοῦ μαινὴ τὸν λόγιον, ἀντεπιστέλλειν σοι μεταξὺ Ῥαφαῆλε, καὶ δοκῶ μοι γέλωτα ὀφισκάνων ὁ τέως κεκλημένος διδάσκαλος, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων τοῖς δοκιμωτάτοις, ἀντιτεταγμένος. Οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀκρίβειαν ἀποδέχομαι τῆς σῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅτι πολλῷ ῥεῖς κατὰ τὸν πύθωνα, καὶ κρουνηδὸν καταφέρῃ, ἀλλ' οὐδὲν καί περ Χαρίτων ἀπολειπόμενος, ἴυγγος δέ γε καὶ παντοδαπῆς ὑπερβρύων, καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, τὸν πίνακα δὲ τῶν βιβλίων, οὐχ οἷόν τέ σοι τό γε νῦν πέμψαι. κεῖται γὰρ ἅπαντα μίγδην καὶ πεφυρμένως. μᾶλλον δὲ σωρηδόν. ἔμφρουρα δ' ὅμως, καὶ ἐντεθησαυρισμένα πως, ἐς ἂν τὸ τῆς βιβλιοθήκης οἰκοδόμημα πάντως ἀποτελεσθῇ, καὶ δὴ καὶ Ῥωβέρτον, οὗ χρὴ συνιστάναι ἐμοί. ἔχω γὰρ αὐτὸν, ἐν παιδὸς μοίρᾳ. ὑπόνωθρον μὲν, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντα, ὡς σὺ φῄς, ἄμωμον δ' ὅμως τὸ ἦθος καὶ ἀνεπίληπτον.

ἔρρωσο. Μαΐου ὀκδόῃ ἐκ Φλωρεντίας.

ANGELVS POLITIANVS
Raphaeli Volaterrano, S.

IN admirationem tuæ literę Raphael me adduxerunt, & nimirum diu suspensum, dubiumq; tenuerunt, fieri scilicet me nulla ratione posse existimantem, vt ex insperato ad summum Atticismum ita sis prouectus. Qui enim mihi facile credendum fuit, ex tua ipsius officina adeo exactam epistolam, Atticoq; lepôre refertam exiisse, quem ipse superiore anno Græcæ norim linguæ penitus expertē? Supra modū igitur sum admiratus vndenā inuentu rē ita difficilē subito cōpereris, quibusq; modis tāt illo temporis momento ipsum percurreris stadium, quē nondum ne in carcerib. quidē cōspeximus. Incredibile sanè (vt ita dicā) paradoxum. Quinimmo, quanquam ego grauissimis vigiliis totā ætatem insudaui, ac propemodū voluendis Græcarum literarū libris consenui, nō protinus tantū mihi profecisse videor, quantum tuipse modo annū neq; solidum in studio versatus: idq; per solitudinē, & citra omnē præceptoris operam. Quis igitur, quæso, deorum cōpendiariam tibi, breuissimamque viā indicauit? aut qua ratione factum est, vt ita repēte nobis ex Romano Græcus euaseris? Quænā vero apes cunctos istis la-

bellis fauos Hymettios expresserũt? Vereor, ita Mercurius me amet, ad te Raphael interim rescribere, ac mihi videor ridiculus fore, antea & præceptor vocitatus, & Græcorũ eminẽtissimo cuiq; seculi nostri collatus. Neq; .n. solum accuratã tuæ epistolæ diligentiã amplector: quandoquidẽ & multo veluti agmine pręcipitatus effluis, torrentisq; in morem deferris, à Gratiis tamẽ ne digito quidẽ transuerso discedẽs, quin potius variis vbiq; & illecebrosis oblectamẽtis perpetuo scaturiẽs. Sed de his hactenus. Librorũ indicẽ in pręsentia quidẽ ad te mittere non licet, miscellanea enim, ac confusa iacent omnia, asseruantur tamen vtcunq; recondita, quoad suprema bibliothecæ manus imposita fuerit. Nihil est præterea quod Robertum mihi commendes, eum nanque habeo vel filii loco, pigellum tamẽ & remissiorẽ; quemadmodum tu ais, cæterum morib. inculpatis, & ab omni prorsus crimine alienis. Vale. Florentiæ, octauo Idus Maii.

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S. 20.

SCripseram pridem ad te Alexander, tum & illud monueram, vt quos collegisti adhuc Politiani labores, pro tua nunc diligẽtia in bonorũ vsum proferendos curares. Tu enim quod omnes iã norũt, siue Politiani manibus hoc debeas,

beas, siue debere te putes, hoc totum in te oneris reclinasti, ne quid omnino ab eruditis desideretur, quod ingenio partum Politiani, & industria effectum est; rem profecto & te dignam, & in qua laudem tuo nomini haud immerito amplam concilies. Atque vt tu quidem Alexander Politiani noctibus, & vigiliis prospiciendum putasti; ita hercle crediderim & studiosorum ingenia plurimum tibi debitura, quo vnus sis author, ne tot, tam varia, tam multiplices eruditorum lucubrationes intereant. Cæterum literis me tuis rogas, vt locos tibi aliquot recenseam, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat; quod à me credas vel obseruata de iis quæpiam, vel potius coràm ab eo percepta, qui cum de literis sæpe agebam. Ego vero Alexander nihil in votis maius, aut antiquius habeo, quã vt suus cuique assignetur labor, ac in proprios hæc aliquando referantur: alioqui malim ego non viuere, quã per alios cum eorum iniuria viuere. Quo ingratitudinis vitio quidã ex Græcis notati sunt, sicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui vt parum de Plinio gratus, à doctis incessitur: vel ipse item Macrobius, qui dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. Minus autem hi ferendi qui aliena pro suis non vertunt tantum, sed transcribunt ad verbum. Vtinamque plebei quidam grammatici tantundem hac ætate non agerent; qui satis-

si nunc putant conspicuos, ac supra cæteros censeri, si alienis ornati titulis extumescant, reprehendentes ea inprimis, quæ anxie, ac percupide conquirant: sicut diuitias auari solent, qui dũ eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ineptã horum impudentiam noster merito Aldus, velut admotis facibus extimulat. Dixi aliâs tecum quemadmodum Politianus alteram Centuriã absoluerat, quod ab eo te prope hortante factum est, qui tantopere suis fauebas laboribus. Sed dequeri nunc boni iuuenes possunt, quod hoc publicum munus quidam priuati iuris fecerunt; in eorumq; manus deuenerit, qui aut talia nõ agnoscant, aut si agnoscant, dissimulent. Nos autem tuo nunc animo satisfecisse videbimur, si locos tibi aliquot ex ea subiiciamus: quod à me tamen breuibus absoluetur, ne bonorũ otio & abutar, & studiosis illudam. Inter cætera igitur quæ in Centuriam secundã retulerat, hæc olim mecũ Politianus, cum ad Arni forte præripia ageremus. De Thalamego naui, Trechedipna veste, Callimachi æthiis, sed & de poeta Dorsenno; de Amabæo versu, de Caprotinis, de nodo Herculeo. Cæterum vt ingenio fuit parato, memoriaq; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud in primis scito, quod in Suetonio quidẽ Tranquillo, Plinioq;, ac nostris, habentur, secus multa exposuit. Iam & locos ex iure ciuili multos, prætereaque ex ipsis philosophiæ gyris quæpiam

arum cæteris intellectu adnotauerat. Sed erit ātius aliquam velut notam retexere, vt ex iis & rerum iactura consideretur, ac furta quo-undam deprehendi facilius possint, si hæc ali-uando qui togati obambulant, pro suis depro-nent. Hæc igitur Politiani manu inter exchar-abula quædam deprehendimus, quæ & noster Fabianus, cum legit iniuriam factam Politia-ni manibus non ferendam inclamauit. Subii-iam autem vt in pagella erant, ad hunc modũ. Capita Centuriæ secundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mansuetiores, Manu-preciũ, Osyris, Erynna, Oculatissimꝰ, Flac-cus, vmbræ, Pausanias: pro Plinio cõtra re-prehensores, castratio, Polyphemus, qua-drupes nodus apud Terentium, decussare, Cresphontes, Taras apud Statium, sorori-antes mammæ, Phrine meretrix. Et hæc A-lexander, aliaq; permulta à Politiano in secun-dā Centuria explicata sunt. Sed ego dum sin-gula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quædam quàm antea concipio, vix me compri-mo, vix retineo, quin studiosos nunc omnes ad-horter, vt milite collecto Fidentinos in istos, & plagiarios impetum faciant. Commodum vero erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notaui perpauca. De Thalamego igitur naue afferri hæc possunt: quemadmo-dum apud Suetonium Politiani obseruatione, tum veterum codicum testimonio, quod nec su-

ignoras, sic vtiq; legendum in Iulii Cæsaris vita: Cum Cleopatra Cæsar conuiuia in primam lucem sæpe protraxit, & eadem naue Thalamego penè Æthiopia tenus Ægyptũ penetrauit. *Hæc enim vera, & genuina lectio. Ceterũ quæ nauis Thalamegos, quæ forma, & habitu fuerit, docent ex Græcis permulti. Vt enim Appianum modo Alexandrinũ mittam, Suidas de hoc, & Pollux, Athenæus quoq; in quinto Dipnosophistôn copiosissime, cuius rei testimoniũ & Azarolo nostro damus.* Ædificauit, *inquit Athenæus,* Ptolemæus Philopater nauẽ etiam fluuialẽ, quę Thalamegos vocabatur, longitudo eius semistadiũ, latitudo quæ esset amplissima triginta cubitus, altitudo ipsa cũ suggestu tabernaculi paulo minor quadraginta cubitis; figura eius neq; longis nauib. neq; rotundis adsimilis, sed ex vtroq; mixta. *Prosequitur dein parteis omnes; & ornatum nauis, quod ego breuitatẽ studens, prætereo. Ad Trechedipnam vestem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:*

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine,
Et cæromatico fert niceteria collo.

In hoc autẽ loco, Recydina *vulgo legitur, sed Plutarchus in Symposiacis de* Trechedipna *veste meminit. Athenæus quoq; libro Dipnosophistôn sexto, cum de parasitis loquitur, Alexim Comicum citat, mentionemq; de Trechedipna*

dipna

lipna veste pluribus facit. Quibus adductus redo Politianus, Iuuenalis carmen atq; cateri aliter exponebat. Possent & alia afferri, sed ca barũ nunc suppetunt. De athiis Callimachi versiculus est poeta Martialis: Nec te scire iuuat æthia Callimachi. Quid autẽ operis hoc titulo à Callimacho editum sit, ex multis elicitur; nec enim contra quenquã dicturi sumus. In epigrammatis igitur Gracis cum locis permultis, tum libro maxime primo:

Καλλίμαχος τὸ κάθαρμα, τὸ παίγνιον, ὀξύλινος νοῦς
Αἴτιος ὁ γράψας, αἴτια Καλλιμάχου. h.e.
Callimachus piaculum, ludicrum, ligneum commentum,
Author qui scripsit æthia Callimachi.

Afferuntur de Callimachi athia à Stephano de vrbibus, & Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed vt grammaticos nunc Gracos mittam, illud à me quoque obseruatum, quemadmodum & Probus Valerius de iis, & Priscianus ad Iulianum, qui versiculos quoque ex athiis citat. De iis nonnihil etiamnũ apud Politiani libros in aduersariis. De Dorsenno poeta dictũ à nobis in libris de poetis, quos propediem edituri sumus; deductus. n. is labor prope ad vmbilicum, quod aliis ad te literis scripsimus. Porrò autẽ de Fabio Dorsenno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoque, Horatium, & Anneum Senecam mentio est. Epistolam nos Bessarionis adiecimus ad Theodorum Ga-

Zam, in qua de hoc ageretur. Et id Alexander est illud, ex quo Politiani Centuriam auidius conquirebam. De Amabæo versu, Cresphõte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, vt nisi omnem ego nunc explicem bibliothecam, parum mihi satisfaciam. Quanquam de nodo Herculeo nõnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictum, ex Annæo Seneca, Plinio, Macrobio, Seruio, & aliis. Nam & de Nonis Caprotinis, vt breuiter tecum agam, Varro Terentius, & in Cœnis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dissentiunt. Putauit autem Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum versiculis illis:

Porrige & ancillæ quæ pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica veste manus.

Iam & illud aliâs ad te scripsi, quod apud Iuuenalẽ de Pytismate sententiã commutauerat, affirmãs in Pytismate ludum magis quendã in Laconicis frequẽtem subinnui, cum quis alter alteri aquulam inspuens colluderet, quod in Herone de spiritalibus id esset, vnde illa Terentii pytissatio: quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Clemens in Stromatis. De Amystide quoq; Threïcia apud Horatium nunc subit:

Bassum Threïcia vincat Amystide.

De hac autem veste Politianus multa ex Græcis scripserat, non vt plebei quidam agunt litera-

rato-

ratores, qui coniecturis, non authoribus nituntur. De Amyſtide enim Athenæus quidem libro Dipnoſophiſtôn ſexto, quo loco Epicarmi etiam Comici verba citat, ſed & libro idem Athenæus x. *Euſtathius quoque in* x I. *Homeri Rhapſodia. Hæc ſatis pro tempore Alexander, in quibus noſtram nolim eruditionem probes, ſed ingenuam magis ſimplicitatem, qui ſua velim authoribus reſtituta. Alia dein cum inciderit, ad te mittã. His enim ſeptus anguſtiis, vix otium ad authores reſpiciendi ſum nactus, nedum ſchedulas omnes, commentariaq; propè innumera liceat euoluere. In ſumma noſtrum magis tibi obſequium probari nũc volo, quàm ingenium. Vale, & Aldum noſtrum ſaluta. Idibus Martiis.*

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S. 20.

N*Imis tu mihi, nimis ingenio faues Alexander, qui noſtrũ hoc ſtudium tantopere indies prouehas, vt multi iam probent. Facis tu autẽ quàm par eſt humanius, qui nimium quandoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriuſculas iſta nolim perſuaſione tua oppleri, ne ſic extra omnẽ hominis ſenſum videar, vt quod cæteri de me non ſentiant, credã: immo quod tu magis credas, ſentiam. Si accedas propius, ſi me introſpicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare, ſed nec tamen*

ita promouisse, vt studiosi nomẽ transiliat. Satis id mihi, si intra meam me classem retineo, & studiosi gradum tutor. Ignosco tamẽ & tuæ de me opinioni, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas arteis studiosorũ ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed veniam ad epistolam nunc tuam, qua nos iterum mones, vt à promissis me absoluam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta sunt: ne pars hæc etiam tã- ti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, vt sum pollicitus. Sed addis ad hæc, vt & capita subtexam ex secunda Politiani Centuria, quorum vix argumenta inueniamus, quod in parte aliis ad te literis fecimus. Futurum enim, inquis, vt ex rerum saltem indiciis, facilius istis plagiariis pudor imponatur, si quando talia pro suis edent. Subiiciam vero ex Politiani autographis, quæ multi etiam e caris legerunt. Hæc igitur sunt de periochis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de seruis orcinis, quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinabulum, & pædagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum sententiam explicauerat. Ita enim ipse Politianus mihi retulit, atque illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestrato seclusa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quod & verbum hoc quod est nouissimum, contra Gellii sententiam apud Tul-

lium

lium obseruarat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoque in eo defendant, quoniam semel id inquiunt apud Ciceronem sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nunquam fiat, vt Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, vt non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excusandos, quoniam proprium viri sit hallucinari interdum, & incurrere. Tu autem scito id ad me verbum sæpius in Marco Tullio obseruatum, reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutum, quod omnes sciunt; sed vel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comœdo: quæ tamen oratio rarissima adhuc est inuentu. Sed ad Politianum redeo, is apud Terentium obseruauit argumenta illa, quæ senariis constant, ac initio fabularum apponuntur, haud quaquam esse poetæ Terentii, vt multis fere persuasum, sed Apollinaris Sulpitii: quod esse verum neutiquam putamus addubitandum, modo antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitius Apollinaris Gellii præceptor fuit, ab eoque in Atticis lucubrationibus pro viro doctissimo laudatus. Verum suo loco de Apollinari à me dictum. In vetustissimo itaque Terentii codice, literis vt nostræ Pandectæ maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumentis: C. SVLPITII APOLLINARIS PERIOCHA. *Cuius rei estis mihi*

& Petrus Bembus, mira iuuenis & indole, & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano versiculo: Altera Pygmeæ fatum mirabile matris. Facta vero est de re hac mentio cum locis multis, tum apud ipsum Athenæum libro Dipnosophistôn decimo. De iis autẽ locis apud Suetonium, de quibus summa adhuc eruditorum concertatio, paucula quædam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed vnum in eis agitur, vti lectorẽ ferè ad Centuriam alteram releget, quoniam de iis copiosa illic explicatio ita nos in eum demittit locum, vt facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem scito Alexander, non idem me semper de iis sensisse, quando & iuniorum sentẽtiæ inter se longe dissentiunt: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quæ in Commentariis vulgatioribus extrita sunt. Tantum de Lyde, nũc Antimachi, ea subiiciemus, quæ haud tibi erunt ingrata. Versiculus est Ouidianus ad vxorem: Nec tantum Clario Lyde est dilecta poetæ. Fuerunt autem qui Clarium poetam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoque non minus absona confinxerint. Cæterum in eo quidem loco de poeta Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc est Clarius, vbi & Clarii quoq; Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi ciuis fuit, sicuti de seipso in Alexipharmacis. Constat autem ab

Antima-

Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen eũ scripsisse. De qua re permulta Suidas astipulatur & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poëtam, inquit Antimachum Lyde uxoris titulo, quam vehementer amabat elegiam scripsisse, qua seipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequens apud Græcos grammaticos mẽtio, veluti apud ipsos quoq; Apollonii interpretes, Luciliũ Tharreum, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc Alexander à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, qua meos poetas flagitas: quoniã superiorib. nostris scripseram hoc me operis ita vrgere vt crescat indies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amicẽ, qui nostris quoq; vigiliis studeas: mittam mox librum ad te primum quo antiquiores complexi sumus, eos videlicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilii tẽpus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam, atq; etiam salutes. Vale. Calend Aprilis.

Epigramma de ANGELO POLITIANO.

Huc huc viator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quæque, & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges,

Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu vale, & hoc sis meriti memor nostri.

MICHAEL ACCIARIVS VTIA-nensis Angelo Politiano suo, S. 21.

SVm tibi togatus iam decennium, & cũ lautiore cœna comites suos princeps iam nullus accipiat, nondum te dimitto. Mirum me hercle liberalitatis exemplum, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multo, ex vberrimo isto sinuosi pectoris tui penu nobis apponas. Si Græcum enim scriptorem, si Latinum enarras, quàm acute sensum exquiris? quàm prudenter elicis? quàm etiam pure, quàm eleganter eloqueris? Tum demũ scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernoscitur, tum extat ingenium, tum virtutes apparent. Non enim tu modo capis, quid scriptorum omne genus dicat, verum (mirabile dictu) quid itẽ dicere, vel cogitare debeat, quibus etiam singulis situ longiore iam squalentibus, & diuturno propemodum silentio mutis, crudelem vicem miseratus, pie simul & liberaliter affuisti, atque oraculo certius mentem omnibus rectam; & ne inuiti barbare loquantur, suam quoq; ipsorum linguã reddidisti. Quod si quis temere, vt est hominũ ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmora loquentur, atque adeo Miscellanea ipsa liquido testantur: cuius plane eruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt,

legunt, & qui per te ipsi leguntur, omnes tibi vno, eodemq; munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & foedissime mutilatis membra, formamq; restituisti: tu quasi peritissimus gubernator scopulos, qui in Latina & Graeca lingua latebāt, loco procul signato studiosae iuuentuti pariter indicasti. Ergo cū te vel audio, vel lego, non equidem priscis Romanis inuideo. Illi suo, nos de nostro Cicerone laetamur. Et ne videar laudationem aggressus, quoniam pro rerum omnium scientia summa, & vberrima facultate dicendi, vnde multi iam doctissimi desierunt, inde coepisse videris, iā silebo. Cur enim te laudem, tuas cū laudes nisi tute consequi dicendo nemo possit? tua culpa scilicet, qui tātum ingenio, & doctrina caeteris antecellis, vt sperare auxilium nisi à teipso non queas. Transeo versus, syluasq; tuas haud certe Statianis absimiles; immo vero si materiam, si flores, si fructus inspectes, illi syluae facile relinquentur; tuae vero syluae iure potius amoenissima viridaria, pomariaque dicentur. Praeterirem quoque Herodianum; sed ecce mihi iratus, aurem vellit, qui se ait in Latium te duce honestissime tralatum. Itaque in Romanam ciuitatem omnibus quasi punctis allectum, vt pene patrii sermonis oblitus, melius multo Latinè libentiusq; loquatur. Omnia praeterea nunc prudēs omitto, ne vltra terminum vager, teque tantum vehementissime rogo, post opiparas

adeo, splēdidasq; dapes, gustum vt iterū acuas, bellaria ponas, id est, epistolas edas, quæ tanquã singularia modo, conuulsaq; membra, velut sine spiritu iacent, in suum deniq; coactæ corpus reuiuiscant: vt academia Florentina teneat tandem quod optat, possitque te audacter in omni eruditionis genere cum ipsa quoq; antiquitate conferre. Atq; adeo si codices, & testimonia vetera literarum incursu barbarorum, vel omnia pereant, pro cunctis vnum te habeat, secura quasi nihil amiserit, quem libentissime legat, imitetur, & colat. Vale.

SCIPIO CARTEROMACHVS Angelo Politiano S. D. 22.

PVdet equidem Politiane præceptor optime, eam potissimum expectasse ad te scribendi occasionem, vnde necessitudinis potius quàm voluntatis, aut officii ratio appareret. Nam cũ debuerim initio statim quò huc profectus sum, scribere ad te, vt est amici officiũ, ac multo magis discipuli, ego id prætermisi tum cum poterã honestissime facere, vt nunc scilicet non sponte (vt videor) sed coactus efficerem. Verum si cogites cur id officii, aut qua ratione subterfugerim, inuenies nulla alia de causa id esse factũ, quàm nimio tui stupore, ac potius reuerentia. Quoties enim mecum ipse cogitabam, ad quẽ esset scribendum, si ad te scriberem, continuo animus decidebat, omneque secum auferebat

scriben-

ſcribendi conſilium, vt fatear imbecillitatem meam, quæ ſiue timiditas eſt, ſiue reuerentia, ſiue vtrunq;, me certe nunquam ante hũc diẽ promptũ alioqui, cupidumq; ſemper ſcribere ad te paſſa eſt. Atq; in hoc ego (niſi fallor) non accuſandus magis, quàm venia dignus videor, quod eius viri iudiciũ tantopere perhorruerim, qui ob ingenii præſtantiã, multiplicẽq; doctrinarum omnium cognitionem, omniũ animos in ſui admirationem ſolus conuerterit. Sed cur nũc demum inquies, εἰς τȣτονὶ τὸν ἀγῶνα εἰσῆλθες [in hoc certamen veniſti?] Quoniam vt ſcis, φιλία πρόφασιν οὐ περιμένει [amicitia excuſationem non admittit.] Cum enim eſſet aut amici perdenda ſalus, aut ad te ſcribendũ, turpiſſimum eſſe duxi non periclitari potius in re minima, quàm maximam perdere. Cũ præſertim ſi ad te ſcriberem, & amicum aliquando, & diſcipulum me gererem: εἰ δὲ μὴ [ſi verò non] præterquam quod & amicum perderem, & diſcipuli officio nunquam perfungerer, in te quoq; minimum confidere viderer; à quo tantum me amari ſcirem, quantum poteſt à præceptore diſcipulus. Cur igitur verear amici ſalutem tibi commendare? nam ſi meam ipſe diligis, vt profecto diligis, proculdubio & amiciſſimi nobis non negliges. Is enim eſt, de quo ad te ſcribere inſtituimus, quo nemo nobis in hac vrbe familiarior, cognitus à teneris annis Romæ, cum eiſdem ſtudiis, ſub eiſdemq; præce-

ptorib. ambo erudiremur. Atq; (vt verũ fatear) nihil me hic vel inuitũ tandiu retinebat, quã ne ab huius cõsuetudine distraherer. Quin & cũ profectionis nostræ nos statim pœnituisset, hac vna tamen re huc me venisse gratulabar, quod amissum iãdiu amicũ recuperarã: de quo .n. iam decẽnio nihil resciuerã, is nimirũ amissus mihi credebatur. Qui & iterũ nunc amissus per te denuo recuperãdus est, atq; eo honestius quàm prius, quo tunc è nullis infortuniis, sed ex absentia tantũ, & quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miseriis, & calamitatibus est restituendus. Quid .n. homini miserius esse potest, quàm viuentẽ, volentẽq; (quod dicitur) cottidie mori? Id autẽ est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est; quia monachum eiusdẽ ordinis, cuius & ipse est, vulnerauit, quo illum vulnere mori contigit, τὸ τοῦ Φωκυλίδου: Πολλάκι καὶ πλήξας ἀέκων φόνον ἐξετέλεσσας, [iuxta illud Phocylidis: Sæpe .n. percutiens inuitus necẽ perfecisti.] Cum .n. ille in eorũ cœnobio verbis in hunc nostrũ asperioribus, nescio qua de causa prorupisset, percitus ira noster, cũ primæ animi motiones (vt dicũt) nostra non sint in potestate, cõuiuali cultello, quem secum habebat, hominẽ attigit, non se eũ interempturum existimans, quando nec vellet. Nam quis eiusmodi gladiolo hominẽ se occisurum crederet? Ἀμφὶ δὲ ἀνθρώπων φρεσὶν (vt Pindarus inquit) ἀμπλακίαι ἀναρίθμητοι κρέμανται.

[circa

[circa autem hominum mẽtes errores innumeri pendent.] *Exceptus namq; ictus in dextrã mamillam profundius, quàm sperasset quispiã, pulmonẽ interius cõmaculauit. Ex eo paucis ille superstes diebus decessit miser. Atque hic noster continuo captus à suis, in carcere est trusus, vt vitã ibi finiat, nec cælo fruatur amplius, nisi tu auxilio sis. Qui cum plurimũ gratia & authoritate valeas apud Medicem Petrũ, ob incredibiles tuas virtutes, admirabilẽq; sapientiã, facile (vt puto) impetrabis, vt generalẽ eius ordinis exoret, quo nostrũ hunc carcere liberet; aut si hoc nimiũ est, alio quouis supplicio afficiat, aliove potius traducat, quàm hic eũ sinat marcescere. Quod eo etiam libentius extorquebit, quo generalis idipsum cupere, ac velle dicitur, si modo aliqua honesta ratione id se facturũ videat. Nouit quippe quẽ hominem sit liberaturus, Græcis, & Latinis literis adeo eruditum, vt mirum sit, & antea inauditum in eo ordine talem extitisse virum, philosophiæ vero studiis nulli eius ordinis inferiorẽ. Nam de integritate, ac morib. quid attinet scribere, cũ vel hoc ipso persuasum tibi putẽ, virum esse optimũ, quod sit tãtopere nobis probatus. Denique is erat hic, qui & ordinẽ suũ illustraret, & gloriã illi (si viueret) pareret immortalẽ. Nomẽ viro Ioanni Benedicto Fulginati. Qui si per te reuixerit nobis, neq;.n. viuit, vt nũc viuit, primum eius patriæ suum columen, & salutẽ red-*

dideris: deinde cōmuni literatorum collegio non paruum attuleris & solatium & adiumētum, postremo & mihi ipsi amicum recuperaris, quo beneficio vitā & illi, & mihi simul restitueris: illi, quia in carcere (vt dixi) viuere, non est viuere; mihi, qui sine illo viuere non me existimē. Et quanquā non vna semper, & vbiq; victuri simus, attamē vel hoc satis est nobis futurum, quod eum viuere sciamus vbi sit, ne nos angat cottidie memoria sæuissimi carceris. Pluribus apud te mihi opus esse non existimo: aut enim causa ipsa te persuadebit, vel quia de optimo viro, vel quia nostra; aut si hoc non persuadeat, nec quæuis nostra oratio te persuaserit. Vale, Patauii IV. Calendar. Maias. MCCCCLXXXXIII.

SCIPIONIS CARTEROMACHI carmen.

Nelidæ similes, sua si bis quinque tulisset
　Terra viros, citius Pergama victa forent.
Angelus at nobis viuat precor vnus, & omnis
　Barbaries Latio cedet abacta breui.
Cliniadē geminū nunquam ostendistis Athenæ,
　Lysandros nec habes Oebali terra duos.
Angelus & nobis sic non erit vnus, & alter,
　Natura ostendit quid bene posset in hoc.
Aurificis quondam ditata est insula Solis
　E pluuia guttis tota, volente Deo.
Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
　Labitur hic cum vult Angelus ipse Tagus.
De patria magni certatum est semper Homeri,
　Vindicet vt tantum hunc vrbs sibi quæq; virum.
Tu maioris eris certaminis Angele causa,
　Terra etenim, ac cælum te volet esse suum.

EIVSDEM GRÆCE.

Ἄγγελε τῶν ἀγαθῶν ὄφελος μέγα, καὶ ὅτι περὶ ἐσθλὸν,
Πᾶσιν ἄπιστον ἐὼν, Ἄγγελε θαῦμα βροτοῖς,
Κάν τε νέων ψυχαῖς, φῶς ἥλιός τε μαθόντων,
Εἷς μὲν Ἀθηναίῃ φίλτατος, εἷς δὲ σοφός.
Χαῖρε φίλη κεφαλὴ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βιώσῃ,
Θηβαίου, μὲν ὑπὲρ Τειρεσίαο βίον.
Ἀθάνατοι τοῦτόν γε φυλάξατε εἵνεκα πολλῶν,
Τῆς σοφίης δὲ μάλιστ', ἠδὲ διδασκαλίης.
Μὴ τοσσόν δ' ἀφέλεσθ' ἀγαθ' δέομαι φθονέοντες.
Εἰς τοῦτον καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
Ὢν γὰρ ἐν ἀνθρώποις πάντων ἀντάξιος ἄλλων.
Ὑμετέρου τις γοῦν ἔμμεν ἔοικε γένους.
Ἀλλὰ σύ τ' ἂν σκότου ἂρ κατακείμενα πάντα διδάσκεις,
Ὡς θεὸς ἐκ βηλοῦ θεσπεσίοιο πεσών.
Ἀμβροσίῃ δ' ἄρα γῆν, καὶ νέκταρι προσκαταπάττεις.
Ταῦτα γὰρ ἐκ στόματος, ἀλλά τε καλὰ ῥέει. h.e.

Angele bonorum vtilitas magna & valde bona,
Omnibus incredibilis exiſtens Angele admiratio mortalibus,
Atque iuuenum lumen, ſolque diſcentium
Vnus equidem Mineruæ amiciſſimus, vnus vero ſapiens.
Salue charum caput, & vt in longe viuas,
Thebani quidem ſuper Tireſiæ vitam.
Immortales hũc quidem ſeruate cauſa multorũ,
Sophiæ vero maximæ, & doctrinæ.
Ne tantum vero auferte bonum (quæſo) inuidentes,
In hunc etenim omnes ſuſpicimus.

Existens enim in hominibus, omnibus par aliis
Vestri quispiam igitur dignus est esse generis.
Sed tu in tenebris vtique iacentia omnia doce.
Vt Deus ex cælo magno labens.
Ambrosia vero vtiq; terram & nectare asperge.
Hæc vero ex ore, aliaque pulchra fluunt.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. Phosphoro Episcopo Signino, S. 23.

QVod tu Octonariolos meos probes, amicitiæ est; quod alii felicitatis: quod ad eos populi concursus fiat, partim lætor, partim doleo; alterum, vt adeũtes æmulatio exacuat; alterum, quia fore video vt multi me rideant, quasi aut cũ Plauto certare salibus, & eloquẽtiâ voluerim, aut rẽ Latinã supposititio, quodã partu velut auctario iuuare cogitauerim; ceu non multo melius sit, Comœdias eius poetæ ambustas, & mutilatas circũferri, quàm recõcinnatas, interpolatasq; de meo, nõ secus Herculè quàm qui statuas antiqui operis sine capite, aut pedibus inuentas reficiunt, ferruminãtque, nec vident longe minus sic integras placere, quàm truncas. At enim, inquies, Plauti gloria ex cõparatione crescet. Id curat scilicet eminẽtissimus poeta, qui tot seculis in supremo stetit, in comparationem modo veniat, in ordinem se cogi, & vulgari sentiat. Alioquin stultitiæ proximum est, vt alienæ famæ consulam meo ipsius nomini officere. Sed si hoc videbam, cur non temperaui à scribendo? Ingenium (vt fit)

exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) amplius sesquihora impẽsum est, sed nec edendum id putaui, nec editũ volo, tu me inuito reclamitanteq; subinuolasti. Vitiũ non est scribere quæ scripta non placẽt, sed emittere: nec fama scribentis agitur in eo quod scribit, sed in eo quod probat; scripsi fateor, non probaui; tu probasti, non scripsisti; tua res agitur, non mea: si fabulã edi voles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Itaq; iam non doleo, mecũ bellissime deciditur. Labor meus est, periculũ tuũ. Quid si laus aliqua sequatur, vtrius futura est? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Dubium non est quin mea, vide quem in locum rationes tuas conieceris; si laudatur, aliud agis; si damnatur, male agis; si nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie Nonas Decemb.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. Phosphoro Episcopo Signino, S. P. D. 24.

LOcum in Plinio de cometis, vbi legitur, Obscenis autem moribus, &c. vt interpretarer à te rogatus. Quia nullam moram dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, vt nihil vnquã fecerim inuitior. Eram forte cũ puer tuus affuit, nõ dico impeditus, sed obrutus negociis. Nihil minus cogitabam, quàm de Plinio, aut etiã Cometa:

sed Mallianum erat edictū, nec vitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meū fuit, nō interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi venit in mentē expositio. Dixi signa ingenii eruditionis esse geminos, & virginem, aut his similia. Verum id quidem est in se, vt Ptolemæus, & apud nos Manilius, & Maternus docent. Sed verba quæ sequuntur, ad aliū sensum me trahūt, vt lectionē eius loci corruptā arbitrer, atque ita restituendam putem: Tibiarum specie arti musicæ portendere. Obscœnis autē moribus in verendis partibus signorum ingeniis, & eruditioni, si triquetram figuram, quadratamve paribus angulis ad aliquos perennium stellarum situs edāt: *& sanè vetusti codices non* edunt, *sed* edant *habent. Vale.*

HERMOLAVS BARBARVS F. Piccolomineo, Cardinali Senensi, S. 25.

INterrogatus *Aristoteles* quamobrē argento indignū quendam, & improbum donasset. *Respondit,* eam se pecuniam nō personæ, sed homini credidisse. *Si tu quoq; hoc exemplo erga me liberalis esse voluisti, recte facis, & grauissimi philosophi consilium authoritate tua redimis ab omni culpa; sin ratus es eum esse me cuius te memorem esse vel absentis*

oporte-

oporteret, late falleris. Alioquin nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (vt Bianti placet) facile decipitur, calliditas, & inuidia circũscribi se non patitur, hallucinatur, & conniuet bonitas, præsertim tot præsidiis munita, quot in te cernimus. Hæc ad animum tuum donantis. Quod vero ad munus ipsum attinet, scito sacchareas tuas placentas, non modo salutares, & voluptarias nobis fuisse, verum etiam eruditioris cuiusdam interpretationis occasionẽ dedisse, vt videlicet aut ab inuẽtore Martios panes appellatos dicamus (nã & Martios pastillos, & martiatum vnguẽtum in medicina legimus) aut si hoc hoc parũ placet, à maza & pane, mazapanes vocatos existimemus. Est autẽ maza Græcis modo panis offa, quæ aut vinum, aut oleum, aut omnino liquidũ acceperit, modo panis genus hordeacei, modo libum, placentáve, sed sui, atq; certi generis, cuius species Athenæus innumeras ferè cõmemorat. Quia porro miscellea hæc Ethrusca ex amygdalis, sacchararo, farina, latice rosaceo preciosissima videtur, hodie per quandam exochen Maza panis dicitur, vt poëta qui sit Homerus aut Vergilius. Ethruscã dixi, nõ quod alibi nõ pinsatur fingaturve, sed quod istic apud vos egregie præcipua in eo gratia, quod nõ siccescat, sed diu recens, mollisq; seruatur, nec periculum sit vt hesterna quasi caseus Xenocratis oboleat. Nos quidem tecum ista velut cum magno lite-

narum censore lusitamus; personã depone principis, sume Grammatici, qui sis in vtroq; summus; quod & reges aliquãdo factitauerunt. Ego aliàs, vt nosti, multa de saccharo commentatus sum. Sed dii boni quantum interest, ego saccharum scribo; tu donas. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis clariſſimo viro Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 26.

AMantiſſimis literis tuis Antoni ſuauiſſime, non reſpondi, quod propediẽ ſperabam caſtigationi Plinianæ extremam manũ imponere, ſed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullũ vtraq; lingua extare authorẽ, quem ferè non legerim, vt hæc noſtra lucubratio cõmuniri poſſet, idq; ſpacio nõ amplius ſemeſtri; quinq; millia in eo librariorum errata cõperimus, nõ pridie, nudiusve tertius; ſed multis retro ſeculis inolita, & recepta lectorib. Peruenit quidem res ad vmbilicũ. Sed nullus tamẽ dies eſt, quo non aliqua fiat acceſſio. Nunc cum impreſſorib. agitare cœpi lente, de induſtria rem differens, vt diutius in fermento ſit, nihil time. Diligentiam adhibituri ſumus, qualẽ in altera editione prætermiſſam ſæpe mecũ queſtus es. Erit autem ordo noſter talis. Verba Plinii corrupta primo loco ponimus, per ſingula cuiuſque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda ſunt

da ſunt

da sunt adiungimus citatis authoribus, vnde id quod volumus, facile comprobari possit. Idque præfationibus summotis omnibus, & sine ulla verborum pompa; ne, quod multi faciunt, dum nimis labores suos mirantur, lectorẽ finis alicuius auidum, oratione ambitiosa detineam. Ita defatigatur animus, antequam pascitur; & bonæ alioqui res fastidiuntur, antequã discũtur. Multo autem plus operis, & laboris adii, quàm putabam, quod omnium rerum quæ in cælo, & sub cælo sunt, gnarum esse oportet, qui Plinium profitetur, intelligere, tanto magis castigare. Nihil vero me torsit æque, quàm situs ipse terrarum. In quam maxime partem negligentia librariorum carnificinã exercuit. Optaui quidẽ sæpenumero, vt optimus vir adesset Antonius Leonardus noster, cuius cõsilio adiutus, & authoritate confirmatus, difficultates, & nodos in eo genere inextricabiles non tã multiplici negocio soluissem. Mille & quingẽta, & amplius, in ea tantũ parte loca manifestissime deprauata restituimus: vt totidem vulnera sanasse videamur, immo vero mõstra domuisse, minora quidẽ omnino, sed longe plura, quàm Hercules. Cur .n. tecũ non iocer? hoc præsertim tẽpore, quo minuti quidã, & exilis animæ philosophi concedẽdũ mihi putant, vt doleã. Alii festam frontem parũ decere fortuna minus læta prædicant. Alios nostra lædit, vritq; cõstantia, & hæc natura. Multo plus æstuant qui nocent, quàm quib-

nocetur. At ego nihil vnquam expertus in me sum hoc animi, quo me Deus muniuit robore præstantius, nihil iocondius, vt (quemadmodũ aliâs ad te scripsi) non solum ferammodice, quæ patior, verũ etiam multò sæpius fructũ, & voluptatẽ ferẽdo sentiã. Nihil quæror, nihil quero, nulli sum infensus, accuso neminẽ, pax, hilaritas, & gratiarũ actio vigilantẽ me solãtur, dormientem fouent. Non tam composito sunt animo, non dico qui me persequuntur, sed quos nẽmo persequitur. Non ignauia est hæc, aut stupor, non item contemptus, aut superbia, sed humanæ sortis expensio, & meditatio interitus. Si magna sunt, pro quibus vita dimicat, parui æstimanda sunt, quia breui duratura: sin parua, nosti quod sequitur. Vale XIII. *Calend. Ianuarias.* M.CCCCLXXXXI. *Nunc nunc literas alteras accepi tuas, quibus respondebo, cum primum licuerit, quamquam spero fore, vt hæ satisfaciant parte aliqua. Didymus plurimum se tibi commendat.*

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo patritio Veneto, S. D. 27.

QVam tibi nouum fuit audire factum me de pagano seculi militem CHRISTI, *tam mihi vetus est intelligere Caluum meum ex Hermolai sui honore solidam voluptatem cepisse.*

cepisse. Quicquid hoc est, qualiscunque mihi status obtigit, quacunque fortuna vtor, vsurusve sum, Antoni suauissime, tibi, commodisq; tuis perinde ac mihi seruit, ac seruiet. Agnosco pietatem tuam erga me, studium, charitatem, fidem, ita planè cerno, ac sentio, vt nihil possim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit, studium mihi semper fuit, vt gratus erga omnes essem. Hanc virtutem cooptatus in sortem domini, augere cogito, nō perdere. Tu interea mecum preces ad Deum funde, vt hæc dignitas mihi non ad inanē gloriam, quæ mortis est imago, sed ad vitam, salutemque proficiat, vt & cum Augustino doceamur terrena calcare, & sitire cælestia. Vale. Romæ, octauo Idus April. M.CCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BABARVS Orator, patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 28.

ANtoni vir præstantissime bono sis animo, qui me ad sacerdotium dormientem, atq; adeo reluctantem vocauit, etiam constantem, & fortem esse voluit; æquiore animo aduersa hæc fero, quàm secunda illa tuli. Deum iustitiæ & innocentiæ meæ testor, ita sine omni solicitudine sum, ita liber curis, vt verear, ne tanta securitas aut temeritatis, aut negligentiæ argumentum sit maleuolis. Misit mihi Dominus

auxilium de ſancto, & de Sion tuebitur me; il-
li in curribus, illi in equis, nos autem in nomine
Dei noſtri inuocabimus. Iterum dicam bono
ſis animo. ſurreximus, & erecti ſumus. Mira-
biles elationes maris, mirabilis in altis Domi-
nus; qui tam multos annos philoſophatus ſum
aliis, credo fore, vt mihi quoq; philoſophari poſ-
ſe videar. Dices fortis es, quia breui ſperas fu-
turum, vt tempeſtas iſta tranquilletur, & qui
modo te oderunt, ament, & amplectantur. Ni-
hil hoc cogito; nihil me ſpes in lætiorem exitum
collata ſubleuat: non eſt fortis, qui fortis eſt
ſpe: fortis eſt qui præſentia mala ſentit, & per-
fert, atque ita perfert, vt etiam ſi duratura vi-
derit, contemnat, in futurum nihil reſpiciat.
alioquin ſi præſentia incommoda expectatio-
ne commodorum tolerat, compenſatio eſt, non
fortitudo; aut ſi fortitudo, non ingenua certe
illa, & abſoluta, ſed mercenaria planè, atque
mutila. Cum ſpem à fortitudine ſummoueo
non illam ſpem intelligo, de qua dicitur: Bo-
num eſt ſperare in Domino: *ſed illã, de qua*
ſcribitur; Maledictus homo qui confidit in
homine. *Tibi porrò Antoni ſuauiſſime quan-*
tum debeã, quantum ſemper debere velim, ex
magnitudine, & puritate amoris erga me tu
penſa. Literæ tuæ adeo pietatis, & charitati
plenæ ſunt, vt omnibus quos diligis, & volu-
ptatem in proſperis, & ſolatium in aduerſis af-
ferre poſſint. Nicolaum Foſcarenum non minu

mihi, quàm tibi amicissimum saluta meo nomine. Vtinam mihi aliquando liceat, vt aliquando licuit, vrbanissimis, & festiuissimis altercationibus vestris interesse. Vale. Romæ Idibus April. M.CCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo patritio Veneto, S. D. 29.

DIstinuit, & destinet me, quanquam ad vmbilicum perducta ferè Pliniana castigatio, quo minus aliquid tibi de rebus non dico, meis, sed communibus, immo tuis planè scriberem. Dolore aliquo, aut mœrore id factum putēt alii. Tu qui me nosti, caue suspiceris. Fortunæ ludum video, tempestatis vim intelligo, aculeos detrahentium considero. Quid dicatur, quid item dici possit audio, & cogitatione consequor, animaduerto quanta mihi fieret iniuria, nisi fieret à patria, à qua nihil in ciuem crudeliter, & iniuria factum videri potest. Non ideo dolore careo, quia hæc aut non percipiam, aut parum sentiam. Cognosco Antoni omnia hæc, & quanti sint æstimo fortasse subtilius quàm cæteri; quia multo sæpius in mentem nostra, quàm aliena veniunt: vtcunque, multa sunt, quibus efficitur, vt dolore non solum frangi, sed tentari me non sinam: primum conscientia suscepti, non modo sine sordi-

bus, sed sine vlla cupiditatis, aut precum suspicione sacerdotii, quàm cunctanter imperium admiserim, quæ lucta mentis fuerit, quanta cum pudore prælia, Deum appello, cito, nuncupo cognitorem, testem, vindicem. Quæ innocentia tantum iudicem non horreat? inuicem quis puer, quæ fœmina, quod mancipium patrono, & assertore tanto formidet? Ego vero nedum vt dolori latus dem, etiam lætari possum, & debeo, cum fortuna gloriæ (vt inquit ille) carnifex tam parce grassetur, vt multo plus in patientia sit commodi, quàm in ipso eius vulnere dispendii. Vide quantum absim, vt expostulem, aut vices meas conquerar, qui vltro fortunam ipsam defendo. In quo nam obsecro illa mihi leuius obesse potuisset, quàm stante Rep. superstite familia, incolumi re domestica, valetudine corporis & animi prosperrima, sæuisse in particulam honoris aduentitii: quid honoris dico, non oneris potius? quod sanè tãtum est, ac tam late patet, vt qui hoc non videt, aut dissimulanter videt, non possit esse non tardissimus. Nihil te fortuna incesso, nihil damno. Si magnam fore mihi cladem hinc rebare, falleris; si exercere cogitabas, gaudeo; si fortitudinem experiri fortasse delitescentem volebas, ago gratias. Nihil est hac virtute animi præclarius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis, & voluptatis maior opifex. Et cũ omnia impotẽti fortunæ pareant, sola fortitudo cominus it obuiã, & innectit

nectit fortunæ vincula. Sed finge magnum me aliquod, & insigne vulnus accepisse, quantum mihi cêses extare præsidii, & superesse solatii ex iis literulis, quas à puero hausi? Quæ mihi sano mente, ac corpore tanta posset accidere calamitas, vt studia mea mihi excuteret? quibus seruatis exceptisq; , non potest mihi vita esse nõ tranquilla, non iocunda, non splendida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse nõ possum, sine iis possum quæ literas impediunt; interpellant, submouent. Honores in Rep. gessi multos, & magnos, quâ fide, quâ opinione, quâ gratiâ, non dixerim. Placet quidem impendisse annos penitus duodecim, sed octo Reip. continuos, totum id tamen tempus literis ferè periit. Appellabant me quidem illæ, sarcirique id sibi à me identidem iubebant: Ego contra in diem ducere, ac differre, non quidem honorum, & magistratuum dulcedine: sed vt patri, fratribus, & amicis obsequerer, qui meam operam in Repub. profuturam putabant, ipse non videbam. Cum ergo toties cõmonitus professionis, & voti postliminio reuerti nollem, aut non possem, retractus sum à fuga vi, nec vnde ea mihi sit illata video, præterquam à literis: quæ sibi me iam cornua erigentem, & excubãtem libertati vindicare voluerunt in seruitutem, excogitata ratione, vt otium non sine dignitate consecutus à negotiis publicis excluderer. Hæ sunt illæ meæ, quas multi sic appellant, ærumnæ; hæc illa cla-

des, illa calamitas, quæ me plerique profligatum, & consternatum putant; hæc illa fortunæ scil. acerbitas, cui me passim imparem fore amici timẽt, inimici prædicant. O felix calamitas, quæ literas mihi, & me literis, immo ipsum mihi me restituit! ô beata clades, quæ meã mihi pacem reddidit! ô cãdida tempestas, quæ mihi securitatem peperito! ô dulcis acerbitas, quæ me in suauissimum portũ è longa iactatione, ne dicam naufragio reduxit! Si tranquillitas quæritur, parabunt literæ; si gloria, literæ; si cætera, quæ partim suppetunt iam, partim contemno, literæ. Viuẽs experior tam modica in me doctrina, quantũ viri literati sperare possent in morte; si qua nomen nostrum voluntate Dei fungitur, nemo id legationibus, aut magistratibus, quos gessi acceptum refert, sed literis, multo plures Hermolaum, quàm candidatum me diligunt. Falluntur quidem fortasse illi, sed ita est, honores in Republ. soli mirantur municipes, literarum decus æmulatur orbis. Vale. Quintilianum à te patri restitutum sciebam, quanquam non restituit qui suum restituit; etenim tua esse volo mea omnia. Romæ. II. calend. Augusti. M. CCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS PAtriarcha, Antonio Caluo suo, S. O.

LIteras tuas, quibus dolorem nostrum ex Zachariæ patris obitu vehementem, atque iustum

iustum lenire voluisti, gratissimas habuimus. Non ibitur inficias tibi præsertim Antoni amicorum fidissime, durum id nobis, & perquam triste nuncium fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi, aut mihi poterat cõtingere? Atque vt alia prætercam, quæ tibi æque ac mihi sunt cognita, vtrum ei molestius fuisse putas, quod decederet, an quod absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quã non cõmuni, & promiscuo, sed vltra quàm patres solent. Compertum, & exploratum habeo, si fuit ei graue mori, non propter se, sed propter me tantum fuisse. Angebat & illud eum certo scio, quod nesciebat quàm æquo animo tantam cladem meam laturus essem, & qui securus ibat ad mortem, erat de meo tantum dolore solicitus; qui si affuissem, & robur illud nostrum, quô me non virtus, non doctrina, non vsus rerum aliquis, sed solus Deus sepsit, videre potuisset, nihil dubito, quin si non alacriter, certe nullo dolore abiturus fuerit è vita. Quanquam vt ex literis tuis, & aliorum intelligo, ea fuit hominis in adeunda morte constantia, vt non dico animi consternati, sed ne mœroris quidem tantilli signa prætulerit, vsq; adeo semper intrepidus, vt in domũ aliquam è domo, non è vita migrare videretur. Triduum continuum de Deo, de religione, de animorum immortalitate, vel disserentes audiret, vel ipse dissereret.

Sacramenta illa extrema, quæ nemo non reformidat, & quorum ægroti ferè à necessariis serò, & cunctanter interpellari solent, non modo nō refugeret, sed prior, & vltro deposceret. Sensus omnes mentis, & corporis, quibus pauci eū mortales vincebant, non solum integros, verū etiam longe subtiliores, quàm prius vnquam ad extremum vsq; ostenderet. Demum ecunculas duas, alteram Christi, alteram virginis, in sinum manu sua compositas, & ad pectus applicitas, arctissime complexus, deosculatusque halaret animam. Hoc genus, non dico mortis, sed gloriosæ mortis, immo vero salutis, & melioris vitæ, quantas vires habeat ad temperandum dolorem, explicari satis non potest. Accedit quod septuagesimū ingressus annum, quandiu in familia nostra vixit nemo, quod functus omnibus honoribus, quod Rep. incolumi, quod liberis honesto loco positis, incredibili desiderio & amore ciuitatis excessit. Frequentia funeris tanta (vt audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum est, vt fratres tibi meos commendem, & quando mecum esse non potes, illos mihi, non modo vt consolator sedulitate, sed vt pater amore prosequaris. Vale. Romæ, Idibus Decemb. M.CCCCLXXXXII.

HER

HERMOLAVS BARBARVS Patriarcha Aquileiensis, M. L. Phosphoro pontifici Signino, S. D. 31.

PVtabam Signina tantum villa, atque pira celebrari, sed video & Signinis epistolis suũ decus esse. Placent mihi tua semper omnia, sed quæ cum piris proxime scripsisti, mirifice probauimus, adeo vt præ illis pira, quæ alioquin præstantissima fuere, sorduerint. Interpretationem tuam de Gellio ita planè sequor, vt nihil magis possim. Delector vero maxime, ꝙ Plinium à nobis iure laudatum censeas, quod sunt nonnulli, qui siue quod libros eius non intelligunt, siue quod præposteris imbuti sunt literis, iniquo animo ferant tantum vni viro tribui, quantum ipsi perspicere, & assequi coniecturâ non possunt. Ita est, idemque semper fuit. Damnat quisque quod ignorat. Dolemus ferè in eo quenquam videri sapientem, in quo ipsi nullo modo sapientes esse possumus. Nec est hoc vulgi modo vitium, magna quoque ingenia plerunque implicat. Obrepit hæc multis, hæretq́; labes alioquin honesta specie, quasi quod sentiant, libere loqui velint; bene autem sentire, cuius quisq; ignarus sit, non potest. Ita fit, vt qui se ipsi nosse debuerant, & suspendere iudicium de aliena professione, petulãter & temere pronuncient, quodque sequens est maxi-

me rideantur, & sugillentur. Huic pesti contraria virtus est candor, qui bonis, & simplicibus ingeniis, etiamsi non summa illa, & eminenti doctrina cultis adesse solet, sua vitia cognoscere, alienas virtutes extollere, quæ sciũt ipsi parua ducere, quæ alii saltem non contẽnere, vires suas ex alienis laboribus expendere, non ex suis alienas æstimare: quid suo seculo profecerint, quanti sit, quod sunt, quod spirant, quod in cœtu versantur hominum, quantum operæ literis impenderint, quantum diei, quantum noctis, in iocos in nihili res absumpserint, quantum legerint, quàm multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (vt Græci dicunt) bene nata ingenia; quorum summa, & certa proprietas est, nunquam docere, doceri semper velle, iudicium odisse, amare silentium; quibus duobus tota Pythagoricorum, & Academicorum continetur præceptio. Hæc illa est, aut non magnopere dissimilis virtus humilitatis nomin celebrata Christianis; quæ vt ad salutem, æternitatisque gloriam certissima est via, sic in omni vita homini præcipue literato necessari comes est, sine qua nec dociles in inueniend nec prudentes in iudicando futuri sumus. Se transuersos rapit audacia, & superbia. Imperitia sua cuique mala est, sed ignorata pesti Initium sapientiæ (vt Plato scribit) imperiti sua agnitio, neglectum hoc confidentes, & m seros facit. Euectus sum, non dico inuectus, v

tra quàm volui; sed nunquam satis est arrogantiam incessere, alioquin si nominibus parcas, nulli hominum generi conuitia periculo minore facimus, quod nunquam de se dictum putant, qui omnia sibi tribuũt. Castigatio Pliniana, quando ita vis, immo iubes, vrges, increpitas, exibit quocunq; alite. Mirum dictu, quãtum doctis viris improbari hæc nostra cupiam, vt mihi, quod aliis quoque pluribus eueniat, non fuisse isthæc errata, sed parum intellecta, quæ mihi errata videantur. Nam indocti nostra recipiant, an reiiciant, parum interest; ab iis enim laudari etiam laudanda, laus non est. Hũc mihi stomachum, vel authoritas tua, vel Signina certe pira faciunt. Vale. 6. Calend. Nouemb. M.CCCCLXXXXII.

HERMOLAVS BARBARVS PAtriarcha Aquileiensis, Pico Mirandulæ suo, S. P. D. 32.

SAluus sis. Accepi literas tuas, quibus magnopere lætari te scribis, quod Plinianam castigationem susceperim. Iactare me hoc opus naturalis historiæ nobilissimum, & sine dubio cæleste, in quo vno barbari, & Græci nobis inludere possunt, minus auide à veteribus exceptum fuisse, serò in manus haberi, parcissime legi cœptum. Respondeo verum esse. Ita prædicare soleo, eiusque rei argumenta duo sunt. Primũ, quod eum paucissimi citãt, idq; in leuis-

ſimis ferè cauſis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum maligne laudat, in ordinem quoque redigit. Macrobius poſt Q. Fabium miratur quidem eum, ſed ſi legiſſet, cœnas ſuas fortaſſe lautiores feciſſet, nec aliqua parũ vera in ſecundas, & arborarium ſuum contuliſſet. Hieronymum aliquanto plus ſtudioſum eius hominis fuiſſe conſpicio. Nam Seruius Grammaticus videtur eũ non guſtare, ſed olfacere, immo quaſi canis Ægyptius currendo lambere. Alterum indicium, quod nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico vitiis, ſed portentis ſcatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctan ter aditus. Sunt libri eodem quo arua fato, ſi negligantur, ſentes alunt, & monſtra, quibu tollendis non vnus Hercules ſit ſatis. Dixi rem nunc cauſam eius accipe. Duo ſunt propter qu ad nouos libros concurſus fiat, res & verba vtroque veteres affluebant, nobis emend canda ſunt turpiſſime vel minime: illis Ro manæ linguæ decus ſtabat, nobis concidit; La tinus illis ſermo quaſi verna erat, nobis ali nus, externus, venalitius. Illis vtraque lingu ſuppetebant authores, à quibus omnia ea ta quam à fontibus haurire non ſolum faculta ſed voluptas erat. Vnde iſthæc præſidia nob vnde viui latices? vnde auxiliares illæ copi In tanta librorum non iactura, ſed naufrag non clade, ſed interitu, non ſumus omnino d odioſi, quando ſuperſtes eſt Plinius, ſuſtentat

le n

le nos vtcunque mutilus, decurtatus, lacer. Nisi extaret, actum esset, tunderemus aquam omnes, si eadem quæ cæteros ademisset nobis eum calamitas, profligata spes omnis esset Latinæ rei constituendæ. Nunc eo duce quanquam semianimi, & exangui viuimus; & nisi ipse mihi blandior, videtur indies proficere, habetur in manibus, celebratur, colitur. Ad eum omnia ferè scripta, & dicta relegamus. Censetur indoctus, qui Plinium non legit; indoctior, qui lectum contemnit; indoctissimus, cui non sapit. Debet ætati nostræ plus quã suæ Plinius, sed nos ei magis, qui per illum maxime subsistimus. Alii rem Latinam iuuerunt, ille ipse nobis est Latium. Tria millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quantum in me fuit, restitui, edenda primo quoque tempore, si amici probauerint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Paulo Cortesio, S. P. D. 33.

PEriculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quàm laboriosius. Sunt enim talia, in quibus diu hæsitauerim; vtcunque, tibi nec possum negare, nec debeo, alioquin si tua causa periculum adiero minus dolebit. Dicam igitur quod sentio. Sturionem Græci modo appellant hyscam, siue hyccam, id nomen porcum significat. De lampreda non constat, ipse tamen Lampetras dici crediderim fontanas tin-

cas, & vulgo nominatas lampetras, quasi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore lampyndas vocent eas, sed authorem nullum habent. De trutta non video quid sit, nisi troctam quis vocet. Ita enim piscem nominat Ambrosius in Hexamero, itemque Ælianus, sed inter marinos. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS
Ioanni Pico Mirandulæ,
S. D. 34.

TV vero Pice adeo nihil mihi debes, aut silentii, aut officii alicuius erga te mei nomine, vt mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum vtrunque à nobis apud te prius quacunque mercede redimi debuerit. Hæc ingenii tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut vitare, aut partiri certe possis, in mutuo crimine solicitus es, qui & anticategoria, & causa etiam meliore securus esse poteras, aut reus est vterque, aut non tu. Alioquin iam quod ad te attinet, purgasti. Reliquum est, vt & ipse satisfaciam. Sed quid à me ad te potissimum scribi potest? In hortabor, vt literas amare pergas, in quibus e eminentissimus? Monebo vt virtuti, & boni moribus dedare? in quibus tantum profecisti vt difficile cognitu sit, vtri philosophiæ pars maiorem operam impenderis, ei quæ spectati

uas, & instrumenta continet, an ei quæ dogmaticen, paræneticenque complectitur. Omnino summum, & humano captu maius est, quod tu aut genio, aut certe opifici tuo debes, tam tenera ætate consecutus, quod extrema senectute impudentissimum sit optare. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, Dei sunt; quanquam si aliquid tuum est, hæc maxime tua sunt. Vide quanto minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, valitudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quàm nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu volue, quantum nomen ei sis, qui te vsqueadeo ditauit, vt nec soluendo, nec expunctando sis vnquam futurus, quæ possides. Cogita quantum possit, qui te ista posse voluit, quantum amet, qui te de tam multis milibus sibi legit, qui senes puer ferè vinceres; quique nondum ephebus, eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ verteres. Nisi hoc vides, nisi æstimas, iã nunc affirmo tibi, & libera voce prædico, te nõ tantum esse, quantum es. Immẽsum, & infinitum est quod mihi de te pridem spopondi, & spondeo; sed opinionem præsumptam nec oratio, nec prædicatio consequitur. Facio ego vt solent, qui quanto plus aliquem mirantur, & explicare volunt quod sentiunt, eo minus id assequuntur quod volunt; vt quãquam magnum aliquid animo cõcipiunt, verba tamen desint, & moliri potius quàm dicere

potuisse videantur. Proinde tu ne hæc auscultа, quæ nunc describo, forasque promo, sed illa potius intellige, quæ intus de te solus, & tacitus loquor, tanto hercule maiora, quanto cogitatio sermone hoc est. Marsilium saluta, & Saluiatum tuum. De Politiano nihil opus est labores, qui breui (vt audio) mecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocundius accidere. Bibliothecam istic indies maiorem, & ornatiorem instrui, tam gaudeo, vt nihil supra. Debent Florentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ suæ decus, non minori cura fouet, quàm rempublicam, cuius administrandæ, constituendæq; ius habet. Vale, Mediolani, Calendis Ianuariis. M.CCCCLXXXVII.

HERMOLAVS BARBARVS Roberto Saluiato, S. D. 35.

FAlleris Saluiate, si quid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quamobrem tibi nondum responderim. Vulgaris hæc, & iactata silentii redemptio; sed me hercule tam vera, vt nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide, studio male meritus esse videaris. Gratissimæ mihi semper literæ tuæ omnes, sed illæ supra modum in quibus Mirandulani mei nomen, atque mentio; nihil est vno eo mirius in literis, nemo quem laudari, ornari, in cælum

tolli malim, nemo à cuius prædicatione digredi minus possim; in quo sum fortasse nulli tamen esse videor intemperans, tam multa in eo laus, tam nulla fini, vt iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciat? illo præsertim opere, quo nihil subtilius, vehementius, acutius: de quo tamen satius est iudicium meum differam tãtisper dum plane totum perlego. Quoniam autem rescire cupis quid agam; ecquid aliud possum dicere, quàm studeo? Publica quidem curatio nonnihil instantiæ illi meæ detrahit, immo studiis nõ instantiæ; insto enim acrius, & pensum exigo acerbius; quod mihi vis maior abstulit, assiduitate sarcio; quanto mihi negociorum plus accessit, tanto auiditatis, & alacritatis plus incussit. Itaq; ferias illas omnes, quas valetudini priuatus homo dabam, in publica distribuo; ita quod mihi ex vna causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo aliâs ad te scripsisse, aut dixisse tibi, qui ex me audierint instrumentum *Aristotelis, ita enim Logicen Peripatetici ferè appellant, itemque libros octo De auscultatione physica, & treis eius Rhetoricos in Latinum à me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus ei nunc à me summa imponitur, parata filia dos est, propediem locabitur.*

Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi aliò me Deus aduocet, ab Dioscoridis editione biennio ferè prodibit, absolutus utiq; in logicis, & cum eo commentarii, quos in Posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissa hæc inibo naturalia, & diuina, itē Rhetorica, & Poëtica, partim commentationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophie volumina pro virili mea instruens. Sunt enim & in Problematis, & in Animaliū historiis nōnulla, quæ claritatē, lucemq; desiderant, ea cursim, & breuis annotamenti lumine præterfluā: paratus nihil præterea nouum aggredi tota vita: etenim comprimenda mihi est auiditas, immo improbitas hæc ingenii, ne dum restibile, ac fertile haberi se vult, id est, operosum, & ambitiosum esse videatur; cottidie verius experior, quàm dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani 12. Calend. Nouembres. M.CCCCLXXXVIII.

HERMOLAVS BARBARVS
Ioanni Pico Mirandulæ,
S. D. 36.

HExaëmeron tuum nudiustertius ad nos Saluiati opera delatum, ita auide legi, vt prima statim die, nec tota sine interspiratione totum hauserim. Tria me in eo mirifice delectant. Primum, quod oratio tua docet, & monet, id qđ & in sacris literis veteres theologos, & ip-

& in philosophia etiam naturali Pythagoricos & Platonicos obseruasse constat, recentioribus in docendo tãtum sudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia, & impunitate diripiendi, tam castas, & innocentes manus habes, vt in hoc scribendi genere teipsum, non alium sequutus esse videare; atque hoc iam nec cum veteribus, nec cum neotericis cõmune, sed tibi peculiare, atq; tuũ est. In quo quidem (sensum tibi meum aperiam) ita sum affectus, vt quoniã hæc priores illi non dixerunt quæ tu dixisti, nihil ferè dixisse mihi videantur. Tertium, quod video te non tam Aristotelis quàm Platonis, & sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quàm multa ex Plotino egregia, quàm cursim, & eleganter attigeris, vt quicquid ferè quatuor eius & quinquaginta volumina in sex nouenarios à Porphyrio digesta cõtinent, nõ plus legisse, quàm edidicisse videaris. Nec illud præterire possum, quod inter nouos, & veteres theologos ita medium te geris, vt nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, vt dũ alteros potes, vtriusq; generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoque Dauidici poëmatis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetiis, Pridie Nonas Septembres, M.CCCCLXXXIX.

HERMOLAVS BARBARVS
Ioanni Pico Mirandulæ,
S. D. 37.

SAlue humanissime Mirandula. Ego vero de te tam libẽter vbiq; prædico, vt nihil maiore voluptate faciam; non solum quia nihil (vt inquit Plato) iocundius auditur, quàm veritas, sed etiam quia (vt Polemo inquit) multò est dicere, quàm audire vera iocundius. Accedit quod labore nullo (vt est apud Æschylum, Menandrum, & Euripidem) sæpe etiam non quæsita veritas prodit, inuitissimo etiam plerumq; homini exprimitur, nullis quæstionibus, sed sua tantum vi. Hæc est tyrannis illa, quam tu candorem tuum sequutus, humanitatẽ, & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tãtus es, vt qui te non laudat, iudicio, & existimationi suæ detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis consulunt, suam famam redimunt, qui fauent, & cupiunt tua. Multa sunt in diario tuo nomina, quæ tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consilium Prodici sequuntur, dant vt accipiant, manus manum scabit, vt Epicharmus recinit: quanto sanè creditoribus, id est, laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos velint nolint, creditores facis tuos. O inauditum genus æris alieni, creditores esse, non esse debitorem! Sed occupatior sum, quàm vt tecũ diutius lusitare possim. At

tu quàm

tu quàm solutus es, dii boni, vt quenquam patiare feriantem; hactenus obsecro me tuleris; longiorem iocum aliquem vt admittas, nō postulo, oscitatiunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romæ, Idibus Augusti. MCCCCXC.

HERMOLAVS BARBARVS Orator Venet. patriarcha Aquileiensis Ioanni Pico, S. D. 38.

BEne est, bene conuenit, qui multum amas, multum vt mihi pontificatum Aquileiensem congratuleris, multo etiam maiora mihi tribuas, & omineris, quàm aut possim optare, si sim cupidissimus, aut promereri, si modestissimus. Scio pietatem tuam erga me, video quāti me facias, agnosco vim amoris tui, nihil habeo compertius. Vtinam aliquando sit, vt mihi tecum viuere, de natura, de Deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantum secundis meis rebus accessionis factum iri iudicem, si hoc eueniat: nec possum exprimere, nec si possim, hec vtiq; loco velim. Obsecro, si me vnquam beniuolentiâ tuâ dignum existimasti, eodem numero, & loco etiam meliore, si fieri potest, apud te censear Hermolaus, & sacerdos; vt quem paganum seculi dilexeris, militē CHRISTI factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te, & clarissimas virtutes tuas tam possum non prædicare,

nonadmirari, non tollere, quàm tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est, doctis omnibus sim contemptui. Tenuit me pridem super te, rebusq; tuis, ... nunc stupor, & ectasis scientiæ. Patienter hæc leges, nec exaltatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas? qui noueris hæc bona quæ possides, non tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia, & dominica. Ignosce, rapuit, & euexit me transuersum veritatis Aquilo, & charitatis Fauonius. Vale. Romæ, pridie Calend. April. MCCCCXCI.

HERMOLAVS BARBARVS Georgio Merulæ, S. D. 39

PLato in diuina illa sua institutione De legibus inter prima commemorat, in omni repub. præscribi, caueriq; oportere, ne cui liceat quæ composuerit, aut priuatim ostendere, aut in vsum publicum edere, antequam ea constituti super id iudices viderint, nec damnarint. Vtinam hodieq; haberetur hæc lex Merula vir doctissime, neq; enim tã multi scriberent, neq; tã pauci bonas literas discerent. Nunc & copia malorũ librorum offundimur, & omissis eminentissimis authoribus, plebeios, & minutulos consectamur. Et quod calamitosissimum est, periti iuxta, imperitiq; de studiis impune, ac promiscue iudicant. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis, & monstrosa manauit, philosophos

iureconſultosque non poſſe eoſdem eſſe & eloquenteis. Quam ſententiam quia multis locis tum fando coràm, tum ſcribendo taxauimus, non dubito quin odia, & offenſionem multorum incurrerim, aut quod tibi frequens prouerbium eſt, irritauerim crabrones. Sed quando militiæ huius ſacramentum adiimus, capitale eſt decedere præſidio. Equidem ſtatui, modò in me aliquid facultatis ſit, non rixando, iurgandove, ſed ſcribendo, interpretandoque probare cauſam meam viris doctis: vt ipſa mihi res teſtimonium afferat, nullam eſſe omnino materiam, quæ genus illud dicendi preſſum, ac floridum æque recipiat, atq; hiſtoriam naturæ. Non ea modo, quæ rationes eius particulares, & ſenſiles continet (nam hoc Plinius ſecundus extra omnem controuerſiam continet) ſed eam quoq; in qua vniuerſales, & ſpectatiuæ quæruntur. Quod genus in Themiſtio primus attigiſſe, quod ſciam, credo. Hoc meum propoſitum, rogo te Merula, quibuſcunq; potes rationibus prouehe. Eſto mihi non defenſor adeo, ſed adiutor, & cenſor. Quoniam vero negari non poteſt, incidere in philoſophiæ locos, quibus explicãdis fingere, ac nouare quædam neceſſe ſit; idq; & M. Tullius, & omnes veteres concedunt, modo id nobis cum præfatione quadam, ceu præſtito honore agatur: aut vt ille ait, modo quæ ita nouis nominibus notæ-

mus, Latina moneta videantur percussa, in hoc te æquissimum habere velim æstimatorem, & iudicem: vt si qua in libris iis inueneris, aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam immodice, ac duriter translata, aut per abusionem audacule transposita, aut imitatione aliqua fortiter afformata, culpam tu nobis hãc totam præstes, atque condones. Nec tamen multa te, vt arbitror, offendent. Decem summum, aut circiter verba opere toto comperies, quæ arrepta de foro dici non possint, atque horum etiam num aliqua iam Latinis auribus trita desumpsimus, aliqua ipsi peperimus. Cætera nõ abhorrent ab vsu vel doctorum. Sed explicare non possum, quàm mihi hæc quæ scripsi nõ satisfaciant. Non quod melius potuerim tum cum illa scribebam, sed quod nunc si mihi eadem exigenda stylo essent, infinitum quàm videantur mihi posse & commodius, & locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obiiciat, cum te excusaris, Barbare quid loqueris? Non enim ad id valere hoc quod modo dixi, volo, quo qui perfrixisse se queruntur, sed vt declarem me in illa hæresi constantius perstare, vt putem fere facillimum esse philosophiam Latinis literis mandari: quandoquidẽ illa ipsa minus Latina, quæ aut quod in rariore sunt vsu, aut quod priuata & sua philosophis sunt, quæsita venia dicere necesse habuimus, nihilominus arbitramur posse illustrius, & elegantius nominari. Alioquin

quin ego ea non proinde signanda esse, recipiendaque censeo, sed tantisper dum aptiora aut inuenio, aut ab aliis doceor, tanquam precario iis vtemur. Dicauimus porrò tibi libros Themistii de ingenio animæ, vtranque ob causam, & vt argumento hoc vtcunque scires te à nobis amari, colique, & vt agnoscens in nobis impetus aliquos, bonæ frugis indices, pro tua bonitate, humanitatéq; quibuscunque rebus posses, faueres. Vale. Venetiis. MCCCCLXXX.

HERMOLAVS BARBARVS, Petro Caræ iureconsulto, & oratori facundissimo, S. D. 40.

DVxit vxorem clarus bello, & pace vir Triulcius, Neapolitanam, prænobili familia. Inuitatus sum ad conuiuium, immo ad pontificiam, & adipalem cœnam. At ego ad epulas primas satur, spectator potius quàm conuiua fui. Credo gratum fore vel tibi, vel posteris, si fercula quàm breuissime descripsero: non vt Macrobius apud nostros, nec vt apud Græcos Athenæus iustis voluminibus, sed vt occupatus homo, & ad epistolæ mensuram. Primum aquâ manibus datâ, non vt apud nos stantib. sed accumbentibus, vtique rosaceâ. Tum illati pugillares ex nucleis pineis, & saccaro pastilli. Item placentæ nucleis amygdalis, & saccaro cōfectæ, quos vulgo Martios panes *vocamus. Secundum fertum, altiles asparagi. Tertium,*

pulpulæ; *ita enim popina appellãt, & iecuscu-la Quartum, caro dorcadis tosta. Quintum, capitula iunicũ, vitulorumve, vnà cum pellibus elixa.* Sextum, *capi, gallinarum, columborumq; pulli, bubuleis comitati linguis, & petasonibus, ac sumine omnib. elixis, addito* Lymoniacæ *pultario, sic enim Cupediarii Mediolanenses vocant, quã nostri* sermiacam. *Septimum, hœdus integer tostus, in singulas singuli capidas, cum iure, quod ex amaris cerasis, siue vt quidam malunt appellare*, lauro cerasis *condimenti vice fungitur. Octauum, turtures, perdices, phasiani, coturnices, turdi, ficedulæ, & omnino plurimi generis auitia, molliter, & studiose tosta. Colymbades oliuæ condimenti loco apposita. Nonum, gallus gallinaceus, saccaro incoctus, & aspergine rosacea madefactus, singulis conuiuis singuli patinis argenteis, vt & cætera quoque vascula. Decimum, porcellus integer tostus, in singula singuli crateria iusculento quodam liquore perfusi. Vndecimum, paui tosti, pro condimento leucophæon ius, immo ferrugineum è iocinoribus pistis, & aromate preciosi generis, ad portionem, & symmetriam additum Hispani* .:.:.:.:.:.: *appellant. Duodecimum, tortus orbis ex ouo, lacte, saluia, polline saccareo; saluiatum vocamus. Tertiumdecimum, struthea cotonea ex saccaro. Quartumdecimum, carduus, pinea, icolymon, siue* cynaram *potius appellare com-*

re conuenit. Quintumdecimum, à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis saccarea. Inducti mox histriones, pantomimi, petauristæ, aretalogi, funambuli, choraulæ, citharœdi. Singulis porrò ferculis præibant faces, atque tubæ; sub facibus inclusa caueis altilia, quadrupedes, auiculæ, omnia viuentia generis eius videlicet, cuius ea quæ magistri, & structores cocta mensis inferebant: mensæ per atrium abacis singulæ singulis dispositæ, sed & priui priuis ministri. Ante omnia silentium, quale ne Pythagorici quidem seruare potuissent. Vale. Mediolani, Idibus Maiis. MCCCCLXXXVIII.

ΕΡΜΟΛΑΟΣ Ὁ ΒΑΡΒΑΡΟΣ
Ἰουστίνῳ τῷ Δεκαδύῳ εὖ πράττειν. 47.

Καὶ πολλὰ φιλῶν, καὶ διὰ τὴν φιλίας ἀρετὴν ἄξιος ἀντιφιλεῖσθαι πέφυκας, ἄλλως τε καὶ ἀπαιτῶν τοῦτο μεγάλῃ τῇ σπουδῇ. ἐγὼ δὴ πρῶτον μὲν τοὺς παρ' ὑμῶν ἐπαίνους κατὰ πολλὰ μείζους καὶ πλείους τῶν προσηκόντων ἐπίσταμαι. ὅμως συγγνώμη σοι τὸ πρῶτον ἐπιστέλλειν ἀπὸ ψεύδους ἀρχομένῳ. ἄξιος γὰρ, τούτους σοι φῶς οἶδα οὐ σὺ καθέστηκας. ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λόγου πεισθείς. σαυτόν τ' ἔλαθες τοὺς τῶν ἐγκωμίων νόμους ὑπερβάς. καὶ τὴν περὶ ἐμοῦ τ' ἀνδρὸς ἐδέξω γνώμην οὐκ ἀληθῆ. μᾶλλον δὲ καὶ παρελήλυθας. πλὴν οὖν ἄκων γε σύ. πῶς γὰρ ἀπιστεῖν οὐκ ἔδει τοῦ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐς ἡμᾶς

ἄδοντι, καὶ μὴ μελαγχολᾶν ἡγεῖσθαι τὸν διηγούμενον. ἐπλόηται περὶ φίλους Αὔγουστος ἐπλόηται). μαρτυρήσει περὶ τούτων ὦ 'γαθέ. εἰ καὶ συμβολὰς τοῖς ὅρκοις καὶ θεῶν ἐνώμοτος ὑγιὲς οὐθὲν, τῇ τε ἄλλῃ γλυκαῖος ὢν καὶ τοῦ ψεύδεσθαι φειδόμενος, ταύτῃ ἀναιδὴς καὶ πανταχοῦ σαθρὸς φανήσεται). χάριτας μὲν οὖν αὐτῷ πολλὰς ὀφείλων οἶδα. ὅτι μου μετ' εὐφημίας ἀεὶ μνημονεύων διατελεῖ. σκοπείτω δ' ὅμως τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο· αἰνούμενοι γάρ φησιν οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν. ἔστω. ὃ μέντοι λέγεις σὺ, ἐπειδὴ τῷ τοῦ διαστήματος πολλῷ κεκώλυσαι καὶ γνωρίζειν ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν γενέσθαι γνώριμος, χρῆναι δεῖν σε τῷ δευτέρῳ, δηλονότι τῷ γράφειν ἐπιστολάς. ποίει τοῦτο παρακαλῶ σε ποθεινότατέ μοι Ἰουστῖνε συνεχῶς. καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτὼν, φασὶν, ἐπὶ τὰς κώπας χώρει. ἐμὲ δὲ, τῇ τε ἄλλῃ πάσῃ προθυμίᾳ καὶ τῷ πρὸς τὸ ἀντεπιστέλλειν ἐπιμελεῖ, μηδέ ποθ' ἡττώμενον εὑρήσεις. κἂν ἴδωσι ποτὲ τὴν ὄψιν, (τοῦτο γὰρ ἴσως οὐκ εἰς μακρὰν Θεῶν τὰ δέοντα ποιούντων συμβήσεται,) ὡς παρὼν καὶ φιλῶν καὶ γράφων, οὕτως ἐν ποιῶν τότε κατὰ δύναμιν οὐ παύσομαι. ἑκάτερον ἅμα ἐλέγξαι φιλοτιμούμενος, τήν τ' ἐπωνυμίαν ὡς ἄρα βάρβαρος οὐχ ὑπάρχω, καὶ τὴν παροιμίαν· ὅτι κἂν τῇ Βαρβάρῳ χάριτες. ἔρρωσο. ιέ τοῦ Ἰουλίου.

HERMOLAVS BARBARVS Iustino Decadio salutem.

ET quod mirifice amas, & ob vim ipsius amicitiæ, cui in amore vicissim respõdeatur,

deatur, dignissimus es, quum id præsertim tute ingenti studio efflagites. Ego primum á vobis quidem me plus æquo laudari certo scio Ignoscendum tamen tibi falsa scribere nunc primum aggredienti. Huiusmodi enim rerum authorem exploratum habeo te haudquaquam extitisse: sed illum, cuius verbis facilè adductus imprudens laudandi leges præuaricatus es, & minime veram de me sententiam acceptam præteriisti, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere oportuit homini talia, tantaque de nobis decantanti, & non insanire potius ipsum narrantem autumare? Augusti mentem excusserunt amici, excusserunt inquam. Testabitur de his ô præclare intercedente etiam iureiurando nihil veri, quum vir alioqui generosus sit, & mendacii abstinens, hoc vno impudens, & rimosus vbique, & vanus videbitur. Veruntamen gratias ei permultas habeo, quod de me cum laude & benedicentia nunquam non meminerit: perpendat tamen Euripideum illud, quum enim laudātur (inquit) boni, nescio quo modo laudantes odio prosequuntur, si plus satis laudent. Esto. Quod autem dicis, quando per multam locorum intercapedinem non tibi licet nec me cognoscere, nec à me cognosci, iterum videlicet ad nos litteras scribere

velle: ſcribe quęſo, chariſſime mihi Iuſtiſie crebeꝛrimas. Et venti (quod dici ſolet) impos remos arripit. Cæterũ quum reliqua omni ſedulitate, animiq; alacritate, tũ vero reſcribẽdi cura & diligẽtia nunquã abs te cõperiar ſuperari. Quod ſi te corã tueri aliquãdo nobis datũ fuerit (quod diis forſan bene iuuantib. breui ſuccedet) quemadmodũ nunc & amore, & literis, ſic tunc quoq; pro virili beneficiis proſequi nõ deſinam: vtrunq; ſimul arguere contendens, tũ cognomẽ, quod barbar⁹ nõ ſim, tũ parœmiã, quod etiã in barbaro gratiæ. Vale.

ἙΡΜΟΛΑΟΣ Ὁ ΒΑΡΒΑΡΟΣ ἈΝΤΩΝΙῼ Γυροπύλῳ Ἐνδοξοτάτῳ ἰατρῷ καὶ φιλοσόφῳ εὖ πράττειν.

Καὶ πολλῶν καὶ πολλάκις ἀκούειν ἡμῖν ἐστὶ διεξιόντων περὶ σοῦ, τήν τε γενναίαν ἐκείνην καὶ πάνυ φιλόσοφόν σου προαίρεσιν περί τε τὴν ἄλλην σοφίαν. καὶ δὴ τὴν περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὸ ζωῆς ἀξιολογώτατον μέρος ἰατρικὴν, καὶ τέλος ὡς ἄρα μόνος ἁπάντων ἀνθρώπων εἴης, ᾧ γε καὶ ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι φίλον καὶ διαλέγεσθαι παρόντα πάντα δέοι φιλοτιμεῖσθαι. καὶ οὐδένα πόνον ἡγεῖσθαι τούτου κρείττω. οὕτω τοίνυν πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων σοι πλεονεκτημάτων κατ᾽ ἀρετὴν, ἀθυμίας ἔχομαι τῆς ἐσχάτης κατ᾽ ἀμφότερα. καὶ ὅτι κινδυνεύω σοι διατελῶν τοιούτῳ ἀνδρὶ ἄγνωστος. Καὶ ἐπεὶ τοῦτό γε θεραπεύειν ἔξεστι ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς, ὅτι γοῦν διὰ οὐδὲ μίαν ἐλπίδα ἔχω τοῦ ἐντυγχάνειν

σοι πο-

σοί ποτε κατ᾽ ὄψιν. ἔστι δ᾽ ὅμως ἡμῖν παραμυθία τῆς λύπης ὑπόλοιπος ἐλαχίστη μὲν ἐκείνη ὦ Ζεὺς καὶ θεοί. μόνη δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπητή. τὸ ἐπαινόν σε τὴν ἀρετὴν αἰεί. καὶ τὸ γράφειν συνεχῶς πρὸς σέ, ὅπως μὴ δι᾽ ὄχλου τοῦτο, ἀλλὰ καὶ βουλομένῳ σοι μάλιστα συμβήσεται. Κἀγὼ μὲν οὐκ οὕτως εὐήθης οὐκ οὕτω σκαιός εἰμι, ὥστ᾽ ἀγνοεῖν τῆς τοιαύτης φιλίας τὸ ἄριστον. καὶ ὅτι τὸ συμφέρον ἐμοὶ τὸ παρὰ σοῦ, πολλῷ μεῖζον προλοστεύεται, ἢ σοὶ τὸ παρ᾽ ἐμοῦ. Ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς φιλίας τίμημα ψυχικόν ἐστι μᾶλλον καὶ μέτριον οὐκ ἔχει τὸ λυσιτελές, ὡς ὑμεῖς οἱ φιλοσοφοῦντες φατέ, μεγάλου ἂν ἀνδρὸς εἴη, καὶ τὸ ἦθος σεμνοῦ καὶ μετρίου, προσδέξασθαι τοὺς αἰτοῦντας εἰς φιλίαν, μήτε βαρβάρους μήτε κακοὺς τὸν τρόπον ὑπάρχοντας, καὶ ὅλως μέντοι σὺ καλός, κ᾽ ἀγαθὸς ὢν εἴπερ τις ἄλλος, ἀντιφιλήσεις οἶμαι τοὺς φιλοῦντας· εἰ δὲ μὴ τό γε φιλεῖσθαί σε καὶ θαυμάζεσθαι, τοῦτο σαφῶς εἰ δ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἡμῶν ἀφέλοις. τὸ μὲν γὰρ μεμνῆσθαί σου καὶ τιμᾶν τὴν μνείαν, ἐφ᾽ ἡμῖν ὂν τυγχάνει. ὅπως δὲ χαίρω, καλούμενος ὑπὸ σοῦ εἰς φιλίαν καὶ ξένος σοι γενόμενος, τοῦτο ἐπὶ σοὶ καθέστηκεν. εἰ μὴ οὐδὲ τοῦτο ἤδη ἐπὶ σοί. πῶς καὶ οἷός τ᾽ ἦς ἀντέχειν σοφὸς ὢν καὶ πάνυ χρηστὸς ἀνήρ. καὶ τὴν οὕτω προσωκειωμένον σοι τὴν διάθεσιν μὴ προσίεσθαι. ἔρρωσο, ἀπὸ Ἐνετιῶν γαμηλιῶνος ἕκτῃ ἱσταμένου.

HERMOLAVS BARBARVS Antonio Pyropylo Medico philosophoq; clarissimo, S.

ET ex multis, & sæpe audire nobis licet referentibus generosum illud tuũ, & philosopho dignissimum institutum, a-

moremque nõ tam in cæteras disciplinas, quàm mathematicas, & physicam, & huius partem dignitate præcellentem medicinam. Denique quod vnus omnium hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicum, & coram compellare nullus non certatim eniti debeat, & huic pulcherrimo certamini cętera omnia posthabere. Quãdo multis & ingentibus virtutibus sic anteis, & emines, duplici mœrore, & quidem summo cõficior: & quod in periculum adducor, ne tibi tanto viro perpetuo sim ignotus, & quod id quidem mutuis curari epistolis licet. Quippe tua olim consuetudine vtendi spes me omnis destituit. Est tamen nobis medela doloris reliqua minima quidem illa, dii boni, vnica vero & alioqui gratissima, in tuas continuo laudes ire, & sæpissimè ad te literas dare, modo id tibi molestum non sit futurum. At rectè & tibi maximè desideranti forsan præstabitur. Nec ego quidem tam hebeti sum ingenio, & rudi, vt huiusce amicitiæ me lateat inæqualitas: quodque emolumentum mihi abs te maius, quàm tibi à me sit obuenturum. Verum enimuerò, quando amicitiæ operæprecium animorum mag est, nec vtilitatis modo venit metiendum vt vos philosophi asseritis, magni viri fuerit, & moribus præditi grauissimis, ac modesti-

destissimis, amicorũ in albũ admittere vltro sese ingerẽtes, qui neque barbari sint, neq; improbi. Deniq; quũ sis ipse honestus & probus, si quisquã alius, tui studiosos puto redamabis: sin secus, tui certe amorem admirationẽq; certò scio te nobis nequaquã adempturũ. Nam tui meminisse memoriamq; colere nostri est arbitrii. Quod autẽ me abs te in amicitiã ascitũ, & hospitem tibi factũ esse lætabundus exultem, id in te sitũ est. At si iam nõ in te est, quomodo poteris, quũ vir sis optimus, & sapiẽtia singularis, reluctari, & hominẽ ita tibi affectum & addictum non admittere? Vale. Venetiis, octauo Idus Ianuarii.

HERMOLAI BARBARI IN PAraphrasin Physices Themistii præfatio, ad Antonium Galateum. 43.

PHiloxenum Eryxidis, & Gnathonem Siculum gulæ proceres, immo vero extremos, ac perditos gulones, cupediuorasq; infamant literæ, quod conuiuiis adhibiti emungere se in pultariis soliti essent, vt abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi videntur peccare, qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingressi, vocabulis sordidis, & ex intima plebei sermonis fece acceptis, fœdant, & contaminant omnia, vt bonis mentibus, & præclaris ingeniis, aut auersis, aut per-

terrefactis, soli rerum potiantur, voluptenturq; citra æmulum. Ita fit, vt qui paulo modo humanius educati, institutique sunt, nō reformident hæc adeo, sed fugiant, oderint, despuant. Cōtra rudissimus quisque, infantissimusque admoliri manus iis audeat. Quod nō contingeret, nisi quod (vt in prouerbio est) balbi balbos intelligunt. Ac sunt quidem nonnulli tam male affecti, animatiq;, vt putent quæ in philosophia, mathesi, iuris scientia tractantur, Latine dici, aut explicari non posse; non tā propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem (vt Lucretio videtur) quàm quod sentiunt humanas literas, quasi negocium facessere, & impedimento esse maioribus doctrinis. In quo alii etiam importunius, stolidiusq; affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & contraria aientibus dicuntur. Proinde vitio vertunt, si qui vtrunq; aut iunctim condiscat, aut ab eloquentiæ studiis se ad philosophiam conuertat. Hi sunt qui plausus modo in celebritatibus captant, qui per vrbes vehuntur conspicui, qui vnicos se Aristotelis lectores, narratoresq; & credunt, & prædicant. Durius fortasse verbum, quàm vt vel homo minime iurgiosus, immodestusq; afferat, vel vt abesse ab eo inuidia possit. Sed, fortis fortuna, dicendum est. Nihil æque perniciosum in omni republica est, quàm ista persuasio: nihil tota vita incommodius, indignius, fœdius, quàm peruer-

peruersio hæc, & deprauatio studiorum. Adderem hoc necessariis rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere, hoc quod vulgo creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosque, non aliunde habuisse ortum, quàm quod ex iis plurimi, dum se totos ponunt in vna illa, cui addicti sunt arte, aspernantur, & deserunt cætera, eloquentiam abdicant, id est, cultum, & elegantiam vitæ, historiam negligunt, id est, magistram, & ducem bene, ac beate viuendi, de qua & vsus rerum omnium prouenit, & peritia tota reipublicæ administrandæ, constituendæque paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo sedent, cum in senatu sententiam rogantur, mirum non est, si aliquando præsentibus risum excutiunt, si fatua, si delira, si extrema deblaterant, si tota eorum non plus incompta, quàm imprudens oratio est. Et Hercules nullum hominum genus visitur tam abhorrens à sensu communi, tam distorto, & corrupto iudicio, quàm qui aut philosophiam, aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus, obsecro hos, qui non verbis, sed ferula commonendi essent: nisi quod senex est psittacus negligit ferulam. Prius tamen quàm hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum luscitiosi exquisitius cernunt vesperi quam interdiu: ita hi facilius præpostera, & confusa, quàm

recta, & explanata percipiunt: & quemadmodum qui misere degunt (vt inquit Plato) dicunt humanum genus felix, ac beatũ esse non posse, ita qui diuersum à Musis ingenium obtinent, negant habitare eas posse, in quibus ipsi artibus versentur. Cæterùm hortor te mi Galatee, vt adolescentib. istis vestris nouitios philosophos cum veteribus conferas, pensitesq;, vt quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, labore, dexteritate, prudentia, vt opinionem illã, de qua superius dixi, quæ ferè in hominũ mentib. obduruit, aut discutias, aut mollias. Ita enim & illos priuatim, & literatos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus noster, cuius tanta est, vel doctrina, vel authoritas, vel vtrunque, vt sperare sit eum (si vires intenderit) talem huic malo futurum, qualis aut sphingi Oedipus, aut hydræ Hercules fuit. Quod si quos nactus fueris egregie pertinaces (sunt enim & in volucrum, in terrestrium genere animalia, quæ fœtidis gaudeant) ad hos tu ceu aui præpostera ortos, lustratos, & intemperiis actos, ac planè depositos, deploratosque ne manum quidem admoueas. Nunc restat, vt de meipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim si infinitos errores, quos isti partim imperitia linguæ, partim Aristotelicæ disciplinæ inscitia prælegunt, & defendunt in scholis, non coarguo. Nec enim hanc prouinciam suscepimus scribendi
res

res physicas, vt cum illis tanquam in palæstra (vt dicitur) certaremus de laude & gloria: quippe quos vincere nullum negotium sit, sed vt vel nobis ipsis commentaremus, hæc si nullos habituri lectores essemus; vel si quibus idem qui nobis stomachus esset, iis ad bonas literas aliquid opeculæ adderemus. Nec enim spiritus magis magnos in hoc, quàm vtiles (vt ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduũ pollicemur, sed quædam tamen inuenisse non negamus, quæ aggredientes ad hæc tantisper morari non inuenta potuerint. Illud tempus est in calce vti dicamus, nos tibi interpretationem in paraphrasin Physices, pro nostra veteri, ac stabili necessitudine volentes dicasse: alioquin dicaturam hanc stipulatus à nobis es, cum essemus istic, oppigneratam tibi fidem reluimus; quanquam præscriptione vti poteramus & fori, & decennii, sed beneficio harum legum renunciant philosophi, quibus in fraude ponitur, vel furioso abiurare gladium. Vale, Venetiis, MCCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN Paraphrasin Themistii Peripatetici Præfatio ad Sixtum IV. pontificem maximum. 44.

QVi tibi studiorum suorum opera nuncupant, Sixte pontifex summe quarte, aliis

id agunt vt te vtcunque sibi promereantur; alii vt fructum aliquem sentiant iudicii tui de se, alii vt abs te tantum probentur, alii ob alias causas. Ego vero hæc tibi dedico, tum vt meam in te obseruantiam, præsertimque Zachariæ patris, qui istic ad te pro Venetis agit legatus, agnoscas. Tum vel maxime vt te pro fide ea, quæ à me tibi vt principi meo debetur, summa, instituti illius tui præclari & diuini commoneam, quod protinus quàm creatus põtifex es, flagrantissime amplexus videris adiuuãdi prouehendique literas, quæ proculdubio sine authoritate & diligentia doctissimi principis, aut interituræ penitus videbantur, aut ad pristinam barbariem rediturae. Nam & ingenia vndique conduxisti, & bibliothecam opulentissimam ære tuo impensaque publicasti. Nunc te obsecrant, obtestanturque bonæ omnes artes, ne quæ tuæ maximæ occupationes sunt negligentiuncula in posterum habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum quibusuis hostibus, quàm cum imperitis, & indisertis bellum. Intestinum hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum temporariumque. In eo libertas, imperium, vita sub alea est: in hoc labes animi certa. Per illud desinas viuere, vt res pessime cedat: per hoc viuas omnino, sed viuas non homo. A Barbaris, à feris, à vulgo differimus, quod literas habemus, illi nõ habent. Cæteris vincimur. Tolle hoc discrimen, dete-

deteriores sumus, quàm barbari, quàm feræ, quàm vulgus. Hoc tibi (quod cœpisti) spectandum itentidem, premendumque assidue propositum est. Nullæ sint cogitationes tuæ tã multæ, tam arduæ, quæ curam tibi hanc, aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exerere se, ac reuirescere studia cœperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseuêres, necesse est consenescant denuo, atque decedant. Igitur Themistium è familia Aristotelis elegantem philosophum, ad te in Latinum sermonem conuerti; ratus non ingratissimam tibi rem me facturum, si philosophia ea quæ de natura est, Latinis literis quanta modò legitur in scholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quàm partem istam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themistio, an istæc quoque proprietatem & lucem Romanæ linguæ reciperent. Oppido quàm laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quod nihil iuuari ab iis authoribus potui, qui Aristotelem commentati fœde ac barbare pridem sunt, quàm quod ne ab illis quoque qui ætate nostra Latinam eloquentiam professi Græca eius philosophi commentaria transtulerunt. Horum plerique dum alienam inscitiam insectantur, suam prodidere. Adeo omnia ab iis peruerse deprauateque sunt perscripta, vt si quis interpretationes eorum cum illis veteribus conferat,

quas reprehendunt, vel in aliqua Aristophanis libra, aut Criiolai appensas examinet, vtræ earum vergant, internosci non possit. Percenserem singillatim quæcunque peccassent, nisi plura eorum essent errata, quàm verba. Alioquin non incessendi quenquam, lacerandive studio, sed iuuandi bonas mentes hæc scribimus. Magnam incomparabilemque iacturam iampridem fecimus pontifex maxime in Theodoro Gaza, qui vir Græcus Latinos omnes in hoc munere scribendi interpretandiq; superauit. Is si diutius vixisset, linguam Latinam hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis De animalib. Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic vnus mihi certare cum vetustate ipsa visus est, hunc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab huius scriptis adiutum me & fateor, & prædico. Hunc ego non magnopere incuriosius legi, quàm Marcum Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoque minimus labor noster fuit, quod in iis libris vertendis, non modo non expressimus verbum è verbo, quod interpretes indisertos solere Cicero meminit, sed libere & translationibus, & figuris, & tropis vsi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus: Lusimus arbitratu nostro, sed sententiam integram dedimus autho-

authori. Tantum vero abest, vt aliquid prætermiserimus dissimulauerimusve, vt illud periculum sit, ne quod eruditioni impense studuimus, addidisse aliqua potius quàm detraxisse, inuisoribus videri possimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistium, quàm certare cum eo volui. Hæc enim laus, vt ille ait, linguæ Latinæ est, vt Græcam proprietatem, & gratiam in transferendo, aut æques, aut etiam antecellas. Hoc me non dico assecutum fuisse, sed crimen meum confiteor. Laboraui planè hoc ambitu. Sed an effecerim quod quærebam, alii iudicent. Ipse certe mea, nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humanissime oratione longa detineo? Finem faciam, si quædam de Themistio dixero. Is Libanii sophistæ, & Iuliani Cæsaris temporibus floruit. A quibusdam abbreuiator creditus Alexandri ex Aphrodisiade est, sed falso. Nam & ab eo dissentit haud timide, cum collibuit, & ab ordine, ac serie eius euariat. Præterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit. Est autem paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Græcis hoc modo, vt sit, quæ narrationi proportione respondeat, aut sic in qua vertimus aliorum scripta, non in alia, quæ humiliora grãdiorave sint, vt à Metaphrasi differat, sed in paria sensu modo seruato, quod & Fabius duobus locis sic explicat: Tum mutatis verbis interpretari, tum Paraphrasi auda-

cius vertere, qua & breuiare quædam & exornare saluo modo sensu dimittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui commode tractauerint, cuicunque discendo sufficient. Alio item loco: Sed & ipsis, inquit, sententiis addicere licet oratorium robur, & omissa supplere, & effusa substringere. Neque ego paraphrasin esse interpretationem tantum volo, sed circa eosdem sensus certamen, atque æmulationem. Dictus est & à quibusdam Ecphrastes. *Est autem Ecphrasis mera puraque enarratio Quod ergo diximus inter initia doctissime pontifex, susceptum abs te patrocinium literarum ne desere; cum dico literas, philosophiam intelligo, quæ coniuncta cum eloquentia sit. In te eruditio summa, & summa fortuna. Facile sperare possumus, temporibus tuis futurum vt recta studia volente te (nam potes, nec alius potest) ad dignitatem pristinam reuocentur. Vale. Venetiis.* M CCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN castigationes Plinianas, ad Alexandrum sextum pontificem maximum Præfatio.

QVi lucubrationes suas regibus inscribunt Alexander sexte pontifex maxime, veterem consuetudinem sequuntur. Nec interest qua materia, modo non obscœna. Quando

ea lite-

ea literarum dignitas, & quasi prærogatiua semper fuit, vt dicari eas sibi principes & honestum & gloriosum putarent. Adeoq; nullum genus fastiditum est, vt Iulius Pollux ad Commodum Cæsarem de grammatica, Vitruuius ad Augustum de architectura, Oppianus ad Antoninũ de piscibus, Diophanes ad Deiotarum regẽ de agricultura scripserint. Ego vero Plinianas castigationes, quas legatus Romæ, necdum sacris initiatus inchoaueram, optimis, & doctissimis viris suadentibus perfectas, emissurus, grauissime reprehẽdendus fuissem, nisi eas (qualescunq; forent) numini, & maiestati tuæ cõsecrassem. Futurum .n. erat, vt cum alia, tũ illud quoq; diceretur: ideo me tibi eas dicare noluisse, quia nescirẽ aut quantũ semper ingeniis fauisses, aut quo demũ animo princeps factus, in bonos, & studiosos homines futurus esses. Nicolaus quintus, à te septimus, cũ ei renũciatũ esset, quosdã esse Romæ, qui bonos versus facerent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me non veniunt, qui poetis etiam malis pateo? Moleste tulit homo sapiens, in vrbe sua esse, qui literas scirent, & nescirentur. Quanto mihi iustius tu succenseas pontifex maxime, si & militiæ & sacerdotii iure tibi secundum Deum, maxime deuinctus, auctoratusq;, testimonio tuo sæpissime ornatus, patrocinio adiutus, authoritate seruatus, commisero, vt labores mei (quicunque sit eorum Ge-

nius) atrati, hoc est, sine auspicio tuo prodeant? Iam ipse Plinius, si quemadmodum restitutus ferè creditur, ita redire posset ab inferis, cui quæso alii salutem, & dignitatem suam, quàm tibi commendaturus esset? Quem simul atque suscepisses, periculum non esset, uti (quæ tua felicitas, & authoritas est) denuo pessimorum latronum præda fieret. Quinque milia in eo ferè vulnera librariorum sanauimus, aut certe quemadmodum sanari possent, ostendimus. Dixi librariorum, ne quis aut me parum pudentem esse, aut Plinium errasse dubitaret. Fuit & hæc vtilitas, quod in Pomponio quoque Mela, quem nemo ignorat corruptissimum haberi, trecenta ferè loca, totidemque in aliis authoribus mendosa, propere in transitu, atque aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par conditio. Prodigiosa quædam, & monstris insignia. Secundæ tribus aliqua, minusque fœda. Iam quædam ex confesso falsa, quædam ad electionem libera. Erunt & quæ tutissimū fuerat omittere, si vtilibus ambitiosa prætulissem, aut placere magis, quā prodesse laborassem. Nuda aliqua, & quæ velut notare inter agnoscentes satis habui, aliqua paulo pluribus verbis explicata. Passim vero authores posuimus (id quidem verbosum fuit, sed occurrendum erat inuidiæ) paucissimis exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinem, sed rationem aliquam secuti sumus.

Nec mihi fiducia eſt, vt (quod Fabius quoq; dicit) ea ſola eſſe contendam. Scio quædam inuẽturos adhuc, qui ſagacius indagare voluerint. Vtinamq; ſit tempus vnquam, quo noſtra hæc & leuia, & parum neceſſaria fuiſſe videantur. Ego vero tametſi quantũ mediocritate valui, ſummum in iis quærendis, & exponendis ſtudiũ adhibui. Quia tamen nec ſcire omnia profiteor, & conniuere multo ſæpius, atq; falli proprium eſt hominis; paratus ſum, ſi in vllo vnquam opere, in hoc præcipue, quod ad bonorum iuuenum aliquam vtilitatem componitur, non pudorem modo adire deprehenſus, ſed & culpæ ſatisfacere. Reliquum eſt pontifex ſumme, vt Plinium, & in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita tueare, vt omnes intelligant te non modo religionis, ſed etiam ſtudiorum, & bonarum artium eſſe principem. Falleris, ſi alium fuiſſe pontificem exiſtimas, de quo ſibi omnis ordo, ſexus, ætas, vel maiora, vel plura ſpoponderit. Aſſentari neſcio & ſi ſciam, nolim. Ridiculi ſunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt, qui ea te prædicãt feciſſe, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium promouiſſe, authoritatem ſanxiſſe, innocentiſſimas manus habuiſſe, religionis & iuſtitiæ pertinacem fuiſſe. Flagitantur, & expectantur hæc à te: laudari ſine adulatione, priuſquam fiant, nec poſſunt, nec pateris. Atq; vt hæc ipſa priuatus cumulatiſſime præſtiteris, neſcio tamen quo

pãctopinguiora quadã, & grãdiora desiderãtur in principe. Illud citra suspicionem captatæ gratiæ testari licet, cum tu maximo rerum vsu, incomparabili prudentia, suprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptissimo ingenio, castissima eruditione polleas. Facere non possunt homines, præsertim eruditi atque studiosi, quin summa omnia de te sibi etiam tacente polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis vberem consecutos se putabunt, si Plinium, sine quo vix potest Latina res consistere, in clientelam tuam susceperis; atque ita susceperis, vt opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, sed etiam approbare videaris. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur in manibus, celebratur, colitur, persuasissimum est indoctos esse quibus ille non sapit. Vix tamen dici potest, quantum ornamenti atque præsidii eminentissimo authori patrocinium tuum afferre posse videatur. Romæ, 8. Calendar. Septembr. M.CCCCXCII.

PRÆFATIO HERMOLAI BARbari, cum libros Aristotelis domi cœpit prælegere, quas lectiones ἐώθινα vocauit: cœpit autem mane sub emersum solis ferè.

QVod propositum meum esset in hac prouincia, quam suscepi adulescentes optimi, quan-

quanquam priuatim, & seorsum vobis sæpe dici, tamen nunc quoq; dicendũ uniuersis, & in commune puto. Animus est, & professio quidem Aristotelis ipsius tũ verba, tum sensum interpretari, deinde quid expositores eius vtraque lingua dixerint, referre, sed breuiter, & cum delectu; ita nec onerati, nec inanes abitis, id quod econuerso faciunt philosophi ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura prælegunt, Aristoteles ipse negligitur. Quam quidem rationem docendi vtrum reprehendam, nec ne, non sum dicturus hoc loco; certe non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud non sequi. Illud sine iniuria cuiusquam modeste dictum arbitror, eos qui philosophiæ præcepta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos, & admirabiles dici posse: Peripateticos vtique, vel saltem Aristotelicos nec haberi, nec appellari posse; nisi quis contendat Peripateticæ sectæ placita melius ab aliis, quàm ab Aristotele ipso tradi. Neque tamen deterreri volo quenquam, si qui sunt è vobis, qui præceptores huic instituto nostro contrarios audierint, immo gratulari possunt vtrunque, & quod perspicaciores futuri sunt, & quod facile iudicabunt, quid intersit inter hoc, & illud præcipiendi genus. Contra quoq; si qui penitus rudes accessistis, nihil propterea desperandum vobis est, nisi potius gaudendum, quibus cõtigerit incunabula philoso-

phia ab ipso protinus Aristotele doceri, & eam statim viam ingredi, quam clarissimi, & castissimi quique secutores eius solam nouerunt. Alioquin qui putant hunc aditum patere nemini, qui scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno versantur errore: quando quidẽ tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plantius, nec Calcidius, nec Boëtius ingressi, non Alexander, non Themistius, nõ Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tamen eminentissimi, & Aristotelis interpretes iuratissimi fuere. Sed reuertor vnde sum digressus, credo polliceri vobis posse duas res. Alteram, interpretaturum me vobis intra triennium, vel summum quadriennium, Aristotelis omnia volumina, hoc est, quicquid ad dialecticen, quicquid ad philosophiam naturalem, quicquid ad transnaturalem pertinet, item quicquid ad moralem, ad rhetoricen, ad poëticen. Nam de omnibus iis Aristotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidem legitur, nec ipsa planè legitur videlicet. Nam ex voluminibus Aristotelis cẽtum & vigintiquinq; aut sex, aut septem tantum leguntur. Alteram, effecturum me pro viribus, vt nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurũ, quod assequi non possitis omnes intelligentiâ. Reliquum est, vt horter vos non ad hæc studia: video enim incitatissimos vos esse, sed vt ad hoc desiderium vestrum ardens, & concitatum afferatis

eratis & diligentiam, & constantiam: facile magis cogitamus, vt in auscultatione naturali egitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum, quo humanum ingenium penetrare non possit: sed sine labore, sine vigiliis peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à vulgo separant, & à populo. Cauendum autem vobis inter prima est; non dico, ne per ignauiam desistatis ab incœpto, sed ne victi difficultate videamini, atque ita in numero eorum esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationũ suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorum suorum ingenio probabant. Pythagoras ex insomniis, quæ per quietem vidissent, Plato in conuiuiis, atque potu. Aristoteles vtroque melius ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non præsentes adeo, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, vt quorum oculos conniuere senserit; præcipitet è schola tanquam adulterinos: quorum vero acies firma contra steterit, educet, & recipiat vt legitimos atque suos. Quamobrem enitendum vobis est, vt huius aquilæ videamini generosa soboles fuisse, non pulli degeneres, & eiecti. Cæterum tacere nolo vnum, quod ego maximum, & præcipuum ad studia philosophiæ cõperi: quod quidem qui sequi volet, nemo est ingenio tam retuso, tam hebeti, qui euadere non possit ad huius apicem doctrinæ. Quæritis quid hoc sit? Absoluo breuiter, voluptatum fuga, id quod versu quodã Græco præcipitur:

Γαστρὸς μὲν πρώτιστα καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος.
Quem per iocum nos expressimus paraphrasi:
Venter, pluma, Venus, laudē fugienda sequenti.
Sed finem dicendi faciam, si addidero iis quæ dixi, breuē sententiolam. Non sum adeo tardus, nec impudens, qui magnitudinem huius professionis meæ ignorem, sed fretus sum non eruditione aliqua meā, sed nonnulla fortasse diligentia, vt quod vel ingenio, vel doctrina non possum, labore saltem, & cura perficiam. Propter quæ si sunt è vobis aliqui vel studiosi, vel amantes mei, hanc vnā mercedem postulo, vt Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis, atq; ametis. Atq; amari quidem & ipse velim, sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solum pro me diligite, atq; amate: amabitur autem tunc demum, cum cœperit intelligi. Illud vero persuasissimū habetote, nullam vobis maiorem voluptatem futurā, quàm cum ita familiarem habebitis Aristotelem, vt libros eius legere cōtinenter, & inoffensè, valeatis, expositoribus nō consultis. Hæc enim summa profectus est, hic finis librorum, vndè fructus ille cumulatissimus, & vere beatus capitur, vt cum ipso planè viuo, & præsente loqui videamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum.

DIXI.

ORA-

ORATIO HERMOLAI BARBARI Zachariæ F. legati Veneti, ad Federicum Imperatorē, & Maximilianum regem Romanorum, principes inuictissimos. 47.

POstquam literæ tuæ sacer Imperator iocundissimum Reipubl. nostræ nuncium attulere, Maximilianum celsitudinis tuæ filiū principem celeberrimum & fortissimum, admirabili populorum & optimatum cōsensu lectum, & salutatum esse Regem Romanorum, Senatus & vniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam fecisse, congratulatum vtriq; nos misit, & in mandatis adiecit, vt magnitudinem gaudii sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modo vobis principes inuictissimi, sed Galliæ, sed Germaniæ, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus, testatissimā & conspicuā faceremus: cum quia nihil tam amplū, tam gloriosum sacratissimæ maiestati vestræ potest contingere, quod sibi quoque pro sua in vos obseruantia, fide, beniuolentia commune non putet: tum vero maxime, quia cum Christianum nomen, & Romanū imperium hoc altissimo prouidentiæ vestræ consilio diuinitus amplificatum sit, hoc tanto & tam communi bono sic afficitur vniuersa nostra Respub. vt solicita sit admodum, ne lætitiam incredibilem suam oratione consequi valeamus. Quan-

quam enim Cæsar gloriosissime, ut à te primum incipiam, nihil est ferè, quod vel à natura, vel à virtute, vel à fortuna sit expectandum, quin cumulatissime consecutus esse videaris: & iampridē eas res gesseris artibus, pacis, & belli, quæ nomen tuum æternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnis anteactæ vitæ tuæ maximum cepisti, quod filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis quàm sapientia vicisset, regem Romanum te viuo renunciari permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Cæsar egregia, cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio, neq; loci, neq; temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, & immortali memoria digna, ita cum hoc vno tuo facto comparata multo reperiuntur esse minora, quàm præ se ferunt. Ac gesserūt quidem illi rem Romanam tam præclare, ut nihil addi potuerit; sed quandiu vixerunt, & utiq; sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promoto, posteritati quoque consulis, & pluribus in futurū seculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicæ salutis retinere videaris etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni, prospicere ne posit esse malus imperator. Principem esse malum, quem vitia successoris commendent, & bonum videri faciant. Nam quotus quisq; princeps non bonus sit, ad alte-

alterũ collatus? Congratulatur ergo tecum ſibi, & ſecum tibi princeps eminentiſsime, non Reſpublica modo noſtra, ſed Chriſtianus orbis vniuerſus, quod principem eum quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & ſibi habere contigerit. Rara & viſenda felicitas tua Cæſar beatiſsime, filium genuiſſe, quem Galliæ, quem Germaniæ, quem Barbari, quem Romani, quem populus Chriſtianus imperatorem optare te viuo, te reluctante, non erubeſcunt. Dixi te reluctãte: nam hæc tua diue Federice propria laus eſt, non minus tibi quàm cæteris moderari. Verebaris audio modeſtiſsimus & grauiſsimus imperator, ne ſi precibus populorum & principum omnium protinus annuiſſes, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datũ eſſe iudicaretur: parum tibi videbatur præſtare Cæſarem in alios, niſi aduerſus teipſum quoq; præſtitiſſes, immo qui clementiſsimus, humaniſsimus, & facillimus es in cæteros, id quod ego non famæ credo, ſed expertus loquor: in te parum æquus, & duriuſculus eſſe voluiſti. Nihil erat apud te fuga voluptatum & continentia, quas virtutes vno te, nullus ante te magis commendauit, niſi & paternum affectum, quo nihil eſſe conſtat in homine potẽtius, nihil tam legitimum, caſtigaſſes & compreſsiſſes. Nec enim vitium erat in Cæſare liberos ſuos, qui & ipſi ſunt Cæſares protinus quàm naſcuntur, reges eſſe cupere; quandoquidem non magis ho-

nestum est regẽ vocari, quàm Cæsaris esse filiũ. Iam patris in filios indulgentia popularis, & plausibilis quoq; solet esse, nedũ vt vel inuidiosa sit, vel probrosa. Nam in Cæsare commendabilis semper fuit, in te vero etiam expetitur quasi debita. Nec iam indulgentiæ nomen habet, sed iuris & æquitatis. Quis enim est filio tuo vel bello, vel pace clarior? quem res aduersæ magis exercuere? Quis prosperis & secundis minus intumuit? quis in vtraque fortuna cõstantior? in labore pertinax? in remissione diligens ac præcinctus? Mitto bellicas virtutes, quæ vt in eo præstabiles & eximiæ, ita nec temporum sunt omnium nec locorum. Attingãtur pacis artes, quæ semper & vbique sunt vsui, sapientia, temperantia, placabilitas, innocentia, religio, frugalitas: hæ in iuuene vno tam præclaræ, tam eminentes esse perhibentur, vt ne in sene quidem imperatore maiora desiderari posse videantur: futuræ prorsus incredibiles, nisi eum ex Austria gente celebratissima, & filium tuũ esse meminissemus. Quæ cum ita sint, immortales tibi gratiæ prouinciatim, oppidatimq; habentur, & semper habebũtur imperator consultissime, quod pro cõmuni bono verecundiam & modestiam tuam expugnari passus es. Ergo bis teipsum vicisti Cæsar inuictissime Primo, cum oblatũ filio tuo regnũ minime dissimulanter auersatus, & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatem virtute plusquã heroica,

heroica, immo diuina quadam mentis & animi magnitudine superasti. Secundo, cum hanc ipsam virtutem, qua modo te vicisses, vtilitatis publicæ contẽplatio peruicit: & impetrauit à Cæsare, quod impetrari non potuisset à patre. Sed iamdudum mihi Cæsar innuit, Maximiliane Auguste princeps generosissime, vt à se digressus orationem ad te conuertam, obtemperabo lubens, atque lætus; cum quia laudes tuas pater æquiore animo quàm suas audit; tũ quia per hunc modum imperio senatus, & desiderio Reipubl. melius & vberius satisfecero. Ergo maiestatis tuæ nomẽ apud nos tam celebre semper fuit, vt ad diligendum amandumq; te propensos, etiam ad colendum & obseruandũ impulerit. Est hic mos Reip. nostræ peruetus atque sanctus, perniciosos & improbos tyrannos exitialiter odisse: Principibus bonis & fortibus nõ solum fauere, sed etiam obsequi, dignitatẽ eorũ & amplitudinẽ omnibus modis iuuare, tueri, defendere. Ætate porrò nostra nemo de regum & principum numero fuerit, quem colligi tecum & comparari posse iudicemus, omnino talis, & tantus es apud nos, in quo vel plura vel maiora quàm præ te feras optare, comminisci, desiderare pudor sit: vt nemo mirari debeat, si lætitiam immortalem, gaudium incredibile, voluptatem incomparabilem, quam te Romano rege declarato concepimus, dicendo repræsentare nullo modo possumus. Exitent ac

prælucent in vno te, sed iuuene, mirum dictu, virtutes omnes Imperatoriæ, iustitia, liberalitas, animi magnitudo, clementia, placabilitas, abstinentia voluptatum omnium: & vt complectar vno verbo multa, quàm immaturum aui te cernimus, tam maturum imperii te cognoscimus. Peruidit hanc indolis altitudinem Carolus rex Belgarum, experientissimus belli dux, & acerrimi vir ingenii, qua vsqueadeo exarsit, vt nihil prius habere videretur, quàm vt vnicam sibi filiam virginem magnæ spei, fœminam lectissimam, hæredem multarum gentium, nationumq; futuram, & omnino quam multi reges appeterent, obseruarent, ambirent, tibi vni ferè puero, nec vxorio, nec quærenti desponsare posset. Vndeuigesimo autem ætatis anno, quum princeps ille cui mox asciscendus gener eras, ab Leucis, & Heluetiis interceptus esset, soceri tui regnum à Gallis occupatum ingressus, parua manu fusis & trucidatis ingentibus hostium copiis, seruitute liberasti, vxorem defuncti ducis, & filiam fortunatissimas modo fœminas, tũ miserrimas & exangues, nec plus mœrore quàm metu confectas, omni diuina & humana spe destitutas erexisti, subleuasti, redemisti, vitam earum, & dignitatem, & pudicitiam conseruasti. Hoc mater, hoc prouinciæ tãto & tam immortali beneficio deuinctæ, virginem ope tua recreatam, virtute tua defensam tuis armis inimicorũ ereptam iniuriæ, despon-

satam

ſatam à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, videlicet vt eundem generum atq; virum haberent, quem habebant & aſſertorem, & vindicem. Hactenus rudimenta virtutis, & fortitudinis tuæ diximus. Quid illa quæ mox egiſti? quàm famigerata? quàm mira? quàm viſenda? Nato tibi filio ciuiles ortæ ſeſeditiones ſunt Morinis authoribus; quorũ opera factum eſt, vt chariſſimũ tibi pignus, neſcio quo prætextu cuſtodiendũ & aſſeruandum eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio princeps glorioſiſſime, ſed fati vis hoc agentis, vt per inteſtina quoq; bella clarior & celebrior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcit, ſed quos iactat, quos exercet: alioquin clari nec bello, nec pace duces intelliguntur, quibus omnia proſpere cedunt, ſed quibus contingit per labores, per ærumnas, per incommoda ſplendeſcere. Nam vt ſecundæ res felicem, magnum certe faciunt aduerſæ. Alexãdrum illum Macedonem, ſunt qui minus egregium bello ducẽ fuiſſe prædicent, quod ei nullius pugnæ non ſecunda fortuna fuerit, quodque in ipſo rerum incremento nondum vertentem fortunam expertus, vita deceſſerit. In te vero, quem certa ſyderum decreta ſceptro patris & ſolio deſtinauerant, quid mirum ſi aliqui operam dederunt, vt triſtiora tibi tempora inciderent, ne aut virtus quiete langueſceret, aut parum dignus imperio fuiſſe

*videreris, qui omnino futurus esses imperator? Itaque continuos nouem annos in castris agens difficillima quinque bella profligasti, Gallicum, siue Francicum, Eburonicum, Sicambricum, Batauicum, Morinicum; quod quidem postremum haud facile iudicari potest, vtra tibi re gloriosius fuerit, eóne quod filium tandiu tibi ademptum, auulsumque recipisti, an eo quod nobilissimas gentes, scientissimos bellicæ rei populos, vrbes opulentissimas ad deditionem & pœnitentiam compulisti, id quod nec Caro*lus *socer, nec prosocer* Philippus *excellentissimi duces, hic bello, ille sapientia, consequi potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum rex clarissime, non laboro verborum ambitu, nihil amplifico, nihil alleuo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum, & negligenter effusa: plus mirentur si qui te propius introspicerent, & virtutes eas intuerentur, quarum præsidiis munitus, tot insignes victorias, tam multa belli decora consequutus esses: videretur istud os tam probum, tam facundum, hæc tracta de cælo species, ista lacertorum & pectoris firmitas, hic totius corporis vigor, hæc animi tempestiuitas & volucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quàm ferox in prælio, mitis in contubernio, effusus aliis, tibi parcus, in castris non veste, non mensa præcipuus. Aguntur*

hye-

hyemes cum cætero milite sub pellibus, sudantur æstates æqualiter. Epulæ modico & castrensi cibo contentæ. Iam quis te solertius castris locum capiat? commeatus expediat? hostem ludificetur? pugnæ tempus eligat? aciem instruat? vrbes obsidione cingat? Neque vero partes imperatoris, & optimi ducis imples, militis non imples. Nullum tibi castrense munus sordet, non stare pro signis, nō excubias sorte agere, non vallum ferre, non speculatum egredi, primus inire prælium, postremus excedere, vtrunque iuxta doctus, opere militem, & cōsilio ducem agere. Nullam tibi vel principalis fortuna, vel maiestas imperii functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blandiris, indulgentissimus cæteris, tibi parum lætus: & omnino nihil gregario plus habes, nisi quod laboras; ratus id quod est, non tam honorem quàm onus esse quod regnas: imperatoris hoc esse munus, vt opes & magnitudinem suam non ad ambitum suum priuatum, sed ad salutem & cōmoda Reipublicæ cōuertat, vtiq; non imperiū sibi, sed seipsum imperio dedititium faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, sed amicos etiā deligere, nō oblatos istos & passim obuios, de palæstra, de sphæriterio, de fritillo, sed quos ad innocentiam, patientiam, continentiam, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sæpius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicunq; vos sequuntur (alioquin tam multi,

quã sunt, vt Plutarchus inquit, in culina muscæ, quæ cum ipso nidore confluunt & recedunt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis vos vltro sequi. Itaq; cum iis, qui se tibi aliquando virtute commendauissent, consuetudine delectassent, vtilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descendis, & Cæsarem obliuisceris, vt amicum præstare possis. Neque vero postremũ inter laudes tuas posuerim, quod literas & ingenia (sicut audio) tam impense diligis, quodq; bonas arteis non foues modo, sed alis, atque promoues. Imperatorium & hoc decus, cum quod in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumen doctrinæ, quàm in regibus: vnde natũ fit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos Deorum non alios esse quàm reges: tum vero maxime quod præcepta sapientiæ non habentibus modo prosunt, sed in alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle? Platonem in Dione multos instituisse? Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, vt Athenodorũ audiret, nec Panetiũ Scipio videre concupisset, nisi tantum in ea re, vel ornamenti, vel fructus inesse iudicauissent. Prætereo multa prudens atq; cõscius, nihil me fugit, quàm religiose, quàm innocenter, quàm sancte ineuntem iuuentutem tuam exigas; patet omnibus, obsequentiorem te patri filium, nec esse, nec fuisse quenquam. Scio quàm præclaræ, quàm magnificæ cogitationes

tiones

tiones tuæ sint omnes. Non ignoro quæ pridem vota conceperis, nuncuparisq; digna principe Christiano, digna maioribus tuis, digna Cæsare, digna teipso. Hæ virtutes tuæ illæ sunt imperator vnice, propter quas ducem suum te bellicosissima terræ Galliæ pars Belgæ, non modo nō dedignantur aduenam & Germanum, quibus alioquin tam sunt infensi, quàm proximi, linguâ, cœlo, moribusq; disiuncti, sed appetant vt indigenam, venerantur vt principem, diligunt vt parentem. Hæc ingentia tua merita, propter quæ Federicus pater innocentissimus, & grauissimus imperator adduci, persuaderique potuit, vti te regem Romanum se viuo renunciari pateretur. Ac differebat quidem ille primum, & cunctabatur, simul vt verecūdiam, & modestiam suam, quemadmodum prædiximus, ab omni labe suspicionis assereret: simul vt exploraret, assentarenturne patri, qui pro filio tam enixe laborarent, an consultum saluti suæ vellent. Sed extemplo patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium voces fuisse, sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangitur atque languescit. Studia quô plus arcentur, eô magis gliscunt, & exardescunt. Quanto nunc diue Federice *gaudio perfunderis, quod filius tuus te incolumi placere potest imperator? quàm iocundū tibi, quod te comparari filio tuo sentis? Et quoniam controuersa res videtur, modo vincis, modo vinceris. Cæte-*

rum, quid prouidentia tua dignius, amplitudini gloriosius, clementiæ, pietati, felicitati, conuenientius facere potuisses, quàm vti quẽ ex vtilitate publica fuit vt genuisses, eidem quoque per patrem, & decus & nomen imperatoris accresceret? Macte ingenti vtroque in Rempubl. merito, etiam si difficile percipitur, vt inquit ille, pulchrius & honestius fuerit genuisse talem, an cooptasse. Non multo minor tamen vestra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim possunt non optimi censeri, qui principes sibi optimos prospiciunt. Proinde cum talis & tantus esset is quem legistis, vt & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus, scitote vos vtrunq; cumulatissime consecutos fuisse, & vt gratiæ vobis ab omnibus immortales & incredibiles haberentur, & vt nomen vestrum æternitati cõmendatum & cõsecratum esset. Etenim vt nomine Vitellii, vel Othonis subinde admonemur eorũ, qui faces illas atq; pestes ad dissipandum & incessendum orbem intulissent; ita hæc optimi principis electio nunquam memoriæ hominum sine vobis recurret, quotiensq; posteri vestri res ab illo fortiter gestas incognoscent, totiẽs laudabunt, qui talem imperio præfecerint. Sed redeamus vnde nos contemplatio patris & eorum qui te legerunt, abduxit. Magna per se res erat, omnibus punctis, omnibus suffragiis,

& (vt

& (vt ita dicam) tributim centuriatimque declaratum esse regem Romanorum; sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim Reipublicæ Christianæ tempora; is habitus imperii, vt non tam speciosum fuerit te regem creari, quàm necessarium, nec ad futura modo, sed ad præsentia rerum momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto percensere quàm luxata, quàm conuulsa sint omnia religionis Christianæ membra, omitto bella quibus imperium hoc distringitur: sit enim piaculum in tam festa præsentium gaudiorum luce misceri tristia; illud sine periculo violatæ publicæ lætitiæ dicetur, hoc quòd principes Germani de creando te sibi regẽ cogitauerunt, non tã consilium fuisse quàm remedium. Ergo non ad otium, non ad remissionem, nõ ad quietem (alioquin tibi debitã post tã multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperiũ tibi traditur, omninoque per hoc non solatium tibi, sed aliis quæritur: nihil enim aliud cogitasse video summos viros, qui te patri tuo principi nobilissimo, sed annorum pleno socium adhibere, quàm vt ille cõsilio Remp. tu laboribus & operibus adiuuare posses. Quid illud, quàm gloriosum tibi, quàm lætũ patri, quàm omnibus in tempore? vt regem decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuam, non imperium, sed imperator, nec imperator, sed pater expectaturus esse videretur. Accessit hoc ad cu-

mulum amplitudinis & fortunæ tuæ rex præstantissime, vt qui filium infantẽ è penitissimis hostium munimentis eripuisses, apud eundẽ patris quoque recreati gloria staret. Duos omnino legimus cognomento Pios fuisse, nec argumentum ignoratur, vnde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, vter euentus hoc nomen tibi cõciliauerit, quod pius in parẽtem, an quod pius in filium apparueris. Sed iam tempus est, vt vela retraham, neu longius me quàm volo, aut quàm partes legati sunt, laudum vestrarũ splẽdore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrẽ si nihil est in rebus humanis principe Romano maius & augustius, si talis & tantus est filius tuus Cæsar, vt ab omnibus legi debuerit, & ex omnibus: deniq; si nihil vel nobilius ad gloriam, vel certius ad salutem excogitari poterat, quàm vt ille Remp. difficillimo tempore capesseret: nemini mirũ videri debet, si quod per initia testatus sum, ad huius magnitudinem lætitiæ nullius hominis facũdia, nullius vis ingenii peruenire potest. Sed hæc trans- lætitiæ sunt, communia sunt omnibus. Illæ peculiares Veneto causæ, quod neq; gẽs est vlla, neque natio (absit verbo inuidia) cuius vel plura, vel maiora, & in Christianam Remp. cuius vos caput estis, & in Romanum imperiũ argumenta beniuolentiæ, fidei, pietatis appareant. Non auderem ista profiteri Cæsar optime, nisi & vera esse constaret, & tu vera libenter audires: alioquin

lioquin sciebam scelus esse coram te parum certa dicere, nedũ falsa. Sunt & illa nobis propria Maximiliane rex fortissime, quod clarissimũ nomen Austriæ familiæ, qua nulla fuit vnquã regum imperatorumque fœcundior, religiosum & venerabile semper habuimus, quod Federico patri tuo principi saluberrimo, quacũq; se res tulerunt, enixe studuimus, quibuscunq; eũ locis & temporibus singulari significatione voluntatis & obseruantiæ prosecuti sumus, quod ipsum te semper à teneris vnguiculis inductione quadam animi nõ occulta impensissime coluimus, authoritati tuæ fauimus, amplitudinẽ quãtum vires fuere defendimus. Iam qui principib. Lusitaniæ nobilissimis & fortissimis, vnde maternum tibi genus est, qui socero tuo Carolo duci generosissimo, qui Philippo eius patri sapientissimo principi cariores vnquam fuere, quàm Veneti? Tot modis copulati cum sublimitate vestra sumus, tam multiplici nexu vincti, vt qui hæc non videt, nihil omnino videat: qui plus desiderat, nihil omnino desideret. Gratulatur ergo prorsus in vobis sibi, & in se vobis senatus & vniuersa ciuitas nostra, non quantũ cæteri fecere, sed quantum nulli: nec quantũ dici, vel cogitari potest, sed quantum nec dici, nec cogitari fas est. Et quoniã ambo vos celeberrimi principes, hinc pater, inde filius, ita mutuo creuistis, vt neq; tu maior, neq; tu felicior esse possis: reliquum est vt Deum optimum maximũ

conditorē huius & seruatorem imperii publica vice comprecer & obtester, ut quando rem Romanam principum duorum patris & filii, huius maturitate senioris, illius virtute iuuenis florētissimā esse voluit, beneficio suo faueat, pietatemq́ suam, & voluptatem conseruandi per optimos principes generis humani sanciant, & perpetuam esse iubeat. Postremo, ut illustrissimum ducem nostrum, & inclytam Rempubl. incolumitatis & gloriæ vestræ cupidissimam, quæ te Cæsar semper & patrem, & principem Christianæ religionis agnouit, coluit, & suspexit, sacrosanctæ maiestati tuæ quanta maxima possumus veneratione, religione, deuotione commendemus, opes nostras omnes atq; vires ad ornamentum & incrementum imperii, dignitatem & amplitudinem sacratissimi nominis vestri, promptas, expositas, & dicatas esse doceamus. DIXI.

HERMOLAVS BARBARVS I. Carondeleto supremo regis Rom. Secretario, S. 48.

ORationem à me nudiusquartus habitam ad principes, amplitudini tuæ mitto recognoscendā castigandamq́. Quanquā enim mei moris esset, nihil unquam temere, nihil nondum conditum atq; pressum emittere, cum primum tamē desiderari eam à te subodoratus sum, intuli mihi vim, & peruici tandem, ut instituto

meo

meo decederem; ratus id quod erat, minus esse malũ, adire periculum famæ, quàm morã desiderio tuo facere. Quæris vnde tãti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Cõpertum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratũ habeo quantũ me diligas parum merentem, quantũ orationem & actionẽ meam commendes. Sed heus tu docte vir, obsecro ne mirere, si qua leges in hoc libello, quæ tũc dicta non fuerint. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc; admonitus ab aulicis extemplo quàm limen attigi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quæq; dicerẽ, patientissimis omnino, sed occupatissimis tamen principibus parcerem. Amputaui subito consilio multa, quanquam quod potest consilium fuisse si subitum? ea quæ tũc resecui, modo sunt annexa: vtcunq;, veterum exẽplo facimus, quos F. Quintiliano teste constat longè aliter scripsisse, quàm egissent. Exulanti Massiliæ A. Miloni quidam orationem M. Tulli non quã habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit. Tunc ille, si sic egisses, *inquit*, Marce Tulli, nõ esitaret Massiliæ barbatos pisces Milo. *Cæterum non dubito quin nisi te amor fallat, vt audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed æquum te quæso nobis & cognitorem & iudicem prabe, considerans hoc & æstimans, quod sesquihoram ante-*

quam principes adiremus, significatum nobis fuerit, nõ duas orationes seorsum, vt cogitabamus, atq; paraueramus, sed vnam duobus iunctim habendam, & recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutãda fuit, orationis vniuersæ filum retexui, atq; vt breui rem complectar, & cutis, & facies ipsa prorsus interpolata est. Vale decus nostrum, & me principi nobilissimo, cuius es inter eos, qui sunt à secretis, merito supremus, commendatissimum rogo facias. Vtinam aliquando tanti sim, vt res ab illo fortiter & magnifice gestas posteritati commendare possim. Tam facturus sum id libenter, quàm qui maxime desideret. Ex Brugis, pridie Non. Augusti. M.CCCCLXXXVI.

EPISTOLARVM LIBRI XII. FINIS.

ANGE-

ANGELI POLITIANI Præfatio in Suetonii expositionem.

INTER omne scriptorum genus, quibus vel Græcæ, vel Romanæ literæ floruerūt, ii mihi haud dubie de humanis rebus egregie meriti esse videntur, per quos aut excellentium populorum, aut summorum principū, aut omnino illustrium virorum res gestæ fidelibus historiarum monumentis commendatæ sunt. Posuere enim in medio nobis vitam, mores, factaque illorum, consilia item, atque euentus rerum, in quæ omnis posteritas, tanquam in exemplar inspicere, vnde ea capere, atq; haurire documenta posset. Per quæ vel publicis, vel priuatis rationibus consuleretur. Nam & iuniores ex historia multiplici quadam exemplorū copia ad vitam redduntur instructiores, & maioribus natu viris multo plus inde peritiæ suppeditatur, quā quantum longissima hominis ætas afferre potuerit. Itaq; L. Lucullum scribit Cicero cum esset Româ ad bellum Mithridaticum profectus rei militaris omnino rudis, tantam tamen inter nauigandum, quam percuntandis peritioribus, quam rebus gestis legendis

operam posuisse, ut cum in Asiam plane dux factus peruenisset, tantus in omni genere belli extiterit, ut maximi illius regis confessione, atque iudicio, omnibus quorumcunque seculorum imperatoribus anteferretur. Alexander autem Seuerus Romanus princeps, quoties sibi deliberandum de negocio bellico foret, peritos historiæ homines inprimis consulebat, neque id iniuriâ. Si enim sapientiam, quod ait Afranius usus quidem genuit, mater autem peperit memoria, qui nam tandem sapientiores, vel esse, vel haberi debent, quam ei, qui non ætatis vnius, atque vrbis; sed omnis æui, omniumque nationum facta, atque mores animo & memoria comprehenderunt. Zenobia quoque illa, quæ post Odenatum maritum imperatoria occupauit insignia, diuque Romanis principibus insultauit, non solum Græcè Latinam historiam perdidicerat, verum Alexandrinam etiam, atque orientalem breue ipsamet in compendium redegerat. Quo minus mirandum sit, non virtutem modo, & consilium, scientiam præterea gerendi imperii, sed auctoritatem quoque ei tantam superfuisse, ut se non Arabes, nunquam regnante, & fœmina, & Barbara, non Saraceni, non Armenii commouerent, ut suspicari quidem possimus tale illi quiddam mulieri cõtigisse, quale de hominis rustici vxore fertur in fabulis. Agricola inquiunt deformi facie metuens, ne

sibi consimiles liberi gignerentur, hoc remedium commentus est, domi imagines egregie formosas collocauit. In eas aspicere uxorem quam minime conniuentibus oculis assidue iussit. Ita de se quam pulcherrimam sobolem propagauit. Eodem hæc videlicet pacto fœmina insignis, magnam virorum excellentium similitudinem contraxerat, quorum sibi exempla ad imitandum proposuerat, quorum assidue facta, & mores in historia ipsa, quasi in tabula aliqua, aut speculo contemplabatur. Recte autem eam Cicero temporum testem, lucem veritatis, vitam memoriæ, nuntiam vetustatis appellat historiam. Ea est, vna cuius ope aduersus omnem fortunæ temeritatem, quasi Vulcaniis armis muniti sumus, atq; armati, ea hoc quoque nobis præstat, vt quod ad rerum cognitionem attinet, superioribus etiam vixisse ætatibus videamur, neq; non tum & illud historiæ ingens est meritum, quod & bonos viros laudando extollit, & improbos vituperando detestatur, sola denique & custos est fidissima temporum & ipsa à temporibus quasi mutuo referentibus gratiam custoditur. Negant sane philosophi quidam, appetendam gloriam esse, eamque rectius à virtute velut minime necessariam negligi autumant. Virtus autem inquiunt ipsa sibi est precium, ipsa est per sese nullis extrinsecus illecebris expetenda. Atque hæc illi cum scribunt, suum te-

men eis libris nomen inſcribunt. Idq; vel maxime tum captant, vnde exterrere alios enitũtur. Nemo eſt autem tam cornea fibra (vt ait Perſius) quin dulcedine aliqua laudis titilletur; nemo tam penitus frontem, vel proſtituit, vel amiſit, quin metu infamiæ aliquo vellicetur. Quocirca recte ille apud Prodicũ Chium, Virtus, *quemadmodum quidem Xenophon Socraticus meminit,* iis ad ſe Herculem illecebris contradicente voluptatẽ conatur attrahere, vt inter prima, decus ei honoremque polliceatur: Per me, *inquit,* iuuenes ſeniorum laudibus gaudent. Seniores ipſi iuuenum honoribus lætantur. Iucunde præterita meminerunt, ſuauiter in præſentibus agunt. Per me diis amici, chari amicis, patriæ honorabiles ſunt, vbi autẽ vita exceſſerunt, non obſcuri, non inglorii iacent, ſed perpetua memoria celebres vigent. *Eadem quoq; apud Silium virtus ait:*

Mecum honor, & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus & niueis victoria concolor alis.
Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.

Neque enim exiſtimandum eſt, aut hũc ipſum Herculem, cuius egregia toto orbe terrarum facinora celebrantur, aut heroas cæteros tanta illa fuiſſe pericula ſubituros, tanta adituros certamina, ſi ſuarum memoriam rerum iuxta ſecum intermorituram putaſſent. Pulchre itaque Valerius Flaccus de ſuo agens Iaſone ad hunc modum exclamat:

Tu

--- Tu sola animos, mentemque peruris,
Gloria, te viridem videt immunemq; senectæ
Phasidis in ripis stantẽ iuuenesq; vocantem.

Ego vero etiam conditas à primordio vrbes, etiam posita ciuitatibus iura, etiam multa in vsum hominum inuenta, atque excogitata sola gloriæ cupiditate crediderim, quam nisi esse ciuibus necessariam; veteres rerum publicarum gubernatores existimassent, nunquam tãta eis fomenta, tot coronas, trophea, palmas, tot arcus illos magnificosque triumphos proposuissent. Itaq; videre est nostris his calamitosissimis tẽporibus etiam cum virtutis fructu virtutẽ prope ipsam intercidisse; nam quis eam, quæso, amplectatur, vt Iuuen. inquit, præmia si tollas, præmium autem quod nam est honestius veræ virtutis, quam ipsa gloria, quæ vt in reliquis monumentis temporarium aliquod habere diuersorium potest: Ita in excellentium historicorum libris perpetuum sibi domicilium fabricata est. Nam oratorem quidem facile, vt omnia extollentem in maius auerseris, historia si quid vel gratiæ, vel offensæ dederit, suũ iam nomen non retinebit. Quamobrem, vt certior, veriorq; in ore muliebri, ingenuus & natiuus color quã vel cerussa, vel purpurisso illita bucca; Ita historiæ sincerum testimonium fucosis oratorum præconiis diuturnius: quod scilicet & Cicero ipse intelligens belle agit cum Luceio, sui vt rumores monumentis illius commendentur. Et

Plin. iunior homo ætate sua inter primos eloquens habitus, optat Cornelii Taciti inseri historiis, quod immortaleis futuras eas auguraretur. Sed neque orator quisquam, vel mediocris sine exemplorum varietate vnquam fuerit, quod sine ipsis (vt ait Cicero) nihil recte docetur, neque historiæ munus implere alius nisi eloquentissimus poterit. Itaque & Plinius idem dies noctesque cogitare se scribit, qua se quoque possit tollere humo. Id autem solam prope historiam polliceri, beatosque putat, quibus deorum munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos, quibus vtrumque. Atque vtinam Ciceroni quoque ipsi parere aliquando historiam licuisset, quam tunc præcipue egregium illud ingenium parturiebat, cum scelere inimicorum caruit rebus humanis, talem iam illam quantum auguror haberemus, qualem adhuc ne suspicari quidem possumus. Nam si in orationibus illis suis, vbi omnia ad præscriptum dicerentur, ita sunt quædam breues insertæ narrationes per omneis ductæ sensus, atque affectus, vt non dici res illæ, sed plane geri, atque esse oculis subiectæ videantur, quanto vberiora tandem, ampliora que omnia in liberrimo illo historiæ campo, quasi in Olympiaco curriculo apparuissent, cum forensi asperitate carens oratio fuso, atque æquabili suo quodam tractu deferretur, cum crebrioribus vti, & sensibus, & a-

culeis

uleis, liberioribusque verbis, figuris remotio-
ibus, & ad poeticam sublimitatemque quam-
roximè accedentibus liceret, cumque omne
rgumentum magis ad memoriam posterita-
is, famamque ingenii quam ad præsens iudi-
ium, ad exponendam rem gestam, quam ad
idem faciendam componeretur. Et quoni-
am dicendo prouecti sumus, vt de stylo etiam
pso historico meminerimus, non alienum for-
asse videri poterat, reliqua etiam, quæ essent
n hoc opere obseruanda, quæque item fugien-
da præcipere, quo vtendum principio, qui te-
nor rebus, qui modus accommodandus, quæ
subticenda, quibus immorandum, quæ car-
ptim tantummodo perstringenda, quo pa-
cto fieri fides, quoque modo vacare omni su-
spicione auctor possit, quæ sint omnino in tem-
porum ordine, locorum descriptione, cau-
sis, consiliis, euentibus, rebus ipsis gestis ex-
plicandis, obseruanda, quid spectare in pri-
mis auctorem, à quibus auocare animum,
quantum vtilitati seruire, quantum in-
dulgere voluptati oporteat. Verum hæc,
aliaque inpræsentiarum breuitatis studio,
spatiisque (vt Virgilius ait) exclusus ini-
quis, prætereo, atque aliis post commemo-
randa relinquo; iam nec poeticen quidem si
ad gloriam spectes, vlla ex parte cum histo-
ria contuleris: quippe cui aut omnino fi-
des abrogetur, aut tum denique habeatur,

cum sese maxime ad historiæ imitationem cõformet; & is haberi summus poetarum debet, qui quam facillime quorum velit auditoribus faciat fidem. Quapropter, & musæ quoque ipsæ apud Hesiodum in libro eo, qui de Deorum generatione inscribitur, ad hunc ferè modum de se prædicant. nam versiculos ipsos, & si fortasse inconditè, ad vnguem tamẽ Latine exprimere conabor. Scimus falsæ quidem narrare simillima veris. Scimus item quoties libitum est, & vera profari; sed & legumlatores, quiq; ciuitatibus iura instituant, nisi historiam planè tenuerint, mendose suum officium faciant, necesse est: vt enim pictor quidam interrogatus quonam potissimum magistro profecisset, populum digito demonstrans, Illo inquit: sic is qui leges ferat, in ipsos hominum cœtus diligentissime inspicere, tanquam in exemplar debet, vt ex singulorum moribus, quæ ad communem omnium vtilitatem pertineant, eliceat; eaq; in vnum contracta, & emendata, tum deniq; in medium proferat, atque promulget. Ac neque ipsas quidẽ, quamlibet sacrosanctas leges, quod mihi pace omnium dixisse liceat, neq; ipsas inquam leges vtiliores esse hominũ generi, quam monumenta historiarum temere concesserim. Nam cum sit finis idem legumlatori positus, & historico, cumq; eundem quasi in scopulum vterq; aspiciat, videlicet, vt quam optimis moribus inter se homines agant, tanto tamen esse

rerum

rum gestarum conditoris præstabilius officiũ
idetur, quã legiferi, quanto doceri hominem,
uã puniri, atq; torqueri præstat. Ad hæc phi-
losophia quoq; ipsa, neque de morib agere, neq;
domesticarũ, publicarumq; administratione
rum sine exemplorum multiplici copia, va-
etateq; satis possit. Id si cuiquam incredibi-
us videatur, maximorum clarissimorumque
ea re philosophorum libros, atque in primis
ristotelis in manus sumat. In quibus nul-
m fere, aut præceptum, aut documentum in-
eniet, quod non ex ipsa historia, tanquam è
pite, venaq; perenni, & fonte aliquo vberri-
o emanauerit. Rerum vero naturam quo
acto tractabit is, qui ipsam naturæ historiam
on calleat. Negent fortasse id argutuli qui-
am nostræ ætatis philosophi, vt qui nec Plinii
ngulare opus de eo negocio comprobent. Ic-
rco videlicet, quia est elegãtissime scriptũ, nec
rist. historiam De animalibus euoluant, quia
atine iam ipsa Theodoro Gaza interprete cœ-
t loqui: ii mihi similes esse videntur seruis,
ui dominorum hæreditate facti repente diui-
s, neque quo pacto induenda sit herilis vestis,
eque omnino ipsius tenere ordinem norũt. Sed
pe apro, aut lepore, turdo forte aut ficedula in
ensa positis, ipsi tamen ius aliquod fatuum,
ut pulmentum, & sordissima quæque cibaria
agna ingluuie deuorant. Atque vt prægnan-
s mulierculæ, cum circa tertium fere à conce-

*ptu mensem morbo eo laborant, quem Græci medicinæ auctores κίτ*ταν. *Id Latine* pica est, *appellauerunt; vtiles quidem, consuetosque cibos aspernantur, cretam vero, & extinctos carbones, aut rudera aliqua auidius comedũt; quod multa videlicet in stomacho excrementa male concocta habeant. Ita ii nostri bene quidem palliati philosophi, cũ sint & ipsi corruptissima illa sua disciplina imbuti, elegãteis quidem beneque sentientes scriptores, vtpote sui dissimillimos iure fastidiunt. Inquinatissimum quenq; auctorum maxime quasi blandũ filiolum amplectuntur. Libuit mihi aliquãdo excutere scrupulosius cõmentaria in Aristotelem nonnulla, quæ isti inter prima adamant, ipsis etiã Getis barbariora. Deus bone, quæ mõstra in illis, quæ portẽta deprehendi, quam aut omnino nihil sentiunt, aut contra eum ipsum quẽ interpretantur ridicule sentiunt. Contul & Græcũ Aristotelem cum Teutonico, hoc est eloquentissimum cum infantissimo, & elingui* Hei mihi qualis erat, quantũ mutatus ab illo. *Vidi eũ, vidi, & vidisse pœnituit non conuersum è Græco, sed plane peruersum, sic, vt n minimũ quidẽ alterius vestigium in altero appareret, nihilo tamẽ secius, quæ est hominibu duritia oris, arrogare sibi venerandũ philosoph nomẽ haud erubescũt. Sed quorsum ego hæc, c sint, vel isti inprimis, quib. insana in gymnasi sint posita præmia, vt tãta mercede Latini ho*

min

ines nihil ſapere diſcant, etiã à barbaris, cum
ceãt, proh dedecus, & neglectui habeãtur bo-
e, hoc eſt Romanæ literæ, & quæ exerere ca-
it, atq; attollere paululũ oculos ſuperiore ſæ-
ulo cœpiſſent, neminem iam reliquum, aut ſa-
e quam paucos habent, qui ſubleuare eas, qui
igere proſtratas conetur. Quæ quidem laus
opria eſſe veſtræ huius reipub. debuit Floren-
ni, vt quæ in ciuitate nuper eæ ſunt renatæ
eræ, in eadem etiam alerentur adoleſcerent-
ue, priſtinumq; vigorem aliquando, atq; an-
quam virtutem recuperarẽt. Sed redeo vnde
greſſus ſum, ne ipſa quidẽ philoſophia inquã
ne hiſtoriæ adminiculo, ſuum curſum tenebit
nquam, non magis quam ſine velis nautæ,
que remigio. Vtq; valentius, efficaciusq; do-
ndi genus per exempla, quam per præcepta eſ-
nemo non fateatur, ita prolixius humanum
nus hiſtoria, quã philoſophia demeretur. Ac
iloſophiam quidẽ multi ceu prorſus inutilẽ,
neq; imperantib. neq; rempub. adminiſtran-
us accõmodatam reprehenderunt: multi et-
n grauius inſectati verbis inceſſerunt, non-
lli autẽ, inter quos Cicero propugnarũt. Hi-
iã nemo agit ream, nemo defendit, nullius
ppe patrociniũ, quæ ſit innocẽtiſſima deſide-
, nullis peti maledictis potuit, quæ præclariſ-
e de vniuerſo hominũ genere ſit merita. Age
o quid dicã de artibus cæteris? quarum par-
ad felicitatem nihil pertinet, partim (vt

inquit ille) plus aloes, quam mellis habet, neq; tantos vsus hominibus, quanta affert detrimenta. Quædam etiam docent non tam quo pacto erigere verum possis, atque fundare, quã quomodo prosternere, ac demoliri. Historia & felicitatem participat nobis, & citra vllum nocumentum prodest homini, & veritatẽ ipsam velis, equisque (quod aiunt) inter prima prosequitur. Quapropter, vt in pauca conferam, vere hoc mihi videor esse dicturus, nullius aut facultatis, aut disciplinæ tantam vtilitatem, quantam historiæ existere: nam cum perpetua stigmata inurat improbis cum sempiterna gloria afficiat bonos, illos à malis artib. metu dedecoris absterreat, hos ad præclara facinora sp laudis adhortetur; magna merito ex parte præstantissima quæq; excellentium virorum oper dicta, factaq; ipsi accepta referentur historiæ Sed quoniam de ea vniuersa, satis (ni fallor) pr tempore locuti sumus, pauca etiã de illustrium vitarum scriptoribus persequamur; qui mih quidẽ tanto eos antecellere videntur, qui multifariam illam hominum, locorum, temporũ diuersorum, quasi syluam in mediũ exponun quanto & diligentius singula quæq; exprim re, & facilius imitari, atq; effingere, quam niuersa quis possit. Itaque nunquam ego, a Plutarchum minus hominibus, quam Her dotum, aut Suetonium, quam Sallustium tear contulisse. Vt enim Sertorianus rob

stissim

ſſimus miles totam ſemel equi caudam ma-
u comprehenſam auellere non potuit, quã de-
nde tamen lixa imbecillus, ſetas ſcilicet ipſas
ngulatim carpens, paulo negocio depilauit:
ta imitari congeſta in vnum varia exempla
ifficile ſit omnibus, ſeparata autem, atq; dige-
a facile cuiuis liceat. Auctoris præterea mens
ogitata illa ſua rectius quaſi ſagittas colline-
bit, ſi ſenſum totum, atq; animum vnum ad
rgumentum, atq; perſonam, vnamque quaſi
d metam direxerit, quam ſi eodem tempore
iuerſas in parteis circũegerit: neq; autem ma-
or continentibus illis ſcriptis voluptas ineſt, cũ
ihil æque hiſtoriæ lectorem afficiat, quam va-
ietas ipſa rerum, in qua ancipites inſint ho-
inũ caſus, inexpectatiq; euentus: itaq; etiam
uoque modo ſcripta (vt Plinius inquit) dele-
tat, quod ſunt naturâ homines curioſi, & qui
uda etiam rerum cognitione capiantur. ea,
uæ haud minus hoc ſcribendi genere, quã per-
etuis hiſtoriis exprimuntur: cætera vero ad in-
enii modo oſtentationem pertinentia, neque ſi
dſint, aſperner, neque ſi abſint, magnopere de-
derem. Vt enim Nicoſtrato illi ab Hercule
riundo maximo quidem athletæ, ſed turpiſſi-
ia facie homini, nemo idcirco Mileſium illi
lleaum, luctatorem & ipſum, in ſtadio præ-
oſuerit, quod eſſet adulescens formoſiſſimus;
eque enim de forma illic agitur, ſed de virtu-
; ita nec hiſtoria, ſi qua ei extrinſecus orna-

menta, velut equo phaleræ adiungantur, nudæ huic, atque sobriæ, suasque tantum parteis ex sequenti anteferetur: Vt neque cytharœdum sanus quisquam optimum esse eum affirmauerit, qui quam pulcherrimam purpuram sit indutus, sed cui & in fidibus, & in cantu, numerorum, & modulationis ratio constiterit. Ad illa mihi pro se quisq; aduertat animum, quantum domestica in iis interioraq; exempla, magis quam in superioribus repræsententur; quæ mihi haud dubio multo esse conducibiliora, vtilioraque videntur, quam eorum, quæ in foro, quæ in bello, quæ in luce, atque in oculis denique hominum gerantur. Altera enim persæpe & simulata, & temporaria; altera propria semper, & perpetua esse solent. Nemo enim quod in prouerbio est, diutius personam ferre potest, atque singula. Ita Suetonius hic noster persecutus in sua historia est, vt præter explicandi scientiam, qua mirifica est vsus, etiam diligentiam nobis, fidemque & libertatem suam plane probauerit. Nulla in his libris suspicio est gratiæ, nulla simultatis, nihil studio dictum, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, veritati in primis seruitum est, vt plane appareat ad perpetuam magis possessionem (vt Thucydides ait) quam ad intuitum hoc opus, pugnamque præsentem comparatum est. Nam qui, aut fœdis assentationibus, aut malignis obtrectatiunculis, supra quam

rei

res ipsa postulet, quam si seruire historiam cogunt, ii mihi haud minus eam dehonestare videntur, atque ii, qui Herculem ipsum depingant Lydiæ Omphalæ in muliebri, & crocinæ tunicula famulantem, sedentemque cum lana, & colo inter ancillulas, cum interim domina leonis induta spolium, clauam illius manu sustineat, ac supplicantis Herois caput sandalio commitiget. Quamobrem laudãdus in primis Macedo Alexander, qui Aristobulo historiam de suis rebus gestis sibi inter nauigandum recitanti, vbi homo adulator multa supra veritatem affinxerat, ereptum manibus librum in Hydaspen fluuium demersit: & tu, inquiens ô Aristobule, eodem fueras pacto præcipitandus, qui isto modo solus pro me depugnas, quique vel iaculo ipso interficias elephantos, & iure id quidem. Res enim ab aliis accipere scriptorem decet, ipsum domo prudentiam, eloquentiamque afferre. Nam vt Phidias, Praxiteles, Alcamenes, aliique insignes statuarii, non ipsi aurum, argentum, ebur, reliquam materiam conficiebant, sed ab Eleis puta, Argiuis, Atheniensibus acceptam perpolibant, desecabant, componebant, coagmentabant, formabant, auroque inspergebant: Itaque se præclare artificio suo satis fuisse existimabant. Sic eum profecto, qui sit res gestas posteritati commendaturus redigere, quasi in quadram quæ facta sint,

atque in ordinem oportet, eaq; quam maxime aperte, euidenterq; disponere, sic vt qui audiat, non tam excipere sibi auribus, quam vsurpare oculis videatur. Atque hanc in primis captare historicus laudem debet, vt libertate vsus maxima in scribendo, vt neque assentationi quasi obnoxius, neque obtrectationi quasi offensus, sed fidei seruisse, atque incorruptæ veritati existimetur, ne quid in eo seruile, neve quid malignius deprehendatur, sic vt nec vllis conditionibus sollicitatus, neque mercedula cuiquam auctoratus, sed sui homo iuris, rectus, atque intrepidus neutram in partem præponderet. Neq; enim debet huius operis conditori, inaneis illos præsentium rumusculos statim quasi manu precium aucupari, sed solidum posteritatis expectare iudicium. Id quod fecisse Cnidiū quendam architectum dicunt, qui fabricatus regi maximam illam, pulcherrimamque in Pharo Ægypti turrem, vnde videlicet nautis nocturna lumina ostenderentur. Suum quidem nomen in muri ipsius lapide clam incidit, calcem deinde superinducens nomen inscripsit Regis, fore id quod accidit auguratus, vt haud multo post litera illæ cum lorica sua defluerēt, atque insculptum saxo appareret: Sostratus Dexiphanis Cnidius diis salutaribus ob nauigantes: non igitur sæculi tantum sui leuissimum captabat applausum, sed sibi in longum tempus, dum turris illa staret prospiciebat.

quod

quod idem est in historia aspiciendum, præstare autem historico perennem laudem veritas in primis poterit. Sunt enim posteri rerũ scripturarum acerrimi iudices, & qui à falsis atque discernant vera, atque aurum purum facile peritus argẽtarius ab adulterino dinoscat. Quocirca tantum abest, vt hic noster quidquam, vel metu, vel studio adductus, rebus ipsis detraxerit, vt Neruæ etiam Traiani, Adrianique suæ ætatis imperatorum vitas tacere praoptauerit, quam aut periculose de viuentibus male sentire, aut extollendo potentioris, parum videri liber, sed neque aut obscœnitatis apud hunc quisquam, aut crudelitatis exempla reformidet, siquidem & Lacedæmonii, (vt est apud Plutarchum) soliti etiam sunt per festos dies bene potos seruos atque ex eo parum sui compotes, quos illi εἵλωτας vocabant, ostendere inter conuiuia, atque illo pacto docere adulescenteis, quantum in se mali ebrietas contineret, & Thebanus Gismenias bonos iusta, malosque tibicinas discipulis ostendens, hoc modo, aiebat, canere oportet, illo non oportet, videlicet collatæ vitiis virtutes, magis aliquanto, quam si seorsum inspexeris dilucescunt. Fuere autem ex Romanis omnibus imperatoribus nimis quam pauci probabiles, vt non ridicule à scurra quodam mimico dictum sit, in vno anulo bonos omneis principes perscribi posse, atque depingi; cuius

quidem rei multæ in promptu causæ sunt, lici
tia in primis, quâ, vt Comicus inquit, det
riores sumus; rerum deinde affluentia; quæ pa
rens contumeliæ esse solet. Itaque feris taur
fasciculos è fœno antiqui pastores alligaban
cornibus, insinuantes; vt mihi quidem vid
tur, nulla adeo ab re alia nimiam illam fer
ciam, quam ab saturitate prouenire. Vnde i
prouerbium quoq; adducta res est, vt cũ cauen
dum à quoquã significare velimus, illũ dic
mus fœnum in cornu gerere. *Post hæc ami*
ci, aulici, satellites, improbi, factiosi, detestab
les, in quoduis facinus conspirantes, vt vere a
homulio quodam dictum Traiano imperato
fuit, Meliorẽ esse rempub. & prope tutic
rẽ, in qua princeps malus esset, quam ea
in qua sint amici principis mali; vn⁹ quip
pe à multis facile corrigitur, multi ab vn
superari nulla ratione possunt. *Ad hæc*
gnoratio rerum omniũ: pleriq; enim aut rapu
runt, priusquã mererentur imperiũ, rem inu
diosissimam, aut ad ipsum tempestate quada
quasi ad scopulũ impegerunt, aut impositũ si
illud onus, priusquã vires consuluissent subi
runt. Quapropter vt homines equitãdi paru
periti, facile ab equo sternace excutiuntur; i
ii sunt à principali solio nullo fere negocio d
turbati, vt à priuato adhuc Diocletiano ve
videatur dictum, Nihil esse difficilius qua
bene imperare. *Sed de his hactenus. Nu*

q

uæ de Suetonio ipſo cōperta habeamus, haud
ulta illa quidē, ſed multo conquiſita labore
ucis perſtringamus. C. Suetonio Tranquillo
ter fuit Suetonius lenis, Othonis auguſti cla-
us, & qui bello ad Bebriacum interfuerit
rtiæ decimæ legionis tribunus. Ipſe Tranquil-
s Adriani principis epiſtolarum magiſter a-
quandiu fuit, cui tamen ſucceſſor à principe
inde eſt datus, quod ſe apud vxorē Sabinam
iuſſu eius familiarius egerat, quā reuerentia
mus aulicæ poſtularet. Hunc nonnulli inter
ammaticos recenſent, ac declamatorem fuiſ-
perhibent, egiſſe eundem etiam cauſas, de e-
ſtola quadam Plinii colligimus. Cuius ta-
en in recentioribus libris mendoſa eſt inſcri-
io. Non, Suetonio Tranquillo, ſed Septi-
o Claro, qui præfectus prætorii apud Adria-
um fuit noſtræ lectioni vetuſtiſſimorū codicū
les aſtipulabitur; familiare ei Suetonio fuit
nare breuitatē. Idem à Flauio Vopiſco emē-
tiſſimus, & candidiſſimus ſcriptor appel-
tur; libertas illa, qua malorum principū vi-
a perſecutus eſt, etiā cuidam poſt eum magno
tiſſe dicitur. Nā ſceleſtiſſimus imperator Cō-
odus, eū, qui Tranquilli librum vitam Ca-
gulæ continentem legerat, feris obiici iuſſit,
od eūdem diem natalis ipſe habuerat, quem
Caligula hiſtoria duodecim Cæſarum à Iu-
o in Domitianum vſque deſcendens, octo in
lumina tantum diſtribuenda eſt. Scripſit

item permulta alia, vt de Græcorum lusibus librum vnum, de Romanorum certaminibus, & spectaculis duos; de anno Romano vnum; de signis, quæ in libris reperirentur vnum, ad hæc de republ. Ciceronis contra Dydimum grammaticum, de vestium genere, atque nominib. de ominosis verbis; & vnde quæq; fuerint appellata, de Roma ipsa, eiusque institutis, & moribus libros annales. Primum etiam stemma seriemque illustrium Romanorum, de quo scilicet volumine, & diuus Hieronymus meminerit, de officiorum institutione, de prætoribus, cuius ex quarto, octauoq; libro, nonnulla verba, & Priscianus adducit. Et scriptor alius de poetis, idemq; de triumphis agens, Tranquillum vtrobiq; allegat auctorem: scripsit etiam de vitiis corporalibus, vt meminit Seruius in Bucolicis. Extat præterea, sed mutilum atque dimidiatum, quod ei quoque ascribitur opusculum de claris grammaticis, & rhetoribus. Atque hæc fere sunt, quæ de auctore hoc ex diuersis, vel Græcis vel Latinis scriptoribus primi nos (quod arroganter tamen dictum videri nolim) sed certe primi nos (absit inuidia) collegimus, primi quantum video in medium extulimus. Nam de his omnibus apud Domitium quoque ipsum Aristarchum alterum, vt isti volunt esse, mirum silentium est; qui tamen sinisteriora quædam de Suetonii moribus consectatur Marii nescio cuius testimonium citans

runs. Nos enim adulescentes, ipsum me sæpe audiri Domitium, cum diceret habere se peculiarem Marii rustici librum, quem cæteris incognitum secum de Gallia attulisset; qui tamen codex, ne extincto quidem illo, nunquam comparuit. Atque ego quidem studio incogniti mihi scriptoris incensus etiam ad ipsius Domitii parentis Benaci lacus accolas accessi, omnemq; eius librorum supellectilem scrutans Marium certe hunc rusticum inueni nusquam. Itaque neque obfirmabo temere, quæ ille scribat, neq; ut commenticia refellam, quia neutram mihi partem satis constat. Vos qui rem, qui hominem nostis, de eo pro arbitrio iudicaritis; scripsere, præter quos ipse adducit Suetonius, Augustorum temporum historiam, qui quidem extent Græce Dion, atq; Herodianus, cuius in Alexandro & Maximino improbatur fides, auca Plutarchus, nonnulla Procopius. Lati-i, Cornelius Tacitus Suetonii æqualis, cuius e libri lectorum incuriâ deperirent, iussit imerator Tacitus in omnibus bibliothecis colloari, denosq; annis singulis publicitus describi. Præter hunc Ælius Spartianus, Iulius Capiolinus, Lampridius, Treuellius Vopiscus, Marellinus, ac si cui etiam addendi videntur, Osius, Eutropius, Paulus, reliqui quo interci-erunt. Græci quidem Dexippus, quo etiam uce victi ab Atheniensibus sunt Gotti, item allicrates, Linus Græcorum longe doctissimus

ſcriptor; alii etiam nonnulli, quos iuſſu Con-ſtantini principis Tatius Cyrillus è Græco in Latinum conuertit. Latini Plinius Iunius Cordus loquacior paulo, & minutiſſima quæque ſcrupuloſius conſectatus. Philippus item patris Alexandri libertus, & qui Alexandri quoq; ipſius itinera conſcripſit Acholius. Præter hos Marius maximus, Ælius Sabinus, Fabius Marcellinus, Theoclius, Aſclepiodotus Aſtyanax, Cornelius Capitolinus, Gargilius Martialis, Suetonius, Optatianus, qui Taciti imp. vitam ſcripſit. Ipſe quoq; imperator Seuerus vitas bonorum principum verſibus comprehendit. Et is qui nulla fide hiſtoriam contexuerit Gallus antipater. Hæc hactenus, reliqua ſi videtur, altera commentatione tranſigemus. DIXI.

FINIS.

Bez prefacii Arkusz: 19. stron 2.

Pondeꝛu͂ et [illegible]pa sava
vō vō 393

300

Nerli.

Non audiunt voces eorum
Et exivit sonus illorum
Rara concordia fratrum
Loquebantur variis linguis
Ibant qui poterant, stabant, qui non poterant iacebant.

